

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLUSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA I

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLUSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA I

Hans Ørberg

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA

Pars I:

Familia Romana (978-1-58510-201-3); hard cover (978-1-58510-238-5)
Latine Disco: Student's Manual (978-1-58510-050-7)
Grammatica Latina (978-1-58510-223-5)
Exercitia Latina I (978-1-58510-212-9)
Latin-English Vocabulary (978-1-58510-049-1)
Lingva Latina: Familia Romana CD-ROM for PC (87-90696-08-5)
Exercitia Latina I CD-ROM for PC (978-87-90696-10-8)

Pars II:

Roma Aeterna (978-1-58510-233-4); hardcover (978-1-58510-314-0)
Exercitia Latina II (978-1-58510-067-5)
Indices (87-997016-9-3)
Instructions for Part II (978-1-58510-055-2)
Latin-English Vocabulary (978-1-58510-052-1)
Lingva Latina: Roma Aeterna CD-ROM For PC (87-90696-09-3)
Exercitia Latina II CD-ROM for PC (978-87-90696-12-2)

Ancillaries:

CD-ROM for Mac, contains Familia Romana, Roma Aeterna, Exercitia Latina I & II (978-87-90696-13-9)
Caesaris: Commentarii De Bello Gallico (87-90696-06-9)
Colloquia Personarum (978-1-58510-156-6)
Menaechmi ex Plauti Comoedia (1-58510-051-X)
P. Vergilii Maronis: Aeneis, Libros I et IV (978-87-90696-17-7)
Petronius: Cena Trimalchionis (87-90696-04-2)
Plautus: Amphitruo (87-997016-7-7)
Sallustius & Cicero: Catilina (87-90696-11-5)
Sermones Romani (97-90696-07-7)

For College Students:

Lingva Latina: A College Companion (978-1-58510-191-7)

For further information on the complete series and new titles, visit www.pullins.com.

Copyright © 2005 Hans Ørberg

ISBN 10: 1-58510-212-1

ISBN 13: 978-1-58510-212-9

Distributed by Focus Publishing / R Pullins Company, PO Box 369, Newburyport, MA 01950 (www.pullins.com) with permission of Domus Latina. All rights reserved. No part of this publication may be produced, stored in a retrieval system, produced on stage or otherwise performed, transmitted by any means, electronic, mechanical, by photocopying, recording, or by any other media or means without prior written permission of the publisher.

15 14 13 12 11 10 9 8 7 6

0310BB

INDEX LECTIONVM

Cap. I

Lēctiō I: ex. 1-3	1
Lēctiō II: ex. 4-7	1
Lēctiō III: ex. 8-10	2
Lēctiō grammatica: ex. 11	3

Cap. II

Lēctiō I: ex. 1-4	4
Lēctiō II: ex. 5-9	4
Lēctiō III: ex. 10-11	6
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	6

Cap. III

Lēctiō I: ex. 1-2	7
Lēctiō II: ex. 3-5	7
Lēctiō III: ex. 6-9	8
Lēctiō grammatica: ex. 10	9

Cap. IV

Lēctiō I: ex. 1-4	10
Lēctiō II: ex. 5-9	11
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	12

Cap. V

Lēctiō I: ex. 1-5	13
Lēctiō II: ex. 6-8	14
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	15

Cap. VI

Lēctiō I: ex. 1-5	16
Lēctiō II: ex. 6-11	18
Lēctiō grammatica: ex. 12	19

Cap. VII

Lēctiō I: ex. 1-3	19
Lēctiō II: ex. 4-6	20
Lēctiō III: ex. 7-10	21
Lēctiō grammatica: ex. 11	22

Cap. VIII

Lēctiō I: ex. 1-4	22
Lēctiō II: ex. 5-7	23
Lēctiō III: ex. 8-11	24
Lēctiō grammatica: ex. 12-15	25

Cap. IX

Lēctiō I: ex. 1-5	27
Lēctiō II: ex. 6-8	28
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	29

Cap. X

Lēctiō I: ex. 1-3	30
Lēctiō II: ex. 4-7	31
Lēctiō III: ex. 8-10	32
Lēctiō grammatica: ex. 11	33

Cap. XI

Lēctiō I: ex. 1-4	34
Lēctiō II: ex. 5-7	35
Lēctiō III: ex. 8-11	36
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	37

Cap. XII

Lēctiō I: ex. 1-4	38
Lēctiō II: ex. 5-12	39
Lēctiō III: ex. 13-16	41
Lēctiō grammatica: ex. 17-20	43

Cap. XIII

Lēctiō I: ex. 1-4	44
Lēctiō II: ex. 5-8	46
Lēctiō III: ex. 9-11	47
Lēctiō grammatica: ex. 12	48

Cap. XIV

Lēctiō I: ex. 1-3	48
Lēctiō II: ex. 4-6	49
Lēctiō III: ex. 7-10	50
Lēctiō grammatica: ex. 11	52

Cap. XV

Lēctiō I: ex. 1-3	52
Lēctiō II: ex. 4-6	53
Lēctiō III: ex. 7-9	54
Lēctiō grammatica: ex. 10	55

Cap. XVI

Lēctiō I: ex. 1-3	56
Lēctiō II: ex. 4-7	57
Lēctiō III: ex. 8-11	58
Lēctiō grammatica: ex. 12	59

Cap. XVII

Lēctiō I: ex. 1-3	59
Lēctiō II: ex. 4-7	60
Lēctiō III: ex. 8-11	62
Lēctiō grammatica: ex. 12	63

Cap. XVIII

Lēctiō I: ex. 1-5	64
Lēctiō II: ex. 6-11	65
Lēctiō III: ex. 12-14	67
Lēctiō grammatica: ex. 15-16	68

Cap. XIX

Lēctiō I: ex. 1-4	68
Lēctiō II: ex. 5-7	69
Lēctiō III: ex. 8-11	70
Lēctiō grammatica: ex. 12	72

Cap. XX

Lēctiō I: ex. 1-4	73
Lēctiō II: ex. 5-7	74
Lēctiō III: ex. 8-10	75
Lēctiō grammatica: ex. 11	76

Cap. XXI

Lēctiō I: ex. 1-4	76
Lēctiō II: ex. 5-8	78
Lēctiō III: ex. 9-12	79
Lēctiō grammatica: ex. 13-14	81

Cap. XXII

Lēctiō I: ex. 1-4	82
Lēctiō II: ex. 5-7	83
Lēctiō grammatica: ex. 8-10	84

Cap. XXIII

Lēctiō I: ex. 1-3	85
Lēctiō II: ex. 4-6	86
Lēctiō III: ex. 7-11	87
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	88

Cap. XXIV

Lēctiō I: ex. 1-4	89
Lēctiō II: ex. 5-8	90
Lēctiō grammatica: ex. 9-10	92

Cap. XXV

Lēctiō I: ex. 1-2	93
Lēctiō II: ex. 3-5	93
Lēctiō III: ex. 6-9	94
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	95

Cap. XXVI

Lēctiō I: ex. 1-3	96
Lēctiō II: ex. 4-6	97
Lēctiō III: ex. 7-9	98
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	99

Cap. XXVII

Lēctiō I: ex. 1-3	100
Lēctiō II: ex. 4-6	101
Lēctiō III: ex. 7-10	102
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	103

Cap. XXVIII

Lēctiō I: ex. 1-3	104
Lēctiō II: ex. 4-6	106
Lēctiō III: ex. 7-10	107
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	108

Cap. XXIX

Lēctiō I: ex. 1-3	109
Lēctiō II: ex. 4-6	110
Lēctiō III: ex. 7-10	111
Lēctiō grammatica: ex. 11	113

Cap. XXX

Lēctiō I: ex. 1-3	113
Lēctiō II: ex. 4-7	114
Lēctiō III: ex. 8-11	115
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	116

Cap. XXXI

Lēctiō I: ex. 1-3	117
Lēctiō II: ex. 4-6	118
Lēctiō III: ex. 7-10	119
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	120

Cap. XXXII

Lēctiō I: ex. 1-2	121
Lēctiō II: ex. 3-6	121
Lēctiō III: ex. 7-11	123
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	124

Cap. XXXIII

Lēctiō I: ex. 1-3	125
Lēctiō II: ex. 4-6	126
Lēctiō III: ex. 7-11	127
Lēctiō grammatica: ex. 12-14	129

Cap. XXXIV

Lēctiō I: ex. 1-3	130
Lēctiō II: ex. 4-6	131
Lēctiō III: ex. 7-9	132
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	133

Cap. XXXV

Lēctiō I: ex. 1	134
Lēctiō II: ex. 2	134
Lēctiō grammatica: ex. 3	135

In omni disciplina informa est artis praeceptio
sine summa assiduitate exercitationis

(Rhetorica ad Herennium III.40)

NOTAE

abl.	ablātīvus
acc.	accūsātīvus
āct.	āctīvum
adi.	adiectīvum
adv.	adverbium
cēt.	cēterī -ae -a
comp.	comparātīvus
coni.	coniūctīvus
dat.	datīvus
dēcl.	dēclīnātiō
dēp.	dēponens
ex.	exercitium
f., fēm.	fēmininum
fut.	futūrum
gen.	genetīvus
imp.	imperātīvus
imperf.	imperfectum
ind.	indicātīvus
inf.	īnfinītīvus
m., masc.	masculinum
n., neutr.	neutrum
nōm.	nōminātīvus
p.	pāgina
part.	participium
pass.	passīvum
perf.	perfectum
pers.	persōna
plūr., pl.	plūrālis
plūsquamperf.	plūsquamperfectum
pos.	positivus
praes.	praesēns
sing., sg.	singulāris
sup.	superlātīvus
voc.	vocātīvus
[1, 2, 3, 4]	coniugātiō I, II, III, IV
1, 2, 3	persōna I, II, III
—	thema praesentis
~	thema perfecti
≈	thema supini
	finis thematis
/	sive
<	factum ex

EXERCITIA LATINA

CAPITVLVM PRIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1-21)

Exercitium 1

1. Italia in Eurōpā _____ .
2. Gallia in Eurōpā _____ .
3. Italia et Gallia in Eurōpā _____ .
4. Arabia in Eurōpā nōn _____ .
5. Arabia in Asiā _____ .
6. Syria quoque in Asiā _____ .
7. Syria et Arabia in Asiā _____ .
8. Hispānia in Asiā nōn _____ .
9. Hispānia et Gallia et Italia in Eurōpā _____ .

Exercitium 2

1. Italia _____ Eurōpā est; Graecia _____ in Eurōpā est.
2. Italia _____ Graecia in Eurōpā sunt.
3. Est _____ Arabia in Eurōpā? Arabia in Eurōpā _____ est.
4. _____ est Arabia? In Asiā est Arabia.
5. Arabia nōn est in Eurōpā, _____ in Asiā.
6. Germānia _____ in Asiā, _____ in Eurōpā est.
7. Rhēnus est in Germāniā. Rhēnus _____ est.

Exercitium 3

1. Ubi est Rōma? ...
2. Ubi est Italia? ...
3. Estne Graecia in Eurōpā? ...
4. Ubi est Aegyptus? ...
5. Estne Hispānia in Eurōpā? ...
6. Estne Syria in Eurōpā? ...
7. Ubi est Syria? ...
8. Estne Gallia in Asiā? ...
9. Ubi est Gallia? ...
10. Estne Germānia in Eurōpā? ...

Lēctiō secunda (versūs 22-61)

Exercitium 4

1. Corsica īnsul _____ est. Corsica et Sardinia īnsul _____ sunt.
2. Rhēnus fluvi _____ est. Rhēnus et Dānuvius fluvi _____ sunt.
3. Brundisium oppid _____ est. Brundisium et Tūsculum oppid _____ sunt.
4. Sicilia īnsula magn _____ est.
5. Nīlus est fluvius magn _____ .
6. Brundisium oppidum magn _____ est.
7. Tūsculum nōn oppid _____ magn _____ , sed oppid _____ parv _____ est.
8. Melita nōn est īnsul _____ magn _____ , sed īnsul _____ parv _____ .
9. Tiberis nōn fluvi _____ magn _____ , sed fluvi _____ parv _____ est.
10. Rhēnus et Nīlus fluvii magn _____ sunt
11. Sicilia et Sardinia īnsulae magn _____ sunt.
12. Brundisium et Sparta oppida magn _____ sunt.

Cap. I

Lēctiō I

est
sunt

et
fluvius
in
-ne
nōn
quoque
sed
ubi
ubi? in ...
nōn est

Lēctiō II

-us -ī
-a -ae
-um -a
fluvius fluvii
magnus magni
īnsula īnsulae
magna magnae
oppidum oppida
magnū magna

fluvius est
fluvii sunt
insula est
insulae sunt
oppidum est
oppida sunt

Graecus
imperium
multī
num
pauci
prōvincia
quid
Rōmānus

est-ne...? est
 nōn est
num... est? nōn est

Lēctiō III

duo
Latīnus
littera
mille
numerus
primus
secundus
sex
syllaba
tertius
trēs
ūnus
vocābulum

Exercitium 5

1. Sicilia insula est. Sicilia et Sardinia _____ sunt.
2. Rhēnus fluvius est. Rhēnus et Dānuvius _____ .
3. Tūsculum oppidum est. Tūsculum et Brundisium _____ .
4. Corsica et Sardinia insulae sunt. Sicilia quoque _____ est.
5. Nilus et Tiberis fluvii sunt. Dānuvius quoque _____ .
6. Sparta et Delphī oppida sunt. Brundisium quoque _____ .

Exercitium 6

1. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum _____ est.
2. Sparta est oppidum _____ .
3. _____ Nilus oppidum est? Nilus nōn est oppidum.
4. _____ est Nīlus? Nīlus fluvius est.
5. In Arabiā nōn multī, sed _____ fluvii sunt.
6. Quid est Gallia? Gallia est _____ Rōmāna.
7. In imperiō Rōmānō nōn paucae, sed _____ prōvinciae sunt.
8. Magnum est _____ Rōmānum.

Exercitium 7

1. Estne Aegyptus in Āfricā? ...
2. Estne Hispānia in Āfricā? ...
3. Ubi est Hispānia? ...
4. Num Arabia in Eurōpā est? ...
5. Ubi est Arabia? ...
6. Ubi est Sparta? ...
7. Num Sparta insula est? ...
8. Quid est Sparta? ...
9. Num Euboea oppidum est? ...
10. Quid est Euboea? ...
11. Quid est Tūsculum? ...
12. Num Tūsculum oppidum Graecum est? ...
13. Num Nilus fluvius parvus est? ...
14. Estne Crēta insula Graeca? ...
15. Suntne Rhodus et Naxus insulae Graecae? ...
16. Suntne multae insulae in Graeciā? ...
17. Suntne multī fluvii in Arabiā? ...
18. Quid est Tiberis? ...

*Lēctiō tertia (versūs 62–83)***Exercitium 8**

1. III _____ Rōmānus est. I et II _____ sunt.
2. *Nōn* _____ Latīnum est. *Nōn* et *sed* _____ sunt.
3. Γ _____ Graeca est. Γ et Δ _____ sunt.
4. A et B litterae _____ sunt. C quoque _____ est.
5. *In* et *num* _____ Latīna sunt. *Et* quoque _____ est.
6. _____ [I] et _____ [II] numerī sunt. _____ [III] quoque _____ est.
7. In vocābulō *Latīna* sunt _____ [VI] litterae et _____ [III] _____ :
syllaba _____ *La-*, _____ *-tī-*, _____ *-na*.
8. In capitulō primō sunt _____ [M] vocābula.

Exercitium 9

1. Quid est B? ...
2. Quid est II? ...
3. Quid est *fluvius*? ...
4. Num c littera Graeca est? ...
5. Num *fluvius* vocābulum Graecum est? ...
6. Estne D littera Latīna? ...
7. Quid est Δ? ...
8. Suntne A et B litterae Latīnae? ...
9. Num Γ et Δ litterae Latīnae sunt? ...
10. Num c littera prima est? ...
11. Num A littera secunda est? ...
12. Estne B littera secunda? ...

Exercitium 10

1. Itali ____ in Eurōpā est.
2. Rōma in Itali ____ est.
3. Itali ____ et Graeci ____ in Eurōp ____ sunt.
4. Rōma nōn in Graeci ____, sed in Itali ____ est.
5. Imperi ____ Rōmān ____ magnum est.
6. In imperi ____ Rōmān ____ multae prōvinciae sunt.
7. Gallia est prōvinci ____ Rōmāna.
8. In prōvinci ____ Galliā sunt multī fluvīi.
9. *Ubi* est vocābul ____ Latinum.
10. In vocābul ____ *ubi* sunt trēs litterae.
11. Capitul ____ primum: IMPERIVM ROMANVM.
12. In capitul ____ prīm ____ multa vocābula sunt.

-a
in -ā
-um
in -ō

Lēctiō grammatica (versūs 84–106)**Lēctiō grammatica****Exercitium 11**

1. *Fluvius* singulāris est. *Fluvīi* _____ est.
2. *Insulae* plūrālis est. *Insula* _____ est.
3. *Oppidum* _____ est. *Oppida* _____ est.
4. Singulāris: *fluvius*; plūrālis: _____.
5. Plūrālis: *insulae*; singulāris: _____.
6. Singulāris: *oppidum*; plūrālis: _____.
7. Plūrālis: *numeri*; singulāris: _____.
8. Singulāris: *littera*; plūrālis: _____.
9. Plūrālis: *vocābula*; singulāris: _____.
10. Singulāris: *insula magna*; plūrālis: _____.
11. Plūrālis: *oppida magna*; singulāris: _____.
12. Singulāris: *numerus Rōmānus*; plūrālis: _____.
13. Plūrālis: *litterae Graecae*; singulāris: _____.
14. Singulāris: *vocābulum Latīnum*; plūrālis: _____.
15. Plūrālis: *exempla*; singulāris: _____.

singulāris (sing.)
plūrālis (plūr.)
sing. plūr.
-us -ī
-a -ae
-um -a

Cap. II

Lectiō I

vir	virī
fēmina	fēminae
puer	puerī
puella	puellae

pater
māter
filius
filia
liberī
Mārcus
pater Mārci
Iūlia
pater Iūliae
Iūlius
filius Iūlii
Aemilia
filius Aemiliae

quis?
quae?
quid?
quī?

...que = et ...

Lectiō II

dominus	
domina	
servus	servi
servi	servōrum
ancilla	ancillae
ancillae	ancillārum
	liberī
	liberōrum

CAPITVLVM SECVNDVM

Lectiō prima (versūs 1–24)

Exercitium 1

1. Mārcus puer Rōmānus est; Iūlia est _____ Rōmāna.
2. Iūlius est vir Rōmānus; Aemilia _____ Rōmāna est.
3. Mārcus nōn puella, sed _____ est.
4. Mārcus et Quīntus sunt _____, nōn puellae.
5. Iūlius et Mēdus nōn puerī, sed _____ sunt; Dāvus quoque _____ est.
6. Nōn virī, sed _____ sunt Aemilia et Dēlia; Syra quoque _____ est.

Exercitium 2

1. Iūlius pater est. Aemilia est _____.
2. Iūlia filia est. Mārcus et Quīntus sunt _____.
3. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt trēs _____.
4. Iūlia nōn māter, sed _____ est.
5. Nōn pater, sed _____ est Mārcus.
6. Mārcus filius Iūlii est: Iūlius est pater Mārc _____.
7. Quīntus filius Iūlii est: Iūlius est pater Quīnt _____.
8. Iūlia filia Iūlii est: Iūlius est pater Iūli _____.
9. Mārcus et Quīntus filii Aemiliae sunt: Aemilia est māter Mārc _____ et Quīnt _____.
10. Iūlia filia Aemiliae est: Aemilia est māter Iūli _____.
11. Iūlia est filia Iūli _____ et Aemili _____.
12. Iūlius est pater Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____.
13. Māter Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____ est Aemilia.

Exercitium 3

1. _____ est Quīntus? Quīntus puer Rōmānus est.
2. _____ est pater Quīnti? Pater Quīnti est Iūlius.
3. _____ est māter Quīnti? Aemilia est māter Quīnti.
4. _____ est filia Iūlii et Aemiliae? Filia Iūlii et Aemiliae Iūlia est.
5. _____ sunt filii? Filii sunt Mārcus et Quīntus.
6. _____ est Tūsculum? Tūsculum oppidum est.
7. _____ est Γ? Γ est littera Graeca.

Exercitium 4

Exemplum: filiū et filiae = filiū filiaeque.

1. Litterae et numerī = _____.
2. Mārcus et Quīntus = _____.
3. Puerī et puellae = _____.
4. Fēminae puerīque = _____.
5. Servi ancillaeque = _____.
6. Ūna filia duoque filiī = _____.

Lectiō secunda (versūs 25–61)

Exercitium 5

1. Mēdus nōn est filius Iūlii, Mēdus _____ Iūlii est.
2. Dēlia nōn est filia Aemiliae, Dēlia _____ Aemiliae est.
3. Iūlius _____ Mēdi est. Aemilia _____ Dēliae est.
4. Dāvus et Mēdus nōn sunt dominī, sed _____.
5. Syra et Dēlia nōn sunt dominae, sed _____.
6. Iūlius dominus Dāvi est: Iūlius est dominus serv _____.
7. Iūlius dominus Dāvi et Mēdi est: Iūlius est dominus serv _____.
8. Aemilia domina Syrae est: Aemilia est domina ancill _____.

9. Aemilia domina Syrae et Dēliae est: Aemilia est domina ancill _____ .
10. Mārcus, Quīntus Iūliaque nōn servī, sed _____ sunt.
11. Iūlius dominus serv _____ est et pater liber _____ .

Exercitium 6

1. Quis est pater Mārci? ...
2. Quae est māter Mārci? ...
3. Quae est filia Iūlii et Aemiliae? ...
4. Quī sunt filiī Iūlii et Aemiliae? ...
5. Quis est Mēdus? ...
6. Quī sunt Mēdus et Dāvus? ...
7. Quae est Dēlia? ...
8. Quis est dominus servōrum? ...
9. Quae est domina ancillārum? ...
10. Cuius servus est Mēdus? ...
11. Cuius filius est Mārcus? ...

quis est...?
 quae est...?
 quī sunt...?
 cuius? -i
 -ae

Exercitium 7

1. Iūlius est dominus mult _____ serv _____ .
2. Numerus serv _____ est centum.
3. Aemilia est domina mult _____ ancill _____ .
4. Numerus serv _____ et ancill _____ magnus est.
5. In familia est magnus numerus serv _____ et ancill _____ .
6. Numerus liber _____ est trēs.
7. In familiā Iūlii est parvus numerus liber _____ .
8. In Graeciā est magnus numerus insul _____ .
9. In Arabiā est parvus numerus fluvī _____ .
10. In Italiā est magnus numerus oppid _____ .

-ōrum
 -ārum

Exercitium 8*Exemplum:*

Multi/pauci servi = magnus/parvus numerus servōrum.

1. Multae insulae = _____ .
2. Pauci fluvii = _____ .
3. Multa oppida = _____ .
4. Pauci liberi = _____ .
5. Magnus numerus vocābulōrum = _____ .
6. Magnus numerus litterārum = _____ .
7. Parvus numerus exemplōrum = _____ .

magnus numerus -ōrum
 = multi -i / multa -a

magnus numerus -ārum
 = multae -ae

parvus numerus -ōrum
 = pauci -i / pauca -a

parvus numerus -ārum
 = paucae -ae

Exercitium 9

1. _____ servi sunt in familiā Iūlii? _____ [C] servi.
2. Mēdus et Dāvus _____ [II] servi sunt.
3. Syra et Dēlia sunt _____ [II] ancillae.
4. Tūsculum et Brundisium _____ [II] oppida sunt.
5. _____ liberi in familiā sunt? _____ [III] liberi.
6. In familiā nōn _____ [II] filiae, sed _____ [I] filia est.
7. In familiā nōn _____ [I] filius, sed _____ [II] filii sunt.
8. *Vir, puer, puella* _____ [III] vocābula sunt.
9. Rhēnus et Dānuvius et Tiberis _____ [III] fluvii sunt: _____ [II] fluvii magni et _____ [I] fluvius parvus.
10. Brundisium et Sparta et Delphi _____ [III] oppida sunt: _____ [II] oppida magna et _____ [I] oppidum parvum.

quot?
 ūnus -a -um
 duo duae duo
 trēs tria
 centum
 mille

Lectiō III

me|us -a -um...
tu|us -a -um...

antīquus
cēterī -ae -a
ecce
novus
pāgina
titulus
liber librī
librī librōrum
capitulū capitula
capitulī capitulōrum
R = 'er'

Lectiō grammatica

masculinum (masc., m.)
fēmininum (fēm., f.)
neutrum (neutr., n.)
masc. -us (-r)
fēm. -a
neutr. -um

11. Sardinia et Sicilia et Melita sunt _____ [III] insulae: _____ [II] insulae magnae et _____ [I] insula parva.
12. In Graeciā _____ insulae sunt? In Graeciā sunt _____ [M] insulae parvae magnaeque.

Lectiō tertia (versūs 62–92)

Exercitium 10

1. Cornēlius: "Estne Mēdus filius _____?"
2. Iūlius: "Mēdus nōn est filius _____."
3. Cornēlius: "Estne Dēlia filia _____?"
4. Iūlius: "Dēlia nōn est filia _____."
5. Cornēlius: "Suntne ancillae _____ Dēlia et Syra?"
6. Iūlius: "Dēlia et Syra sunt ancillae _____."
7. Cornēlius: "Quī sunt filiī _____?"
8. Iūlius: "Filiī _____ sunt Mārcus et Quīntus."
9. Cornēlius: "Quot servī sunt in familiā _____?"
10. Iūlius: "In familiā _____ sunt centum servī. Numerus servōrum _____ est centum. Familia _____ magna est."
11. Cornēlius: "Centum servī! Magnus est numerus servōrum _____!"

Exercitium 11

1. _____ duo lib _____ Latīnī: liber _____ [↔ novus] et liber _____.
2. Numerus lib _____ Latīnōrum magnus est.
3. 'LINGVA LATINA' est _____ lib _____ tuī Latīnī.
4. In LINGVA LATINA sunt multae _____ (pāg. 1, 2, 3, cēterae) et multa capitul _____ (cap. I et II et III et _____).
5. Numerus capitulest magnus.
6. IMPERIVM ROMANVM est capitul _____ prīmum.
7. Titulus capitul _____ prīmī est 'IMPERIVM ROMANVM'.
8. In capitulō prīmō mult _____ vocābul _____ sunt.
9. Numerus vocābul _____ magnus est.
10. Rōma est vocābul _____ prīmum capitul _____ prīm _____.
11. R est littera prīma vocābul _____ prīmī.

Lectiō grammatica (versūs 93–121)

Exercitium 12

1. Servus vocābulum masculinum est. Ancilla vocābulum _____ est. Oppidum vocābulum _____ est.
2. Puer nōn est vocābulum fēmininum, sed _____.
3. Servus et dominus vocābula _____ sunt; fluvius quoque _____ est.
4. Ancilla et domina vocābula _____ sunt; insula quoque _____ est.
5. Oppidum et imperium vocābula _____ sunt; exemplum quoque _____ est.
6. Masculinum: vir Rōmān _____.
7. Fēmininum: fēmin _____ Rōmān _____.
8. Neutrum: imperi _____ Rōmān _____.

Exercitium 13

1. *Iūlius pater Mārci* est: *Mārci* _____ est.
2. *Iūlius pater Iūliae* est: *Iuliae* quoque _____ est.
3. *Iūlius dominus servi* est: *servi* _____ singularis est.
4. *Iūlius dominus servorum* est: *servorum* est _____ .
5. *Aemilia domina ancillae* est: *ancillae* _____ est.
6. *Aemilia domina ancillarum* est: *ancillarum* est _____ .
7. *Titulus capituli* est *FAMILIA ROMANA* : *capituli* _____ est.
8. *Numerus capitulorum magnus* est: *capitulorum* est _____ .
9. Genetivus: singularis *servi* _____ , plūralis *servi* _____ .
10. Genetivus: singularis *ancillae* _____ , plūralis *ancillae* _____ .
11. Genetivus: singularis *capituli* _____ , plūralis *capituli* _____ .

genetivus (gen.)

sing. plūr.

masc. -ī -ōrum

fēm. -ae -ārum

neutr. -ī -ōrum

CAPITVLVM TERTIVM*Lēctiō prīma (versūs 1–21)***Exercitium 1**

1. In _____ primā sunt trēs _____ : Iūlia, Mārcus, Quīntus.
2. Iūlia _____ : “Lalla, lalla!” Iūlia _____ est.
3. Mārcus laetus nōn est, Mārcus _____ est.
4. Mārcus Iūliam _____ .
5. _____ Iūlia nōn cantat, sed _____ .
6. Mārcus _____ : “Hahahae!”
7. Iūlia: “Ubi est māter?” Iūlia Aemiliam nōn _____ .
8. Iūlia Aemiliam _____ : “Mamma!”
9. Aemilia _____ .

Exercitium 2

1. Mārcus Iūli _____ pulsāt.
2. Mārcus Quīnt _____ nōn videt, sed Quīntus Mārc _____ videt.
3. Quīntus: “Quid? Mārcus puell _____ pulsāt?”
4. Quīntus Mārc _____ pulsāt, et Mārcus pulsāt Quīnt _____ .
5. Iūlia nōn videt Aemili _____ .
6. Iūlia Aemili _____ vocat: “Mamma!”
7. Mārcus irātus Iūli _____ pulsāt.
8. Iūlia: “Mamma! Mārcus _____ pulsāt!”

*Lēctiō secunda (versūs 22–48)***Exercitium 3**

1. Iūlia cant _____ , et Mārcus eam puls _____ !
2. Iam Iūlia nōn cant _____ , sed plōr _____ .
3. Iūlia Aemiliam nōn vid _____ ; Iūlia Aemiliam voc _____ .
4. Aemilia ven _____ et interrog _____ : “Ubi est Iūlius?”
5. Mārcus respond _____ : “Pater dorm _____ .”
6. Quīntus Iūlium voc _____ .
7. Iūlius dorm _____ neque Quīntum aud _____ .
8. Mārcus rid _____ , quia Iūlius nōn ven _____ .
9. Aemilia Mārcum verber _____ .

Cap. III*Lēctiō I*

cantat

iam

irātus

laetus

persōna

plōrat

pulsat

ridet

scaena

venit

videt

vocat

-um

-am

mē

Lēctiō II

-at

-et

-it

audit
cūr
dormit
eam
eum
hic
improbis
interrogat
neque
probus
quia
respondet
tē
verberat

cūr? quia

Lectiō III

-us	-um	-at
-a	-am	-et
	eum	-it
	eam	
	mē	
	tē	

-us quī	-um	-at
-a quae	-am	-et
	-it	

-us quem	-us	-at
-a quam	-a	-et
		-it

Exercitium 4

1. Aemilia Quīntum _____ : "Quis mē vocat?"
2. Quīntus _____ : "Iūlia _____ vocat."
3. Aemilia _____ : "_____ Iūlia plōrat?"
4. Quīntus _____ : "Iūlia plōrat, _____ Mārcus _____ pulsat."
5. Aemilia: "Mārcus puer _____ est! Ubi est Iūlius?"
6. Quīntus: "Pater nōn _____ est, sed Mārcus _____ est."
7. Quīntus Iūlium vocat; Iūlius _____ [: Quīntum] nōn _____ .
8. Mārcus: "Pater _____ neque tē audit."
9. Iūlius Quīntum nōn audit _____ venit.
10. Aemilia Mārcum _____ : tuxtax!
11. Mārcus plōrat. Iūlius Mārcum _____ ; iam Iūlius nōn _____ .
12. Mārcus nōn puer _____ , sed puer improbus est.

Exercitium 5

Exemplum: Cūr Iūlia cantat? Iūlia cantat quia laeta est.

1. Cūr Mārcus Iūliam pulsat? ...
2. Cūr Iūlia plōrat? ...
3. Cūr Mārcus rīdet? ...
4. Cūr Iūlia nōn pulsat Mārcum? ...
5. Cūr Aemilia venit? ...
6. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? ...
7. Cūr Mārcum verberat Aemilia? ...
8. Cūr Mārcus plōrat? ...
9. Cūr venit Iūlius? ...

Lectiō tertia (versūs 49–82)

Exercitium 6

1. Mārc _____ Iūli _____ pulsat, quia Iūli _____ cantat.
2. Iūli _____ plōrat, quia Mārcus e _____ pulsat.
3. Iūlia Aemili _____ vocat. Aemili _____ venit.
4. Aemili _____ Quīnt _____ videt et e _____ interrogat: "Quis _____ vocat?"
5. Quīnt _____ respondet: "Iūli _____ _____ vocat."
6. Aemilia: "Ubi est Iūlius?" Aemili _____ Iūli _____ nōn videt.
7. Quīnt _____ Iūli _____ vocat: "Pater!"
8. Iūli _____ Quīnt _____ nōn audit.
9. Aemili _____ irāta Mārc _____ verberat.
10. Mārc _____ plōrat, quia Aemili _____ e _____ verberat.
11. Iūli _____ Mārc _____ audit, et venit.
12. Iūlius Aemili _____ et Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____ videt.
13. Aemilia: "Mārc _____ puer improb _____ est."
14. Quīntus: "Mārc _____ parv _____ puell _____ pulsat!"
15. Iūli _____ irāt _____ puer _____ improb _____ verberat.
16. Iūli _____ est puell _____ prob _____ .

Exercitium 7

1. Puella _____ cantat laeta est.
2. Puer _____ puellam pulsat improbus est.
3. Iūlia, _____ cantat, puella proba est.
4. Mārcus, _____ puer improbus est, puellam et puerum pulsat.
5. Puella _____ Mārcus pulsat est Iūlia.
6. Puer _____ Mārcus pulsat est Quīntus.

7. Iūlia, _____ parva puella est, Aemiliam vocat.
8. Aemilia, _____ Iūlia vocat, venit.
9. Aemilia, _____ māter est liberōrum, filium improbum verberat.
10. Filius _____ Aemilia verberat est Mārcus.
11. Quīntus, _____ filius probus est, Iūlium vocat.
12. Iūlius, _____ Quīntus vocat, nōn venit.
13. Mārcus, _____ Aemilia verberat, plōrat.
14. Iūlius, _____ iam nōn dormit, puerum audit.
15. Puer _____ Iūlius audit est Mārcus.

Exercitium 8

1. Quis Iūliam pulsat? ...
2. Quis plōrat? ...
3. Quis rīdet? ...
4. Quem Quīntus videt? ...
5. Quem Iūlia vocat? ...
6. Quis venit? ...
7. Quem Aemilia interrogat? ...
8. Quis vocat Iūlium? ...
9. Quem Aemilia verberat? ...
10. Quis iam plōrat? ...
11. Quem audit Iūlius? ...
12. Quem Iūlius verberat? ...

quis?	-us
	-a
quem?	-um
	-am

Exercitium 9

1. _____ Iūliam pulsat? Mārcus Iūliam pulsat.
2. _____ Mārcum videt? Quīntus Mārcum videt.
3. _____ Quīntus pulsat? Mārcum Quīntus pulsat.
4. _____ Aemiliam vocat? Iūlia Aemiliam vocat.
5. _____ Aemilia interrogat? Quīntus Aemilia interrogat.
6. _____ respondet? Quīntus respondet.
7. _____ vocat Quīntus? Iūlium vocat Quīntus.
8. _____ verberat Iūlius? Mārcum verberat Iūlius.

quis?
quem?

Lectiō grammatica (versūs 83–118)

Lectiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Quīntus Mārcum videt. Mārcus Quīntum nōn videt.*
Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia Iūliam audit.

1. *Quīntus* nōminātivus est. *Mārcum* est _____ .
2. *Quīntum* accūsātivus est. *Quīntus* est _____ .
3. *Iūlia* _____ est. *Aemiliam* _____ : est.
4. *Iūliam* _____ est. *Aemilia* _____ est.
5. Nōminātivus: *Mārcus*. Accūsātivus: *Mārc*_____ .
6. Nōminātivus: *Aemilia*. Accūsātivus: *Aemili*_____ .
7. Accūsātivus: *Iūlium*. Nōminātivus: *Iūli*_____ .
8. Accūsātivus: *Iūliam*. Nōminātivus: *Iūli*_____ .
9. Nōminātivus: *puer improbus*. Accūsātivus: *puer*_____ *improb*_____ .
10. Nōminātivus: *parva puella*. Accūsātivus: *parv*_____ *puell*_____ .

nōminātivus (nōm.)	
accūsātivus (acc.)	
masc.	
nōm.	-us (-r)
acc.	-um
fēm.	
nōm.	-a
acc.	-am

Cap. IV

Lectiō I

decem
duo
novem
octō
quattuor
quīque
septem
sex
trēs
ūnus

2 + 2 = 4
3 + 3 = 6
4 + 4 = 8
5 + 5 = 10
2 + 3 = 5
3 + 4 = 7
4 + 5 = 9

abest absunt
adest adsunt
eius
habet
numerat
nummus
pecūnia
rūsus
sacculus
salūtat
salvē
suus
tacet
tantum

CAPITVLVM QVARTVM

Lectiō prima (versūs 1–43)

Exercitium 1

1. I = _____ .
2. II = _____ .
3. III = _____ .
4. IV = _____ .
5. V = _____ .
6. VI = _____ .
7. VII = _____ .
8. VIII = _____ .
9. IX = _____ .
10. X = _____ .

Exercitium 2

1. Quot sunt II et II? II et II sunt _____ .
2. Quot sunt III et III? ...
3. Quot sunt IV et IV? ...
4. Quot sunt V et V? ...
5. Quot sunt II et III? ...
6. Quot sunt III et IV? ...
7. Quot sunt IV et V? ...

Exercitium 3

1. In sacculō Iūlii _____ est.
2. Iūlius pecūniam in sacculō _____ .
3. In sacculō _____ [: Iūlii] multī _____ sunt.
4. Iūlius pecūniam _____ : "I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X."
5. Iūlius: "Quid? Decem _____ ?"
6. Iūlius _____ pecūniam suam numerat: "I, II, III..... X."
7. In _____ Iūlii nōn centum, sed _____ decem nummī sunt.
8. Iūlius: "Ubi est servus meus?" Iūlius servum _____ Dāvum nōn videt. Dāvus _____ .
9. Mēdus nōn abest; Mēdus _____ .
10. Dāvus venit. Iam duo servī _____ ; cēterī servī _____ .
11. Dāvus dominum _____ : "Salvē, domine!"
12. Iūlius Dāvum salūtat: " _____ , Dāve! Ubi est pecūnia mea?"
13. Dāvus nōn respondet: Dāvus _____ .

Exercitium 4

1. Quot persōnae adsunt in scaenā primā? ...
2. Quot virī et quot fēminae adsunt? ...
3. Quid Iūlius in sacculō habet? ...
4. Centumne nummī in sacculō sunt? ...
5. Adestne Dāvus? ...
6. Quot servī adsunt? ...
7. Quis est servus quī adest? ...
8. Quem vocat Mēdus? ...
9. Quem Dāvus salūtat? ...
10. Quot servī iam adsunt? ...

Lectiō secunda (versūs 44–98)

Lectiō II

Exercitium 5

Exempla: Iūlius pecūniam suam numerat.

Mēdus pecūniam eius [: Iūlii] habet.

1. Ubi est pecūnia Iūlii? Pecūnia _____ in sacculō est.
2. Iūlius pecūniam _____ in mēnsā pōnit.
3. Aemilia pecūniam _____ [: Iūlii] videt.
4. Adestne servus Iūlii? Servus _____ adest.
5. Iūlius servum _____ videt.
6. Dāvus venit et dominum _____ salūtat.
7. Dāvus sacculum _____ in mēnsā pōnit.
8. In sacculō _____ pecūnia nōn est: sacculus _____ vacuus est.
9. Dāvus nūllam pecūniam in sacculō _____ habet.
10. Iūlius ūnum nummum in sacculō _____ [: Dāvi] pōnit.
11. Iūlius: "Sūme sacculum tuum!" Dāvus sacculum _____ sūmit.
12. Mēdus nōn _____ pecūniam, sed Iūlii in sacculō _____ habet.

eius
suum -am -ō

pecūnia eius
pecūniam eius
sacculus eius
sacculum eius
in sacculō eius
pecūniam suam
sacculum suum
in sacculō suō

Exercitium 6

1. Mēdus Dāvum vocat: "Dāv_____!"
2. Dāvus Mēdum interrogat: "Quid est, Mēd_____?"
3. Mēdus: "St! Tacē, Dāv_____! Dominus adest."
4. Servus dominum salūtat: "Salvē, domin_____!"
5. Dominus servum salūtat: "Salvē, serv_____!"
6. Iūlius: "Ubi est pecūnia mea, Dāv_____?"
7. Dāvus: "Ecce sacculus meus, domin_____."
8. Iūlius: "Discēde, bon_____ serv_____!"
9. Iūlius Mēdum vocat: "Mēd_____! Venī, improb_____ serv_____!"

-e

Exercitium 7

1. Iūlius Mēdum interrogat: "Ubi sunt nummī mei?" Mēdus _____ verbum respondet.
2. Mēdus Dāvum _____: "In sacculō Dāvi sunt nummī tui!"
3. Dāvus: "_____ sacculus meus." Dāvus sacculum suum in _____ pōnit.
4. In sacculō Dāvi nūlla pecūnia est: sacculus _____ est.
5. Dāvus servus _____ [= probus] est.
6. Iūlius ūnum nummum in sacculō Dāvi _____.
7. Dāvus laetus sacculum suum _____ et _____.
8. Quid Mēdus videt in mēnsā? Mēdus _____ Iūlii videt.
9. Mēdus baculum, _____ in mēnsā est, videt et discēdit.
10. Mēdus discēdit, quia _____ pecūniam dominī habet.

accūsāt
baculum
bonus
discēdit
ecce
is
mēnsa
nūllus
pōnit
quod
sūmit
vacuus

Exercitium 8

1. Iūlius: "Dāvum voc_____, Mēde!"
2. Mēdus Dāvum voc_____: "Dāve, ven_____" Dāvus ven_____.
3. Mēdus: "Salūt_____ dominum!" Dāvus dominum salut_____.
4. Dominus: "Tac_____ et aud_____, serve!" Servus tac_____ et aud_____.
5. Dominus: "Respond_____, serve!" Servus respond_____.
6. Dominus: "Sacculum tuum in mēnsā pōn_____!" Servus sacculum suum in mēnsā pōn_____.
7. Servus: "Vid_____, domine: sacculus meus vacuus est." Dominus sacculum vacuum vid_____.
8. Dominus: "Sūm_____ sacculum tuum et discēd_____!" Servus sacculum suum sūm_____ et discēd_____.

[1] -ā -at
[2] -ē -et
[3] -e -it
[4] -ī -it

Exercitium 9

1. Quot persōnae adsunt in scaenā secundā? ...
2. Quem Mēdus accūsāt? ...
3. Quid Dāvus in mēnsā pōnit? ...
4. Quot nummī in sacculō Dāvī sunt? ...
5. Estne Dāvus servus improbus? ...
6. Cūr Dāvus laetus discēdit? ...
7. Quid Mēdus videt in mēnsā? ...
8. Adestne Mēdus in scaenā tertiā? ...
9. Cūr Mēdus abest? ...
10. Num Mēdus servus probus est? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 99–122)

Exercitium 10Exempla: *Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!"**Servus dominum salūtat: "Salvē, domine!"*

vocātīvus (voc.)

nōm. -us

voc. -e

1. *Dāve* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Domine* quoque _____ est.
3. Nōminātīvus: *Dāvus*. Vocātīvus: *Dāv*_____.
4. Nōminātīvus: *dominus*. Vocātīvus: *domin*_____.
5. Vocātīvus: *Mēde*. Nōminātīvus: *Mēd*_____.
6. Nōminātīvus: *servus*. Vocātīvus: *serv*_____.
7. Nōminātīvus: *Mārcus*. Vocātīvus: *Mārc*_____.
8. Vocātīvus: *Quīnte*. Nōminātīvus: *Quīnt*_____.
9. Nōminātīvus: -us. Vocātīvus: - _____.

Exercitium 11Exempla: *Dominus: "Salūtā mē!"* *Servus dominum salūtat.**Dominus: "Tacē et audī!"* *Servus tacet et audīt.**Dominus: "Discēde, serve!"* *Servus discēdit.*

imperātīvus (imp.)

indicātīvus (ind.)

- [1] imp. -ā
ind. -at
- [2] imp. -ē
ind. -et
- [3] imp. -e
ind. -it
- [4] imp. -ī
ind. -it

1. *Salūtāt* indicātīvus est. *Salūtā* est _____.
2. *Tacēt* et *audīt* nōn imperātīvus, sed _____ est.
3. *Tacē* et *audī* nōn indicātīvus, sed _____ est.
4. *Discēde* quoque _____ est. *Discēdit* _____ est.
5. Indicātīvus: *vocat*. Imperātīvus: *voc*_____.
6. Indicātīvus: *videt*. Imperātīvus: *vid*_____.
7. Imperātīvus: *pōne*. Indicātīvus: *pōn*_____.
8. Imperātīvus: *venī*. Indicātīvus: *ven*_____.
9. Indicātīvus: *audīt*. Imperātīvus: *aud*_____.
10. Indicātīvus: *sūmit*. Imperātīvus: *sūm*_____.
11. Indicātīvus: -at. Imperātīvus: - _____.
12. Indicātīvus: -et. Imperātīvus: - _____.
13. Imperātīvus: -e. Indicātīvus: - _____.
14. Imperātīvus: -ī. Indicātīvus: - _____.

CAPITVLVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. Serv_____ abest; dominus serv_____ vocat.
2. Serv_____ absunt; dominus serv_____ vocat.
3. Ancill_____ abest; domina ancill_____ vocat.
4. Ancill_____ absunt; domina ancill_____ vocat.
5. Mārc_____ et Quīnt_____ fili_____ Iūlii sunt.
6. Iūlius nōn ūn_____ fili_____, sed duōs fili_____ habet.
7. Iūlia fili_____ Iūlii est.
8. Iūlius nōn duās fili_____, sed ūn_____ fili_____ habet.
9. Iūlius numm_____ su_____ numerat: in sacculō sunt decem numm_____.
10. Iūlius ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī pōnit.
11. Iam ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī est.
12. Dāvus ūn_____ numm_____ habet. Iūlius mult_____ numm_____ habet.
13. Bacul_____ Iūlii in mēnsā est; Mēdus bacul_____ videt.
14. Iūlius interrogat. Mēdus nūll_____ verb_____ respondet.
15. In hortō sunt mult_____ ros_____ et mult_____ lili_____.
16. Iūlia mult_____ ros_____ et mult_____ lili_____ videt in hortō.

Exercitium 2

1. Iūlius in magnā _____ habitat.
2. Iūlius magnam villam cum magnō _____ habet.
3. Iūlius _____ familiā suā in villā _____.
4. In hortō sunt multae _____ et multa _____.
5. Hortus Iūlii est magnus et _____.
6. Nāsus Syrae nōn pulcher, sed _____ est.
7. Syra fēmina _____ nōn est, quia _____ magnum et foedum habet.
8. Iūlius Aemiliam _____, quia _____ pulchra et proba fēmina est.
9. Iūlius nōn _____, sed cum magnā familiā in villā habitat.
10. In villā duo _____ et multae fenestrae sunt.
11. In ātriō nullae _____ sunt.
12. Impluvium in _____ est. In impluviō _____ est.
13. In _____ est parvus hortus.
14. Iūlia in parvō _____ dormit; _____ Mārcus [= M. quoque] in parvō cubiculō dormit.

Exercitium 3

1. Iūlius in villā habit_____.
2. Iūlius et Aemilia in villā habit_____.
3. Aemilia trēs liberōs hab_____.
4. Iūlius et Aemilia trēs liberōs hab_____.
5. Aemilia Iūlium am_____ et Iūlius Aemiliam am_____.
6. Iūlius et Aemilia liberōs suōs am_____.
7. Servi dominum salūt_____ et dominus servōs salūt_____.
8. Dominus imper_____; servi pār_____.
9. Puella cant_____. Pueri nōn cant_____, sed rīd_____.
10. Mārcus in parvō cubiculō dorm_____.
11. Iūlius et Aemilia in magnō cubiculō dorm_____.

Cap. V

Lēctiō I

-us	-ī
-um	-ōs
-a	-ae
-am	-ās
-um	-a

amat
aqua
ātrium
cubiculum
cum
ea
etiam
fenestra
foedus
habitat
hortus
lilium
nāsus
ōstium
peristylum
pulcher
rosa
sōlus
villa

[1]	-at	-ant
[2]	-et	-ent
[4]	-it	-iunt

-ō -is
-ā

Exercitium 4

1. Iūlius in magn___ vill___ habitat cum Aemili___ et cum liber___ et serv___.
2. Iūlius et Aemilia cum Mārc___ et Quīnt___ et Iūli___ in vill___ habitant.
3. Iūlius villam cum magn___ hort___ habet.
4. In hort___ multae rosae sunt.
5. Iūlius hortum habet cum mult___ ros___.
6. In Itali___ multae villae cum magn___ hort___ sunt.
7. In hort___ villarum sunt rosae.
8. In vill___ Italiae magna ātria sunt.
9. Iūlius villam cum magn___ ātri___ habet.
10. In ātri___ impluvium est; in impluvi___ est aqua.
11. Iūlius cum Aemili___ in magn___ cubicul___ dormit.
12. Mārcus et Quīntus in parv___ cubicul___ dormiunt.

Exercitium 5

1. Ubi habitat Iūlius? ...
2. Num Iūlius sōlus habitat? ...
3. Quot filiōs et quot filiās habet Iūlius? ...
4. Quot servōs habet? ...
5. Ubi sunt rosae et lilia? ...
6. Ubi est impluvium? ...
7. Quot fenestrae in ātriō sunt? ...
8. Ubi dormit Quīntus? ...
9. Servi ubi dormiunt? ...
10. Estne Iūlius in villā? ...
11. Estne Aemilia in oppidō cum virō suō? ...
12. Sōlane est Aemilia in peristylō? ...

Lēctiō II

is ii
ea eae
id ea

eum eōs
eam eās

eius eōrum
eārum

eō iīs
eā

*Lēctiō secunda (versūs 47–105)***Exercitium 6**

1. Mēdus servus est; dominus _____ est Iūlius.
2. Mēdus et Dāvus servi sunt; dominus _____ est Iūlius.
3. Servi dominum suum vident et _____ salūtant.
4. Dominus servōs suōs videt et _____ salūtāt.
5. Syra ancilla est; domina _____ est Aemilia.
6. Syra et Dēlia ancillae sunt; domina _____ est Aemilia.
7. Ancillae dominam suam vident et _____ salūtant.
8. Domina ancillās suās videt et _____ salūtāt.
9. Estne sōla Aemilia? ____ sōla nōn est, liberī cum ____ sunt.
10. Estne sōlus Iūlius? Neque ____ sōlus est, servi cum ____ sunt.
11. Suntne ancillae cum Aemiliā? ____ cum dominā nōn sunt.
12. Iūlia in peristylō est; māter _____ cum ____ est.
13. Ubi sunt puerī? ____ quoque in peristylō sunt.
14. Liberī sōlī nōn sunt; māter _____ cum ____ est neque ____ ab _____ discēdit.
15. Hortus pulcher est, in ____ sunt multae rosae.
16. Estne pulchrum peristylum? ____ quoque pulchrum est; in ____ parvus hortus est.
17. Villa magna est; in ____ sunt multa cubacula.
18. Servi in cubiculis dormiunt; cubacula _____ nōn magna sunt.
19. Suntne parva cubacula liberōrum? ____ quoque parva sunt.

Exercitium 7

1. Iūlia ab Aemiliā discēd_____ ; puerī nōn discēd_____ .
2. Aemilia imperat: "Iūliam voc_____, puerī!"
3. Puerī Iūliam voc_____ : "Iūlia! Ven_____ !" .
4. Iūlia eōs nōn aud_____ neque ven_____ .
5. Iūlia puerōs voc_____ : "Mārce et Quīnte! Ven_____ !" .
6. Puerī Iūliam aud_____ neque ab Aemiliā discēd_____ .
7. Quīntus: "Carp_____ rosās, Iūlia!" Iūlia rosās carp_____ et ex hortō ven_____ cum quīnque rosīs.
8. Iūlia: "Vid_____ rosās meās, mamma! Vid_____ , puerī!"
9. Puerī rosās vid_____ . Aemilia: "Ecce puella pulchra!"
10. Iūlia: "Aud_____ , Mārce et Quīnte!"
11. Mārcus: "Māter nāsum tuum foedum nōn vid_____ !" .
12. Iūlia plōr_____ . Mārcus rīd_____ . Aemilia: "Tac_____ , Mārce!"
13. Mārcus nōn tac_____ . Mārcus et Quīntus rīd_____ .
14. Aemilia: "Tac_____ , puerī improbi!" Puerī tac_____ .
15. Iūlia: "Sūm_____ rosās, mamma, eāsque in aquā pōn_____ !" .
16. Quid ag_____ Iūlia? Ea ūnam rosam sūm_____ et discēd_____ .
17. Aemilia: "Discēd_____ , puerī! Ag_____ ! Sūm_____ cēterās rosās eāsque in aquā pōn_____ !" .
18. Puerī rosās sūm_____ , discēd_____ , et rosās in aquā pōn_____ .
19. Aemilia: "Ven_____ , ancillae!" Ancillae ven_____ .
20. Aemilia: "Quid ag_____ puerī? Ag_____ , Dēlia! Discēd_____ et interrog_____ eōs!"

[1]	-ā	-āte
	-at	-ant
[2]	-ē	-ēte
	-et	-ent
[3]	-e	-ite
	-it	-unt
[4]	-ī	-īte
	-it	-iunt

Exercitium 8

1. Aemilia _____ peristyl_____ est _____ liber_____ , sed _____ vir_____ su_____ .
2. Iūlia rosās _____ hort_____ videt et _____ Aemili_____ discēdit.
3. Puerī _____ Aemili_____ sunt neque _____ e_____ discēdunt.
4. Iūlia _____ hort_____ venit _____ quīnque ros_____ .
5. Rident puerī. Iūlia _____ ūn_____ ros_____ _____ i_____ discēdit.
6. _____ vill_____ magnum ātrium est _____ impluvi_____ .
7. _____ ātri_____ puerī aquam sūmunt _____ impluvi_____ rosāsque _____ aqu_____ pōnunt.
8. Iūlius _____ oppid_____ est _____ quattuor serv_____ , sed _____ Aemili_____ .

ab	-ō
cum	-ā
ex	-is
in	
sine	

Lēctiō grammatica (versūs 106–156)

Lēctiō grammatica

Exercitium 9

Exempla: Iūlius nōn ūnum servum, sed multōs servōs habet.
 Aemilia nōn ūnam ancillam, sed multās ancillās habet.
 Villa nōn ūnum cubiculum, sed multa cubicula habet.

1. Servum nōn nōminātivus, sed _____ est. Servōs quoque _____ est.
2. Servōs nōn accūsātivus singulāris, sed _____ est.
3. Servum est accūsātivus _____ .
4. Ancillam accūsātivus est. Ancillās quoque _____ est.
5. Ancillam _____ est; ancillās est _____ .
6. Cubiculum nōminātivus et _____ est. Cubicula quoque _____ et _____ est.
7. Cubiculum nōminātivus et accūsātivus _____ est.
8. Cubicula est _____ et _____ .
9. Singulāris: nōminātivus servus, accūsātivus serv_____ .

accūsātivus singulāris
et plūrālis

accūsātivus

	sing.	plūr.
m. nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
f. nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
n. nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a

ablātīvus (abl.)

	sing.	plūr.
m. nōm.	-us	-ī
abl.	-ō	-īs
f. nōm.	-a	-ae
abl.	-ā	-īs
n. nōm.	-um	-a
abl.	-ō	-īs

imperātīvus et indicātīvus

singulāris et plūrālis

sing. plūr

[1] imp.	-ā	-āte
ind.	-at	-ant
[2] imp.	-ē	-ēte
ind.	-et	-ent
[3] imp.	-e	-ite
ind.	-it	-unt
[4] imp.	-ī	-īte
ind.	-it	-iunt

Cap. VI

Lēctiō I

ad
ambulat
amicus
ante
apud
autem
circum
duodecim
inimicus
inter
it eunt
itaque
lectica

10. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, accūsātīvus *serv*_____.
11. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, accūsātīvus *ancill*_____.
12. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, accūsātīvus *ancill*_____.
13. Singulāris: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*_____.
14. Plūrālis: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 10

Exempla: *Cum ūnō servō. Cum multis servīs.**Cum ūnā ancillā. Cum multis ancillīs.**Cum ūnō cubiculō. Cum multis cubiculīs.*

1. *Servō* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Servō* _____ singulāris est; *servīs* _____ est.
3. *Ancillā* ablātīvus _____ est; *ancillīs* _____ est.
4. *Cubiculō* _____ est; *cubiculīs* est _____.
5. Singulāris: nōminātīvus *servus*, ablātīvus *serv*_____.
6. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, ablātīvus *serv*_____.
7. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, ablātīvus *ancill*_____.
8. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, ablātīvus *ancill*_____.
9. Singulāris: nōminātīvus *cubiculum*, ablātīvus *cubicul*_____.
10. Plūrālis: nōminātīvus *cubica*, ablātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 11

1. *Vocā* imperātīvus singulāris est; *vocāte* _____ est.
2. *Vocat* indicātīvus _____ est; *vocant* est _____ plūrālis.
3. *Vidē, pōne, venī* _____ est; *vidēte, pōnite, venīte* _____ est.
4. *Videt, pōnit, venit* _____ est; *vident, pōnunt, veniunt* _____ est.
5. Imperātīvus singulāris: *cantā, tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
6. Imperātīvus plūrālis: *cant*_____, *tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
7. Indicātīvus singulāris: *cantat, tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
8. Indicātīvus plūrālis: *cant*_____, *tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.

CAPITVLVM SEXTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Exercitium I

1. _____ Flāminia est _____ Rōmam et Arīminum.
2. Villa Iūlii _____ Tūsculum est, neque _____ ā Rōmā.
3. Ab oppidō _____ villam nōn longa via est.
4. Iūlius ab oppidō ad villam _____.
5. Villa est _____ eum, oppidum _____ eum est.
6. Dominus et quattuor servī ad villam _____.
7. Servī in viā _____; dominus in _____ est neque ambulat.
8. Duo servī lecticam cum dominō _____.
9. Syrus et Lēander duos _____ in _____ portant.
10. _____ venit Iūlius? Ab oppidō venit.
11. _____ it Iūlius? Ad villam it.
12. Duo servī dominum ab oppidō ad villam _____ [= portant].
13. Dominus sōlus nōn est, _____ quattuor servī _____ eum sunt.

14. Mēdus nummōs Iūlii habet; _____ is nōn est cum dominō.
15. Mēdus dominum irātum _____.
16. Mēdus servus _____ est. Dāvus _____ [= sed D.] servus bonus est.
17. Dāvus Mēdum nōn amat: Dāvus _____ Mēdi nōn est.
18. Dāvus et Mēdus nōn amīci, sed _____ sunt.
19. Via Latīna nōn tam _____ est quam via Appia.
20. In _____ Rōmānō antīquō sunt _____ [xii] _____.
21. _____ Tūsculum mūrus nōn _____ longus est _____ circum Rōmam.

longus
malus
mūrus
nam
porta
portat
post
procul
prope
quam
quō
saccus
tam
timet
umerus
unde
vehit
via

Exercitium 2

1. Ubi est via Latīna? ...
2. Quid est Capua? ...
3. Num fluvius Tiberis tam longus est quam Nilus? ...
4. Estne Tūsculum procul ā Rōmā? ...
5. Ubi est villa Iūlii? ...
6. Ubi est Iūlius? ...
7. Ambulatne Iūlius? ...
8. Quot servī apud dominum sunt? ...
9. Quī lecticam portant? ...
10. Quid portant Syrus et Lēander? ...
11. Quō it Iūlius? ...
12. Unde venit Iūlius? ...
13. Cūr Mēdus apud dominum nōn est? ...
14. Suntne amīci Mēdus et Dāvus? ...

ab ante a- e- i- o- u- h-
ā/ab ante cēterās
litterās

Exercitium 3

1. Iūlius nōn _____ villā, sed _____ oppidō venit.
2. Iūlia _____ Aemiliā et _____ puerīs discēdit.
3. Iūlius _____ ūnō ad decem numerat, neque _____ decem ad centum.
4. Mēdus _____ dominō discēdit, Dāvus _____ eō nōn discēdit.
5. Britannia est procul _____ Italiā et _____ Rōmā.
6. Imperium Rōmānum est _____ Hispāniā ad Arabiam et _____ Britannia ad Āfricam.

Exercitium 4

1. Via Appia est inter Rōm_____ et Brundisi_____.
2. Inter oppid_____ sunt viae. Circum multa oppid_____ sunt mūrī.
3. Villa Iūlii est prope oppid_____ Tūscul_____.
4. Inter oppid_____ et vill_____ nōn longa via est.
5. Iūlius ab oppid_____ Tūscul_____ ad vill_____ su_____ it.
6. Dominus in lectic_____ est inter du_____, serv_____.
7. Ursus est ante domin_____, Dāvus post e_____ est.
8. Quattuor servī apud domin_____ (= cum domin_____) sunt.
9. Aemilia in vill_____ est sine vir_____ su_____ Iūli_____.
10. Puerī apud Aemili_____ sunt neque ab e_____ discēdunt.
11. Iūlia ex hort_____ ad Aemili_____ venit cum quīnque ros_____.
12. *Ab*, nōn *ā*, ante litter_____ *a-*, *e-*, *i-*, *o-*, *u-*, *h-*!

ad	-um	ab/ā	-ō
ante	-am	ex	-ā
post	-ōs	in	-is
inter	-ās	cum	
prope	-a	sine	
circum			
apud			

Exercitium 5

1. Servī _____ saccōs portant sunt Syrus et Lēander.
2. Saccī _____ servī portant nōn parvī sunt.
3. Saccus _____ Lēander portat est magnus.
4. Servus _____ magnum saccum portat laetus nōn est.
5. Dominus _____ servī vehunt est Iūlius.

quī quī
quem quōs

Lectiō II

quō? -um
-am

unde? -ō
-ā

ubi? -ī
-ae

[1] -at -ant
-atur -antur

[2] -et -ent
-etur -entur

[3] -it -unt
-itur -untur

[4] -it -iunt
-itur -iuntur

-us	-um	-t
-a	-am	
-ī	-ōs	-nt
-ae	-ās	
-us	ab/ā -ō	-tur
-a	-ā	
-ī	-īs	-ntur
-ae		

-ō
-ā
-is

- Servī _____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus.
- Servī _____ dominus vocat ad eum veniunt.
- Dominus verberat servōs _____ nōn pārent.
- Servī _____ dominus verberat improbī sunt.
- Nummī _____ Mēdus in sacculō suō habet Iūlii sunt.

Lectiō secunda (versūs 46–95)

Exercitium 6

- Quō it Mēdus? Mēdus Rōm_____ it, nam amīca eius Rōm_____ habitat.
- Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōm_____ venit.
- Quō it Cornēlius? Cornēlius Tūscul_____ it, nam is Tūscul_____ habitat.
- Unde venit Mēdus? Mēdus Tūscul_____ venit.
- Mēdus Tūscul_____ Rōm_____ it.
- Cornēlius Rōm_____ Tūscul_____ it.
- Iam Mēdus Rōm_____ apud amīcam suam est.
- Ubi est Cornēlius? Tūscul_____ est apud familiam suam.

Exercitium 7

- Dominus nōn ambul_____, sed ā servīs port_____.
- Iūlius Aemiliam am_____ et ab Aemiliā am_____.
- Iūlius et Aemilia liberōs suōs am_____ et ab iīs am_____.
- Servī malī dominum tim_____ neque ā dominō tim_____.
- Quīntus Mārcum vid_____ neque ab eō vid_____.
- Quīntus Mārcum puls_____ et ab eō puls_____.
- Quīntus Iūlium voc_____ neque ab eō aud_____.
- Puerī Iūliam voc_____ neque ab eā aud_____.
- Equus Cornēlium veh_____ ; Iūlius nōn equō, sed lecticā veh_____.
- Dominī veh_____, servī ambul_____.
- Fēminae rosīs delect_____.
- Iūlius nummōs in mēnsā pōn_____ et numer_____.
- Nummī ā Iūliō in mēnsā pōn_____ et numer_____.

Exercitium 8

Exemplum: Dominus servum vocat = Servus ā dominō vocātur.

- Ancilla dominum salūtat = Dominus ...
- Dominus ā servīs salūtātur = Servī ...
- Dominus servōs interrogat = ...
- Dāvus accūsātur ā Mēdō = ...
- Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = ...
- Iūlius ā Mēdō timētur = ...
- Iūlius Mēdum vocat = ...
- Iūlia ā puerīs vocātur = ...
- Iūlia puerōs nōn audit = ...
- Puerī vocantur ā Iūliā = ...
- Servī improbī dominum irātum timent = ...
- Servī improbī ā dominō irātō verberantur = ...

Exercitium 9

- Cornēlius equ_____ vehitur.
- Iūlius lectic_____ vehitur.
- Iūlia verb_____ Aemiliae delectātur.
- Dominus servum improbum bacul_____ verberat.
- Servī saccōs umer_____ portant.

6. Servī dominum lectīc_____ vehunt.
7. Mēdus vi_____ Latīn_____ Tūsculō Rōmam it.

Exercitium 10

1. Cornēlius nōn ambulat, sed _____ vehitur.
2. Tūsculum, _____ Cornēlius habitat, prope Rōmam est.
3. Servī quī magnam lectīcam portant _____ sunt.
4. Lydia est _____ Mēdī, quae Rōmae habitat.
5. Mēdus ōstium Lydiae _____ . Lydia: “ _____ !”
6. Mēdus _____ ōstium intrat et amīcam suam salūtat.

amīca
equus
fessus
intrat
per
pulsat
ubi

Exercitium 11

1. Ubi habitat Cornēlius? ...
2. Unde Cornēlius venit et quō it? ...
3. Ambulatne Cornēlius? ...
4. Cūr Mēdus equō nōn vehitur? ...
5. Cūr laetus est Mēdus? ...
6. Quae est Lydia? ...
7. Ubi Lydia habitat? ...
8. Cūr Ursus et Dāvus fessī sunt? ...
9. Cūr Iūlius fessus nōn est? ...
10. Quī Iūlium salūtant? ...

Lēctiō grammatica (versūs 96–139)**Lēctiō grammatica****Exercitium 12**

1. Amātur, amantur nōn verbum āctīvum, sed _____ est.
2. Amat, amant nōn verbum passīvum, sed _____ est.
3. Videt, vident quoque verbum _____ est; vidētur, videntur est verbum _____ .
4. Pōnit, pōnunt āctīvum est; pōnitur, pōnuntur _____ est.
5. Audit, audiunt _____ est; audītur, audiuntur est _____ .
6. Āctīvum: singulāris voc _____ , tim _____ , veh _____ , aud _____ ; plūrālis voc _____ , tim _____ , veh _____ , aud _____ .
7. Passīvum: singulāris voc _____ , tim _____ , veh _____ , aud _____ ; plūrālis voc _____ , tim _____ , veh _____ , aud _____ .

āctīvum (āct.)

passīvum (pass.)

sing. plūr.

[1] āct. -at -ant
pass. -ātur -antur

[2] āct. -et -ent
pass. -ētur -entur

[3] āct. -it -unt
pass. -itur -untur

[4] āct. -it -iunt
pass. -itur -iuntur

CAPITVLVM SEPTIMVM**Cap. VII****Lēctiō prīma (versūs 1–29)****Lēctiō I****Exercitium I**

1. In peristylō Aemilia virum suum _____ .
2. Iūlia in cubiculō suō rosam ante nāsum _____ .
3. Iūlia nōn rīdet, sed _____ : in _____ eius sunt _____ .
4. Iūlia _____ ante oculōs tenet et _____ in speculō videt.
5. Syra ōstium pulsāt. Iūlia: “Intrā!” Syra ōstium _____ et in cubiculum intrat.
6. Syra ōstium post sē _____ .
7. Iūlia: “Num nāsus meus foedus est?” Syra: “ _____ nāsus tuus _____ est.”
8. Iūlia sē _____ et Syra lacrimās eius videt.
9. Syra: “ _____ oculōs! _____ laeta!”

aperit

claudit

es

exspectat

fōrmōsus

immō

lacrima

lacrimat

oculus

sē

speculum

tenet

terget

vertit

Exercitium 2

1. Quid agunt Mārcus et Quīntus? ...
2. Estne Aemilia apud filiōs? ...
3. Cūr Aemilia laeta nōn est? ...
4. Ubi est Iūlia? ...
5. Quid Iūlia ante nāsum tenet? ...
6. Rīdetne Iūlia? ...
7. Cūr Iūlia lacrimat? ...
8. Quid Iūlia in speculō videt? ...
9. Estne fōrmōsus nāsus Iūliae? ...
10. Quis in cubiculum eius intrat? ...
11. Cūr Syra lacrimās Iūliae nōn videt? ...
12. Quid Iūlia ante Syram tenet? ...
13. Cūr Syra oculōs claudit et tacet? ...

Exercitium 3

1. Iūlia in cubiculō suō est; ante _____ est speculum.
2. Iūlia speculum ante _____ tenet et _____ in speculō videt.
3. Iūlia _____ interrogat: "Estne foedus nāsus meus?"
4. Syra intrat; Iūlia _____ post _____ in speculō videt.
5. Syra Iūliam ante _____ videt; Iūlia ante _____ est.
6. Iūlia _____ vertit, et Syra _____ interrogat: "Quid est, Iūlia?"
7. Iūlius intrat neque ōstium post _____ claudit.
8. Iūlius intrat et ōstiārius ōstium post _____ claudit.
9. Dominus servum ad _____ vocat et _____ interrogat.

sē
eum
eam

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 30–60)

Exercitium 4

1. Iūlia in cubicul_____ su_____ est.
2. Syra in cubicul_____ Iūliae intrat.
3. Syra: "Venī in hort____, Iūlia! In hort_____ sunt rosae."
4. In vill_____ Aemilia virum suum exspectat.
5. Iūlius in vill_____ intrat; iam Iūlius in ātri_____ est.
6. Aemilia in ātri_____ intrat.

in villā in villam
in hortō in hortum
in ātriō in ātrium

Exercitium 5

1. Unde venit Iūlius? ...
2. Ubi servī lecticam pōnunt? ...
3. Quī Iūlium salūtant ante ōstium? ...
4. Quō Iūlius et puerī intrant? ...
5. Quis ōstium post eōs claudit? ...
6. Ubi Lēander saccum pōnit? ...
7. Estne vacuus saccus Lēandrī? ...
8. Quid Iūlius ē saccō sūmit? ...
9. Quid Iūlius Mārcō et Quīntō dat? ...
10. Quid inest in saccō Syrī? ...
11. Filiīsne tantum Iūlius māla et pira dat? ...
12. Adestne Iūlia? ...

Exercitium 6

1. Iūlius nōn _____ [= tantum] Mārcō, sed _____ Quīntō mālum dat.
2. Iūlius _____ Mārcō _____ Quīntō mālum dat.
3. Pater filiīs nōn solum māla, _____ pira dat.
4. Iam puerī _____ māla _____ pira habent, sed servī _____ māla _____ pira habent.

nōn solum... sed
etiam...
et... et...
neque... neque...

5. _____ Syrus _____ Lēander mālum habet.
6. Iūlius _____ Syrō, sed etiam Lēandrō mālum dat.
7. Iam _____ servī _____ filiī māla habent.
8. Nōn solum Iūlia, _____ Syra abest.
9. _____ Iūlia _____ Syra absunt: _____ Iūlia _____ Syra adest.
10. Iūlia _____ in ātriō _____ in hortō est.

*Lēctiō tertia (versūs 61–104)**Lēctiō III***Exercitium 7**

1. Iūlius: "Ecce mālum tuum, Mārce." Iūlius Mārce _____ mālum dat: pater fili _____ mālum dat.
2. Iūlius Mārco et Quīntō māla dat: pater fili _____ māla dat.
3. Dominus servum vocat et e _____ mālum dat.
4. Iūlius Syr _____ serv _____ su _____ mālum dat.
5. Dominus servōs vocat et i _____ māla dat.
6. Dominus Syr _____ et Lēandr _____ serv _____ su _____ māla dat.
7. Iūlius Aemiliam salūtat et e _____ ōsculum dat.
8. Aemilia Iūli _____ vir _____ su _____ ōsculum dat.
9. Iūlius nōn solum Aemili _____ ōsculum dat, sed etiam Iūli _____ fili _____ su _____ ōsculum et mālum dat.
10. Iūlia māl _____ su _____ ōsculum dat!
11. Domina ancillam vocat et e _____ mālum dat.
12. Aemilia Dēli _____ ancill _____ su _____ mālum dat.
13. Domina ancillās vocat et i _____ māla dat.
14. Aemilia Dēli _____ et Syr _____ ancill _____ su _____ māla dat.
15. Iūlius: "Ecce nummus tuus, Dāve." Dominus serv _____ nummum dat.
16. C _____ Iūlius nummum dat? Servus c _____ Iūlius nummum dat est Dāvus.
17. C _____ Iūlius ōsculum dat? Fēmina c _____ Iūlius ōsculum dat est Aemilia.

-ō	-is		
-ae			
eī	-iīs		
cui			
-us	-ō	-um	dat
-a	-ae	-am	
-ī	-īs	-ōs	dant
-ae	eī	-ās	
i	īs	-a	

Exercitium 8

1. Saccus quī hīc est = h _____ saccus.
2. Rosa quae hīc est = h _____ rosa.
3. Mālum quod hīc est = h _____ mālum.
4. Puella qu _____ hīc est = h _____ puella.
5. Speculum qu _____ hīc est = h _____ speculum.
6. Equus qu _____ hīc est = h _____ equus.

hic quī
haec quae
hoc quod

Exercitium 9

1. Iūlius ad villam _____ et filiōs salūtat: " _____, filiī!"
2. Ōstium aperitur ab _____.
3. In saccīs quōs servī portant _____ et _____ sunt.
4. Saccī nōn vacuī, sed _____ sunt.
5. Quid _____ in saccīs? In saccō Lēandrī māla _____.
6. Iūlius Mārco mālum _____: "Ecce mālum tuum, Mārce."
7. Aemilia ad Iūlium _____ et eī _____ dat.
8. Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! _____ pater tuus tē exspectat."
9. Iūlia _____ [= ex] cubiculō _____; ancillae quoque _____.
10. Iūlia in ātrium _____, nōn ambulat.
11. Iūlia: "Ecce rosa. _____ pulchra est haec rosa?"

adit
advenit
currit
dat
ē
exit exeunt
illic
inest insunt
mālum
nōnne
ōsculum
ōstiārius
pirum
plēnus
salvēte

Lēctiō grammatica

datīvus (dat.)

	sing.	plūr
m. nōm.	-us	-ī
dat.	-ō	-īs
f. nōm.	-a	-ae
dat.	-ae	-īs
n. nōm.	-um	-a
dat.	-ō	-īs
prōnōmen		
nōm. m.	is	īi
f.	ea	eae
dat. m./f.	eī	īīs

Cap. VIII

Lēctiō I

abit abeunt
accipit
alius
ānulus
aspicit
collum
cōsistit
digitus
emit
gemma
margarita
ōrnāmentum
ōrnat
pecūniōsus

Exercitium 10

1. Cui Iūlius ōsculum dat? ...
2. Unde venit Aemilia? ...
3. Cūr Iūlia nōn adest? ...
4. Quō puerī currunt? ...
5. Estne Iūlia in hortō? ...
6. Quō it Dēlia? ...
7. Estne sōla Iūlia in cubiculō suō? ...
8. Quō Iūlia currit? ...
9. Quī sunt in ātriō? ...
10. Cui Iūlia ōsculum dat? ...
11. Quid Iūlius filiae suae dat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 105–121)

Exercitium 11

Exempla: *Dominus servō mālum dat: dominus eī mālum dat.**Dominus ancillae mālum dat: dominus eī mālum dat.**Fluvius oppidō aquam dat.**Dominus servīs et ancillīs mālā dat: dominus īīs mālā dat.**Fluvīū oppidīs aquam dant.*

1. *Servō, ancillae, oppidō, eī* nōn nōminātīvus, sed _____ est. Etiam *servīs, ancillīs, oppidīs, īīs* _____ est.
2. *Servō, ancillae, oppidō, eī* est datīvus _____.
3. *Servīs, ancillīs, oppidīs, īīs* nōn _____ singulāris, sed _____ est.
4. Singulāris: nōminātīvus *servus*, datīvus *serv*_____.
5. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, datīvus *serv*_____.
6. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, datīvus *ancill*_____.
7. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, datīvus *ancill*_____.
8. Singulāris: nōminātīvus *oppidum*, datīvus *oppid*_____.
9. Plūrālis: nōminātīvus *oppida*, datīvus *oppid*_____.
10. Singulāris: nōminātīvus *is ea*, datīvus *e*_____.
11. Plūrālis: nōminātīvus *īi eae*, datīvus *i*_____.

CAPITVLVM OCTAVVM

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Exercitium 1

1. In _____ Albīnī sunt multae _____ et _____ et alia _____.
2. Albīnus est tabernārius quī ōrnāmenta _____.
3. _____ tabernārii mālā et pīrā vēndunt.
4. _____ tabernam habet _____ est.
5. Multae fēminae ante tabernam Albīnī _____.
6. Eae quae pecūniam habent ōrnāmenta _____.
7. _____ pecūniam nōn habent ōrnāmenta _____ et rūrsus _____.
8. Aemilia multa ōrnāmenta ā virō suō _____.
9. Aemilia _____ in digitō et margarītās in _____ habet.
10. Margarītae collum Aemiliae _____.
11. _____ Aemiliae ānulō ōrnātur.
12. Quī magnam pecūniam habet _____ est.

Exercitium 2

1. Quis est Albīnus? ...
2. Quid vēndit Albīnus? ...
3. Alii tabernārii quid vēdunt? ...
4. Cūr fēminae ōrnāmenta emunt? ...
5. Num ōrnāmentum est līnea sine margarītis? ...
6. Cūr Aemilia multa ōrnāmenta habet? ...
7. Ubi sunt margaritae Aemiliae? ...
8. Quid digitum Aemiliae ōrnat? ...
9. Estne Mēdus cum dominō suō? ...
10. Quod ōrnāmentum habet Lȳdia? ...
11. Cūr Lȳdia nūlla alia ōrnāmenta habet? ...

qui
quae
taberna
tabernārius
vēndit

Exercitium 3

Exemplum: Iūlia Iūliō rosam dat = Iūlius rosam accipit ā Iūliā.

1. Iūlius Dāvō nummum dat = Dāvus...
2. Aemilia ānulum accipit ā Iūliō = ...
3. Virī fēminīs ōrnāmenta dant = ...
4. Servus mālum accipit ā dominō = ...
5. Mēdus Lȳdiae rosam dat = ...
6. Servī nummōs accipiunt ā dominō = ...

accipit accipiunt

Exercitium 4

1. Iūlius ad vīllam _____; quattuor servī cum eō _____.
2. Aemilia ē peristylō _____ et in ātrium intrat.
3. Aemilia ad virum suum _____.
4. Iūlia ab Aemiliā _____; etiam puerī _____.
5. Servī in ātrium intrant et rŭrsus _____.
6. Multae fēminae ad tabernam _____ et rŭrsus _____.
7. Quid _____ in sacculō? In sacculō nummī _____.
8. Quot servī sunt in ātriō? Duo servī _____, cēterī _____.
9. Mēdus nōn _____, Mēdus _____.

ad-venit ad-veniunt
ad-it ad-eunt
ab-it ab-eunt
ex-it ex-eunt
ad-est ad-sunt
ab-est ab-sunt
in-est in-sunt

Lēctiō secunda (versūs 36–82)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Iūlia: "_____ nāsus meus foedus est?"
2. Syra: "Quid? _____ fōrmōsus est nāsus meus?"
3. Iūlius: "Ubi est Iūlia? _____ mē exspectat?"
4. Iūlia: "_____ haec rosa pulchra est?"
5. Aemilia: "_____ hīc centum nummī sunt?"
6. Albīnus: "_____ pulchrī sunt hī ānuli?"
7. Mēdus: "_____ ānulus sine gemmā vīgintī sēstertiīs cōnstat?"
8. _____ Hispānia īnsula est?
9. _____ magnum est imperium Rōmānum?

num...?
nōn-ne...?

Exercitium 6

1. Albīnus _____: "Ōr-nā-men-ta!"
2. Lȳdia: "Aspice _____ tabernam, Mēde!"
3. Lȳdia tabernam Albīnī digitō _____.
4. Lȳdia: "Ō, _____ pulchra sunt _____ ōrnāmenta!"
5. Albīnus Lȳdiae et Mēdō ānulōs _____: "Aspicite hōs ānulōs!"
6. Mēdus: "Quot nummīs _____ ānulus _____?" [*< gemma*].

clāmat
cōnstat
convenit
gemmaus
ille
mōnstrat
octōgintā

ostendit
pretium
quam
sēstertius
tantus

7. Albīnus: “_____ huius ānuli est centum _____ [= nummī].
Haec gemma sōla _____ [Lxxx] sēstertiīs cōstat.”
8. Mēdus: “_____ [= tam magna] gemma ad tam parvum ānulum nōn _____.”

Exercitium 7

1. Cūr Lȳdia cōsistit? ...
2. Quid aspicit Lȳdia? ...
3. Quō eunt Mēdus et Lȳdia? ...
4. Quae ōrnāmenta Albīnus iīs ostendit? ...
5. Cūr Mēdus ōrnāmenta nōn emit? ...
6. Quid est ānulus gemmātus? ...
7. Quot sēstertiīs cōstat ānulus gemmātus? ...
8. Quot sēstertiīs cōstat gemma sōla? ...
9. Quid Mēdus videt post Albīnum? ...
10. Quid Lȳdia ante oculōs tenet? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 83–133)

Exercitium 8

-e -ite
-it -iunt
accipe accipite
accipit accipiunt
aspice aspicate
aspicit aspiciunt

1. Lȳdia: “Aspic_____ illam tabernam, Mēde!” Mēdus tabernam aspic_____.
2. Mēdus et Lȳdia ōrnāmenta aspic_____.
3. Albīnus iīs ānulum ostendit: “Aspic_____ hunc ānulum!”
4. Iūlia Iūliō rosam ostendit: “Aspic_____ hanc rosam, pater!” Iūlius rosam aspic_____.
5. Iūlia: “Accip_____ rosam, pater!” Pater rosam accip_____ ā filiā suā.
6. Iūlius: “Accip_____ māla, servī!” Servī māla accip_____ ā dominō.

Exercitium 9

aut
medius
nimis
nōnāgintā
quantus
quārtus
satis
tantus quantus
vigintī

1. _____ pecūnia est in sacculō Mēdī? _____ [xc] sēstertiī.
2. Albīnus: “Id nōn _____ est. Pretium ānuli est sēstertiī centum.”
3. Mēdus: “Id est _____ magnum pretium. Accipe nōnāgintā sēstertiōs _____ nūllōs!”
4. Ānulus nōn in digitō _____, sed in digitō _____ pōnitur.
5. Digitus quārtus nōn _____ [= tam magnus] est _____ digitus medius.
6. Decem et decem sunt _____ [xx].

Exercitium 10

-ō -īs
(ablātivus pretiī)

1. Mēdus: “Quot numm_____ cōstat ānulus gemmātus?”
2. Albīnus: “Hic ānulus centum sēsterti_____ cōstat.”
3. Mēdus: “Aliī ānulum gemmātum octōgintā sēsterti_____ vēndunt.”
4. Quant_____ preti_____ Mēdus ānulum emit?
5. Mēdus ānulum emit sēsterti_____ nōnāgintā.
6. Albīnus Mēdō ānulum vēndit sēsterti_____ nōnāgintā.
7. Nōn magn_____ preti_____ Mēdus ānulum emit.

Exercitium 11

1. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...
2. Cūr lacrimat Lȳdia? ...
3. Quid Mēdus in mēnsā pōnit? ...
4. Estne vacuus sacculus Mēdī? ...
5. Quantō pretiō Mēdus ānulum emit? ...
6. Cūr Mēdus Albīnō centum sēstertiōs nōn dat? ...

7. Cui Mēdus ānulum novum dat? ...
8. In quō digitō Mēdus ānulum pōnit? ...
9. Cūr ānulus ad digitum medium nōn convenit? ...
10. Ad quem digitum ānulus convenit? ...
11. Cūr laeta est Lȳdia? ...
12. Mēdusne Lȳdiae viam mōnstrat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 134–223)

Exercitium 12

1. Qu_____ Rōmam it? Servus Rōmam it. Qu_____ servus? Servus qu_____ Rōmam it est Mēdus, servus improbus. Is servus Rōmam it.
2. C_____ servus est Mēdus? Mēdus est servus Iūlii. Dominus c_____ servus Rōmam it est Iūlius. Iūlius est dominus e_____ servī.
3. Qu_____ servum Iūlius vocat? Mēdus est servus qu_____ Iūlius vocat. E_____ servum vocat dominus.
4. C_____ servō Iūlius nummum dat? Dāvus est servus c_____ Iūlius nummum dat. E_____ servō dominus nummum dat.
5. Ā qu_____ servō amātur Lȳdia? Servus ā qu_____ Lȳdia amātur est Mēdus. Ab e_____ servō amātur Lȳdia.
6. Qu_____ servī Iūlium vehunt? Servī qu_____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus. I_____ servī Iūlium vehunt.
7. Qu_____ servōrum Iūlius dominus est? Servī qu_____ dominus est Iūlius sunt Mēdus, Dāvus, Ursus, Syrus, cēteri. Iūlius est dominus e_____ servōrum.
8. Qu_____ servōs vocat Iūlius? Servī qu_____ Iūlius vocat sunt Dāvus et Syrus. E_____ servōs vocat dominus.
9. Qu_____ servīs Iūlius nummōs dat? Dāvus et Syrus sunt servī qu_____ Iūlius nummōs dat. I_____ servīs dominus nummōs dat.
10. Ā qu_____ servīs Iūlius vehitur? Ursus et Dāvus sunt servī ā qu_____ Iūlius vehitur. Ab i_____ servīs dominus vehitur.

Exercitium 13

1. Qu_____ fēmina cum Mēdō ambulat? Fēmina qu_____ cum Mēdō ambulat est Lȳdia. E_____ fēmina ambulat cum Mēdō.
2. C_____ fēminae amicus est Mēdus? Lȳdia est fēmina c_____ amicus est Mēdus. Mēdus e_____ fēminae amicus est.
3. Qu_____ fēminam amat Mēdus? Fēmina qu_____ Mēdus amat est Lȳdia. E_____ fēminam amat Mēdus.
4. C_____ fēminae Mēdus ānulum dat? Fēmina c_____ Mēdus ānulum dat est Lȳdia. E_____ fēminae Mēdus ānulum dat.
5. Ā qu_____ fēminā Mēdus amātur? Fēmina ā qu_____ Mēdus amātur est Lȳdia. Ab e_____ fēminā amātur Mēdus.
6. Qu_____ ancillae absunt? Ancillae qu_____ absunt sunt Dēlia et Syra. E_____ ancillae absunt.
7. Qu_____ ancillārum Aemilia domina est? Dēlia et Syra sunt ancillae qu_____ domina est Aemilia. Ea domina e_____ ancillārum est.
8. Qu_____ ancillās vocat Aemilia? Ancillae qu_____ Aemilia vocat sunt Dēlia et Syra. E_____ ancillās vocat domina.
9. Qu_____ ancillis Aemilia mālā dat? Ancillae qu_____ Aemilia mālā dat sunt Dēlia et Syra. I_____ ancillis domina mālā dat.
10. Ā qu_____ ancillis domina salūtātur? Ancillae ā qu_____ salūtātur domina sunt Dēlia et Syra. Ab i_____ ancillis domina salūtātur.

Lēctiō grammatica

prōnōmina

masculinum:

nōm.	quis/quī	quī
acc.	quem	quōs
gen.	cuius	quōrum
dat.	cui	quibus
abl.	quō	quibus
nōm.	is	iī
acc.	eum	eōs
gen.	eius	eōrum
dat.	eī	iīs
abl.	eō	iīs

fēmininum:

	sing.	plūr.
nōm.	quae	quae
acc.	quam	quās
gen.	cuius	quārum
dat.	cui	quibus
abl.	quā	quibus
nōm.	ea	eae
acc.	eam	eās
gen.	eius	eārum
dat.	eī	iīs
abl.	eā	iīs

neutrum:

	sing.	plūr.
nōm.	quid/quod	quae
acc.	quid/quod	quae
gen.	cuius	quōrum
dat.	cui	quibus
abl.	quō	quibus
nōm.	id	ea
acc.	id	ea
gen.	eius	eōrum
dat.	eī	iīs
abl.	eō	iīs

Exercitium 14

1. Qu_____ est Capua? Capua est oppidum. Qu_____ oppidum prope villam Iūlii est? Tūsculum est oppidum qu_____ prope villam est. I_____ oppidum est prope villam.
2. Qu_____ emit Mēdus? Ōrnāmentum emit. Qu_____ ōrnāmentum emit Mēdus? Ōrnāmentum qu_____ Mēdus emit est ānulus gemmātus. I_____ ōrnāmentum emit Mēdus.
3. FAMILIA ROMANA est titulus capitulī. C_____ capitulī? Capitulum c_____ titulus est FAMILIA ROMANA est capitulum secundum. Titulus e_____ capitulī est FAMILIA ROMANA.
4. C_____ capitulō titulus datur IMPERIVM ROMANVM? Capitulum c_____ hic titulus datur est capitulum primum. E_____ capitulō datur hic titulus.
5. Lȳdia ōrnāmentō suō dēlectātur. Qu_____ ōrnāmentō? Ōrnāmentum qu_____ Lȳdia dēlectātur est ānulus. E_____ ōrnāmentō dēlectātur Lȳdia.
6. Qu_____ vocābula neutra sunt? Neutra sunt vocābula qu_____ -um habent. E_____ vocābula neutra sunt.
7. Qu_____ ōrnāmenta vēndit Albīnus? Ōrnāmenta qu_____ Albīnus vēndit sunt ānuli et margaritae. E_____ ōrnāmenta vēndit Albīnus.
8. Qu_____ vocābulōrum plūrālis -a habet? Vocābula qu_____ plūrālis -a habet neutra sunt. Plūrālis e_____ vocābulōrum -a habet.
9. Qu_____ oppidis fluvii Padus et Tiberis aquam dant? Oppida qu_____ ii fluvii aquam dant sunt Placentia et Ōstia et cētera multa. I_____ oppidis fluvii Padus et Tiberis aquam dant.
10. Qu_____ verbis dēlectātur Iūlia? Verba qu_____ Iūlia dēlectātur sunt "Ecce puella pulchra!" I_____ verbis dēlectātur puella.

Exercitium 15

1. H_____ servus est Lēander, ill_____ servus est Syrus.
2. Lēander h_____ saccum portat, ill_____ saccum portat Syrus.
3. H_____ saccus portātur ab h_____ servō, ill_____ ab ill_____.
4. Saccus h_____ servī magnus est, ill_____ est parvus.
5. In h_____ saccō mālā sunt, in ill_____ pira.
6. Iūlius h_____ servō mālum dat, ill_____ dat pirum.
7. H_____ fēmina est Lȳdia, ill_____ fēmina est Dōriippa.
8. Mēdus h_____ fēminam amat, nōn ill_____.
9. Ab h_____ fēminā Mēdus amātur, nōn ab ill_____.
10. Mēdus amicus h_____ fēminae est, nōn ill_____.
11. Mēdus h_____ fēminae ānulum dat, nōn ill_____.
12. H_____ cubiculum magnum est, ill_____ est parvum.
13. Fenestra h_____ cubiculī nōn tam parva est quam ill_____.
14. Iūlius et Aemilia in h_____ cubiculō dormiunt, nōn in ill_____.
15. Lȳdia: "Aspice ill_____ ōrnāmenta, Mēde, ill_____ ānulōs et ill_____ gemmās! Nōne pulchrī sunt ill_____ ānuli et ill_____ gemmae?"
16. Albīnus: "Aspicite h_____ ōrnāmenta, h_____ ānulōs et h_____ gemmās! Nōne pulchrī sunt h_____ ānuli et h_____ gemmae?"
17. Lȳdia: "Quantum est pretium h_____ ānulōrum et h_____ gemmārum?"
18. Mēdus: "Nec in h_____ ānulis nec in ill_____ gemmae sunt."

m.	f.	n.
hic	haec	hoc
hunc	hanc	hoc
huius	huius	huius
huic	huic	huic
hōc	hāc	hōc
hī	hae	haec
hōs	hās	haec
hōrum	hārum	hōrum
hīs	hīs	hīs
ille	illa	illud
illum	illam	illud
illius	illius	illius
illi	illi	illi
illō	illā	illō
illi	illae	illa
illōs	illās	illa
illōrum	illārum	illōrum
illis	illis	illis

CAPITVLVM NONVM

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Exercitium 1

1. Ecce pāstor cum can_____ et centum ov_____.
2. Pāstor ūnum can_____ et centum ov_____ habet.
3. Pāstor est dominus can_____ et ov_____.
4. Pāstor can_____ et ov_____ cibum dat.
5. Can_____ et ov_____ ā pāstōr_____ cibum accipiunt.
6. Dominus huius pāstōr_____ est Iūlius.
7. Iūlius pāstōr_____ suō pānem dat.
8. Iūlius nōn ūnum pāstōr_____, sed multōs pāstōr_____ habet.
9. Iūlius est dominus multōrum pāstōr_____.
10. Iūlius pāstōr_____ suis pānem dat.
11. Pāstōr_____ pānem accipiunt ā dominō suō.
12. Ovēs ā pāstōr_____ suis nōn abeunt.

Exercitium 2

1. Pāstor in _____ est cum _____ et centum _____.
2. Ūna ovis _____ est, cēterae sunt _____.
3. _____ ovibus suis aquam et _____ dat.
4. Cibus ovium est _____; ovēs herbam _____, et aquam _____ ē _____.
5. Cibus pāstōris est _____; pāstor pānem _____.
6. Post campum _____ sunt; inter montēs sunt _____.
7. In campō est parvus _____, in quō ūna _____ est.
8. In _____ multae arborēs sunt.
9. In silvis et in montibus sunt _____, quī ovēs edunt.
10. _____ lūcet; nūlla nūbēs in _____ est.
11. Caelum est _____ terram.
12. In _____ sunt campī et silvae, montēs et vallēs.
13. Sōl _____; nūlla _____ ante sōlem est.
14. _____ arbore nōn sōl, sed _____ est.
15. Pāstor ad arborem it: pāstor umbram _____.
16. Pāstor ovēs suās ad arborem _____.
17. Iam pāstor et ovēs sub arbore _____.

Exercitium 3

1. Ubi est pāstor? ...
2. Quot ovēs apud eum sunt? ...
3. Quid inest in saccō pāstōris? ...
4. Ovēsne pānem edunt? ...
5. Cūr canis pāstōrem amat? ...
6. Quis est dominus pāstōris? ...
7. Quid vidētur post campum? ...
8. Inter montēs quid est? ...
9. Quot arborēs in colle sunt? ...
10. Cūr pāstor et ovēs in silvam nōn intrans? ...
11. Quid est in caelō? ...
12. Quō pāstor ovēs dūcit? ...
13. Cūr pāstor umbram petit? ...
14. Ubi iacet pāstor? ...

Cap. IX

Lēctiō I

-is -ēs
-em -ēs
-is -ium
-ī -ibus
-e -ibus
- -ēs
-em -ēs
-is -um
-ī -ibus
-e -ibus

albus
arbor
bibit
caelum
campus
canis
cibus
collis
dūcit
ēst edunt
herba
iacet
lūcet
lupus
mōns
niger
nūbēs
ovis
pānis
pāstor
petit
rīvus
silva
sōl
sub
suprā
terra
umbra
vallis

pāstor bonus (m.)
 ovis alba (f.)

-(is)	-us/-a
-em	-um/-am
-is	-ī/-ae
-ī	-ō/-ae
-e	-ō/-ā
-ēs	-ī/-ae
-ēs	-ōs/-ās
-(i)um	-ōrum/-ārum
-ibus	-īs

ūna nūbēs
 duae nūbēs

vallis	magna
nūb <u>ēs</u>	
arbor	

pānis	magn <u>us</u>
collis	
canis	
mōns	

Lēctiō II

eum relinquit
 = ab eō abit

accurrit
 bālat
 clāmor
 dēns
 dum
 errat
 impōnit
 ipse
 lātrat

Exercitium 4

1. Pāstor bon_____ ab ovibus nōn abit.
2. Ovēs pāstōrem bon_____ amant.
3. Iūlius est dominus pāstōris bon_____.
4. Iūlius pāstōrī bon_____ pānem dat.
5. Ovēs ā pāstōre bon_____ nōn abeunt.
6. Pāstōrēs bon_____ ab ovibus su_____ nōn abeunt.
7. Iūlius mult_____ pāstōrēs habet.
8. Iūlius est dominus mult_____ pāstōrum.
9. Iūlius pāstōribus su_____ pānem dat.
10. Ovēs ā pāstōribus su_____ nōn abeunt.
11. In campō sunt mult_____ ovēs alb_____ et ūn_____ ovis nigr_____.
12. Pāstor mult_____ ovēs alb_____ et ūn_____ ovem nigr_____ habet.
13. Pāstor est dominus ovium alb_____ et ovis nigr_____.
14. Pāstor ovibus alb_____ et ovī nigr_____ cibum dat.
15. Pāstor in campō est cum mult_____ ovibus alb_____ et ūn_____ ove nigr_____.

Exercitium 5

1. In caelō nūllae nūb_____ sunt.
2. Nūll_____ nūb_____ ante sōlem est.
3. Pāstor nūll_____ nūbem in caelō videt.
4. In campō est coll_____ parv_____ cum magn_____ arbor_____.
5. Coll_____ est mōns parv_____.
6. Post campum sunt magn_____ mont_____.
7. In parv_____ coll_____ ūn_____ arbor est.
8. In magnā silvā mult_____ arbor_____ sunt.
9. Pāstor ov_____ su_____ ad parv_____ coll_____ dūcit.
10. Pāstor fess_____ cum ov_____ su_____ in umbrā magn_____ arbor_____ iacet.
11. Arbor pāstōr_____ fess_____ et ov_____ fess_____ umbram dat.

Lēctiō secunda (versūs 39–86)

Exercitium 6

Exemplum: Mēdus ā Iūliō abīt = Mēdus Iūliūm relinquit.

1. Servus improbus ā dominō suō abīt = Servus improbus...
2. Servī probī dominōs suōs nōn relinquunt = Servī probī...
3. Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt = Mēdus et Lȳdia...
4. Iūlia ab Aemiliā et puerīs abīt = Iūlia...
5. Ovis nigra pāstōrem suum relinquit = Ovis nigra...
6. Canis ā pāstōre nōn abīt = Canis...
7. Pāstor ovēs albās relinquit = Pāstor...
8. Lupus ab ove et cane abīt = Lupus...

Exercitium 7

1. _____ pāstor dormit, ovis nigra abīt.
2. Canis ovem videt et _____: "Baubau!"
3. Pāstor ovēs _____ et silvam petit.
4. Ovis nigra in magnā silvā _____.
5. In terrā sunt _____ lupī; lupus _____ nōn procul abest.
6. Lupus in silvā cibum _____.
7. Pāstor ovem quaerit, neque eam _____.
8. Lupus _____: "Uhuū!" Ovis _____: "Bābā!"
9. Ovis cōsistit et expectat _____ lupus venit.

10. Oculi lupi in umbrā lūcent _____ gemmae.
11. Lupus _____ suōs albōs ostendit!
12. Sed ecce canis _____ et sine _____ [< timēre] lupum petit!
13. Pāstor clāmat; canis _____ eius audit.
14. Pāstor parvam ovem in umerōs _____.

petit
quaerit
relinquit
reperit
timor
ululat
ut
vestigium

Exercitium 8

1. Quō abit ovis nigra? ...
2. Dormitne canis? ...
3. Quid agit pāstor? ...
4. Ubi ovis nigra errat? ...
5. Quid ovis videt in terrā? ...
6. Quid lupus in silvā quaerit? ...
7. Quid pāstor et canis quaerunt? ...
8. Ululatne canis? ...
9. Quid ovis ante sē in umbrā videt? ...
10. Cūr lupus ovem relinquit? ...
11. Quō pāstor ovem nigram portat? ...
12. Cēterae ovēs quid agunt? ...

Lectiō grammatica (versūs 87–127)**Lectiō grammatica****Exercitium 9****Dēclīnātiō prima***Exemplum:* vill|a, gen. sing. -ae, f.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	vill_____	vill_____
2. Acc.	vill_____	vill_____
3. Gen.	vill_____	vill_____
4. Dat.	vill_____	vill_____
5. Abl.	vill_____	vill_____
6.	Villa _____	singulāris est.
7.	Villā _____	singulāris est.
8.	Villae _____	aut _____ singulāris est aut _____ plūrālis.
9.	Villam _____	_____ est.
10.	Villārum _____	_____ est.
11.	Villās _____	_____ est.
12.	Villīs _____	aut _____ _____ est.

dēclīnātiō I (dēcl. I)

(gen. sing. -ae)

	sing.	plūr.
nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
gen.	-ae	-ārum
dat.	-ae	-īs
abl.	-ā	-īs

Exercitium 10**Dēclīnātiō secunda***Exempla:* domin|us, gen. sing. -ī, m.*verb|um, gen. sing. -ī, n.*

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	domin_____	domin_____	verb_____	verb_____
2. Acc.	domin_____	domin_____	verb_____	verb_____
3. Gen.	domin_____	domin_____	verb_____	verb_____
4. Dat.	domin_____	domin_____	verb_____	verb_____
5. Abl.	domin_____	domin_____	verb_____	verb_____
6. Voc.	domin_____			

dēclīnātiō II

(gen. sing. -ī)

masc.

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs
voc.	-e	

dēclīnātiō II

(gen. sing. -ī)

neutr.

	sing.	plūr.
nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs

dēclīnātiō III

(gen. sing. -is)

masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-is	-um
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e	-ibus
nōm.	-is	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-is	-ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e	-ibus

Cap. X

Lēctiō I

aēr
 āla
 aquila
 asinus
 avis
 bēstia
 capit
 cauda
 cum
 deus
 facit
 fera
 ferus
 homō
 leō
 mercātor

- Domine _____ singulāris est.
- Dominī _____ singulāris est aut _____ plūrālis.
- Dominīs et verbīs _____ aut _____ plūrālis est.
- Dominō et verbō _____ aut _____ singulāris est.
- Dominōrum et verbōrum _____ est.
- Dominōs _____ est.
- Dominum _____ est.
- Domīnus _____ est.
- Verba _____ aut _____ plūrālis est.
- Verbī _____ singulāris est.
- Verbum _____ aut _____ est.

Exercitium 11

Dēclīnātiō tertia

Exempla: pāstor, gen. sing. -ōr|is, m.

ov|is, gen. sing. -is, f.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	pāstor	pāstōr _____	ov _____	ov _____
2. Acc.	pāstōr _____	pāstōr _____	ov _____	ov _____
3. Gen.	pāstōr _____	pāstōr _____	ov _____	ov _____
4. Dat.	pāstōr _____	pāstōr _____	ov _____	ov _____
5. Abl.	pāstōr _____	pāstōr _____	ov _____	ov _____
6.	Pāstor _____ singulāris est.			
7.	Pāstōre et ove _____ est.			
8.	Pāstōrem et ovem _____ est.			
9.	Pāstōrēs et ovēs _____ aut _____ plūrālis est.			
10.	Pāstōrī et ovī _____ est.			
11.	Pāstōribus et ovibus _____ aut _____ plūrālis est.			
12.	Pāstōris _____ est.			
13.	Ovis _____ aut _____ singulāris est.			
14.	Pāstōrum et ovium _____ est.			

CAPITVLVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–34)

Exercitium 1

- Lupus et canis et ovis _____ sunt.
- Virī et fēminae _____ sunt.
- Lupus est bēstia _____; etiam _____ bestia fera est.
- In Āfricā sunt multi leōnēs et aliae _____ [= bēstiae ferae].
- _____ sunt bēstiae quae in aquā _____.
- _____ sunt bēstiae quae in āere _____.
- _____ est magna avis fera quae parvās avēs _____ et ēst.
- Avis quae volat ālās _____; piscis quī natat _____ movet.
- Homō quī ambulat _____ movet.
- _____ homō ambulat, pedēs moventur.
- Cum avis in _____ volat, _____ moventur.
- Avis ālās habet, itaque avis volāre _____.
- Leō volāre nōn potest, _____ [= quia] ālās nōn habet.
- Hominēs, quī pedēs habent, ambulāre _____.
- Quī ambulat vestigia in terrā _____.
- Nōn solum equus, sed etiam _____ hominem vehere potest.

17. Mercurius est _____ mercātorum et _____ deōrum.
 18. _____ est homō quī emit et vēndit.

movet
 natat
 nūntius
 pēs
 piscis
 potest possunt
 quod
 volat

Exercitium 2

1. Quid est leō? ...
2. Quid bēstiae ferae edunt? ...
3. Cūr leōnēs ab hominibus timentur? ...
4. Quae bēstiae in aquā natant? ...
5. Quae bēstiae volant? ...
6. Quid movētur cum avis volat? ...
7. Quot pedēs habet homō? ...
8. Equus quot pedēs habet? ...
9. Cūr equus volāre nōn potest? ...
10. Cūr piscēs ambulāre nōn possunt? ...
11. Hominēsne natāre possunt? ...
12. Quis est Mercurius? ...
13. In pedibus et in petasō Mercurii quid est? ...
14. Quōrum deus est Mercurius? ...
15. Quid est mercātor? ...

Exercitium 3

1. In Āfricā sunt multī leō_____.
2. In Āfricā magnus numerus leō_____ est.
3. Multī hom_____ Rōmae habitant.
4. Rōmae habitat magnus numerus hom_____.
5. Leō nōn est amīcus hom_____, neque homō amīcus leō_____ est.
6. Homō leō_____ timet, et hom_____ timet leō_____.
7. Leō ab hom_____ timētur, et hom_____ timētur ā leō_____.
8. Leō_____ timentur ab hom_____, et hom_____ ā leō_____ timentur.

leō leōn|is
 homō homin|is

*Lectiō secunda (versūs 35–73)**Lectiō II***Exercitium 4**

1. Avēs vol_____ possunt; piscēs nat_____ possunt.
2. Equus ambul_____ et curr_____ potest.
3. Ovēs lupum aud_____ possunt, neque eum vid_____ possunt.
4. Iūlia centum numer_____ nōn potest.
5. Homō mortuus sē mov_____ nōn potest.
6. Sub aquā homō nōn potest spīr_____.
7. Sine animā nēmō potest vīv_____.
8. Animam dūc_____ necesse est hominī.
9. Necesse nōn est gemmās hab_____.
10. Quī gemmās vēndit pecūniam fac_____ potest.

-re
 [1] -āre
 [2] -ēre
 [3] -ere
 [4] -ire

Exercitium 5

Exempla: Iūlius Iūliam portāre/vehere potest.

Iūlia ā Iūliō portārī/vehī potest.

1. Iūlia magnum saccum port_____ nōn potest.
2. Magnus saccus ā parvā puellā port_____ nōn potest.
3. Hominēs deōs neque vid_____ neque aud_____ possunt.
4. Deī neque vid_____ neque aud_____ possunt ab hominibus.
5. Nēmō piscēs numer_____ potest; piscēs numer_____ nōn possunt.
6. Quī pecūniam habet cibum em_____ potest.

-re -rī/-ī
 [1] -āre -ārī
 [2] -ēre -ērī
 [3] -ere -ī
 [4] -ire -irī

anima
animal
flūmen
folium
mare
mortuus
necesse
nēmō
nīdus
ōvum
parere
pullus
pulmō
rāmus
spīrāre
vivere
vīvus
volunt

flūmen	flūmin a
flūmin is	flūmin um
flūmin ī	flūmin ibus
flūmin e	flūmin ibus
mar e	mar ia
mar is	mar ium
mar ī	mar ibus
animal	animāl ia
animāl is	animāl ium
animāl ī	animāl ibus

Lēctiō III

ascendere
audēre
cadere
canere
crassus
enim
ergō
esse
lectus
lūdere
occultāre
perterritus

7. Sine pecūniā cibus em_____ nōn potest.
8. Mārcus et Quīntus nōn possunt lecticam veh_____.
9. Ā parvīs puerīs lectīca veh_____ nōn potest.
10. Canis ōstium neque aper_____ neque claud_____ potest.
11. Ōstium ā cane neque aper_____ neque claud_____ potest.

Exercitium 6

1. Magnum _____ est Nilus.
2. Ōceanus Atlanticus magnum _____ est.
3. Piscēs nōn in terrā, sed in aquā _____.
4. Cum homō _____, anima in _____ intrat et rūsus exit.
5. _____ est āēr quī in pulmōnēs dūcitur.
6. Quī spīrat _____ est, quī nōn spīrat est _____.
7. Sine animā et cibō _____ vīvere potest.
8. Spīrāre et ēsse hominibus _____ est.
9. Hominēs et bēstiae _____ sunt.
10. Avēs in arboribus _____ faciunt.
11. Nīdī sunt inter _____ et _____ arborum.
12. In nīdīs sunt _____ aut pullī.
13. Avēs ōva _____, ex quibus _____ exeunt.
14. Ovis nōn ōva, sed pullōs vīvōs _____.
15. Fēminae quae pecūniā facere _____ ōrnāmenta sua vēndunt.

Exercitium 7

1. Nīlus magn_____ flūm_____ est.
2. Nīlus et Rhēnus magn_____ flūm_____ sunt.
3. Mārcus et Quīntus in parvō flūm_____ natant.
4. Puerī in aquā flūm_____ natant.
5. Parva flūm_____ magnō flūm_____ aquam dant.
6. Ōceanus magn_____ mar_____ est.
7. Inter Eurōpam et Āfricā mult_____ mar_____ sunt.
8. In Ōceanō et in cēterīs mar_____ multī sunt piscēs.
9. In flūm_____ quoque magnus numerus piscium est.
10. Nēmō piscēs mar_____ et flūm_____ numerāre potest.
11. Piscēs sunt animāl_____ quae vīvunt in mar_____.
12. Leō est animal qu_____ in terrā vīvit.
13. Magnus numerus animāl_____ in terrā vīvunt.
14. Parv_____ animāl_____ ā magnīs animāl_____ eduntur.

Lēctiō tertiā (versūs 74–131)

Exercitium 8

1. Iūlia cum puerīs lūdere _____, neque iī cum puellā _____ volunt.
2. Puerī Iūliam _____ [= cantāre] audiunt.
3. Iūlia _____ pulchram habet: _____ Iūliae pulchra est.
4. Avēs _____ sunt neque canunt; puerī _____ [= nam puerī] nīdōs quaerunt.
5. Avēs perterritae inter folia arborum sē _____.
6. Quīntus in arborem _____; Mārcus eum aspicit neque ipse in arborem ascendere _____.
7. Nōn _____, sed tenuis est rāmus quō nīdus _____.
8. Rāmus _____ puerum crassum sustinēre nōn potest.
9. Quīntus ad terram _____.

10. Puer spīrat; _____ vivit, nam quī spīrat mortuus _____ nōn potest.
 11. Pater filium in villam portat et in _____ pōnit.

sustinēre
 tenuis
 vōx
 vult

Exercitium 9

Exempla: Albīnus clāmat. Lȳdia Albīnum clāmāre audit.

Saccus ā Syrō aperītur. Puer saccum ā Syrō aperīrī videt.

Saccus plēnus est. Puer saccum plēnum esse videt.

- Iūlia canit. Puerī Iūli _____ can _____ audiunt.
- Iūlia ā Mārcō pulsātur. Quīntus Iūli _____ ā Mārcō puls _____ videt.
- Iūlia plōrat et Mārcus rīdet. Quīntus Iūli _____ plōr _____ et Mārc _____ rīd _____ audit.
- Aemilia venit. Puerī Aemili _____ ven _____ vident.
- Aemilia irāta est. Mārcus Aemili _____ irāt _____ es _____ videt.
- Pullī mortuī sunt. Iūlia pull _____ mortu _____ es _____ videt.
- Dāvus ā Iūliō interrogātur et ā Mēdō accūsātur. Aemilia Dāv _____ ā Iūliō interrog _____ et ā Mēdō accūs _____ audit.
- Mēdus ā Iūliō vocātur neque venit. Aemilia Mēd _____ ā Iūliō voc _____ audit neque e _____ ven _____ videt.

-us	-um	-re	videt
-a	-am	-rī	audit
-is	-em	-ī	
-	-		
-ī	-ōs		vident
-ae	-ās		audiunt
-ēs	-ēs		
-a			

Exercitium 10

- Quid puerī in hortō agunt? ...
- Quid agit Iūlia? ...
- Cūr avēs hortī nōn canunt? ...
- Cūr Mārcus Quīntum vocat? ...
- Mārcusne in arborem ascendit? ...
- Quid est in nidō ad quem Quīntus ascendit? ...
- Cūr rāmus tenuis Quīntum sustinēre nōn potest? ...
- Quid Mārcus perterritus videt? ...
- Estne mortuus Quīntus? ...
- Pullīne mortuī sunt? ...
- Quid facit Mārcus? ...
- Quō pater currit et quid videt? ...
- Quō Iūlius filium suum portat? ...
- Quid videt Aemilia? ...

Lēctiō grammatica (versūs 132–183)**Lēctiō grammatica****Exercitium 11**

- Vocā imperātīvus est. Vocā|re est _____.
- Vidē|re, pōn|ere, audī|re nōn imperātīvus, sed _____ est.
- Imperātīvus: intrā. Infinitīvus: intr _____.
- Imperātīvus: tacē. Infinitīvus: tac _____.
- Imperātīvus: discēde. Infinitīvus: discēd _____.
- Imperātīvus: venī. Infinitīvus: ven _____.
- Vocā|re est infinitīvus actīvī. Vocā|rī _____ passīvī est.
- Vidē|rī, pōn|ī, audī|rī nōn infinitīvus actīvī, sed _____ est.
- Infinitīvus: actīvum voc _____, passīvum voc _____.
- Infinitīvus: actīvum vid _____, passīvum vid _____.
- Infinitīvus: actīvum pōn _____, passīvum pōn _____.
- Infinitīvus: actīvum aud _____, passīvum aud _____.

Infinitīvus (inf.)		
	imp.	inf.
[1]	-ā	-āre
[2]	-ē	-ēre
[3]	-e	-ere
[4]	-ī	-īre
Infinitīvus		
	act.	pass.
[1]	-āre	-ārī
[2]	-ēre	-ērī
[3]	-ere	-ī
[4]	-īre	-īrī

Cap. XI

Lectiō I

ōs ōr̄lis
crūs crūr̄lis
corpus corpor̄lis
caput capit̄lis

aeger
atque
auris
bene
bracchium
capillus
caput
color
cor
corpus
crūs
fluere
frōns
gena
iecur
īnfrā
labrum
lingua
male
manus
medicus
membrum
ōs
pectus
pōculum
ruber
sānāre
sanguis
sānus
sedere
stāre
super
vēna
venter
viscera

CAPITVLVM VNDECIMVM

Lectiō prima (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. In corp_____ hūmānō nōn ūn_____ crūs, sed duo crūr_____ sunt.
2. Corp_____ hūmān_____ duo brachia et duo crūr_____ habet.
3. In crūr_____ pedēs sunt.
4. In corp_____ hūmānō ūn_____ caput est, nōn duo capit_____.
5. In capit_____ est ūn_____ ōs, nōn duo ōr_____.
6. Quot capit_____ et quot ōr_____ habent duo corp_____?

Exercitium 2

1. In _____ hūmānō sunt quattuor _____: duo _____ et duo _____.
2. In brachiō _____ est, in crūre pēs.
3. In _____ sunt duo oculī, duae _____, ūnus nāsus, ūnum _____.
4. Ōs est inter duo _____; in ōre sunt dentēs et _____.
5. Lingua et labra _____ sunt ut rosae.
6. Suprā oculōs _____ est, _____ oculōs sunt _____.
7. _____ caput capillus est.
8. _____ virōrum nōn tam longus est quam fēminārum.
9. Quī oculōs bonōs habet _____ videt.
10. Quī oculōs malōs habet _____ videt.
11. Īnfrā collum est _____, in quō _____ et pulmōnēs sunt.
12. In corde est _____, cuius _____ ruber est.
13. Sanguis per _____ ad cor _____.
14. Īnfrā pulmōnēs est _____, in quō cibus est.
15. Cor, pulmōnēs, _____, venter sunt _____ hūmāna.
16. Quī ventrem malum habet nōn est _____, sed _____.
17. _____ est vir quī hominēs aegrōs _____ [= sānōs facit].
18. Aemilia apud lectum Quīntī _____.
19. Syra quoque adest, neque ea sedet, sed _____.
20. Māter filiō suō aquam in _____ dat _____ [= et] filius aquam bibit.

Exercitium 3

1. Quot membra sunt in corpore hūmānō? ...
2. Quid est in brachiō? ...
3. In crūre quid est? ...
4. Quot aurēs et quot oculī sunt in capite? ...
5. Quid est in ōre? ...
6. Cūr Syra male audit? ...
7. Ubi sunt pulmōnēs? ...
8. In corde et in vēnīs quid est? ...
9. Quī color est sanguinis? ...
10. In ventre quid est?
11. Quid est medicus? ...
12. Estne sānus Quīntus? ...
13. Estne sōlus in cubiculō suō? ...
14. Ubi sedet Aemilia? ...
15. Sedetne Syra?
16. Quid māter filiō aegrō dat? ...
17. Cūr Quīntus mālum nōn ēst? ...

Exercitium 4

1. Syra pulch_____ nōn est neque nāsus eius pulch_____ est.
2. Ūna ovis nig_____ est, cēterae sunt albae.
3. Canis pāstōris nōn est albus, sed nig_____.
4. Quīntus aeg_____ est, Iūlia aeg_____ nōn est.
5. Māter filiō aeg_____ mālum rub_____ dat.
6. Quīntus dentem nig_____ habet.
7. Dēns nig_____ nōn est sānus, sed aeg_____.
8. Capillus Mēdī nōn rub_____, sed nig_____ est.

-er -ra -rum

pulcher aeger

pulchr|a aegr|a

pulchr|um aegr|um

niger ruber

nigr|a rubr|a

nigr|um rubr|um

Lēctiō secunda (versūs 42–91)**Lēctiō II****Exercitium 5***Exempla:* Dominus: "Tacē, serve!" Dominus servum tacēre iubet.

Dominus: "Tacēte, servi!" Dominus servōs tacēre iubet.

1. Medicus: "Ōs aper_____, puer, et linguam ostend_____" Medicus puer_____ ōs aper_____ et linguam ostend_____ iubet.
2. Lȳdia: "Cōsist_____, Mēde! Aspic_____ tabernam!" Lȳdia Mēd_____ cōn-sist_____ et tabernam aspic_____ iubet.
3. Iūlius: "Curr_____ in hortum, puerī!" Iūlius puer_____ in hortum curr_____ iubet.
4. Iūlius: "Curr_____, Mārce!" Iūlius Mārc_____ curr_____ iubet.
5. Domina: "Aper_____ fenestrās, ancillae!" Domina ancill_____ fenestrās aper_____ iubet.
6. Aemilia: "Claud_____ oculōs atque dorm_____, Quīntel!" Aemilia Quīnt_____ oculōs claud_____ atque dorm_____ iubet.
7. Syra: "Terg_____ oculōs, Iūlia! Es laeta!" Syra Iūli_____ oculōs terg_____ et laetam es_____ iubet.

-us -um -re iubet

-a -am

- -em

-is -ōs

-ī -ās iubent

-ae -ēs

-ēs

Exercitium 6*Exempla:* Iūlia canit. Mārcus Iūliam canere audit.

Mārcus: "Iūlia canit." Mārcus 'Iūliam canere' dicit.

1. Puer dorm_____. Medicus puer_____ dorm_____ videt.
2. Medicus: "Puer dorm_____" Medicus 'puer_____ dorm_____' dicit.
3. Lingu_____ puerī rubr_____ est. Medicus lingu_____ eius rubr_____ es_____ videt.
4. Medicus: "Lingu_____ eius rubr_____ est." Medicus 'lingu_____ eius rubr_____ es_____' dicit.
5. Pēs dol_____. Quīntus ped_____ dol_____ sentit.
6. Quīntus: "Pēs dol_____" Quīntus 'ped_____ dol_____' dicit.
7. Servi clām_____ et rīd_____. Aemilia serv_____ clām_____ et rīd_____ audit.
8. Aemilia: "Servi clām_____ et rīd_____" Aemilia 'serv_____ clām_____ et rīd_____' dicit.
9. Saccul_____ Dāvī vacu_____ est. Iūlius saccul_____ vacu_____ es_____ videt.
10. Iūlius: "Saccul_____ Dāvī vacu_____ est." Iūlius dicit 'saccul_____ Dāvī vacu_____ es_____ '.

-us -um -re dicit

-a -am

- -em

-is -

-ī -ōs dīcunt

-ae -ās

-ēs -a

Exercitium 7

1. Ubi habitat medicus? ...
2. Quō Iūlius servum suum ire iubet? ...
3. Ambulatne servus quī medicum arcessit? ...
4. Quō it Iūlius cum medicō? ...
5. Quid medicus videt? ...
6. Quid dicit medicus? ...

Lectiō III

7. Cūr Syra verba medicī audire nōn potest? ...
8. Quid medicus Quīntum facere iubet? ...
9. Quī color est linguae? ...
10. Quid dīcit medicus? ...
11. Quid medicus videt inter dentēs albōs? ...
12. Suntne sānī dentēs Quīntī? ...
13. Quid dīcit Quīntus? ...
14. Quid medicus tangit? ...
15. Quid sentit Quīntus et quid dicit? ...

Lectiō tertia (versūs 92–139)

Exercitium 8

1. Iūlia bene can____, sed Mārcus e____ male can____ putat.
2. Quīnt____ mortu____ nōn est, sed Syra putat Quīnt____ mortu____ esse.
3. Iūlius et Aemilia medic____ stult____ es____ putant.
4. Quīnt____ oculōs claud____ neque dorm____; Aemilia Quīnt____ oculōs claud____ videt et e____ dorm____ putat.
5. Dāvus Mēd____ putat nummōs Iūlii hab____.
6. Mēdus preti____ ānuli nimis magn____ es____ putat.
7. Lydia putat ānul____ gemmāt____ pulchr____ es____.
8. Puerī nās____ Iūliae foed____ es____ putant atque dīcunt!
9. Vi____ long____ nōn est, sed servī quī lectīcam portant vi____ long____ es____ putant.
10. Rōmānī de____ Neptūn____ in marī vīv____ putant; Mercurī____ autem putant inter caelum et terram vol____.

Exercitium 9

1. Servus Iūlii Tūsculum it atque medicum _____.
2. Servus cum medicō ad villam _____ [= rūsus venit].
3. Medicus interrogat: "Quis _____ [= aeger est]?"
4. Medicus linguam Quīntī _____ [= aspicit].
5. Medicus digitum in pedem puerī impōnit: medicus pedem eius _____.
6. Quīntus digitum medicī in pede suō _____.
7. Quīntus: "Ei! Pēs _____!" Quīntus 'pedem dolēre' _____.
8. Medicus puerum oculōs claudere iubet, et _____ sūmit.
9. Medicus cultrum ad brachium Quīntī _____.
10. Puer sanguinem _____ brachiō fluere sentit; capilli _____, cor _____.
11. Quīntus _____ iacet _____ [= neque] oculōs aperit; itaque Syra eum mortuum esse _____.
12. Māter _____ [= laeta est] quod filius vīvit.
13. Aemilia sanguinem dē brachiō Quīntī _____.
14. Iūlius: "Iam filius _____ [= meus et tuus] nōn _____ [= solum] pede, sed etiam brachiō aeger est."

Exercitium 10

Exemplum: Māter gaudet quod filius vīvit = Māter filium vīvere gaudet.

1. Quīntus gaudet quod medicus abest = Quīntus medic____ ab____ gaudet.
2. Lydia gaudet quod Mēdus Rōmam venit = Lydia Mēd____ Rōmam ven____ gaudet.

aegrōtāre
appōnere
arcessere
culter
dē
dētergēre
dicere
dolēre
gaudēre
horrēre
modo
nec
noster
palpitāre
putāre
quiētus
revenīre
sentīre
spectāre
tangere

3. Iūlius gaudet quod Dāvus servus probus est = Iūlius Dav_____ serv_____ prob_____ es_____ gaudet.
4. Lydia gaudet quod Mēdus pecūniam habet = Lȳdia Mēd_____ pecūniam hab_____ gaudet.
5. Aemilia gaudet quod Iūlius adest = Aemilia Iūli_____ ad_____ gaudet.
6. Pāstor gaudet quod ovis nigra vīvit = Pāstor ov_____ nigr_____ viv_____ gaudet.

Exercitium 11

1. Cūr medicus Quīntum oculōs claudere iubet? ...
2. Quid Aemilia tenet sub bracchiō Quīnti? ...
3. Quid facit medicus? ...
4. Cūr Quīntus horret? ...
5. Cūr nōn potest movēre brachium? ...
6. Quid dē bracchiō in pōculum fluit? ...
7. Cūr Syra putat Quīntum esse mortuum? ...
8. Quō medicus manum appōnit et quid sentit? ...
9. Quid dīcit medicus? ...
10. Cūr Syra gaudet? ...
11. Quid Aemilia dē bracchiō Quīnti dēterget? ...
12. Quid dīcit Quīntus? ...
13. Quid Aemilia Syram arcessere iubet? ...
14. Cui Aemilia aquam dat? ...
15. Cūr Quīntus medicum abesse gaudet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 140–179)

Exercitium 12

Dēclīnātiō tertiā: neutrum.

Exempla: *corpus*, *corpor*|*is*; *mar*|*e*, *mar*|*is*.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>corpus</i>	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
2. Acc.	<i>corpus</i>	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
3. Gen.	<i>corpor</i> _____	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
4. Dat.	<i>corpor</i> _____	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
5. Abl.	<i>corpor</i> _____	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
6.	<i>Corpora et maria</i> _____ aut _____ plūrālis est.			
7.	<i>Corpore est</i> _____ .			
8.	<i>Corporī est</i> _____ .			
9.	<i>Corporibus et maribus est</i> _____ aut _____ plūrālis.			
10.	<i>Corporis et maris</i> _____ est.			
11.	<i>Corporum et marium est</i> _____ .			
12.	<i>Corpus et mare</i> _____ aut _____ singulāris est.			
13.	<i>Marī est</i> _____ aut _____ singulāris.			

Exercitium 13

Exemplum: Medicus 'Quīntum dormīre' dīcit: "Quīntus dormit."

1. Quintum nōn nōminātīvus, sed _____ est; dormire nōn indicā-
tīvus, sed _____ est.
2. Quintum dormire est _____ cum _____ .
3. Accūsātīvus cum infīnitivō pōnitur apud haec verba: iubere, _____ ,
_____, _____ , _____ , _____ , _____ , _____
est, cētera. Exempla:

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō III

neutrum

	sing.	plūr.
nōm.	-	-a
acc.	-	-a
gen.	-is	-um
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e	-ibus

	sing.	plūr.
nōm.	-e	-ia
acc.	-e	-ia
gen.	-is	-ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-ī	-ibus

accūsātīvus cum īnfī-
nītīvō (acc. + inf.)

4. *Mārcus Quīntum in arborem ascendere* _____ : "In arborem ascende, Quīnte!"
5. *Quīntus in terrā iacet nec sē movet; itaque Mārcus eum mortuum esse* _____ .
6. *Mārcus clāmat. Iūlius Mārcum clāmāre* _____ *et accurrere* _____ .
7. *Mārcus: "Quīntus mortuus est." Mārcus* _____ *'Quīntum mortuum esse.'*
8. *Pater manum in pectus filiī impōnit et cor eius palpitāre* _____ .
9. *Iūlius laetus est: pater filiū vivere* _____ .
10. *Quīntus ambulāre nōn potest, ergō* _____ *est eum ā Iūliō portārī.*

Cap. XII

Lēctiō I

dat + nōm + est/sunt =
nōm + acc + habe(n)t

pater patr|is
māter matr|is
frāter frātr|is

arma
armātus
avunculus
cognōmen
fert
frāter
gladius
mīles
nōmen
pīlum
praenōmen
scūtum

CAPITVLVM DVODECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Exercitium 1

Exemplum: Mārcus ūnam sorōrem habet = Mārcō (*dat*) ūna soror est.

1. Iūlius trēs liberōs habet = Iūliō...
2. Aemiliae ūnus frāter est = ...
3. Dāvus multōs amīcōs habet = ...
4. Hominī improbō paucī sunt amīcī = ...
5. Homō duōs oculōs et duās aurēs habet = ...
6. Corporī hūmānō quattuor membra sunt = ...
7. Hominēs ālās nōn habent = ...
8. Mercuriō ālae in pedibus sunt = ...
9. Vir Rōmānus tria nōmina habet = ...
10. Rōmānīs multi deī sunt = ...

Exercitium 2

1. Mārcō pat_____ et māt_____, frāt_____ et soror sunt.
2. Mārcus pat_____ et māt_____, frāt_____ et sorōrem habet.
3. Iūliae duo frāt_____ sunt: Iūlia duōs frāt_____ habet.
4. Nōmina frāt_____ sunt Mārcus et Quīntus.
5. Iūlia māt_____ et frāt_____ suīs rosās ostendit.
6. Iūlia ā māt_____ et ā frāt_____ suīs discēdit.
7. Iūlia rosam dat pat_____, pat_____ filiae ōsculum dat.
8. Iūlia pat_____ suum amat et ā pat_____ suō amātur.
9. Avunculus nōn est frāt_____ pat_____, sed māt_____.
10. Puerī Rōmānī nōn ā māt_____, sed ā pat_____ suīs nōmina habent.

Exercitium 3

1. Mārcō et Quīntō ūna _____ est: Iūlia.
2. Iūliae duo _____ sunt: Mārcus et Quīntus.
3. Frāter Aemiliae, cui _____ est Aemilius, _____ liberōrum est.
4. Pūblius _____ est; alia _____ sunt Mārcus, Quīntus, Titus.
5. Paulus nōn praenōmen, sed _____ est.
6. Aemilia _____ est quod frāter eius procul ab eā abest.
7. Liberī: "Ubi est avunculus noster?" Iūlius: "Avunculus _____ est in Germāniā."
8. _____ Rōmānus pīlum et _____ et scūtum _____ [= portat].

9. _____ et gladius et _____ sunt _____ militis Rōmānī.
 10. Mīles est vir _____ [= quī arma fert].

soror
tristis
vester

Exercitium 4

1. Quis est frāter Mārcī? ...
2. Quae soror Mārcī est? ...
3. Quot frātrēs sunt Iūliae? ...
4. Mārcō quot sorōrēs sunt? ...
5. Quot filiī et quot filiae Iūliō sunt? ...
6. Quod nōmen est filiae? ...
7. Filiis quae nōmina sunt? ...
8. Quod nōmen mātī est? ...
9. Quod cognōmen est Iūliō? ...
10. Num 'Quīntus' cognōmen est? ...
11. Quot nōmina virō Rōmānō sunt? ...
12. Quid est praenōmen? ...
13. Quis est avunculus Mārcī? ...
14. Quot frātrēs sunt Aemiliae? ...
15. Cūr Aemilia tristis est? ...
16. Ubi est frāter Aemiliae? ...
17. Estne Aemilius mercātor Rōmānus? ...
18. Quid mīles Rōmānus fert? ...

Lēctiō secunda (versūs 36–91)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Mīl_____ Rōmānus bona arma fert.
2. Bona arma ā mīl_____ Rōmānō feruntur.
3. Arma mīl_____ Rōmānī sunt gladius, scūtum, pīlum.
4. In Germāniā multī mīl_____ sunt, et ped_____ et equ_____.
5. In Germānia magnus numerus mīl_____ est, et ped_____ et equ_____.
6. Equ_____ est mīl_____ quī equō vehitur; quī pedibus it ped_____ est.
7. Pīlum ped_____ Rōmānī nōn tam longum est quam hasta equ_____.
8. Pīlum ā ped_____ Rōmānō fertur, hasta ab equ_____ fertur.

mīles milit|is
pedes pedit|is
eques equit|is

Exercitium 6

Exempla: Gladius longus. Gladius brevis.

Hasta longa. Hasta brevis.

1. Gladius long_____ nōn tam lev_____ est quam gladius brev_____.
2. Hasta brev_____ nōn tam grav_____ est quam hasta long_____.
3. Saccus Lēandri magn_____ et grav_____ est, saccus Syrī est parv_____ et lev_____.
4. Quīntus est puer crass_____, Mārcus puer tenu_____ est.
5. Aemilia nōn laet_____, sed trist_____ est.
6. Capillus Aemiliae nōn brev_____, sed long_____ est.
7. Haec linea long_____ et tenu_____ est: [_____].
8. Haec linea est brev_____ et crass_____ : [-].

-us -us -us -is
-a -a -a -is

A nōn tam -us/-a/-is est
quam B = B -ior est
quam A

genetivus partitivus
(< pars)

imperāre/pārere + dat

-us -ūs
-um -ūs
-ūs -uum
-uī -ibus
-ū -ibus

ac
arcus
barbarus
bellum
brevis
contrā
dividere
dux

Exercitium 7

Exemplum: Mārcus nōn tam crassus nec tam gravis est quam Quīntus
= Quīntus crassior et gravior est quam Mārcus.

1. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia = ...
2. Cornēlius nōn tam pecūniōsus est quam Iūlius = ...
3. Syra nōn tam fōrmōsa est quam Aemilia = ...
4. Quīntus nōn tam levis est quam Mārcus = ...
5. Saccus Syrī nōn tam gravis est quam Lēandrī = ...
6. Capillus Iūliae nōn tam brevis est quam Mārcī = ...
7. Mēdus nōn tam probus est quam Dāvus = ...
8. Digitus quārtus nōn tam longus neque tam crassus est quam digitus medius = ...

Exercitium 8

Exemplum: Prōvincia est pars imperiī Rōmānī.

1. Littera est pars vocābul_____.
2. Umerī et pectus partēs corpor_____ hūmān_____ sunt.
3. Manus pars bracci_____ est ut pēs pars crūr_____ est.
4. Ātrium et peristylum partēs vill_____ Rōmān_____ sunt.
5. Praenōmen est pars prīma nōmin_____ Rōmān_____.
6. Aegyptus pars Āfric_____ est.
7. Magna pars Eurōp_____ est in imperiō Rōmānō.

Exercitium 9

Exempla: Pater filiō et filiae imperat; liberī patrī suō pārent.

1. Dominus serv_____ suō imperat; servus domin_____ su_____ pāret.
2. Domina ancill_____ suae imperat; ancilla domin_____ su_____ pāret.
3. Iūlius Mēd_____ imperat: "Venī!" nec Mēdus e_____ pāret.
4. Mārcus sorōr_____ su_____ imperat: "Tacē, Iūlia!" neque ea frātr_____ su_____ pāret.
5. Dux milit_____ imperat, militēs duc_____ su_____ pārent.
6. Rōmānī Gall_____ imperant, Gallī Rōmān_____ pārent.
7. C_____ dominō Dāvus pāret? Dominus c_____ Dāvus pāret est Iūlius.

Exercitium 10

1. In Germāniā magnus exercit_____ Rōmānus est.
2. In exercit_____ Rōmānō multī militēs sunt.
3. Dux exercit_____ est quī exercit_____ dūcit.
4. Dux Rōmānus magnō exercit_____ imperat.
5. In Germāniā et in Britanniā magnī exercit_____ Rōmānī sunt, quī contrā magnōs hostium exercit_____ pugnant.
6. Graecī et Gallī iam exercit_____ Rōmānīs pārent.
7. Multī Graecī et Gallī in exercit_____ Rōmānīs militant.
8. Ducēs exercit_____ Rōmānōrum ā militibus suis nōn discēdunt.

Exercitium 11

1. Militēs pilīs et gladiīs _____.
2. Puerī nōn armīs, sed _____ pugnant.
3. _____ est mīles quī ex equō pugnat.
4. Aemilius nōn eques, sed _____ est.
5. Gladius quī ā pedite _____ nōn est longus et _____, sed _____ et levis.
6. Gladius brevis nōn gravis, sed _____ est.

7. Pedes hastam longam et gravem _____ [= portāre] nōn potest.
8. Graeci et Rōmānī nōn sunt hominēs _____ ut Germānī _____
[= at-que] Britanni, quī Germāniam et Britanniam _____.
9. Prōvincia est _____ imperiī Rōmānī.
10. Dānuvius flūmen Germāniam ab imperiō Rōmānō _____.
11. Dānuvius est _____ imperiī Rōmānī.
12. Graecia _____ Graecōrum est.
13. Rōmānī _____ Germānōs pugnant; Germānī enim _____
Rōmānōrum sunt, ac _____ est inter Rōmānōs et Germānōs.
14. Hostēs exercitum Rōmānum _____ [= timent].
15. Quī exercitū imperat _____ exercitū est.
16. Hispanī, quī in _____ Rōmānō _____ [= mīlitēs sunt], nōn
modo gladiōs et pīla, sed etiam _____ que ferunt.

eques
exercitus
ferre fertur
finis
gravis
hostis
incolere
levis
metuere
militare
pars
patria
pedes
pugnare
pugnus
sagitta

Exercitium 12

1. Quid agunt milites Rōmānī in Germāniā? ...
2. Quibus armīs milites Rōmānī pugnant? ...
3. Quid est eques? ...
4. Aemiliusne eques est? ...
5. Quam longum est pīlum Aemiliī? ...
6. Estne longus gladius eius? ...
7. Suntne Graeci hominēs barbarī? ...
8. Estne Germānia prōvincia Rōmāna? ...
9. Quid est prōvincia? ...
10. Quam prōvinciam Galli incolunt? ...
11. Quod flūmen Germāniam ā Galliā dīvidit? ...
12. Quae flūmina finēs sunt imperiī Rōmānī? ...
13. Quae est patria Germānōrum? ...
14. Cūr Rōmānī contrā Germānōs pugnant? ...
15. Cui exercitus Rōmānus paret? ...

Lectiō tertia (versūs 92–142)

Exercitium 13

1. Aemilius, quī miles fort_____ est, gladium brev_____ et lev_____ fert.
2. Militī fort_____ Rōmān_____ est gladius brev_____ et lev_____.
3. Miles Rōmān_____ gladiō brev_____ et lev_____ armātus est.
4. Rōmānī, milites fort_____, gladiōs brev_____ et lev_____ ferunt.
5. Militibus fort_____ Rōmān_____ sunt gladii brev_____ et lev_____.
6. Milites Rōmān_____ gladiis brev_____ et lev_____ armāti sunt.
7. In anulō Aemiliae est gemma magn_____ et grav_____.
8. Aemilia gemmam habet magn_____ et grav_____.
9. Aemilia gemmā magn_____ et grav_____ ornatur.
10. Pretium gemmae magn_____ et grav_____ est sestertii centum.
11. Aemilia mult_____ gemmās grav_____ habet.
12. Magnum est pretium gemmarum grav_____.
13. Ōs vocābulum nōn long_____, sed brev_____ est; in hōc vocābulō brev_____
duae litterae sunt.
14. Ōs et pēs vocābula nōn long_____, sed brev_____ sunt.

Lectiō III

gladius/hasta gravis
scūtum grave

-us/-a	-is
-um/-am	-em
-ī/-ae	-is
-ō/-ae	-ī
-ō/-ā	-ī
-um	-e
-ī/-ae	-ēs
-ōs/-ās	-ēs
-ōrum/-ārum	-ium
-īs	-ibus
-a	-ia

gladius/hasta gravior
scūtum gravius

-ior -iōrēs
-iōrem -iōrēs
-iōris -iōrum
-iōrī -iōribus
-iōre -iōribus
-ius -iōra

altus
castra
dēfendere
dīvidere
equitātus
expugnāre
fortis
fossa
fugere
iacere
impetus
lātus

metus
mīlia
oppugnāre
passus
vāllum

Exercitium 14

1. Via Appia long_____ et lāt_____ est quam via Latīna.
2. Multae viae long_____ et lāt_____ sunt quam via Latīna.
3. Saccus Syrī lev_____ est quam saccus Lēandrī.
4. Syrus saccum lev_____ portat quam Lēander.
5. In saccō lev_____ sunt pira.
6. Iūlius nōmen brev_____ est quam Cornēlius.
7. Litterae Graecae nōmina long_____ habent quam Latīnae.
8. Rōmānī pīlis brev_____ et lev_____ pugnant quam Germānī.
9. Milītēs Rōmānī fort_____ sunt quam Germānī et duci fort_____ pārent quam illi.
10. Dux Rōmānus fort_____ est quam dux Germānōrum et milītibus fort_____ imperat quam ille.
11. Cornēlius equum fōrmōs_____ habet quam Iūlius; Cornēlius dominus equī fōrmōs_____ est.
12. Ōrnāmenta fēminam pulchram pulchr_____ facere possunt.
13. Quod ōrnāmentum pulchr_____ est quam ānulus gemmātus?

Exercitium 15

1. Milītēs Rōmānī in _____ habitant.
2. Circum castra vāllum et _____ est.
3. Vāllum prope x pedēs _____ est et duo _____ [MM] _____ longum.
4. Via quae castra in duās partēs _____ centum pedēs _____ est.
5. Cum hostēs castra _____, Rōmānī _____ ascendunt.
6. Hostēs castra _____ nōn possunt, quia Rōmānī castra _____.
7. Hostēs pīla in castra _____ nōn possunt.
8. _____ [= equitēs] in hostēs _____ facit.
9. Hostēs arma ad terram iaciunt ac _____.
10. Miles _____ nōn fugit et sine _____ [= timōre] hostēs oppugnat.
11. Rhēnus est flūmen longum et lātum et _____.

Exercitium 16

1. Ubi habitant milītēs Rōmānī? ...
2. Ubi sunt castra in quibus Aemilius habitat? ...
3. Cūr nūllī puerī in castrīs habitant? ...
4. Quid est circum castra Rōmāna? ...
5. Quam altum et quam longum est vāllum castrōrum? ...
6. Quot portae in castra dūcunt? ...
7. Quam lāta via est inter duās portās? ...
8. Cum castra oppugnantur, quid agunt Rōmānī? ...
9. Quibus armīs vāllum dēfenditur? ...
10. Quid facit miles fortis quī ab hoste petitur? ...
11. Quō fugiunt Germānī? ...
12. Cūr pīla Germānōrum procul iaci nōn possunt? ...
13. Cūr Germānia ā Rōmānīs nōn expugnātur? ...
14. Num Rōma ab hostibus expugnārī potest? ...

Lectiō grammatica (versūs 143–225)

Exercitium 17

Declinātiō quārta

Exemplum: *man|us*, gen. sing. -ūs, f.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
2. Acc.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
3. Gen.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
4. Dat.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
5. Abl.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
6.	<i>Manibus</i> est _____ aut _____ plūrālis.	
7.	<i>Manū</i> _____ singulāris est.	
8.	<i>Manūi</i> _____ est.	
9.	<i>Manum</i> _____ est.	
10.	<i>Manus</i> _____ est.	
11.	<i>Manūs</i> est _____ singulāris aut _____ aut _____ plūrālis.	
12.	<i>Manuum</i> _____ est.	

Exercitium 18

Exemplum: *Mūrus altus*. *Porta alta*. *Vāllum altum*.

1. *Alt|us -a -um* est _____ primae et secundae declinātiōnis.
	Singulāris			Plūrālis		
	Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
3. Acc.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
4. Gen.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
5. Dat.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
6. Abl.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
7. Voc.	<i>alt</i> _____					
8.	Masculinum: <i>altus</i> est _____, <i>altum</i> _____, <i>altōs</i> _____ plūrālis, <i>altī</i> _____ singulāris aut _____ plūrālis, <i>alte</i> _____.					
9.	Fēmininum: <i>alta</i> est _____ singulāris, <i>altam</i> _____, <i>altās</i> _____, <i>altae</i> _____ aut _____ singulāris aut _____ plūrālis, <i>altā</i> _____, <i>altārum</i> _____.					
10.	Neutrum: <i>altum</i> est _____ aut _____ singulāris, <i>alta</i> _____ aut _____ plūrālis.					
11.	Masculinum et neutrum: <i>altī</i> est _____ singulāris, <i>altō</i> _____ aut _____ singulāris, <i>altōrum</i> _____.					
12.	<i>Altīs</i> _____ aut _____ plūrālis est.					

Lectiō grammatica

declinātiō iv

(gen. sing. -ūs)

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ūs
acc.	-um	-ūs
gen.	-ūs	-uum
dat.	-uī	-ibus
abl.	-ū	-ibus

adiectivum

decl. i et ii

	masc.	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ī	
acc.	-um	-ōs	
gen.	-ī	-ōrum	
dat.	-ō	-īs	
abl.	-ō	-īs	
voc.	-e		
fēm.			
nōm.	-a	-ae	
acc.	-am	-ās	
gen.	-ae	-ārum	
dat.	-ae	-īs	
abl.	-ā	-īs	
neutr.			
nōm.	-um	-a	
acc.	-um	-a	
gen.	-ī	-ōrum	
dat.	-ō	-īs	
abl.	-ō	-īs	

adiectivum	
dēcl. III	
masc./fēm.	
	sing. plūr.
nōm.	-is -ēs
acc.	-em -ēs
gen.	-is -ium
dat.	-ī -ibus
abl.	-ī -ibus
neutr.	
nōm.	-e -ia
acc.	-e -ia
gen.	-is -ium
dat.	-ī -ibus
abl.	-ī -ibus

comparativus (comp.)	
masc./fēm.	
	sing. plūr.
nōm.	-ior -iōrēs
acc.	-iōrem -iōrēs
gen.	-iōris -iōrum
dat.	-iōrī -iōribus
abl.	-iōre -iōribus
neutr.	
nōm.	-ius -iōra
acc.	-ius -iōra
gen.	-iōris -iōrum
dat.	-iōrī -iōribus
abl.	-iōre -iōribus

Cap. XIII

Lēctiō I

decimus
duodecimus
nōnus
octāvus
prīmus
quārtus
quīntus

Exercitium 19

Exemplum: *Saccus gravis. Gemma gravis. Scūtum grave.*

1. *Gravis* -e est adiectivum _____ dēclīnātiōnis.
Singularis Plūralis
Masc./Fēm. Neutr. Masc./Fēm. Neutr.
2. Nōm. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
3. Acc. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
4. Gen. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
5. Dat. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
6. Abl. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
7. Masculinum et fēmininum: *gravis* est _____ aut _____
singularis, *gravem* _____, *gravēs* _____
_____ aut _____ plūralis.
8. Neutrum: *grave* est _____ aut _____ singularis,
gravia _____ aut _____ plūralis, *gravis* _____
singularis.
9. *Gravī* _____ aut _____ singularis est.
10. *Gravibus* _____ aut _____ plūralis est.
11. *Gravium* _____ est.

Exercitium 20

Comparativus

Exemplum: *Gladius longior. Via longior. Pīlum longius.*

1. *Longior* -ius -iōr|is est _____ adiectivī.
Singularis Plūralis
Masc./Fēm. Neutr. Masc./Fēm. Neutr.
2. Nōm. *longior* *longius* *longiōr*_____ *longiōr*_____
3. Acc. *longiōr*_____ *longius* *longiōr*_____ *longiōr*_____
4. Gen. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
5. Dat. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
6. Abl. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
7. Masculinum et fēmininum: *longior* est _____ singularis,
longiōrem _____, *longiōrēs* _____
aut _____ plūralis.
8. Neutrum: *longius* est _____ aut _____ singularis,
longiōra _____ aut _____ plūralis.
9. *Longiōre* _____ singularis est.
10. *Longiōrī* _____ est.
11. *Longiōribus* est _____ aut _____ plūralis.
12. *Longiōris* _____ est.
13. *Longiōrum* est _____.

CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Exercitium 1

1. _____ mēnsis _____ [I] est.
2. _____ mēnsis _____ [II].
3. _____ mēnsis _____ [III].
4. _____ mēnsis _____ [IV].
5. _____ mēnsis _____ [V].
6. _____ mēnsis _____ [VI].

7. _____ mēnsis _____ [VII].
8. _____ mēnsis _____ [VIII].
9. _____ mēnsis _____ [IX].
10. _____ mēnsis _____ [X].
11. _____ mēnsis _____ [XI].
12. _____ mēnsis _____ [XII].

secundus
septimus
sextus
tertius
ūndecimus

Exercitium 2

1. _____ dīviditur in duodecim mēnsēs.
2. Iānuārius _____ annī prīmus est.
3. December est mēnsis annī _____.
4. In annō sunt _____ quīnque [CCCLXV] _____.
5. _____ est centum annī; duo saecula sunt _____ [CC] annī.
6. Centum annī _____ saeculum est longum _____.
7. Mēnsis Iānuārius ā deō Iānō _____ [= nōmen habet].
8. Iānus est deus Rōmānus cui duae _____ sunt.
9. Tempore antiquō Mārtius mēnsis prīmus _____.
10. _____ [= illō tempore] Octōber mēnsis octāvus erat.
11. _____ autem Iānuārius est mēnsis prīmus; Octōber _____ [= ergō Octōber] mēnsis decimus est.
12. Februārius _____ [XXVIII] aut _____ [XXIX] diēs habet.
13. Cēteri _____ [XI] mēnsēs longiōrēs sunt.
14. Aprīlis _____ [xxx] diēs habet; _____ Iūnius xxx diēs habet.
15. Sex mēnsēs sunt _____ pars annī.
16. Prīma pars diēi est _____.
17. Diēs est tempus ā māne ad _____.
18. _____ est tempus ā vesperō ad māne.
19. Māne est _____ diēi, vesper _____ diēi est.
20. Diēs in duodecim _____ dīviditur.
21. Hōra sexta, quae _____ nōminātur, diem dīvidit in duās _____ partēs.

aequus
annus
diēs
dīmidius
ducenti
duodētrīgintā
erat
faciēs
finis
hōra
igitur
initium
item
māne
mēnsis
meridiēs
nōmināre
nunc
nox
postrēmus
saeculum
sexāgintā
tempus
trecenti
trīgintā
tunc
ūndecim
ūndētrīgintā
vel
vesper

Exercitium 3

1. Quot mēnsēs sunt in annō? ...
2. Quī mēnsis annī prīmus est? ...
3. Quis est mēnsis annī postrēmus? ...
4. Quot diēs habet annus? ...
5. Num homō ducentōs annōs vīvere potest? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iānuārius? ...
7. Quot oculōs et quot ōra habet deus Iānus? ...
8. Cūr mēnsis nōnus September nōminātur? ...
9. Quot diēs habet mēnsis September? ...
10. Quam longus est mēnsis Octōber? ...
11. Estne mēnsis Februārius longior quam Mārtius? ...
12. Quae est pars diēi postrēma? ...
13. In quot hōrās dīviditur diēs? ...
14. Quot mēnsēs sunt dīmidia pars annī? ...

accūsātīvus temporis

Exercitium 4*Exemplum:* Iūlia duās hōrās dormit.

1. Homō sānus centum ann_____ vīvere potest.
2. Nēmō ducent_____ ann_____ vīvit.
3. Canis duodecim ann_____ vīvere potest.
4. Mēdus mult_____ hōr_____ in sōle ambulat.
5. Aemilius sex mēns_____ militat in Germāniā.
6. Quīntus trēs di_____ et trēs noct_____ in lectō iacet.
7. Militēs pauc_____ hōr_____ dormiunt.

Lēctiō II

*Lēctiō secunda (versūs 46–101)***Exercitium 5**

-ior -issimus
-issima
-ius -issimum
-iōrēs -issimī
-issimae
-iōra -issima

1. Nullus mēnsis brev_____ est quam Februārius: is mēnsis annī brev_____ est.
2. Sōl est stēlla clār_____ quam cēterae stēllae: sōl stēlla caelī clār_____ est.
3. Nīlus flūmen long_____ et lāt_____ est quam cētera flūmina Āfricae: id flūmen Āfricae long_____ et lāt_____ est.
4. Nulli militēs fort_____ sunt quam Rōmānī: Rōmānī militēs fort_____ sunt.
5. Tiberius praenōmen long_____ est quam cētera praenōmina: id praenōmen Latīnum long_____ est.
6. Verba ire et dare brev_____ sunt quam cētera verba Latīna: ea verba Latīna brev_____ sunt.
7. Merīdiē sōl alt_____ in caelō est quam ante et post merīdiem: merīdiē sōl alt_____ est in caelō.
8. Mēdus: "Nulla fēmina tam fōrmōsa aut tam proba est quam Lydia: ea fēmina fōrmōs_____ ac prob_____ est!"

Exercitium 6

-ēs -ēs
-em -ēs
-ēī -ērum
-ēī -ēbus
-ē -ēbus

1. Di_____ est tempus ā māne ad vesperum.
2. Hōra sexta di_____ dīvidit in duās aequās partēs.
3. Vesper est finis di_____.
4. Di_____ primō mēnsis Septembris nōmen est kalendae Septembrēs.
5. Di_____ quīntō decimō post lūnam novam lūna plēna est.
6. Aestāte di_____ longiōrēs sunt quam noctēs.
7. Annus CCCLXV di_____ habet; numerus di_____ magnus est.
8. Primīs mēnsium di_____ nōmina sunt kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs, cētera.
9. Mēnsēs incipiunt ab iis di_____ quī kalendae dicuntur.

Exercitium 7

aequinocetium
aestās
atque
autumnus
calidus
clārus
exiguus
fōrma
frīgidus
glaciēs

1. Nōn sōl, sed _____ et _____ lūcent nocte.
2. _____ lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam _____ est quam sōl.
3. Sōl terram et lūnam lūce suā _____.
4. Nōn _____ lūna lūce sōlis illūstrātur; ea pars lūnae quae nōn illūstrātur _____ est.
5. Cum lūna nova est, _____ [= parva] pars eius vidētur.
6. Lūna dīmidia _____ habet litterae D.
7. Diēs mēnsis I dīcitur _____, V aut VII _____, XIII aut XV _____.
8. A. d. VIII kal. Apr. et a. d. VIII kal. Oct. _____ dicuntur, nam iis diēbus nox aequa est _____ diēs.

9. Tempora annī sunt vēr, _____, autumnus, _____.
10. _____ ā Mārtiō, _____ ā Septembrī _____ [= initium facit].
11. Aestās nōn tempus _____, sed tempus _____ est.
12. Eō tempore multī Rōmānī _____ [: Rōmam] relinquunt.
13. Hieme nōn solum _____, sed etiam _____ dē nūbibus cadit.
14. Hieme _____ Germāniae glaciē _____.
15. Germānī puerī super _____ lacuum lūdunt.

hiems
idūs
illūstrāre
imber
incipere
kalendae
lacus

Exercitium 8

1. Unde venit lūx lūnae? ...
2. Num tōta lūna sōle illūstratur? ...
3. Quis dicitur diēs tertius decimus mēnsis Aprilis? ...
4. Quō mēse longissimī sunt diēs? ...
5. Quae sunt quattuor tempora annī? ...
6. Ā quō mēse incipit annus? ...
7. Quod annī tempus incipit ā mēse Decembrī? ...
8. Quī mēnsis annī frigidissimus est? ...
9. Cūr multī hominēs urbem relinquunt aestāte? ...
10. Quandō folia dē arboribus cadunt? ...
11. Quandō arborēs novīs foliīs ōrnantur? ...
12. Quī diēs annī brevissimus est? ...

lūna
lūx
nix
nōnae
obscurus
operire
stēlla
tōtus
urbs
vēr

Lēctiō tertiā (versūs 102–149)**Lēctiō III****Exercitium 9**

1. Antīquīs temporibus Mārtius mēnsis prīmus _____.
2. September, quī nunc mēnsis nōnus _____, tunc mēnsis septimus _____.
3. Tunc Rōma urbs nōn tam pulchra _____ quam nunc _____.
4. Tunc Rōmānī pauciōres _____ quam nunc _____.
5. Ante tempus Caesaris mēnsī septimō nōmen _____ Quīntilis.

(nunc) est sunt
(tunc) erat erant

Exercitium 10

1. Aestāt _____ diēs longiōrēs sunt quam hiem _____.
2. Mēns _____ Mārti _____ et mēns _____ Septembr _____ diēs aequi sunt ac noctēs.
3. Hōr _____ sext _____ vel merīdi _____ sōl altissimus est.
4. Quandō lūcet lūna? Lūna noct _____ lūcet.
5. Di _____ octāv _____ post lūnam novam lūna dimidia est.
6. Vēr _____ arborēs novīs foliīs ōrnantur.
7. E _____ tempor _____ avēs nidōs faciunt.

ablātivus temporis

Exercitium 11

1. Estne Quīntus in cubiculō suō? ...
2. Estne obscurum cubiculum Quīnti? ...
3. Cūr Aemilia fenestram claudit? ...
4. Cūr Quīntus hōrās longās esse putat? ...
5. Quod tempus est annī? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iūlius? ...
7. Quod nōmen eī mēnsī erat ante tempus Caesaris? ...
8. Num Iūlius vel Quīntilis mēnsis quīntus est? ...
9. Cūr Quīntus dormire nōn potest? ...
10. Ubi sōl lūcet cum nox est in Italiā? ...
11. Quandō hominēs dormiunt? ...
12. Quae urbs est caput imperiī Rōmānī? ...

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō v

(gen. sing. -ēī)

	sing.	plūr.
nōm.	-ēs	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-ēī	-ērum
dat.	-ēī	-ēbus
abl.	-ē	-ēbus

positīvus (pos.)
comparatīvus (comp.)
superlatīvus (sup.)

pos. -us -a -um / -is -e
comp. -ior -ius
sup. -issim|us -a -um

Cap. XIV

Lēctiō I

uter utra utrum?

A-ne an B?

alter -era -erum:

aut A aut B

uter- utra- utrum-que:

et A et B

neuter -tra -trum:

nec A nec B

Lēctiō grammatica (versūs 150–176)

Exercitium 12

Dēclīnātiō quīnta

Exemplum: di|ēs, gen. sing. -ēī, m.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	di_____	di_____
2. Acc.	di_____	di_____
3. Gen.	di_____	di_____
4. Dat.	di_____	di_____
5. Abl.	di_____	di_____
6. Diē est _____ singulāris.
7. Diēbus _____ aut _____ plūrālis est.
8. Diēī est _____ aut _____ singulāris.
9. Diem _____ est.
10. Diērum _____ est.
11. Diēs est _____ singulāris aut _____ aut _____ plūrālis.

Exercitium 13

Exempla: *Februārius mēnsis brevis est, brevior quam ceteri mēnsēs:*
Februārius mēnsis annī brevissimus est.

1. Brev|is -e positīvus est; brevior -ius _____ est; brevissim|us -a -um est _____.
	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Pos.	alt_____	alt_____	alt_____
3. Comp.	alt_____	alt_____	alt_____
4. Sup.	alt_____	alt_____	alt_____
5. Pos.	brev_____	brev_____	brev_____
6. Comp.	brev_____	brev_____	brev_____
7. Sup.	brev_____	brev_____	brev_____

CAPITVLVM QVARTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–32)

Exercitium 1

Exempla:

Uter servus, Dāvusne an Mēdus?Uterque servus: et Dāvus et Mēdus.Alter servus: aut Dāvus aut Mēdus.Neuter servus: nec Dāvus nec Mēdus.

1. Duo puerī in hortum eunt, _____ puer ambulat, _____ currit.
2. _____ ē duōbus puerīs currit? Quīntus currit. _____ ambulat?
Mārcus ambulat.
3. Iūlius: "Curre, Mārcel!" Iam _____ puer currit, et Mārcus et Quīntus; _____ puer ambulat, nec Mārcus nec Quīntus.
4. Aemilia et Lydia sunt duae fēminae: _____ fēmina Rōmāna est, _____ Graeca.
5. _____ ē duābus fēminīs est Graeca? Lydia est Graeca.
6. _____ fēmina pulchra est, et Aemilia et Lydia; _____ fēmina foeda est, nec Aemilia nec Lydia.

7. Nīlus et Rhēnus sunt duo flūmina: _____ flūmen in Āfricā est, _____ in Eurōpā.
8. _____ ē duōbus flūminibus in Āfricā est, Nīlusne an Rhēnus? Nīlus in Āfricā est.
9. _____ flūmen magnum est, et Nīlus et Rhēnus; _____ flūmen parvum est, nec Nīlus nec Rhēnus.

Exercitium 2

1. Uterque puer in lectō _____ [= iacet].
2. Uter puer dormit, Mārcusne _____ Quīntus?
3. Mārcus dormit, sed Quīntus _____.
4. Mārcus nōn aegrōtat, sed _____.
5. Āēr frigidus per fenestram _____ intrat.
6. Fenestra Quīntī nōn aperta, sed _____ est.
7. Puer vigilāns _____ canere audit: "Cucurrū!"
8. Dāvus: "_____ pēs tuus sē habet _____ [= hōc diē]?"
9. Quīntus: "Pēs male sē _____. Dā _____ aquam, Dāve!" Dāvus eī aquam dat.

an
 apertus
 clausus
 cubāre
 gallus
 habēre, sē h.
 hodiē
 mihi
 quōmodo
 valēre
 vigilāre

Exercitium 3

1. Cūr Mārcus quiētus in lectō suō cubat? ...
2. Cūr alter puer vigilat nec dormīre potest? ...
3. Uter ē duōbus puerīs aegrōtat? ...
4. Pēsne solum dolet Quīntō? ...
5. Suntne magna cubacula puerōrum? ...
6. Uter puer fenestrā apertā dormit? ...
7. Quid per fenestram apertam intrat? ...
8. Cūr fenestra Quīntī clausa est? ...
9. Quid audit Quīntus? ...
10. Cūr Mārcus gallum nōn audit? ...
11. Quid gallus canēns salutat? ...
12. Quem vocat Quīntus? ...
13. Quōmodo sē habet pēs Quīntī hodiē? ...
14. Cūr Quīntus noctem longam esse putat? ...
15. Quid Dāvus puerō aegrō dat? ...

Lēctiō secunda (versūs 33–74)**Lēctiō II****Exercitium 4***Exempla:*

Servus ambulāns = servus quī ambulat; servī ambulāntēs = servī quī ambulant.

Membrum dolēns = membrum quod dolet; membra dolentia = membra quae dolent.

Puella canēns = puella quae canit; puellae canentēs = puellae quae canunt.

Puer dormiēns = puer quī dormit; puerī dormientēs = puerī quī dormiunt.

1. Puella plōr_____ [= quae plōrat]; puellae plōr_____ [= quae plōrant].
2. Puer rīd_____ [= quī rīdet]; puerī rīd_____ [= quī rident].
3. Cor palpit_____ [= quod palpitat]; corda palpit_____ [= quae palpitant].
4. Equus curr_____ [= quī currit]; equī curr_____ [= quī currunt].
5. Pāstor dorm_____ [= quī dormit]; pāstōrēs dorm_____ [= quī dormiunt].
6. Ovis err_____ [= quae errat]; ovēs err_____ [= quae errant].
7. Canis lātr_____ [= quī lātrat]; canēs lātr_____ [= quī lātrant].

[1] -āns -antēs
 -antia
 [2] -ēns -entēs
 -entia
 [3] -ēns -entēs
 -entia
 [4] -iēns -ientēs
 -ientia

adhuc
 afferre
 deinde
 excitare
 frigere
 induere
 inquit
 lavare
 manere
 mergere
 nudus
 poscere
 primum
 purus
 solere
 sordidus
 surgere
 tibi
 toga
 tunica
 vestimenta
 vestire

8. Animal vol_____ [= quod volat]; animalia vol_____ [= quae volant].
 9. Stella luc_____ [= quae lucet]; stellae luc_____ [= quae lucent].

Exercitium 5

1. Iam hora prima est, sed Marcus _____ dormit.
2. Servus clamans puerum dormientem _____.
3. Marcus est lecto _____ ac servum aquam _____ iubet.
4. Servus ei aquam _____ et Marcus manus _____.
5. Iam manus eius non _____, sed _____ sunt.
6. Marcus primum manus, _____ faciem lavat.
7. Davus eum caput totum in aquam _____ iubet.
8. _____ [= hora prima] puer manus et faciem aqua frigida lavat.
9. Quintus, qui ante Marcum surgere _____, hodie non surgit, quod pes et caput ei dolet.
10. "Mihi quoque caput dolet" _____ Marcus, et Davus "_____ caput non dolet!" inquit.
11. Marcus _____, quia aer frigidus est et corpus eius _____ est.
12. Tunica et toga sunt _____ Marci.
13. Marcus vestimenta sua a servo _____: "Da mihi _____ et _____, Dave! _____ me!"
14. Marcus _____ tunicam, deinde togam _____.

Exercitium 6

1. Quo it Davus Quintum relinquens? ...
2. Vigilatne Marcus? ...
3. Quomodo Davus puerum excitat? ...
4. Quid Marcus Davum afferre iubet? ...
5. Estne calida aqua quam Davus affert? ...
6. Quid Marcus primum lavat? ...
7. Totumne corpus lavat Marcus? ...
8. Estne frigida aqua quam Romani post meridiem lavantur? ...
9. Cur non surgit Quintus? ...
10. Doletne caput Marci? ...
11. Cur Marcus friget? ...
12. Quid Marcus a Davo poscit? ...
13. Quae sunt vestimenta Marci? ...
14. Num Davus Marcum vestit? ...

Lectio tertia (versus 75–132)

Exercitium 7

1. Ancilla can_____ et rid_____ a puella dormi_____ non auditur.
2. Puella dormi_____ ancillam can_____ et rid_____ non audit, sed servum clam_____ audit.
3. Servus clam_____ puellam dormi_____ excitat.
4. Puella dormi_____ non ab ancilla can_____ et rid_____, sed a servo clam_____ excitatur.
5. Puella vocem ancillae can_____ et rid_____ non audit, sed vocem servi clam_____ audit.
6. Ancillae can_____ et rid_____ a puellis dormi_____ non audiuntur.
7. Puellae dormi_____ ancillas can_____ et rid_____ non audiunt, sed servos clam_____ audiunt.

Lectio III

-ans -antes
 -antem
 -antis -antium
 -anti -antibus
 -ante/-anti
 -ans -antia
 -ens -entes
 -entem
 -entis -entium
 -enti -entibus
 -ente/-enti
 -ens -entia

8. Servi clām _____ puellās dormi _____ excitant.
9. Puellae dormi _____ nōn ab ancillis can _____ et rīd _____, sed ā servis clām _____ excitantur.
10. Puellae vōcēs ancillārum can _____ et rīd _____ nōn audiunt, sed vōcēs servōrum clām _____ audiunt.
11. Dāvus nōn puerō val _____, sed puerō aegrōt _____ aquam dat.
12. Servus dominō imper _____ pāret. Servi dominīs imper _____ pārent.
13. Quīntus nec crūs dol _____ nec brachium dol _____ movet.
14. Puer aegrōt _____ membra dol _____ nōn movet.
15. Avēs animālīa vol _____ sunt; ovis nōn est animal vol _____.

Exercitium 8

1. Virī Rōmānī togam _____.
2. Mīles gladium gerit manū _____, scūtum manū _____.
3. Vir _____ [= togam gerēns] militāre nōn potest.
4. Mārcus, cui pedēs frīgēt, _____ induit.
5. Dāvus puerum _____ cum venīre iubet: "Venī mē _____!"
6. In ātriō _____ liberōs suōs exspectant.
7. Quīntus, quī _____ ēsse solet, hodiē _____ ēsse potest.
8. Dāvus Mārcō librum et _____ et _____ et rēgulam affert.
9. Iūlius: "Hodiē Mēdus _____ cum ire nōn potest, Mārce."
10. Mēdus librum et tabulam et cēterās _____ Mārcī ferre solet.
11. Mārcus ipse nihil ferre solet _____ mālum.
12. Filius discēdēns " _____, pater!" inquit.

Exercitium 9

1. Sine pecūniā nūlla r _____ [= nihil] emī potest.
2. Mēdus Lydiae r _____ pulchram emit.
3. Pretium eius r _____ est centum sēstertiī.
4. Eī r _____ nōmen est 'ānulus gemmātus'.
5. Eā r _____ ōrnātur digitus.
6. In tabernīs Rōmānīs multae r _____ emī possunt.
7. Quī magnam pecūniā habet multās r _____ emere potest.
8. Magnus est numerus eārum r _____ quae Rōmae emī possunt.
9. Villa Iūliī multis r _____ pulchrīs ōrnātur.

Exercitium 10

1. Quid est toga? ...
2. Utrum brachium virō togātō nūdum est? ...
3. Cūr mīles Rōmānus togam nōn gerit? ...
4. Quid mīles manū sinistrā gerit? ...
5. Cūr Mārcus calceōs poscit? ...
6. Quō eunt Dāvus et Mārcus? ...
7. Quī sunt in ātriō? ...
8. Quid est ante parentēs? ...
9. Quō it Aemilia? ...
10. Quid māter filiō aegrōtantī dat? ...
11. Quid pater dat filiō valentī? ...
12. Quās rēs Mārcus sēcum fert? ...
13. Quis cum puerīs ire solet? ...
14. Quid dicit puer discēdēns? ...
15. Quid pater respondet? ...

calceus
dexter
gerere
mēcum
multum
nihil
parentēs
praeter
rēs
sēcum
sinister
stilus
tabula
tēcum
togātus
valē

rēs rēs
rem rēs
reī rērum
reī rēbus
rē rēbus

Lēctiō grammatica

participium (part.)

[1] -ā|ns -a|nt|is

[2] -ē|ns e|nt|is

[3] -ēns -ent|is

(-i|ēns -i|ent|is)

[4] -i|ēns -i|ent|is

masc./fēm.

sing. plūr.

nōm. -ns -nt|ēs

acc. -nt|em -nt|ēs

gen. -nt|is -nt|ium

dat. -nt|i -nt|ibus

abl. -nt|e|ī -nt|ibus

neutr.

nōm. -ns -nt|ia

acc. -ns -nt|ia

gen. -nt|is -nt|ium

dat. -nt|ī -nt|ibus

abl. -nt|e|ī -nt|ibus

Cap. XV

Lēctiō I

ego sum habeo

tū es habēs

is/ea est habet

Lēctiō grammatica (versūs 133–150)

Exercitium 11

1. Vocā|re infinitivus est. Vocā|ns est _____.
2. Vidē|ns, pōn|ēns, audi|ēns _____ sunt.
3. Infinitivus volāre, participium vol_____.
4. Infinitivus sedere, participium sed_____.
5. Participium dūcēns, infinitivus dūc_____.
6. Participium veniēns, infinitivus ven_____.
7. Participium faciēns, infinitivus fac_____ ; item participium capiēns, iaciēns, fugiēns, pariēns, accipiēns, aspiciēns, infinitivus cap_____, iac_____, fug_____, par_____, accip_____, aspic_____.

Singularis

Plūralis

Masc./Fēm.

Neutr.

Masc./Fēm.

Neutr.

8. Nōm. volāns vol_____ vol_____ vol_____

9. Acc. vol_____ vol_____ vol_____ vol_____

10. Gen. vol_____ vol_____ vol_____ vol_____

11. Dat. vol_____ vol_____ vol_____ vol_____

12. Abl. vol_____/____ vol_____/____ vol_____ vol_____

13. Nōm. canēns can_____ can_____ can_____

14. Acc. can_____ can_____ can_____ can_____

15. Gen. can_____ can_____ can_____ can_____

16. Dat. can_____ can_____ can_____ can_____

17. Abl. can_____/____ can_____/____ can_____ can_____

18. Masculinum et fēmininum: volāns, canēns est _____ singularis, volantem, canentem _____, volantēs, canentēs _____ aut _____ plūralis.

19. Neutrum: volāns, canēns _____ aut _____ singularis est, volantia, canentia _____ aut _____ plūralis.

20. Volante, canente _____ est.

21. Volantī _____ aut _____ singularis est, volantibus _____ aut _____.

22. Volantis, canentis est _____, volantium, canentium _____ plūralis.

CAPITVLVM QVINTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Dēlia: "Ego laeta _____. Nōne tū laeta _____, Syra?"
2. Syra: "_____ laeta nōn _____. Cūr tū laeta _____, Dēlia?"
3. Dēlia: "Laeta _____, quia Lēander mē amat: _____ amīcus meus _____; _____ amīca eius _____."
4. Dēlia amīcum habet _____, itaque _____ laeta _____.
5. Dēlia: "Nōne tū amīcum habēs _____, Syra?"
6. Syra: "Ego amīcum nōn habeo _____."
7. Dēlia: "Cūr amīcum nōn habēs _____?"
8. Syra: "Amīcum nōn habeo _____, quia fōrmōsa nōn _____. _____ amīcum habēs _____, quia fēmina fōrmōsa _____."

Exercitium 2

1. Diodōrus _____ Mārci est; Mārcus _____ Diodōri est.
2. Diodōrus puerōs _____ verberat; eō modō magister discipulōs improbōs _____ solet.
3. Diodōrus enim magister _____ est.
4. Sextus primus ad _____ advenit.
5. Magister intrāns discipulum salūtat eumque _____ iubet: "Salvē, Sexte! _____!"
6. _____ [= deinde] Sextus in _____ suā cōnsīdit.
7. Discipulus _____ [= tacēns] ante magistrum sedet.
8. Sextus iam adest, _____ [= sed] ceteri discipuli _____ adsunt.
9. Magister irātus _____: "Ō, discipulōs improbōs...!"
10. Titus _____ [= ōstium] pulsāt _____ lūdum intrat.
11. Titus nōn _____ intrat, sed primum iānuam pulsāt.

antequam
at
cōnsidere
discipulus
exclāmāre
iānuā
lūdus
magister
nōndum
pūnīre
sella
sevērus
statim
tacitus
tum
virga

Exercitium 3

1. Quō it Mārcus? ...
2. Quis est Diodōrus? ...
3. Cūr Mārcus magistrum suum metuit? ...
4. Quōmodo magister discipulōs improbōs pūnit? ...
5. Cui discipuli pārent? ...
6. Quis discipulus primus ad lūdum advenit? ...
7. Quid facit Sextus cum magister intrat? ...
8. Cūr irātus est magister? ...
9. Estne Sextus discipulus improbus? ...
10. Quid facit Titus antequam lūdum intrat? ...
11. Quid magister eum facere iubet? ...
12. Cūr Titus librum suum nōn habet? ...
13. Tūne magister/magistra an discipulus/discipula es? ..

Lēctiō secunda (versūs 41–95)**Lēctiō II****Exercitium 4**

1. Lēander saccum port_____ ; item Syrus saccum port_____ .
2. Dāvus et Ursus lectīcam cum dominō port_____ .
3. Lēander: "Saccus quem tū port_____, Syre, levior est quam is quem ego port_____."
4. Dāvus: "Saccī quōs vōs port_____, Syre et Lēander, leviōrēs sunt quam lectīca quam nōs port_____."
5. Iūlia can_____. Puerī nōn can_____, sed rīd_____, quod Iūliam canere aud_____, nam puerī eam male canere put_____.
6. Iūlia: "Cūr vōs rīd_____, puerī, cum mē canere aud_____? Nōnne mē bene canere put_____?"
7. Mārcus: "Nōs rīd_____ cum tē canere aud_____, Iūlia, quia tē male canere put_____!"
8. Quīntus: "Ego nōn rīd_____ cum tē canere aud_____."
9. Iūlia: "Aud_____ ne, Mārce? Quīntus nōn rīd_____ cum mē canere aud_____. Cūr tū nōn rīd_____, Quīnte? Tūne mē bene canere put_____?"
10. Quīntus: "Ego put_____ tē vōcem satis pulchram habēre. Nōn male can_____, ut parva puella."
11. Iūlia: "Ego bene can_____, at vōs male can_____!"
12. Quīntus: "Nōn male can_____, ut magnī puerī!"

- [1] -ō -āmus
-ās -ātis
-at -ant
- [2] -eō -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent
- [3] -ō -imus
-is -itis
-it -unt
- [4] -iō -imus
-is -itis
-it -iunt

convenire
desinere
domi
inferior
nisi
nos
posterior
quid
quod
reddere
redire
se
si
tergum
verum
vos

Exercitium 5

1. Mārcus (ad Sextum et Titum): "_____ magistrum nō salūtātis..."
2. Sextus et Titus: "Id _____ nō est: _____ magistrum salūtāmus."
3. Magister: "Vērum dicitis. _____ Mārcus dicit vērum nō est."
4. Magister irātus _____ Mārci verberat.
5. Tergum est pars corporis _____.
6. Mārcus nō lacrimat, neque enim lacrimāre puerō Rōmānō _____.
7. Magister eum verberāre _____, atque puer ad sellam suam _____.
8. _____ [= cūr] Mārcus nō cōsīdit? Nō cōsīdit, quia pars tergī _____ eī dolet.
9. Quīntus nō in ludō, sed _____ est.
10. Mārcus: "Quīntus dicit ' _____ aegrum esse'."
11. Magister: " _____ frāter tuus aeger est, in lūdum ire nō potest."
12. Magister Mārcum Titō tabulam _____ iubet.
13. Magister: "Necesse est tē pūnīre, _____ tabulam nunc reddis Titō!"

Exercitium 6

1. Quis discipulus postrēmus advenit? ...
2. Mārcusne magistrum salūtāt? ...
3. Cūr magister Mārcum verberat? ...
4. Cūr Mārcus nō lacrimat? ...
5. Quō magister puerum redire iubet? ...
6. Cūr Mārcus nō cōsīdit? ...
7. Quid est tergum? ...
8. Ubi est frāter Mārci? ...
9. Cūr Quīntus in lūdum ire nō potest? ...
10. Quid magister puerōs iubet? ...
11. Cūr Mārcus librum Titī habet? ...
12. Cūr Titus nō potest mālum reddere Mārcō? ...

Lectiō III

ego nos
tū vōs
is ii

sum sumus
es estis
est sunt

possum possumus
potes potestis
potest possunt

*Lectiō tertia (versūs 96–128)***Exercitium 7**

1. Dāvus et Ursus, quī dominum vehunt, iam fessī _____.
2. Syrus et Lēander saccōs vehunt; _____ nōndum fessī _____.
3. Dāvus: "Nōs fessī _____. Nōne vōs fessī _____, Syre et Lēander?"
4. Syrus: " _____ fessī nōn _____. Cūr _____ fessī _____, Dāve et Urse?"
5. Ursus: "Nōs fessī _____, quia dominus gravis _____."
6. Dāvus: "St! Dominus dormit; _____ quoque fessus _____."
7. Ursus: " _____ quī vehitur fessus esse nōn pot _____."
8. Servī, quī dominum portāre iam nōn pos _____, lecticam in viā pōnunt. Dominus excitātur.
9. Iūlius: "Cūr hīc consistimus? Ubi _____?"
10. Dāvus: "In monte _____. Iam tē portāre nōn pos _____, domine."
11. Iūlius: "Quid mē portāre nōn pot _____?"
12. Dāvus: "Tē portāre nōn pos _____, quia nimis gravis _____."
13. Iūlius: "Ego gravis nōn _____, nec lectica gravis _____."
14. Ursus: "Sine tē lectica gravis nōn _____. Tūne apud lecticam ambulāre pot _____?"
15. Iūlius: "Fessus _____: ambulāre nōn pos _____."
16. Dāvus: " _____ nōn tam fessus _____ quam nōs _____."
17. Iūlius: "Vērum dīcis: ego nōn tam fessus _____ quam vōs _____, sed _____ dominus _____, _____ servī _____!"

Exercitium 8

1. Magister librum aperit ac _____ incipit.
2. Dum magister recitat, _____ discipulī dormiunt [= nūllus discipulus vigilat].
3. Discipulī tam bene dormiunt quam domī in _____ [= parvīs lectīs].
4. Ergō posteriōrem librī partem nōn audiunt, sed tantum _____ partem.
5. Magister eōs verberat. Discipulī: "Cūr _____ verberās?"
6. Magister: "_____ verberō, quod aliō modō _____ excitāre nōn possum."
7. In lūdō dormīre nōn _____.

lectulus
licēre
nōs (acc)
omnēs
prior
recitāre
vōs (acc)

Exercitium 9

1. Quid facit magister antequam recitāre incipit? ...
2. Tōtumne librum audiunt discipulī? ...
3. Cūr nōn audiunt posteriōrem librī partem? ...
4. Cūr magister recitāre dēsinit? ...
5. Quōmodo magister discipulōs excitat? ...
6. Quid Mārcus dicit magistrō irātō? ...
7. Quōmodo magister discipulōs pūnit? ...
8. Cūr discipulī nōn cōnsidunt? ...
9. Cūr magister eōs ante sellās stāre iubet? ...
10. Quid recitat magister sedēns? ...
11. Num in lūdō dormīre licet? ...
12. Quid est lectulus? ...
13. Tūne stāns dormīre potes? ...
14. Ubi vōs dormīre solētis, discipulī? ...

Lēctiō grammatica (versūs 129–170)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

1. Voc|ō, vocā|mus _____ prīma est.
2. Vocā|s, vocā|tis _____ est.
3. Voca|t, voca|nt _____ est.
4. Voc|ō persōna _____ singulāris est; vocā|mus est _____ plūralis.
5. Vocā|s _____ secunda _____ est; vocā|tis est _____.
6. Voca|t persōna _____ est; voca|nt est _____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
7. Pers. 1	am_____	am_____	vid_____	vid_____	aud_____	aud_____
8. Pers. 2	am_____	am_____	vid_____	vid_____	aud_____	aud_____
9. Pers. 3	am_____	am_____	vid_____	vid_____	aud_____	aud_____
10. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	fac_____	fac_____	s_____	s_____
11. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	fac_____	fac_____	es_____	es_____
12. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	fac_____	fac_____	es_____	s_____

persōna (pers.)

	sing.	plūr
pers. 1	-ō	-mus
pers. 2	-s	-tis
pers. 3	-t	-nt
[1] 1	-ō	-ā mus
2	-ā s	-ā tis
3	-a t	-a nt
[2] 1	-e ō	-ē mus
2	-ē s	-ē tis
3	-e t	-e nt
[3] 1	-(i)ō	-imus
2	-is	-itis
3	-it	-(i)unt
[4] 1	-i ō	-ī mus
2	-ī s	-ī tis
3	-i t	-i unt

Cap. XVI

Lectiō I

appellāre
ēgredi
flāre
flūctus
implēre
īnferus
īnfluere
interesse
locus
maritimus
mergere
merx
nauta
nāvigāre
nāvis
opperīri
ōra
paulum
portus
secundus
situs
sive
superus
tempestās
tranquillus
turbāre
turbidus
vēlum
ventus

ablātīvus absolūtus

I: cum adiectivō

CAPITVLVM SEXTVM DECIMVM

Lectiō prima (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Italia inter duo maria _____ .
2. Id mare quod suprā Italiam _____ est 'mare _____' _____
[= vel] 'mare Hadriaticum' _____ [= nōminātur].
3. Infrā Italiam situm est mare _____ sive Tūscum.
4. In Tiberī flūmine nōn multum, sed _____ aquae est.
5. Itaque magnae _____ Rōmam adire nōn possunt.
6. Ōstia est oppidum _____ quod magnum _____ habet.
7. In _____ maritimā multī sunt portūs.
8. Ōs flūminis est _____ quō flūmen in mare _____ .
9. Rēs quās mercātōrēs emunt ac vēdunt _____ dīcuntur.
10. Cum nūllus _____ flat, mare _____ est.
11. Cum magnus ventus _____ , mare _____ est.
12. _____ est magnus ventus.
13. Tempestās mare _____ atque altōs _____ facit, quī nāvem aquā
_____ possunt.
14. Nāvis quae aquā implētur in mare _____ cum nautis.
15. Itaque _____ tempestātēs metuunt nec marī turbidō _____
volunt.
16. Is quī nāvigāre vult ventum secundum _____ [= exspectat].
17. Ventus _____ est ventus quī ā tergō flat.
18. Ventō secundō nāvēs ē portū _____ [= exeunt].
19. _____ nāvium ventō implentur.

Exercitium 2

1. Inter quae maria sita est Italia? ...
2. Cūr magnae nāvēs Rōmam adire nōn possunt? ...
3. Ubi sita est Ōstia? ...
4. Quid dīcitur locus quō flūmen in mare īnfluit? ...
5. In quod mare Tiberis īnfluit? ...
6. Ubi sita sunt oppida Brundisium, Puteolī, Genua? ...
7. Quid est portus? ...
8. Quōmodo mercēs ex Āfricā in Italiam vehuntur? ...
9. Num mercēs tantum vehuntur nāvibus? ...
10. Quid facit is quī nāvigāre vult? ...
11. Quandō tranquillū est mare? ...
12. Quid est tempestās? ...
13. Cūr nautae tempestātēs metuunt? ...
14. Quid nautae in portū opperīuntur? ...

Exercitium 3

1. Vent_____ secund_____ nāvēs ē portū ēgrediuntur.
2. Nāvēs plēn_____ vėl_____ per mare vehuntur.
3. Nautae neque mar_____ tranquill_____ neque mar_____ turbid_____ nāvigāre volunt.
4. Mārcus fenestr_____ apert_____ dormit, Quīntus fenestr_____ claus_____ cubat.
5. Puer ocul_____ claus_____ in lectō cubat.
6. Mārcus surgit ac ped_____ nūd_____ ante lectum stat.
7. Mārcus manūs lavat atque man_____ pūrīs ē cubiculō exit.
8. Quīnt_____ aegr_____ trēs tantum discipulī adsunt.

9. Patr_____ vīv_____ filius pecūniōsus nōn est.
 10. Lūn_____ plēn_____ nox obscūra nōn est.

Lēctiō secunda (versūs 41-95)

Exercitium 4

Exempla: verēri = timēre

verētur = timet, verentur = timent

verēns = timēns

1. In portū necesse est ventum opper_____.
2. Nautae ventum secundum opper_____.
3. Mēdus, quī dominum sevērū ver_____, ex Italiā in Graeciam proficisc_____ vult.
4. Ventō secundō nāvis ē portū ēgred_____.
5. Sōl or_____ ; Mēdus et Lydia sōlem or_____ intū_____.
6. Mēdus laet_____ quia cum amīcā suā proficisc_____.
7. Lydia Rōmā proficisc_____ laet_____ nōn potest; dē oculis eius lacrimae lāb_____.
8. Mēdus amīcam suam trīstem complect_____ atque cōnsōl_____.
9. Quīntus oculis clausīs cultrum medicī opper_____.
10. Parentēs filium vīvere laet_____.
11. Ovēs pāstōrem suum sequ_____ ; canis ovēs sequ_____.
12. Omnēs nautae Neptūnum, deum maris, ver_____.
13. Oculi hūmānī sōlem intū_____ nōn possunt.

Exercitium 5

Exemplum: Iūlius nummōs suōs numerat Aemiliā spectante
 (= dum Aemilia spectat).

1. Sōl_____ orient_____ nāvis proficiscitur mult_____ homin_____ spectant_____.
2. Magistr_____ recitant_____ discipuli dormiunt.
3. Mārcus rīdet plōrant_____ sorōr_____ !
4. Sōl_____ lūcent_____ pāstor umbram petit.
5. Pāstor_____ dormient_____ ovis abīt, sed pāstor lātrant_____ can_____ excitātur.
6. Cēter_____ tacent_____ et audient_____ medicus Quīntum oculōs claudere iubet.
7. Gall_____ canent_____ excitātur puer.

Exercitium 6

1. _____ est pars nāvis posterior.
2. Illīc sedet _____, is est nauta quī nāvem _____.
3. _____ est ea pars caelī unde sōl hōrā primā _____.
4. _____ est ea caelī pars quō sōl hōrā duodecimā _____.
5. Oriēns et occidēns partēs caelī _____ sunt.
6. Ea caelī pars ubi sōl merīdiē stat appellātur _____.
7. Pars contrāria dicitur _____ ā septem stēllis quae _____ in eā parte caelī stant.
8. Nautae ad occidentem nāvīgantī merīdiēs ā _____ est, ā _____ septentriōnēs, oriēns ā tergō.
9. Ventō secundō atque caelō _____ multae nāvēs _____ [= ūnō tempore] ē portū ēgrediuntur.
10. Mēdus et Lydia nāvem _____ et ex Italiā _____.
11. Lydia Mēdum in puppim ascendentem _____.

Lēctiō II

- [1] -ārī
 -ātur -antur
 -āns
- [2] -ērī
 -ētur -entur
 -ēns
- [3] -ī
 -itur -untur
 -ēns
- [4] -īrī
 -ītur -iuntur
 -iēns
 (orītur)

ablātīvus absolūtus
 II: cum participiō
 (-ntē -ntibus)

cernere
 complecti
 cōnscendere
 cōnsōlārī
 contrārius
 dextra
 gubernāre
 gubernātor
 intuērī
 lābī
 laetārī
 merīdiēs
 occidēns
 occidere
 oriēns
 orīrī

proficiscī
puppis
semper
septentriōnēs
sequī
serēnus
simul
sinistra
verērī

12. Lydia trīstis est, sed Mēdus _____ [= gaudet] nec iam dominum _____.
13. Mēdus faciem Lydiae _____ [= spectat]; dē oculis eius lacrimae _____.
14. Mēdus amīcam suam _____ eamque multis verbīs _____.
15. Parvae rēs quae procul absunt oculis _____ nōn possunt.

Exercitium 7

1. Ubi sedet gubernātor et quid agit? ...
2. Quid est puppis? ...
3. Quae sunt quattuor partēs caelī? ...
4. Quae dicitur ea caelī pars unde sōl oritur? ...
5. Pars contrāria quae est? ...
6. Unde Mēdus et Lydia nāvem cōnscendunt? ...
7. Quō proficiscuntur? ...
8. Cūr in Graeciam ire volunt? ...
9. Quid sēcum ferunt in nāve? ...
10. Quid Mēdus et Lydia ē nāve spectant? ...
11. Cūr hominēs in portū vix cernī possunt? ...
12. Num trīstis est Mēdus? ...
13. Cūr Lydia nōn laetātur? ...
14. Quōmodo Mēdus amīcam suam cōnsolātur? ...
15. Quam in partem nāvigant? ...

Lēctiō III

multum	-ī
paulum	-ae
	-is

Lēctiō tertia (versūs 96–150)

Exercitium 8

Exemplum: Puer aeger multum aquae bibit et paulum cibī ēst.

1. In Tiberī nōn multum, sed paulum aqua_____ est.
2. Iūlius multum pecūni_____ habet.
3. Ovēs multum herb_____ edunt.
4. Pāstor nōn paulum pān_____ sēcum fert.
5. In corde et in vēnīs multum sanguin_____ est.
6. Post paulum tempor_____ discipulī dormiunt.

Exercitium 9

1. Quīntus, quī mult_____ ēsse solet, hodiē paul_____ ēst.
2. Quīntus mult_____ crassior est quam Mārcus et paul_____ crassior quam Iūlia.
3. Nāvis proficiscitur; paul_____ post terra cernī nōn potest.
4. Nūbēs oriuntur, nec mult_____ post tempestās oritur.
5. Iam flūctūs mult_____ altiōrēs sunt quam paul_____ ante.
6. Nautae mult_____ aquae ē nāve hauriunt.
7. Nāvis paul_____ levior fit.
8. Dānuvius flūmen mult_____ longius est quam Tiberis et paul_____ longius quam Rhēnus.

Exercitium 10

1. Dum gubernātor _____ [↔ tacet], Mēdus caelum spectat.
2. Ab occidente nūbēs oriuntur nōn albae, sed _____.
3. Nauta deum Neptūnum _____ : "Ō Neptūne!"
4. Paulō post _____ caelum et mare illūstrat, et statim magnus _____ auditur.
5. Simul tempestās oritur; mare turbidum _____ [= esse incipit].

multum	
paulum	
multō	-ior -ius
paulō	post
	ante

āter
cōnārī
fierī fit
fulgur
haurīre
iactāre

6. Nāvis flūctibus _____ ac _____ [= prope nōn] gubernārī potest.
7. Necesse est aquam _____ et mercēs iacere.
8. Gubernātor Neptūnum invocāt _____ timōrem [= quia timet].
9. Lydia Chrīstum invocāt: "Ō Chrīste! _____ nōs!"
10. Mēdus Lydiā lābentem sustinēre _____, nec _____ [= sed nōn] ipse stāre potest.
11. Lydia _____ [= rūsus] Chrīstum invocāt: "Ō Chrīste! Iubē mare tranquillū _____!"

invocāre
iterum
loquī
propter
servāre
tonitrus
vērō
vix

Exercitium 11

1. Quid Mēdus in occidente videt? ...
2. Quid gubernātor opperītur? ...
3. Cūr Neptūnum invocant nautae? ...
4. Cūr nāvis gubernārī vix potest? ...
5. Quid nautae ē nāve hauriunt? ...
6. Cūr mercēs in mare iaciuntur? ...
7. Ubi est mercātor cuius mercēs iaciuntur? ...
8. Quem dominum Lydia invocāt? ...
9. Quid tum agit Mēdus? ...
10. Cūr Mēdus loquī nōn potest? ...
11. Cūr nautae aquam haurīre dēsinunt? ...
12. Mergiturne nāvis? ...

Lēctiō grammatica (versūs 151–165)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

1. Timē|re verbum āctivum est; timē|rī verbum _____ est.
2. Verē|rī est verbum _____; verē|rī et lāb|ī verba _____ sunt.
3. Infīnītivus verbī dēpōnentis nōn in -re dēsinit, sed in -rī/-ī ut infīnītivus verbī _____.
4. Infīnītivus: cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____.
5. Persōna tertia verbī dēpōnentis nōn in -t, -nt dēsinit, sed in -tur, -ntur ut persōna tertia verbī _____.
6. Persōna tertia: singulāris: cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____; plūrālis: cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____.
7. Participium verbī dēpōnentis dēsinit in -ns ut participium verbī _____.
8. Participium: nōm. sing. cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____.

verbum dēpōnēns
verbum āctivum:
inf. -re
pers.3 -t -nt
verbum passivum et
dēpōnēns:
inf. -rī -ī
pers. 3 -tur -ntur
verbum āctivum et
dēpōnēns:
part. -ns -ntis

CAPITVLVM SEPTIMVM DECIMVM

Cap. XVII

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Lēctiō I

Exercitium I

1. Quot sunt x et III? ...
2. Quot sunt x et IV? ...
3. Quot sunt x et v? ...
4. Quot sunt x et vi? ...
5. Quot sunt x et vii? ...
6. Quot sunt x et viii? ...
7. Quot sunt x et ix? ...
8. Quot sunt xx et viii? ...
9. Quot sunt xx et ix? ...
10. Quot sunt xx et x? ...

duodētrīgintā
duodēvīgintī
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
trēdecim
trīgintā
ūndētrīgintā
ūndēvīgintī

centēsimus
discere
docēre
doctus
indoctus
industrius
interpellāre
nescire
nōngenti
octingenti
piger
postrēmō
prāvē
prāvus
prūdēns
quadrāgintā
quadringenti
quīngenti
quīnquāgintā
quisque quemque
rēctē
rēctus
respōsum
scire

sescenti
septingenti
septuāgintā
tollere
tot
ūsq̄ue

Lēctiō II

-ō -mus
-s -tis
-t -nt

-or -mur
-ris -mini
-tur -ntur

Exercitium 2

1. Discipulus est puer quī _____ .
2. Quī discipulōs _____ magister est.
3. Magister est vir _____ , quī multās rēs _____ .
4. Discipulī sunt puerī _____ , quī multās rēs _____ [= nōn sciunt].
5. Discipulus quī nihil discere vult _____ est.
6. Sextus nec stultus nec piger est, sed _____ atque _____ .
7. Magister: "Dīc numerōs ā decem _____ ad centum!"
8. _____ discipulus manum _____ , primum Sextus, deinde Titus, _____ Mārcus.
9. Titus numerōs dīcit ā x ad xxii, tum magister eum _____ .
10. Titus decimum _____ numerum dīcit ā xx ad c: "Vigintī, trīgintā, _____ , _____ , sexāgintā, _____ , octōgintā, nōnāgintā, centum."
11. Sextus, quī numerōs ā c ad m dīcere iubētur, _____ [= tam multōs] numerōs dīcere nōn vult.
12. Sextus _____ [c] quemque numerum tantum dīcit: "Centum, ducentī, trecentī, _____ , _____ , _____ , _____ , _____ , mille."
13. Magister: "Quot sunt _____ [xl] et decem?" Sextus: "_____ [l]." Mārcus: "Sexāgintā."
14. Quod Sextus respondet _____ est.
15. _____ Mārci nōn rēctum, sed _____ est.
16. Sextus _____ respondet; Mārcus _____ respondet.

Exercitium 3

1. Quid magister puerōs docet? ...
2. Num docti sunt discipulī? ...
3. Quī discipulus multās rēs discit? ...
4. Sedentne discipulī magistrō recitante? ...
5. Quid faciunt discipuli antequam respondent? ...
6. Omnēsne simul manum tollunt? ...
7. Quōs numerōs dīcit Titus? ...
8. Num Sextus omnēs numerōs dīcit ā centum ad mille? ...
9. Estne Sextus puer stultus? ...
10. Omnēsne discipulī rēctē respondent? ...
11. Cūr Mārcus prāvē respondet? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–87)

Exercitium 4

1. Bonus discipulus magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____ .
2. Sextus: "Ego magistrum salūt_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūt_____ cum ab eō vide_____ ."
3. Mārcus: "Ego numquam ā magistrō salūt_____ ."
4. Sextus: "Tū nōn salūtā_____ ā magistrō cum ab eō vidē_____ , quia ipse magistrum nōn salūtā_____ cum eum vidē_____ ."
5. Bonī discipuli magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūta_____ cum ab eō vide_____ .

6. Sextus et Titus: "Nōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____."
7. Mārcus: "Vērum dicitis: vōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____, quia magister amicus patribus vestrīs est!"

Exercitium 5

- Syra Iūliam vocat = Iūlia ā Syrā voc_____.
- Syra Iūliam quaerit nec eam reperit = _____.
- Iūlia: "Syra mē vocat" = "(Ego) _____."
- Iūlia: "Syra mē quaerit nec mē reperit" = "(Ego) _____ nec _____."
- Mārcus: "Syra tē vocat" = "(Tū) _____."
- Mārcus: "Syra tē quaerit nec tē reperit" = "(Tū) _____ nec _____."
- Syra puerōs vocat = _____.
- Syra puerōs quaerit nec eōs reperit = _____ nec _____.
- Puerī: "Syra nōs vocat" = "(Nōs) _____."
- Puerī: "Syra nōs quaerit nec nōs reperit" = "(Nōs) _____ nec _____."
- Iūlia: "Syra vōs vocat" = "(Vōs) _____."
- Iūlia: "Syra vōs quaerit nec vōs reperit" = "(Vōs) _____ nec _____."

- [1] -or -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur
- [2] -eor -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur
- [3] -or -imur
-eris -iminī
-itur -untur
- [4] -ior -imur
-iris -iminī
-itur -iuntur

Exercitium 6

- Magister Sextum _____: "Bonus es discipulus, Sexte. Semper rēctē, _____ prāvē respondēs."
- Mārcus nōn laudātur, sed _____.
- Quod magister interrogat nōn difficile, sed _____ est.
- Mārcus vērō semper prāvē respondet, _____ facile est quod interrogātur; neque enim _____ antequam respondet.
- Mārcus: "Quod ego interrogor nimis _____ est, neque aliī discipulī tam _____ interrogantur quam ego."
- xxx et viii sunt _____, xxx et ix _____.

- cōgitāre
difficilis
duodēquadrāgintā
facilis
laudāre
numquam
quamquam
reprehendere
saepe
ūndēquadrāgintā

Exercitium 7

- Cūr Sextus et Titus laudantur ā magistrō? ...
- Estne difficile quod magister interrogat? ...
- Quem magister reprehendit? ...
- Cūr Mārcus numquam laudātur?
- Num Mārcus semper interrogātur? ...
- Estne magister amicus patribus discipulōrum? ...
- Quīntusne ā magistrō reprehenditur? ...
- Quot sunt quadrāgintā et octō? ...
- Estne facile quod vōs interrogāminī, discipulī? ...
- Tūne saepe ā magistrō/magistrā laudāris? ...
- Tūne Mārcum stultum esse putās? ...

Lectiō III

- [1] -or -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur
- [2] -eor -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur
- [3] -or -imur
-eris -iminī
-itur -untur
- [4] -ior -imur
-īris -īminī
-ītur -iuntur

A: "(ego) -ō"

AA: "(nōs) -mus"

A dicit | 'sē -re'

AA dicunt

absēns
as
certus
computāre

Lectiō tertia (versūs 88-152)

Exercitium 8

Exempla: vereor = timeō verēmur = timēmus
verēris = timēs verēminī = timētis
verētur = timet verentur = timent

1. Nauta nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____.
2. Mēdus: "Cūr nōn proficisc____, nauta? Quid opper____?"
3. Nauta: "Nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____."
4. Nautae nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____.
5. Mēdus: "Cūr nōn proficisc____, nautae? Quid opper____?"
6. Nautae: "Nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____."
7. Mēdus laet____ nec iam dominum ver____.
8. Mēdus: "Ego laet____ nec iam dominum ver____. Cūr tū nōn laet____, Lȳdia? Quid ver____?"
9. Nautae nōn laet____, quia tempestātem ver____.
10. Mēdus: "Nōnne ventō secundō laet____, nautae? Cūr caelum intu____? Quid ver____?"
11. Nautae: "Nōn laet____, quia tempestātem ver____. Nūbēs ātrās procul in caelō intu____."

Exercitium 9

Exempla:

Magister: "Ego bene recitō." Magister dicit 'sē bene recitāre.'

Discipulī: "Nōs bene recitāmus." Discipulī dicunt 'sē bene recitāre.'

Iūlius: "Servus meus abest." Iūlius dicit 'servum suum abesse.'

Iūlius: "Servum meum quaerō." Iūlius dicit 'sē servum suum quaerere.'

Discipulī: "Probī sumus ac magistrō nostrō pārēmus." Discipulī dicunt 'sē probōs esse ac magistrō suō pārere.'

1. Iūlia: "Ego bene canō." Iūlia dicit '____ bene can____.'
2. Albīnus: "Ōrnāmenta vëndō." Albīnus dicit '____ ōrnāmenta vënd____.'
3. Servus: "Fessus sum." Servus dicit '____ fess____ es____.'
4. Servi: "Fessī sumus." Servi dicunt '____ fess____ es____.'
5. Nauta: "Ventum secundum opperior." Nauta dicit '____ ventum secundum opper____.'
6. Nautae: "Neptūnum verēmur." Nautae dicunt '____ Neptūnum ver____.'
7. Iūlius: "Filius meus aegrōtat." Iūlius dicit 'Fili____ aegrōt____.'
8. Titus: "Ego librum meum nōn habeo." Titus dicit '____ librum ____ nōn hab____.'
9. Sextus: "Laudor ā magistrō meō." Sextus dicit '____ laud____ ā magistrō ____.'
10. Servus: "Dominō meō pārēō." Servus dicit '____ dominō ____ pār____.'
11. Lȳdia: "Cum amīcō meō proficiscor." Lȳdia dicit '____ cum amīcō ____ proficisc____.'
12. Militēs: "Nōs patriam nostram dēfendimus." Militēs dicunt '____ patriam ____ dēfend____.'

Exercitium 10

1. Quintus, quī hodiē abest, etiam _____ ā magistrō laudātur.
2. Magistrō suō pārere _____.
3. Magister ē sacculō suō _____ duōs nummōs, _____ et _____.

4. Magister: "Quot sēstertii sunt sex dēnarii?" Titus digitis _____ :
"...quattuor, ...octō, ...duodecim..."
5. Titus: "Sunt sēstertii... viginti? an trigintā?" Titus nōn _____, sed
_____ est. Sextus autem rēctē respondet.
6. Magister Sextō assem dat, et dēnarium in sacculō _____.
7. Magister _____ nōn est neque pecūniam suam discipulis
_____.
8. Mārcus: "_____ [= cūr] nōs computāre docēs, magister?"
9. Magister: "Id exemplō _____ possum: Sī sēdecim assēs cum
amicō tuō _____ [= dividis]..."

dēmōnstrāre
dēnarius
incertus
largiri
largus
oportere
partiri
prōmere
quārē
repōnere

Exercitium 11

1. Quid magister ē sacculō suō prōmit? ...
2. Quot assēs est ūnus sēstertius et quot sēstertii ūnus dēnarius? ...
3. Quōmodo parvī discipulī computant? ...
4. Cūr Titus magistrō interrogantī nōn statim respondet? ...
5. Quid dicit Sextus manum tollēs? ...
6. Cūr incertum est respōsum Titī? ...
7. Sextusne incertus est? ...
8. Quid magister Sextō dat? ...
9. Estne largus magister Diodōrus? ...
10. Quārē puerī computāre discunt? ...
11. Cūr Mārcus decem assēs nōn habet? ...
12. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...
13. Tūne pecūniam tuam partiris cum amicis? ...

Lēctiō grammatica (versūs 153–193)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

1. *Laud|or, laudā|mur* est persōna _____ verbī passivī.
 2. *Laudā|ris, laudā|mini* est persōna _____ verbī passivī.
 3. *Laudā|tur, laudā|ntur* est persōna _____ verbī passivī.
 4. Persōnae verbī passivī: persōna tertia -*tur, -ntur*; persōna
secunda - _____, - _____; persōna prima - _____, - _____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	<i>vocor</i>	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
6. Pers. 2	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
7. Pers. 3	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
8. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
9. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
10. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
11. *Laet|or, laetā|mur* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
 12. *Laetā|ris, laetā|mini* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
 13. *Laetā|tur, laetā|ntur* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>cōnor</i>	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
15. Pers. 2	<i>cōn</i> _____	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
16. Pers. 3	<i>cōn</i> _____	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
17. Pers. 1	<i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____
18. Pers. 2	<i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____
19. Pers. 3	<i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____

Persōnae verbī passivī et dēpōnentis

	sing.	plūr.
pers. 1	-or	-mur
pers. 2	-ris	-mini
pers. 3	-tur	-ntur
[1]	1 -or	-ā mur
	2 -ā ris	-ā mini
	3 -ā tur	-a ntur
[2]	1 -e or	-ē mur
	2 -ē ris	-ē mini
	3 -ē tur	-e ntur
[3]	1 -or	-imur
	2 -eris	-imini
	3 -itur	-untur
[4]	1 -i or	-ī mur
	2 -ī ris	-ī mini
	3 -ī tur	-ī untur

Cap. XVIII

Lectiō 1

idem eadem idem
eundem eandem idem
eiusdem
eidem
eōdem eādem eōdem

coniungere
cōnsonāns
dictāre
erus
frequēns
intelligere
ita
iungere
legere
lingua
rārus
scribere
sententia
sic
significāre
varius
vōcālis

facere
facit faciunt

CAPITVLVM DVODEVICESIMVM

Lectiō prima (versūs 1–61)

Exercitium 1

1. Dāvus et Ursus sunt servī ____dem dominī.
2. Dāvus et Ursus ____dem dominum habent.
3. Dāvō et Ursō ____dem dominus est.
4. Dāvus et Ursus ____dem dominō pārent.
5. Dāvus et Ursus cum ____dem dominō habitant.
6. Dēlia et Syra sunt ancillae ____dem dominae.
7. Dēlia et Syra ____dem dominam habent.
8. Dēliae et Syrae ____dem domina est.
9. Dēlia et Syra ____dem dominae pārent.
10. Dēlia et Syra cum ____dem dominā habitant.
11. Patrī et filiō ____dem cognōmen est.
12. Pater et filius ____dem cognōmen habent.
13. Mare Inferum et Tūscum sunt duo nōmina ____dem maris.
14. ____dem marī duo nōmina sunt.
15. Pater et māter in ____dem cubiculō dormiunt.

Exercitium 2

1. Ex litterīs Latīnīs sex _____ sunt, cēterae sunt _____.
2. In _____ Latīnā *k* littera nōn _____, sed _____ est.
3. Cōnsonāns semper cum vōcālī _____.
4. Cum vocābula _____ [= iunguntur], _____ fiunt.
5. Haec vocābula *dominus* et _____ eundem hominem _____.
6. Magister librōs et Graecōs et Latīnōs _____ potest.
7. Mārcus vocābula Graeca nōn _____.
8. Discipulī in tabulīs _____ id quod magister iīs _____.
9. _____ [= eō modō] puerī scribere discunt.
10. Mārcus vocābulum *homō* scribit _____ [= hōc modō]: *OMO*.
11. Barbarīs nōn eadem lingua, sed _____ linguae sunt.

Exercitium 3

1. Quot sunt litterae Latīnae? ...
2. Quot sunt vōcālēs et quot cōnsonantēs? ...
3. Estne *b* vōcālis an cōnsonāns? ...
4. Suntne vōcālēs an cōnsonantēs litterae *e* et *o*? ...
5. In quibus vocābulīs reperiuntur litterae *y* et *z*? ...
6. Quid est zephyrus? ...
7. Num *k* littera frequēns est in linguā Latīnā? ...
8. Quid est *Kaesō*? ...
9. In vocābulō *familia* quot litterae et quot syllabae sunt? ...
10. Utrum vocābulum rārius est *dominus* an *erus*? ...
11. Quōs librōs magister legere potest? ...
12. Quōmodo parvus discipulus legit? ...
13. Quid scribunt discipulī? ...
14. Omnēsne discipulī rēctē scribunt? ...

Exercitium 4

1. Vōcālis per sē syllabam _____ potest.
2. Sine vōcālī syllaba _____ nōn potest.
3. Cōnsonāns per sē syllabam nōn _____.

4. Sī cōsonāns cum vōcālī iungitur, syllaba _____ .
5. Cum syllabae coniunguntur, vocābula _____ .
6. Ōrnāmenta fēminam pulchram etiam pulchriōrem _____ .
7. Ōrnāmentis fēmina pulchra etiam pulchrior _____ .

fieri
fit fiunt

Exercitium 5

1. In tabulā suā _____ que discipulus eandem sententiam scribit.
2. Magister _____ que discipulum ad sē vocat, primum Sextum, tum Titum, postrēmō Mārcum.
3. Magister tabulam _____ que discipulī aspicit.
4. Magister suam _____ que discipulō tabulam reddit.
5. Parvus discipulus cum legit _____ que litteram _____ que syllabae et _____ que syllabam _____ que vocābuli dicit.
6. Ita _____ que vocābulum ā _____ que discipulō legitur.
7. In vocābulō *September* _____ que syllaba vōcālem habet: in _____ que syllabā eadem vōcālis est.
8. In linguā Graecā suum _____ que litterae nōmen est, ut A *alpha*, B *bēta*, Γ *gamma*, Δ *delta*, cēt.

quis- quae- quod -que
quem- quam- quod -que
cuius-que
cui-que
quō- quā- quō -que

Lectiō secunda (versūs 62–118)

Lectiō II

Exercitium 6

1. Titus nōn tam stultus nec tam pig _____ est quam Mārcus.
2. Mārcus stultior et pig _____ est quam ceterī discipulī.
3. Mārcus discipulus stultissimus et pig _____ est.
4. Ānulus sine gemmā nōn tam pulch _____ est quam ānulus gemmātus.
5. Ānulus quem Mēdus emit pulch _____ est quam ceterī ānulī Albīnī.
6. Mēdus ānulum Albīnī pulch _____ emit.
7. Capillus Sextī et Titī nōn tam nig _____ est quam Mārcī.
8. Capillus Mārcī nig _____ est quam ceterōrum puerōrum.
9. Capillus Mārcī nig _____ est.

-er
-rior
-errimus

Exercitium 7

Exempla: Quālis miles est Aemilius? Miles probus et fortis est.

Quōmodo pugnat? Aemilius probē et fortiter pugnat.

1. Quālis discipulus est Mārcus? Mārcus discipulus stult _____ est.
2. Quōmodo Mārcus respondet? Mārcus stult _____ respondet.
3. Quāle est respōsum Sextī? Respōsum eius rēct _____ est.
4. Quōmodo Sextus respondet? Sextus rēct _____ respondet.
5. Quālēs sunt litterae Mārcī? Litterae eius nōn pulchr _____ sunt, sed foed _____ (= turp _____).
6. Quōmodo scribit Mārcus? Mārcus nōn pulchr _____, sed foed _____ (= turp _____) scribit.
7. Magister librōs Latīn _____ et Graec _____ legere potest.
8. Magister et Latīn _____ et Graec _____ legere potest.
9. Mārcus lev _____ manū scribit: Mārcus lev _____ scribit.
10. Militēs fort _____ nōn fugiunt, sed fort _____ pugnant.
11. Aemilius long _____ abest ā sorōre suā.
12. Pater pecūniam suam aequ _____ partitur inter filiōs.
13. Cert _____ Aemilia fēmina pulchrior est quam Syra.
14. Mēnsēs annī nōn aequ _____ longī sunt.
15. Syra mal _____ aurēs habet: Syra _____ audit.
16. Aquila bon _____ oculōs habet: aquila _____ videt.

-us -a -um
-ē
-is -e
-iter
bonus -a -um
bene
malus -a -um
male

A nōn tam -ē/-iter -t
quam B = B -ius -t
quam A

Exercitium 8*Exemplum:*

Sextus nōn tam prāvē nec tam turpiter scribit quam Mārcus =
Mārcus prāvius et turpius scribit quam Sextus.

1. Lūna nōn tam clār_____ lūcet quam sōl = Sōl clār_____ lūcet quam lūna.
2. Hostēs nōn tam fort_____ pugnant quam Rōmānī = Rōmānī fort_____ pugnant quam hostēs.
3. Manus fēminae nōn tam grav_____ pulsat quam virī = Manus virī grav_____ pulsat quam fēminae.
4. Mārcus nōn tam pulchr_____ scribit quam Sextus = Sextus pulchr_____ scribit quam Mārcus.
5. Titus nōn tam stult_____ respondet quam Mārcus nec tam sevēr_____ reprehenditur = Mārcus stult_____ respondet quam Titus et sevēr_____ reprehenditur.
6. Titus nōn tam foed_____ nec tam lev_____ scribit quam Mārcus = Mārcus foed_____ et lev_____ scribit quam Titus.

Exercitium 9

-ior -ius
-ius
-issimus -a -um
(-rimus -a -um)
-issimē (-rimē)

1. Nulla stēlla clār_____ est quam sōl: sōl stēlla clār_____ est.
2. Nulla stēlla clār_____ lūcet quam sōl: sōl clār_____ lūcet.
3. Mārcus stult_____ est quam cēterī discipulī: Mārcus discipulus stult_____ est.
4. Nēmō stult_____ respondet quam Mārcus: Mārcus stult_____ respondet.
5. Nulli milītēs fort_____ sunt quam Rōmānī; Rōmānī milītēs fort_____ sunt.
6. Nulli milītēs fort_____ pugnant quam Rōmānī; milītēs Rōmānī fort_____ pugnant.
7. Nēmō rēct_____ aut pulchr_____ scribit quam Sextus: is rēct_____ ac pulcher_____ scribit.
8. Mārcus turp_____ et prāv_____ scribit quam cēterī discipulī: is turp_____ et prāv_____ scribit.

Exercitium 10

addere
apis
bēstiola
cēra
comparāre
corrigere
deesse
dūrus
efficere
exaudire
ferrum
māteria
mendum
mollis
premere
qualis
tālis
turpis

1. Magister litterās Mārcī cum litterīs Titī _____ .
2. _____ sunt litterae eōrum? Aequē _____ [= foedae] sunt.
3. _____ litterae vix legī possunt.
4. Id quod Mārcus parvā vōce dīcit ā magistrō _____ .
5. In tabulā Mārcī iv _____ sunt, nam iv litterae _____ .
6. Magister litterās quae dēsunt _____ ; ita menda _____ .
7. Tabulae operiuntur _____ , id est _____ mollī quam _____ , _____ [= parvae bēstiae] industriae, faciunt.
8. Cēra nōn est māteria _____ , sed _____ .
9. _____ est māteria dūra ex quā gladiī _____ .
10. Sī cēra nimis dūra est, necesse est stilum _____ .

Exercitium 11

1. Quālēs sunt litterae Sextī? ...
2. Cūr difficile est litterās Titī et Mārcī legere? ...
3. Titusne pulchrius scribit quam Mārcus? ...
4. Cūr facile est rēctius quam Mārcus scribere? ...
5. Cum quō discipulō sē comparat Titus? ...
6. Uter sevērius reprehenditur, Titusne an Mārcus? ...

7. Cūr Mārcus OMO ABET scribit? ...
8. Quae littera in iis vocābulis deest? ...
9. Quot menda sunt in sententiā Mārci? ...
10. Quōmodo magister menda Mārci corrigit? ...
11. Cūr tenuēs sunt līneae quās Mārcus scribit? ...
12. Quā materiā tabulae operiuntur? ...
13. Quae animālia cēram faciunt? ...
14. Cūr Mārcus aliam tabulam poscit? ...
15. Quid est ferrum? ...

Lectiō tertia (versūs 119–192)

Lectiō III

Exercitium 12

Iūlia cantat: “La-la-la...” Estne *la* vocābulum Latinum? La nōn est vocābulum, sed syllaba nihil significāns quam puella laeta iterum atque iterum cantat.

1. Quot _____ Iūlia la cantat? Iūlia *la* cantat
quīqu _____ : “La-la-la-la-la.”
sex _____ : “La-la-la-la-la-la.”
sept _____ : “La-la-la-la-la-la-la.”
oct _____ : “La-la-la-la-la-la-la-la.”
nov _____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la.”
dec _____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la-la.”
2. Mārcus, quī eandem syllabam tot _____ audire nōn vult, puellam cantantem pulsat.
3. Tum Quīntus Mārcum pulsat. Quot _____ ? _____ [1×] tantum, nam Mārcus item Quīntum _____ pulsat.
4. Quot _____ Iūliam pulsat Mārcus? Mārcus Iūliam _____ [2×] pulsat.
5. Iūlia _____ [3×] mātrem vocat: “Mamma! Mam-ma! Ma-am-ma!”
6. Magister Mārcum interrogat _____ [4×]: “Quot sunt xxx et x? xxx et vii? xxx et viii? xxx et ix?”
7. Mārcus _____ [1×] rēctē et _____ [3×] prāvē respondet.

-iēs
quotiēs?
semel (1×)
bis (2×)
ter (3×)
quater (4×)
quīnquiēs (5×)
sexiēs (6×)
septiēs (7×)
octiēs (8×)
noviēs (9×)
deciēs (10×)
totiēs

Exercitium 13

1. In vocābulō HOCVLVS H littera _____.
2. Titus stilum vertēns eam litteram _____.
3. Magister id quod Titus agit nōn _____.
4. Sextus multās _____ ad patrem suum absentem scribit.
5. Sextus est discipulus _____ [= industrius].
6. Magister nōn stilō in cērā, sed _____ in _____ scribit.
7. Ea herba ex quā charta efficitur _____ appellātur.
8. Kalendīs discipulī magistrō suō _____ afferunt.
9. Magister anulū suū in cērā _____ : ita epistulam _____

animadvertere
calamus
charta
dēlēre
epistula
impiger
imprimere
mercēs
papyrus
signāre
superesse

Exercitium 14

1. Quotiēs Mārcus eandem litteram scribit? ...
2. Quotiēs scribit tōtam sententiam? ...
3. Quid Titus in tabulā Mārci animadvertit? ...
4. Cūr Titus nūllum verbum facit? ...
5. Quōmodo Mārcus vocābulum HOCVLOS corrigit? ...
6. Semperne domī est pater Mārci? ...
7. Stilōne in cērā scribit magister? ...
8. Ubi papyrus reperitur? ...

Lectiō grammatica

adiectivum (adi.)
adverbium (adv.)

adi. -us -a -um
adv. -ē

adi. -is -e
adv. -iter

comparativus et super-
lativus adverbii
pos. -ē/-iter
comp. -ius
sup. -issimē (-rimē)

Cap. XIX

Lectiō I

bonus -a -um
melior -ius
optimus -a -um

malus -a -um
pēior -ius
pessimus -a -um

magnus -a -um
māior -ius
māximus -a -um

parvus -a -um
minor minus
minimus -a -um

multī -ae -a
plūrēs -a
plūrimī -ae -a

9. Ad quem magister epistulam scribit? ...
10. Quid magister in epistolā suā scribit? ...
11. Quid magister poscit ā discipulīs? ...
12. Quid est mercēs? ...
13. Quandō discipulī mercēdem afferre solent? ...
14. Quid magister addit antequam epistulam signat? ...

Lectiō grammatica (versūs 193–212)

Exercitium 15

Exempla: *Discipulus stultus stultē respondet.*

Manus levis leviter scribit.

1. *Stultus* adiectivum est; *stultē* _____ est.
2. *Stultus* et *levis* nōn adverbia, sed _____ sunt.
3. *Stultē* et *leviter* nōn sunt _____, sed _____.
4. Adiectivum: *rēct|us -a -um*; adverbium: *rēct|_____*.
5. Adiectivum: *fort|is -e*; adverbium: *fort|_____*.
6. Adverbium: *longē*; adiectivum: *long|_____ - _____ - _____*.
7. Adverbium: *graviter*; adiectivum: *grav|_____ - _____*.
8. Adiectivum: *pulcher -chr|a -chr|um*; adverbium: *pulchr|_____*.

Exercitium 16

Exempla: *Mārcus prāvē et turpiter scribit.*

Nēmō prāvius aut turpius scribit quam Mārcus.

Mārcus prāvissimē et turpissimē scribit.

1. *Prāvē* et *turpiter* positivus adverbii est; *prāvius* et *turpius* est _____, *prāvissimē* et *turpissimē* _____ adverbii.
2. Positivus: *rēctē*; comparativus: *rēct|_____*; superlativus: *rēct|_____*.
3. Positivus: *leviter*; comparativus: *lev|_____*; superlativus: *lev|_____*.
4. Positivus: *pulchrē*; comparativus: *pulchr|_____*; superlativus: *pulchr|_____*.

CAPITVLVM VNDEVICESIMVM

Lectiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

1. Magister: "Sextus bonus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Sextus discipulus meus _____ est."
2. Magister: "Mārcus malus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Mārcus discipulus meus _____ est."
3. Sicilia insula magna est, _____ quam Corsica et Sardinia; Sicilia _____ hārum insulārum est.
4. Melita insula parva est, multō _____ quam Sicilia et Sardinia; Melita _____ hārum insulārum est.
5. Digitus quārtus _____ est quam digitus medius et _____ quam digitus quīntus, quī _____ est ex quīnque digitis.
6. Ōstia est magnum oppidum, _____ quam Tūsculum, sed _____ quam Rōma.
7. Iūlius multōs servōs habet, _____ quam Cornēlius aut Fabius; ex tribus dominis Iūlius _____ servōs habet.

Exercitium 2

1. Aemilia _____ Iūlii est; Iūlius _____ Aemiliae est.
2. Marītus et uxor sub eōdem _____ habitant.
3. Inter altās _____, quae tēctum sustinent, tria _____ stant.
4. Iūnō, _____ [= uxor] Iovis, est _____ mātērōnārū.
5. Venus dea _____ ac _____ est, neque _____ alia dea pulchrior est quam illa; _____ Veneris ab omnibus laudātur.
6. Venus et Cupīdō ab _____ invocantur.
7. Ante decem annōs Aemilia nōn _____, sed _____ erat, quae apud parentēs suōs in _____ Rōmānā habitābat.
8. Tunc Iūlius _____ vigintī duōrum annōrum erat.
9. Iuppiter 'Optimus Māximus' _____ [= appellātur].
10. In Capitoliō est _____ Iovis Optimī Māximī.
11. In Palātiō sunt domūs _____ [= magnae et pulchrae].
12. In _____ Rōmānum multī hominēs _____.

adulēscēns
amantēs
amor
columna
coniūnx
convenire
dea
domus
forum
magnificus
marītus
mātērōna
pulchritūdō
signum
tēctum
templum
ūllus
uxor
virgō
vocāre

Exercitium 3

1. Cuius marītus est Iūlius? ...
2. Ubi sunt marītus et uxor et quid agunt? ...
3. Quōmodo sustinētur tēctum peristylī? ...
4. Quibus signīs peristylum ōrnātur? ...
5. Quae sunt Venus et Iūnō? ...
6. Cuius uxor est Iūnō? ...
7. Num Iuppiter bonus marītus est? ...
8. Cūr amantēs Venerem et Cupīdinem invocant? ...
9. Quot liberōs habent Iūlius et Aemilia? ...
10. Uter filius minor est, Mārcusne an Quīntus? ...
11. Quis est māximus liberōrum? ...
12. Quot annōs habet Iūlia? ...
13. Ante decem annōs ubi habitābat Aemilia? ...
14. Ubi est templum Iovis Optimī Māximī? ...
15. Estne Tūsculum oppidum māius quam Ōstia? ...
16. Quae est urbs māxima imperiī Rōmānī? ...

Exercitium 4

1. Iūlius nōn du_____ filiās, sed ūn_____ filiam habet.
2. Cornēlius nōn du_____ filiōs, sed ūn_____ filiū habet.
3. Cornēliō ūn_____ filius est, nōn du_____, neque eī du_____ filiae sunt, sed ūn_____ tantum.
4. Iūliō sunt tr_____ liberī: du_____ filii et ūn_____ filia.
5. Iūlius est pater tr_____ liberōrum: du_____ filiōrum et ūn_____ filiae.
6. Māter in ātriō est cum tr_____ liberis et du_____ ancillis.
7. Iūlius ā du_____ servīs vehitur.
8. In peristylō sunt tr_____ signa: ūn_____ Cupīdinis, du_____ altera Iūnōnis et Veneris.
9. In peristylō sunt signa du_____ deārum et ūn_____ dei.
10. Signum Cupīdinis est minimum hōrum tr_____ signōrum (= ex hīs tr_____ signīs).
11. Via Aurēlia, Flāminia, Appia sunt tr_____ viae Italiae.
12. Via Appia longissima est hārum tr_____ viārum (= ex hīs tr_____ viīs).

ūnus -a -um
ūnum -am -um
ūnūs
ūnō -ā -ō
duo -ae -o
duōs -ās -o
duōrum -ārum -ōrum
duōbus -ābus -ōbus
trēs tria
trium
tribus

Lectiō II

	(nunc)	(tunc)
	est	erat
	sunt	erant
[1]	-at	-ābat
	-ant	-ābant
[2]	-et	-ēbat
	-ent	-ēbant
[3]	-it	-ēbat
	-unt	-ēbant
[4]	-it	-iēbat
	-iunt	-iēbant
[1]	-ātur	-ābātur
	-antur	-ābantur
[2]	-ētur	-ēbātur
	-entur	-ēbantur
[3]	-itur	-ēbātur
	-untur	-ēbantur
[4]	-itur	-iēbātur
	-iuntur	-iēbantur

beātus
cotidiē
dīves
dōnum
flōs
miser
mittere
pauper
possidēre
remittere
tamen

Lectiō secunda (versūs 59–88)

Exercitium 5

1. Sextus, filius Cornēlii, est discipulus probus, quī magistrō pār____, bene comput____, pulchrē scrib____neque in lūdō dorm____.
2. Itaque Sextus saepe ā magistrō laud____, numquam reprehend____.
3. Ante vīgintī annōs Cornēlius, pater Sexti, ipse puer____, quī Rōmae habit____.
4. Tunc is discipulus tam probus____quam filius eius nunc____.
5. Cornēlius magistrō pār____, bene comput____, pulchrē scrib____neque in lūdō dorm____.
6. Omnia verba magistrī ā discipulō industriō aud____.
7. Itaque Cornēlius saepe ā magistrō laud____, numquam reprehend____.
8. Mārcus et Titus discipulī improbī sunt, quī in lūdō dorm____, male comput____, foedē scrib____nec magistrō pār____.
9. Itaque saepe ā magistrō reprehend____ac verber____.
10. Ante vīgintī annōs Iūlius, pater Mārci, et Fabius, pater Titī, ipsī puerī____, quī Rōmae habit____.
11. Tunc ii discipulī tam improbī____quam filiū eōrum nunc____.
12. Iūlius et Fabius male comput____, foedē scrib____, nec magistrō pār____.
13. In lūdō Iūlius et Fabius aut dorm____aut clām____et rīd____.
14. Vōx magistrī ab illīs discipulis nōn aud____.
15. Iūlius et Fabius magistrum suum nōn tim____, quamquam saepe ab eō reprehend____ac verber____.
16. In illō lūdō magister ā discipulis nōn tim____, sed discipulī improbissimī ā magistrō tim____!

Exercitium 6

1. Pater Iūlii homō____[= pecūniōsus] erat.
2. Pater Aemiliae homō____erat, quī ūnam domum exiguam____.
3. Aemilia Iūlium nōn amābat, sed____Iūlius multa____eī dabat et____[= omnī diē] epistulās ad eam scribēbat.
4. Aemilia dōna eius nōn accipiēbat, sed omnia____.
5. Quī fēminam amat nec ab eā amātur nōn____, sed____est.
6. Virī epistulās et rosās aliōsque____ad amicās suās____solent.

Exercitium 7

1. Vivitne pater Iūlii? ...
2. Ubi habitābat pater Aemiliae? ...
3. Num Iūlius propter pecūniam Aemiliam amābat? ...
4. Cūr tunc miser erat Iūlius? ...
5. Quem virum Aemilia amābat? ...
6. Cūr misera erat Aemilia? ...
7. Cūr Crassus Aemiliam nōn amābat? ...
8. Quid Iūlius ad Aemiliam mittēbat? ...
9. Omniane dōna Iūlii ab Aemiliā remittēbantur? ...
10. Cūr Iūlius et Aemilia hodiē beātī sunt? ...

Lectiō tertiā (versūs 89–153)

Lectiō III

Exercitium 8

1. Ante xx annōs Iūlius ipse malus discipulus erat, quī in lūdō aut dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____.
2. Ergō Iūlius ā magistrō nōn laudā_____, sed reprehend_____ ac pūni_____.
3. Iūlius nihil disc_____, quamquam ā bonō magistrō docē_____.
4. Mārcus: "Num tū melior discipulus _____, pater, quam ego sum?"
5. Iūlius: "Ego discipulus multō melior _____ quam tū nunc es!"
6. Mārcus: "Nōne tū in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____?"
7. Iūlius: "Ego numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ aut aliās rēs ag_____."
8. Iūlius: "Ego multum disc_____, quia ā bonō magistrō docē_____, neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____."
9. Mārcus: "Sī numquam reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____, certē ā malō magistrō docē_____!"
10. Ante xx annōs Iūlius et Fabius malī discipulī _____, quī in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____.
11. Itaque Iūlius et Fabius ā magistrō suō nōn laudā_____, sed reprehend_____ ac pūni_____.
12. Iī discipulī nihil disc_____, quamquam ā bonō magistrō docē_____.
13. Quīntus: "Num vōs meliōrēs discipulī _____ quam nōs sumus?"
14. Iūlius: "Nōs discipulī multō meliōrēs _____ quam vōs nunc estis!"
15. Quīntus: "Nōne vōs in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____?"
16. Iūlius: "Nōs numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ aut aliās rēs ag_____."
17. Iūlius: "Nōs multum disc_____, quia ā bonō magistrō docē_____, neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____."
18. Quīntus: "Sī vōs numquam reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____, certē ā malō magistrō docē_____!"

eram	erāmus
erās	erātis
erat	erant
[1, 2]	
-bam	-bāmus
-bās	-bātis
-bat	-bant
[3, 4]	
-ēbam	-ēbāmus
-ēbās	-ēbātis
-ēbat	-ēbant
[1, 2]	
-bar	-bāmur
-bāris	-bāminī
-bātur	-bantur
[3, 4]	
-ēbar	-ēbāmur
-ēbāris	-ēbāminī
-ēbātur	-ēbantur

Exercitium 9

Exemplum: Fabius suum Lūcium filium vocat: "Venī, Lūcī, fili mī!"

1. Iūlius Cornēlium salūtat: "Salvē, Cornēl_____!"
2. Aemilia virō suō "Ō Iūl_____ " inquit, "m_____ optime vir!"
3. Aemilia, cum frātrī Aemiliō epistulam scribit, sic finem facit: "Valē, Aemil_____, m_____ frāter optime!"
4. Aemilia: "Ō Quīnte, m_____ fili_____, doletne pēs?"

-ius
-ī! (voc)
filius
fili!
meus
mī!

Exercitium 10

1. Iūlius Aemiliae ōsculum dat = Iūlius Aemiliam _____.
2. Aemilia: "Amor meus _____ tē tempore nōn _____ [= minor fit], immō vērō _____."
3. Iūlius semper _____ Aemiliā cōgitābat.
4. Aemilia: "Tū sōlus amōre meō _____ es, Iūli."
5. Aemilia mātṛōna _____ [= tenuis] est quam virgō erat.
6. Aemilia nec minus nec _____ est quam _____ est [= necesse est].

augēre
dē
dignus
ergā
gracilis
minuere
minus
opus esse
ōsculārī
plūs

Exercitium 11

1. Amorne coniugum tempore minuitur? ...
2. Quid Aemilia dicit? ...
3. Cūr rīdet Iūlius? ...
4. Cūr Crassus amōre Aemiliae dignus nōn erat? ...
5. Cūr Aemilia hodiē fēmina beāta est? ...
6. Quibus rēbus Aemilia cotīdiē dēlectatur? ...
7. Quōmodo Iūlius pulchritūdinem Aemiliae laudat? ...
8. Cūr Aemilia signum Veneris aspicit? ...
9. Estne Aemilia tam gracilis quam Venus? ...
10. Cūr Aemilia Iūlium virum stultum vocat? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 154–208)

Exercitium 12**Activum**

tempus praesēns
tempus praeteritum

praeteritum

activum

[1, 2] sing. plūr.
1 -ba|m -bā|mus
2 -bā|s -bā|tis
3 -ba|t -ba|nt
[3, 4]
1 -ēba|m -ēbā|mus
2 -ēbā|s -ēbā|tis
3 -ēba|t -ēba|nt

1. *Vocā|t, vidē|t, dīc|it, audi|t* tempus _____ est.
2. *Vocā|bat, vidē|bat, dīc|ēbat, audi|ēbat* est tempus _____.
3. Praeteritum: persōna tertia: [1, 2] -bat, -bant, [3, 4] -ēbat, -ēbant;
persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____;
persōna prīma: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>vocā</i>	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
5. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
8. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
10. Praeteritum verbī esse: singulāris: pers. 1 *eram*, 2 *er*_____, 3 *er*_____;
plūrālis: pers. 1 *er*_____, 2 *er*_____, 3 *er*_____.

Passivum

passivum

[1,2] sing. plūr.
1 -ba|r -bā|mur
2 -bā|ris -bā|mini
3 -bā|tur -bā|ntur
[3,4]
1 -ēba|r -ēbā|mur
2 -ēbā|ris -ēbā|mini
3 -ēbā|tur -ēbā|ntur

11. *Vocā|bātur, vidē|bātur, dūc|ēbātur, audi|ēbātur* tempus _____ passivū est.
12. Praeteritum passivī: persōna tertia: [1, 2] -bātur, -bantur, [3, 4] -ēbātur, -ēbantur; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
14. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
17. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
18. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

CAPITVLVM VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. In Italiā Mēdus miser er____, quia dominum timē____ ac procul ab amicā suā habitā____.
2. In Graeciā Mēdus beātus er____, quia cum amicā suā habitā____ nec dominum timē____.
3. In Italiā Mēdus et Lȳdia miserī er____, quia dominum Mēdi timē____ nec in eādem urbe habitā____.
4. In Graeciā Mēdus et Lȳdia beātī er____, quia in eādem domō habitā____ nec dominum Rōmānum timē____.

Exercitium 2

1. Crās Mārcus rŭrsus in lūdō pugnā____ nec magistrō pārē____, aut dormi____ nec verba magistrī audi____.
2. Crās Mārcus tam male computā____ ac scrīb____ quam hodiē.
3. Ergō Mārcus rŭrsus ā magistrō reprehend____ ac verberā____ aut aliō modō pūni____.
4. Crās discipulī pigrī rŭrsus in lūdō pugnā____ nec magistrō pārē____, aut dormi____ nec verba magistrī audi____.
5. Crās discipulī tam male computā____ ac scrīb____ quam hodiē.
6. Ergō discipulī rŭrsus ā magistrō reprehend____ ac verberā____ aut aliō modō pūni____.

Exercitium 3

1. Puer quī nōndum _____ [= loquī] potest _____ dīcitur.
2. Infāns quī ambulāre nōndum potest in _____ iacet.
3. _____ [= parvus] infāns multās hōrās dormit; _____ enim infantī nōn minus _____ est quam cibus.
4. Infāns quī cibō _____ magnā vōce _____; ita parvulus infāns cibum _____ [= poscit].
5. Parvulus infāns nōn pāne, sed _____ vivit.
6. Nōn omnēs mātres infantēs suōs ipsae _____ volunt.
7. Multī infantēs nōn ā mātribus suis, sed ā _____ aluntur.
8. Nūtrix est _____ [= fēmina] quae nōn suum, sed _____ infantem alit.
9. Infāns prīma verba discit antequam prīmōs _____ facere potest.
10. Iūlius et Aemilia _____ novum infantem habēbunt.

Exercitium 4

1. Quid est infāns? ...
2. Estne Quīntus infāns? ...
3. Num infāns in magnō lectō dormit? ...
4. Quōmodo parvulus infāns cibum postulat? ...
5. Quid tum facit māter? ...
6. Quō cibō alitur infāns parvulus? ...
7. Quid est nūtrix? ...
8. Cūr tot infantēs Rōmānī ā nūtrīcibus aluntur? ...
9. Iūliane parvula infāns est? ...
10. Cūr vacuae sunt cūnae Aemiliae? ...
11. Quādo Aemilia rŭrsus infantem habēbit? ...
12. Quot liberī tum erunt Iūliō et Aemiliae? ...
13. Quae verba infāns prīmum dīcere solet? ...

Cap. XX

Lēctiō I

erat erant
-bat -bant
erit erunt
-bit -bunt

crās = diē post hunc
diem

[1, 2]
-bit -bunt
-bitur -buntur

[3, 4]
-et -ent
-ētur -entur

alere
aliēnus
carēre
cūnae
fārī
gradus
infāns
lac
mox
mulier
necessārius
nūtrix
parvulus
postulāre
somnus
vāgīre

Lectiō II

erō erimus
eris eritis
erit erunt

[1, 2]
-bō -bimus
-bis -bitis
-bit -bunt

[3, 4]
-am -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[1, 2]
-bor -bimur
-beris -biminī
-bitur -buntur

[3, 4]
-ar -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur

adversus
colloquī
colloquium
cūrāre
dēbēre
filiola
futūrus
magis
manēre
nōli
officium
pergere
profectō
rārō
sermō

Lectiō secunda (versūs 47–102)

Exercitium 5

1. Post decem annōs Mārcus miles er_____ et arma ger_____ ut avunculus eius.
2. Tum Mārcus fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____.
3. Mārcus cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.
4. Mārcus: "Ego miles er_____ ut avunculus meus; bona arma ger_____, fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____."
5. Mārcus: "At tū numquam miles fortis er_____, Sexte. Etiam sī bona arma ger_____, nōn fortiter pugnā_____, nam hostem timē_____ atque ab eō fugi_____ et ad mātrem tuam reveni_____!"
6. Mārcus et Quīntus militēs er_____ et arma ger_____ ut avunculus eōrum: fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.
7. Mārcus: "Ego et frāter meus militēs er_____ ut avunculus noster; bona arma ger_____, fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____."
8. Mārcus: "At vōs numquam militēs fortēs er_____ Sexte et Tite! Etiam sī bona arma ger_____, nōn fortiter pugnā_____, nam hostem timē_____ atque ab eō fugi_____ et ad mātres vestrās reveni_____!"
9. Lŷdia: "Nōlī timēre, Mēde! Dominus nōs servā_____ et in portum veh_____."
10. Mēdus: "Egone quoque ā dominō tuō servā_____ et in portum veh_____?"
11. Lŷdia: "Certē tū quoque servā_____, Mēde, et mēcum in portum veh_____. Nautae quoque servā_____."
12. Nautae: "Nōs ā Neptūnō servā_____ ; ab illō deō in portum veh_____."
13. Lŷdia: "Nōn ā Neptūnō, sed ā Dominō nostrō servā_____, nautae, et in portum veh_____."

Exercitium 6

1. Iūlius et Aemilia iam nōn dē rēbus praeteritis _____, sed dē rēbus _____.
2. Iūlius: "_____ [= certē] parvulam filiā amābō."
3. Aemilia: "Sed tuam Iūliam _____ [= parvam filiā] minus amās quam filiōs."
4. Iūlius: "Ego nēminem _____ amō quam filiā meam."
5. Aemilia: "Filiōs saepe laudās, Iūliam _____ laudās."
6. Aemilia, quae abire vult, gradum _____ ostium facit.
7. Iūlius: "_____ abire, Aemilia!"
8. Aemilia ā Iūliō nōn abit neque cum eō colloquī dēsinit: apud maritum _____ atque cum eō colloquī _____.
9. _____ [< colloquī] est _____ inter duōs.
10. Aemilia: "Māter infāntem suum alere _____ : id est māttris _____."
11. Nēmō infāntem melius _____ potest quam māter.

Exercitium 7

1. Estne sermō parentum dē tempore praeteritō? ...
2. Cūr parentēs iam dē rēbus futūrīs colloquuntur? ...
3. Filiumne an filiā vult Aemilia? ...
4. Cūr Aemilia gradum adversus ostium facit? ...
5. Discēditne Aemilia? ...

6. Num infāns Aemiliae ā nūtrice alētur? ...
7. Cūr Aemilia ipsa infāntem suum cūrāre vult? ...
8. Quid Aemilia officium mātis esse dīcit? ...
9. In quō cubiculō novus infāns nocte dormiet? ...
10. Cūr Iūlius in eōdem cubiculō dormire nōn vult? ...
11. Quid Iūlius officium patris esse dīcit? ...

Lēctiō tertiā (versūs 103–164)

Exercitium 8

1. Iūlius et Aemilia in viā ante tabernam cōsistunt, quia flōrēs emere _____.
2. Tabernārius rosās et lilia aliōsque flōrēs iīs ostendit et “Quōs flōrēs _____?” inquit.
3. Iūlius: “Nōn rōsās, sed lilia _____.”
4. Tabernārius: “Cūr vōs rosās nōn _____?”
5. Iūlius: “Nōs rosās tuās emere _____, quia in hortō nostrō multae sunt rosae.”
6. Aemilia: “Sed hae rosae pulchriōrēs sunt. Ego rosās _____, lilia _____.” Aemilia dīcit ‘sē rosās _____, lilia _____.’
7. Iūlius: “Sī tū lilia nōn _____, ego nec rosās nec lilia emere _____.”
8. Iūlius, quī nullōs flōrēs emere _____, ā tabernā abit.
9. Aemilia “_____ mē relinquere” inquit eumque sequitur.
10. Tabernārius: “Manēte! _____ abire!”
11. Hominēs quī flōrēs emere _____ ad tabernam adeunt, quī flōrēs emere _____ ā tabernā abeunt.

Exercitium 9

1. Aemilia, quae exīre vult, Syrae in ōstiō _____.
2. Syra _____ cum Iūliā ex hortō venit.
3. Iūlius et Aemilia _____ [= tacent]; Iūlia _____ parentum animadvertit et “Cūr silētis?” inquit.
4. Iūlius _____ Rōmam ibit et mox _____ [= ad domum suam] _____ [= redibit].
5. Parentēs liberōs suōs _____ [= amant].
6. Sermō infantium Iūliam nōn _____.
7. Quī per imbrem ambulat _____ fit.
8. Nautae mercēs ex terrīs aliēnīs in Italiam _____.

Exercitium 10

1. Cui Aemilia in ōstiō occurrit? ...
2. Cūr Syra et Iūlia ex hortō exeunt? ...
3. Estne caelum serēnum? ...
4. Quō tum it Iūlius? ...
5. Sōlusne Iūlius in ātrium it? ...
6. In ātriōne colloquuntur coniugēs? ...
7. Quid silentēs aspiciunt? ...
8. Quis silentium eōrum animadvertit? ...
9. Quid Aemilia Iūliae interrogantī respondet? ...
10. Cūr miserī sunt liberī nautārum? ...
11. Quādo Iūlius ā villā proficiscētur? ...
12. Quam saepe Iūlius Rōmā ad villam revertētur? ..
13. Cūr Iūlia patre suō carēre nōn vult? ...
14. Utrum Iūlia vult, frātre an sorōrem? ...

Lēctiō III

velle	
volō	volumus
vīs	vultis
vult	volunt
nōlle	
nōlō	nolumus
nōn vīs	nōn vultis
nōn vult	nōlunt
nōli	nōlite
advehere	
crās	
decēre	
diligere	
domum	
occurrere	
revertī	
silentium	
silēre	
ūmidus	
ūnā	

Lectiō grammatica

tempus praesēns
tempus praeteritum
tempus futūrum

futūrum

act.	sing.	plūr.
[1, 2]	1 -b ō	-b imus
	2 -b is	-b itis
	3 -b it	-b unt
[3, 4]	1 -a m	-ē mus
	2 -ē s	-ē tis
	3 -e t	-e nt
pass.	sing.	plūr.
[1, 2]	1 -b or	-b imur
	2 -b eris	-b imini
	3 -b itur	-b untur
[3, 4]	1 -a r	-ē mur
	2 -ē ris	-ē minī
	3 -ē tur	-ē ntur

Cap. XXI

Lectiō I

-it -ērunt
[1] -āre
-āvit -āvērunt
[2] -ēre
-uit -uērunt
[4] -ire
-iuit -ivērunt

Lectiō grammatica (versūs 165–207)

Exercitium 11

Actīvum

1. *Vocā|t, vidē|t, dūc|it, audi|t* tempus _____ est.
 2. *Vocā|bat, vidē|bat, dūc|ēbat, audi|ēbat* tempus _____ est.
 3. *Vocā|bit, vidē|bit, dūc|et, audi|et* est tempus _____.
 4. Futūrum: persōna tertia: [1, 2] -bit, -bunt, [3, 4] -et, -ent; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prima: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
6. Pers. 2	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
7. Pers. 3	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
8. Pers. 1	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audi _____</i>	<i>audi _____</i>
9. Pers. 2	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audi _____</i>	<i>audi _____</i>
10. Pers. 3	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audi _____</i>	<i>audi _____</i>
11. Futūrum verbī esse: singulāris: pers. 1 *erō*, 2 *er*_____, 3 *er*_____; plūrālis: pers. 1 *er*_____, 2 *er*_____, 3 *er*_____.

Passīvum

12. *Vocā|bitur, vidē|bitur, dūc|ētur, audi|ētur* est tempus _____ passīvī.
13. Futūrum passīvī: persōna tertia: [1, 2] -bitur, -buntur, [3, 4] -ētur, -entur; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prima: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
15. Pers. 2	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
16. Pers. 3	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
17. Pers. 1	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audi _____</i>	<i>audi _____</i>
18. Pers. 2	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audi _____</i>	<i>audi _____</i>
19. Pers. 3	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audi _____</i>	<i>audi _____</i>

CAPITVLVM VNVM ET VICESIMVM

Lectiō prīma (versūs 1–26)

Exercitium 1

1. Tergum Mārcō dolet: magister eum bis verber_____.
2. Oculī puellae rubrī sunt: puella lacrim_____.
3. Oculī puellārum rubrī sunt: puellae lacrim_____.
4. Sextus ūmidus est, quod per imbrem ambul_____.
5. Sextus sordidus est, quod humī iac_____; Titus et Mārcus eum ten_____, alter brachium eius ten_____, alter crūra.
6. Puerī ūmidi sunt, quod per imbrem ambul_____, et sordidi, quod humī iac_____.
7. Puella iam nōn dormit: ancilla eam excit_____.
8. Neque puerī iam dormiunt: servī eōs excit_____.
9. Puella fessa nōn est, nam bene dorm_____.
10. Item puerī bene dorm_____ neque fessī sunt.
11. Iūlia, quae puerōs iam voc_____, iterum eōs vocat, nec enim puerī eam aud_____.

12. Puerī, quī Iūliam iam voc_____, iterum eam vocant, nec enim Iūlia eōs aud_____.
13. Syra litterās nescit: nēmō eam litterās doc_____.

Exercitium 2

Exempla: Pater filium vocāvit = Filius ā patre vocātus est.
 Pater filiam vocāvit = Fīlia ā patre vocāta est.
 Pater filiōs vocāvit = Filiī ā patre vocātī sunt.
 Pater filiās vocāvit = Fīliae ā patre vocātae sunt.
 Ventus mare turbāvit = Mare ventō turbātum est.
 Ventī maria turbāvērunt = Maria ventīs turbāta sunt.
 Filius ā patre vocātus est nec eum audīvit = Pater filium vocāvit nec ab eō audītus est.

1. Servus puerum excitāvit = ...
2. Mārcus Iūliam pulsāvit = ...
3. Domina ancillās vocāvit = ...
4. Dominus servōs interrogāvit = ...
5. Mēdus Dāvum accūsāvit = ...
6. Mēdus vōcem dominī nōn audīvit = ...
7. Magister litterās Sextī laudāvit = ...
8. Magister discipulum pigrum pūnīvit = ...
9. Rōmānī oppidum hostium expugnāvērunt = ...
10. Hostēs castra Rōmāna oppugnāvērunt = ...
11. Verba Iūliī Aemiliam dēlectāvērunt = ...
12. Fulgur caelum illūstrāvit = ...
13. Puerī Iūliam vocāvērunt nec ab eā audītī sunt = ...
14. Puerī ā Iūliā vocātī sunt nec eam audīvērunt = ...

[1] -ārī

-ātus | est

-āta

-ātum |

-ātī | sunt

-ātae

-āta

[4]

-ītus | est

-īta

-ītum |

-ītī | sunt

-ītae

-īta

Exercitium 3

1. Hodie māne Mārcus nōn sordidus, sed _____ [= pūrus] erat.
2. Vestimenta eius tam _____ erant quam nix nova.
3. Nunc vērō _____ eius sordida est.
4. Nōn modo vestis Mārcī, sed etiam faciēs et manūs et _____ sordida sunt, Mārcus enim _____ iacuit.
5. _____ [= terra] propter imbrem ūmida est.
6. Pater filium suum sordidum nōn statim _____.
7. Via quae ad villam _____ [= dūcit] nōn lāta, sed _____ est.

angustus

candidus

cognōscere

ferre

genū

humī

humus

mundus

vestis

Exercitium 4

1. Unde Mārcus revertitur? ...
2. Estne facile Mārcum cognōscere? ...
3. Cūr vestis eius ūmida est? ...
4. Quid dē nāsō Mārcī fluit? ...
5. Quis nāsum eius pulsāvit? ...
6. Nōne Sextus ā Mārcō pulsātus est? ...
7. Quis est māximus ex tribus discipulīs? ...
8. Ubi puerī pugnāvērunt? ...
9. Cūr tam sordidus est Mārcus? ...
10. Quis Mārcum humī iacentem tenuit? ...
11. Quem Mārcus vocāvit? ...
12. Ā quō Sextus oppugnātus est? ...
13. Quōs vocāvit Sextus? ...
14. Ā quibus vōx Sextī audīta est? ...

Lectiō II

cornū cornua
 genū genua
 -ū -ua
 -ūs -uum
 -ū -ibus

-ī -imus
 -istī -istis
 -it -erunt

-us	sum	-ī	sumus
-a	es	-ae	estis
	est		sunt

ain'
 aiō ais ait
 aliquis
 bōs
 causa
 cōspicere
 cornū
 cruor
 excūsare
 indignus
 interim

Lectiō secunda (versūs 27–78)

Exercitium 5

1. In fronte bovis nōn ūnum corn____, sed duo corn____ sunt.
2. Bōs duo corn____ in fronte gerit.
3. Bōs est animal duōrum corn____.
4. Animal ūnūs corn____ rārissimum est.
5. Ex corn____ bovis pōculum effici potest.
6. Hominēs barbarī ē magnīs corn____ bibunt.
7. Gen____ est pars crūris.
8. Gen____ Mārci sordida sunt: in gen____ eius sunt sordēs.
9. Mārcus gen____ lavat, primum gen____ dextrum, tum gen____ sinistrum.
10. Color gen____ sordidōrum est āter.

Exercitium 6

1. Aemilia: "Vocā puerōs, Syra!" Iūlia: "Ego eōs iam vocāv____."
2. Aemilia: "Tūne puerōs iam vocāv____, Iūlia? Ego tē nōn audīv____ nec puerī tē audīv____."
3. Puerī veniunt, quia Iūlia eōs vocāv____.
4. Iūlia: "Nōne vōs mē vocāre audīv____, puerī?"
5. Puerī: "Certē tē audīv____. Cūr nōs vocāv____?"
6. Aemilia: "Vocā Iūliam, Syra!" Puerī: "Nōs eam iam vocāv____."
7. Aemilia: "Vōsne eam iam vocāv____? Ego vōs nōn audīv____, nec Iūlia vōs audīv____."
8. Iūlia venit, quia puerī eam vocāv____.
9. Puerī: "Nōne tū nōs vocāre audīv____, Iūlia?"
10. Iūlia: "Certē vōs audīv____. Cūr mē vocāv____?"
11. Sextus Mārcum pulsāv____ et ipse ā Mārcō et Titō pulsāt____, neque iī deinde ā Sextō pulsāt____.
12. Titus: "Ego et Mārcus Sextum pulsāv____, nec nōs deinde ab eō pulsāt____."
13. Quīntus: "Vōsne Sextum pulsāv____ nec ab eō pulsāt____?"
14. Titus: "Ego sōlus pulsāt____ nōn____."
15. Quīntus: "Cūr tū pulsāt____ nōn____, Tite?"
16. Puella plōrat, quia ā puerō improbō pulsāt____.
17. Māter filiam interrogat: "Ā quō pulsāt____?"
18. Filia respondet: "Ā puerō improbō pulsāt____."
19. Puellae plōrant, quia ā puerīs improbīs pulsāt____.
20. Māter filiās interrogat: "Ā quibus pulsāt____?"
21. Filiae respondent: "Ā puerīs improbīs pulsāt____."

Exercitium 7

1. Pater _____ [= sanguinem] in faciē filiī _____ [= videt].
2. Nōn sine _____ Sextus Mārcum pulsāvit.
3. Sextus, quī tam _____ est quam bōs, ā duōbus pueris pulsātus est; neque enim Mārcus sōlus puerum validiōrem _____ potest.
4. Mārcus sē _____ cōnātur: "Sextus est puer māior et validior."
5. _____ est animal quod _____ gerit in fronte.
6. Mārcus tam sordidus est quam _____.
7. Iūlius iam satis audīvit dē _____ puerōrum.
8. Iūlius: "Nōlī mihi plūs _____ dē illā pugnā _____!"
9. In cubiculō suō Mārcus vestem sordidam _____ et aliam vestem pūram induit: Mārcus vestīmenta _____.

10. _____ [= dum haec aguntur] Aemilia atrium intrat.
11. Solum atrii sordidum est; mater _____ in solō cōspicit.
12. Aemilia: "_____ pedibus sordidīs in _____ mundō ambulāvit!"
13. Iūlius 'porcum atrium intrāvisse' _____ [= dicit].
14. Aemilia: "Quid _____?" Iūlius: "Porcum intrāvisse _____."
15. Aemilia: "_____ tū?"

mūtāre
nārrāre
pōnere
porcus
pugna
solum
sordēs
validus
vincere

Exercitium 8

1. Quid Iūlius in faciē filii cōspicit? ...
2. Num bōs Mārcum pulsāvit? ...
3. Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest? ...
4. Quī Sextum humi iacentem tenuerunt? ...
5. Cūr Iūlius pugnam puerōrum 'indignam' dicit? ...
6. Quō Iūlius Mārcum ire iubet? ...
7. Quid agit Mārcus in cubiculō suō? ...
8. Quis puerō novam vestem dat? ...
9. Quid Aemilia in solō cōspicit? ...
10. Quid tum ait Iūlius? ...
11. Cūr Iūlius filium suum 'porcum' appellat? ...
12. Tūne hāc nocte bene dormivisti? ...

Lectiō tertia (versūs 79–149)

Lectiō III

Exercitium 9

Exempla: Dāvus:

"Filius/a dormivit"

"Fili/ae dormivērunt"

"Filius vocātus est"

"Filia vocāta"

"Fili/ vocātī sunt"

"Filiae vocātae"

Dāvus dicit

'filiū/am dormivisse'

'filiōs/ās'

'filiū vocātum esse'

'filiā vocātā'

'filiōs vocātōs'

'filiās vocātās'

1. Iūlius: "Mārcus intrāvit." Iūlius 'Mārc _____ intr _____' dicit.
2. Iūlius: "Puerī in viā pugnāvērunt et humi iacuērunt." Iūlius dicit 'puer _____ in viā pugn _____ et humi iac _____.'
3. Syra: "Iūlia ā Mārcō pulsāta est." Syra dicit 'Iūli _____ ā Mārcō puls _____.'
4. Sextus: "Magistrō pārui." Sextus dicit ' _____ magistrō pār _____.'
5. Sextus: "Ā magistrō laudātus sum." Sextus ' _____ ā magistrō laud _____' dicit.
6. Dāvus: "Quīntus tōtam noctem vigilāvit nec hōram dormivit." Dāvus dicit 'Quīnt _____ tōtam noctem vigil _____ nec hōram dorm _____.'
7. Mārcus: "Ego bene dormivī, sed ā Dāvō excitātus sum." Mārcus dicit ' _____ bene dorm _____, sed a Dāvō excit _____.'
8. Iūlia. "Ā Syrā excitāta sum." Iūlia dicit ' _____ ā Syrā excit _____.'
9. Aemilia: "Discipulī ā magistrō laudātī sunt." Aemilia dicit 'discipul _____ ā magistrō laud _____.'
10. Iūlius: "Mārcus nōn laudātus, sed pūnitus est ā magistrō." Iūlius dicit 'Mārc _____ nōn laud _____, sed pūn _____ ā magistrō.'
11. Aemilia: "Mārcus pulchrē scripsit." Aemilia 'Mārc _____ pulchrē scrips _____' dicit.
12. Iūlius: "Eae litterae nōn ā Mārcō scriptae sunt." Iūlius dicit 'e _____ litter _____ nōn ā Mārcō script _____.'

A:

"is | pugnāvit"

"ea |

"ii | pugnāvērunt"

"eae |

"ego pugnāvi"

A dicit

'eum | pugnāvisse'

'eam |

'eōs |

'eās |

'sē |

A:

"is vocātus | est"

"ea vocāta |

"ii vocātī | sunt"

"eae vocātae |

"ego vocātus/a sum"

A dicit

'eum vocātum | esse'

'eam vocātā |

'eōs vocātōs |

'eās vocātās |

'sē vocātum/am |

13. Iūlius: "Mārcus puer improbus fuit." Iūlius 'Mārc_____ puer_____ improb_____ fu_____ ' dicit.
14. Magister: "Epistula mea iam scripta et signāta est." Magister dicit 'epistul_____ su_____ iam script_____ et sign_____ esse.'

Exercitium 10

- [1] numerā|re
numerāv|isse
- [2] pārē|re
pāru|isse
- [3] scrib|ere
scrips|isse
- [4] audī|re
audi|isse
- es|se
fu|isse
- ī -imus
-istī -istis
-it -ērunt

1. Magister: "Scribe M deciēs, Mārce!" Mārcus, postquam M M M M M M M M scrips_____ : "Iam tibi pār_____ : deciēs M scrips_____."
2. Magister, postquam litterās numer_____ : "Nōn pār_____ , puer pigerrime! Noviēs tantum M scrips_____ , ego litterās numer_____ . Nōne aud_____ quod dix_____?"
3. Mārcus: "Certē aud_____ quod dix_____ . At tū prāvē numer_____!"
4. Magister: "Vōs numerāte litterās, Tite et Sexte! ... Quid agitis? Nōn mē aud_____?"
5. Titus et Sextus "Certē tē aud_____ " inquit, et postquam litterās numer_____ : "Litterās numer_____ : decem sunt."
6. Magister: "Prāvē numer_____ ! Ipsī M deciēs scribite!"
7. Uterque puer M M M M M scribit. Titus: "Iam tibi pār_____."
8. Magister: "Nōn pār_____ , puerī pigerrimī! Quīnquiēs tantum M scrips_____."
9. Titus: "At quīnque et quīnque sunt decem: ergō deciēs M scrips_____."
10. Titus et Sextus magistrō pār_____ , quod bis quīnquiēs M scrips_____ , nam bis quīnquiēs sunt deciēs.
11. Mārcus vērō magistrō nōn pār_____ , quod noviēs tantum M scrips_____.
12. Sed tamen Mārcus dicit 'sē magistrō pār_____ et deciēs M scrips_____ , at magistrum prāvē numer_____!'
13. Magister discipulōs verba sua nōn aud_____ putat, sed Titus et Sextus omnia aud_____.
14. Iūlius: "Hodiēne probus discipulus fu_____ , Mārce?"
15. Mārcus: "Certē probus fu_____ . Nōs omnēs probī discipulī fu_____."
16. Iūlius: "Id nōn crēdō! Vōs omnēs discipulī improbī fu_____!"
17. Iūlius 'omnēs discipulōs improbōs fu_____ ' dicit, sed Mārcus sōlus improbus fu_____ , cēterī probī fu_____.

Exercitium 11

- aliquid
crēdere
dubitāre
fallere
falsum
inter
mentīrī
multa
nōbis
omnia
postquam
tabella
vōbis

1. Mārcus in ātrium redit, _____ vestem mūtāvit.
2. Mārcus: "Magister _____ [= multās rēs] nōs docuit; primum _____ recitāvit, nesciō quid."
3. Mārcus parentibus _____ [= parvam tabulam] ostendit, quam 'suam esse' dicit.
4. Tabella vērō Sextī est, Mārcus enim tabellās mūtāvit _____ pugnam.
5. Nōn vērū, sed _____ est id quod Mārcus dicit: puer _____.
6. Māter filiō suō _____ , sed pater dē verbīs eius _____.
7. Mārcus patrem suum _____ nōn potest.
8. Iūlius: "Falsa sunt _____ [= omnēs rēs] quae _____ nārrāvistī!"
9. Mārcus: "Omnia quae _____ nārrāvī, pater et māter, vērā sunt!"

Exercitium 12

1. Quō it Mārcus postquam vestem mūtāvit? ...
2. Quem Mārcus in ātriō salūtāt? ...
3. Cūr Aemilia filium suum laudat? ...
4. Num Mārcus dicit 'sē malum discipulum fuisse'? ...
5. Estne vērū id quod dicit Mārcus? ...

6. Cūr puerī magistrum recitantem nōn audīverunt? ...
7. Cūr tergum dolet Mārcō? ...
8. Quōmodo Mārcus mātrem fallit? ...
9. Cuius est tabella quam Mārcus ostendit? ...
10. Quis eās litterās pulcherrimās scripsit? ...
11. Quid Mārcus dicit mātī? ...
12. Num magister litterās Mārcī laudāvit? ...
13. Quid Mārcus dicit dē ceterīs discipulis? ...
14. Iūliusne filiō suō crēdit? ...
15. Cūr Iūlius Aemiliae interrogantī nōn respondet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 150–206)

Exercitium 13

Exempla:

Lýdia trīstis domī sedēbat nec Mēdum exspectābat. Tum Mēdus ōstium pulsāvit et intrāvit. Lýdia laeta amicum salūtāvit et ab eō salūtāta est. Iūlius adulēscēns saepe Aemiliam salūtābat nec ab eā salūtābātur.

1. Salūtābat nōn tempus praesēns, sed tempus _____ est; salūtāvit quoque tempus _____ est.
2. Sedēbat, exspectābat, salūtābat, salūtābātur nōn est praeteritum perfectum, sed _____.
3. Pulsāvit, intrāvit, salūtāvit, salūtāta est nōn praeteritum imperfectum, sed _____ est.

Exercitium 14

Activum

1. Infīnītivus: praesēns: vocā|re, perfectum: _____|isse; praesēns: pāre|re, perfectum: _____|isse; praesēns: scrib|ere, perfectum: _____|isse; praesēns: audī|re, perfectum: _____|isse.
2. Persōnae perfectī: singulāris: pers. 1 ~ī, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
3. Pers. 1	vocāv_____	vocāv_____	pāru_____	pāru_____
4. Pers. 2	vocāv_____	vocāv_____	pāru_____	pāru_____
5. Pers. 3	vocāv_____	vocāv_____	pāru_____	pāru_____
6. Pers. 1	scrips_____	scrips_____	audīv_____	audīv_____
7. Pers. 2	scrips_____	scrips_____	audīv_____	audīv_____
8. Pers. 3	scrips_____	scrips_____	audīv_____	audīv_____

Passivum

9. Infīnītivus: praesēns: vocā|rī, perfectum: _____um esse; praesēns: audī|rī, perfectum: _____um esse.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
10. Pers. 1	vocātus _____	vocāt_____	audītus _____	audīt_____
11. Pers. 2	vocāt_____	vocāt_____	audīt_____	audīt_____
12. Pers. 3	vocāt_____	vocāt_____	audīt_____	audīt_____
13. Participium perfectī: nōm. sing.: masc. voc _____, aud _____, fēm. voc _____, aud _____, neutr. voc _____, aud _____.				

Lēctiō grammatica

praeteritum perfectum
et imperfectum

perfectum

āct.

īnf. ~isse

[1] vocāv|isse

[2] pāru|isse

[3] scrips|isse

[4] audīv|isse

īnd. sing. plūr.

1 ~ī ~imus

2 ~istī ~istis

3 ~it ~erunt

pass.

īnf. ~um/am/ōs/ās/a esse

[1] vocāt|um esse

[4] audīt|um esse

īnd. sing. plūr.

~us/a ~ī/ae

1 sum sumus

2 es estis

3 est sunt

participium perfectī

[1] vocāt|us -a -um

[4] audīt|us -a -um

Cap. XXII

Lectiō I

-eus

-ea

-eum

admittere

anteā

aurum

cardō

catēna

cōnstāre

cūstōdire

extrā

faber

ferōx

foris

heus

iānitor

inter sē

intrā

lignum

līmen

postea

pretium

prius

quīn

(num) quis

rogitare

sicut

tabellārius

tandem

vincere

CAPITVLVM ALTERVM ET VICESIMVM

Lectiō prima (versūs 1–55)

Exercitium 1

1. Ānulus ex aurō factus = ānulus aur_____.
2. Baculum ē lignō factum = baculum lign_____.
3. Catēna ex ferrō facta = catēna ferr_____.
4. Nummī ex aurō factī = nummī aur_____.
5. Stilus ferreus = stilus_____.
6. Pōculum aureum = pōculum_____.
7. Forēs lignae = forēs_____.

Exercitium 2

1. Magna iānua _____ ē duābus _____, quae in _____ vertuntur.
2. Sub foribus est _____.
3. _____ [= ōstiārius] dīcitur servus quī hominēs advenientēs in ātrium _____.
4. Iānitor cum cane suō villam dominī _____.
5. Canis, quī prope tam _____ est quam lupus, catēnā _____.
6. _____ nōn modo canēs, sed etiam iānitōrēs vinciēbantur.
7. _____ cōstat ē multīs ānulis ferreis quī _____ coniunguntur.
8. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex _____ factus est.
9. Ānulus aureus magnī _____ est.
10. Iānua ē _____ facta est _____ [= ut] baculum Iūlii.
11. Servus quī epistulās fert _____ appellātur.
12. Tabellārius clāmat: “_____ iānitor! _____ aperīs? Num _____ [= aliquis] hīc est?”
13. _____ iānitor surgit et tabellārium _____ [= multa interrogat].
14. Tabellārius: “_____ admitte mē! _____ [= deinde] respondēbō.”
15. Hostēs nōn sunt _____ vāllum, sed _____ vāllum.
16. Vulcānus est deus _____.

Exercitium 3

1. Ex quibus partibus cōstat iānua villae? ...
2. Quid scriptum est in līmine? ...
3. Quis dīcitur servus quī iānuam cūstōdit? ...
4. Quid facit is quī villam intrāre vult? ...
5. Ubi sedet iānitor? ...
6. Cūr canis iānitōris catēnā vincitur? ...
7. Ex quā mātēriā catēna facta est? ...
8. Num ānulus Lȳdiae ex ferrō factus est? ...
9. Utrum dūrius est, lignumne an ferrum? ...
10. Quis dīcitur vir quī rēs ferreās efficit? ...
11. Cūr ‘tabellārii’ dicuntur servī quī epistulās ferunt? ...
12. Quōmodo iānitor ē somnō excitātur? ...
13. Cūr tabellārius nōn statim iānitōrī respondet? ...
14. Quid huic tabellāriō nōmen est? ...
15. Unde Tlēpolemus sē venīre dīcit? ...
16. Quid Iūlius post merīdiem agere solet? ...

Exercitium 4

1. Post merīdiem Iūlius ambulā_____ ire solet.
2. Postquam ambulāvit, lavā_____ it.
3. Vesperī hominēs dormī_____ eunt.
4. Māne amīcī ad villam veniunt dominum salūtā_____.
5. Mēdus et Lȳdia in Graeciam eunt habitā_____.
6. Hostēs castra oppugnā_____ veniunt.
7. Tabellārius nōn mittitur pecūniam postulā_____.
8. Facile est vōcem magistrī audīre = Vōx magistrī est facilis audī_____.
9. Difficile est nōmina barbara dīcere = Nōmina barbara difficilia sunt dic_____.
10. Quae est dea pulcherrima? Id difficile scī_____ est.

-tum
-tū

*Lēctiō secunda (versūs 56–121)**Lēctiō II***Exercitium 5**

1. Mēdus, quī rēs Mārcī fer_____ solet, hodiē abest.
2. Itaque Mārcus ad lūdum ambulāns rēs suās ipse fer_____.
3. Titus et Sextus semper rēs suās ipsī fer_____.
4. Titus: "Cūr tū ipse rēs tuās fer_____ hodiē, Mārce?"
5. Mārcus: "Ipse rēs meās fer_____, quia Mēdus abest; sed cūr vōs semper rēs vestrās ipsī fer_____?"
6. Titus: "Nōs rēs nostrās ipsī fer_____, quia in ipsō oppidō Tūsculō habitāmus, nōn procul ab oppidō."
7. Mārcus: "Venite mēcum ac rēs meās fer_____!"
8. Sextus: "Rēs tuās fer_____ nōlumus. Ipse rēs tuās_____, Mārce!"
9. Tabula, quae ā Mēdō fer_____ solet, hodiē ā Mārcō fer_____.
10. Epistulae ā tabellāriis fer_____.

ferre
ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt
fer! ferte!
ferri
fertur feruntur

Exercitium 6

1. Canis, quī tabellārium _____ stantem videt, dentēs ostendit ac _____: "Rrrr..."
2. Canis tabellārium _____ vult, sed catēnā _____.
3. Iānitor eum dē cane ferōcī _____: "_____! Canis tē mordēbit."
4. Tabellārius nōn intrat, sed in līmine _____.
5. "Nōlī canem tuum _____!" inquit.
6. In solō intrā līmen est _____ canis ferōcis.
7. Tabellārius propius ad canem _____ [= adīre] audet; neque imāgō canis neque canis vērū eum _____.
8. Canis catēnam _____ et vestem tabellārii dentibus _____.
9. _____ novum, quod Tlēpolemus _____ [= paulō ante] ēmit, ā cane ferōcī _____.
10. Tabellārius ex ōstiō _____ nōn potest, quia canis eum tenet.
11. Homō territus nec _____ nec _____ audet.
12. Canis eum locō sē movēre nōn _____.
13. Iānitor virum territum _____: "Hahahae! Quīn intrās?"
14. Tlēpolemus intrāre cōnātur, sed canis irātus eum ex ōstiō _____.
15. "Vincī _____ [= illum tuum] canem!" inquit tabellārius tōtō corpore _____.
16. Iānitor: "Nōlī _____ [= putāre] mē canem solvisse!"
17. Iānitor catēnam prehendit et canem ā Tlēpolemō _____.
18. Tlēpolemus: "_____ mē intrāre! Nōlī mē _____ in imbrem pellere!"

accēdere
arbitrārī
cavēre
cēdere
dēridēre
forās
forīs
fremere
imāgō
iste
monēre
mordēre
nūper
pallium
pellere
prehendere
prōcēdere
recēdere
removēre
resistere
retinēre
rumpere
scindere
sinere
solvere
terrēre
tremere

Exercitium 7

1. Cūr tabellārius in limine resistit? ...
2. Quae imāgō in solō intrā limen vidētur? ...
3. Quae verba infrā imāginem scrīpta sunt? ...
4. Num Tlēpolemus imāgine canis terrētur? ...
5. Quid agit canis cum Tlēpolemus ad eum accēdit? ...
6. Cūr canis excurrēns catēnā nōn retinētur? ...
7. Cūr tabellārius nōn audet locō sē movēre? ...
8. Quōmodo canis eum forās pellit? ...
9. Cūr tremit Tlēpolemus? ...
10. Cūr tabellārius iānitōrī pallium suum ostendit? ...
11. Quid tabellārius sēcum fert? ...
12. Quis epistulam in ātrium ad Iūlium fert? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 122–135)

Exercitium 8

Exempla: *Dominus cotīdiē ambulātum it.**Vōx tabellārīū difficilis audītū est.*

supīnum I

supīnum II

I = *um*II = *ū*

1. Ambulāt|um _____ est. Audīt|ū quoque _____ est.
2. Supīnum alterum in ≈ _____ dēsinit, alterum in ≈ _____.
3. Supīnum in ≈um dēsiniēs pōnitur apud verba _____, venīre, mittere, cēt.
4. Alterum supīnum, quod in ≈ū dēsinit, apud adiectīva _____ et difficilis et pauca alia pōnitur.

Exercitium 9

Themata verbī

thema -atis n

terminātiō -ōnis f

Thema dīcitur prior verbī pars ad quam adduntur variae litterae vel syllabae (terminātiōnēs quae vocantur), ut *-re*, *-ō*, *-isse*, *-ī*, *-istī*, *-us*, *-a*, *-um*, cēt.

Verbī themata sunt tria:

thema praesentis [–]

(1) thema praesentis (= īnfīnītīvus praesentis āctīvī sine *-re*, *-ere*), ut *amā-*, *monē-*, *scrīb-*, *audī-*;

thema perfecti [–]

(2) thema perfecti (= īnfīnītīvus perfecti āctīvī sine *-isse*), ut *amāv-*, *monu-*, *scrips-*, *audīv-*;

thema supīni [≈]

(3) thema supīni (= supīnum sine *-um* sive participium perfecti sine *-us* *-a* *-um*), ut *amāt-*, *monit-*, *script-*, *audit-*.

īnfīnītīvus:

praes. āct.: *-re/-ere*perf. āct.: *-isse*perf. pass.: *≈um esse*

1. Īnfīnītīvī: *vocā|re*, *vocāv|isse*, *vocāt|um esse*: *vocā-* thema _____ est, *vocāv-* thema _____, *vocāt-* _____.
2. Īnfīnītīvī: *terrē|re*, *terru|isse*, *territ|um esse*: thema praesentis: _____, thema perfecti: _____, thema supīni: _____.
3. Īnfīnītīvī: *dīc|ere*, *dīx|isse*, *dict|um esse*: thema praesentis: _____, thema perfecti: _____, thema supīni: _____.
4. Īnfīnītīvī: *pūnī|re*, *pūnīv|isse*, *pūnīt|um esse*: thema praesentis: _____, thema perfecti: _____, thema supīni: _____.

Exercitium 10

Īnfīnītīvī (adde themata perfecti et supīni):

1. *aperire*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *claudere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *emere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
4. *pellere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
5. *posse*, _____ *isse*
6. *rumpere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

7. *scindere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
8. *solvere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *vincere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
10. *venire*, _____ *isse*

CAPITVLVM VICESIMVM TERTIVM

Lectiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

*Mūtā tempus praesēns [...] in perfectum. Exemplum:*Iānitor ōstium [claudit] clausit = Ōstium [clauditur] clausum est ā iānitōre.

1. Magister epistulam [scribit] _____ = Epistula ā magistrō [scribitur] _____ est.
2. Magister tabellārium ad Iūlium [mittit] _____ = Tabellārius ad Iūlium [mittitur] _____ est ā magistrō.
3. Tabellārius epistulam ad Iūlium [fert] _____ = Epistula ad Iūlium [fertur] _____ est ā tabellāriō.
4. Canis iānitōris pallium tabellārii [scindit] _____ = Pallium tabellārii ā cane iānitōris [scinditur] _____ est.
5. Iūlius signum [rumpit] _____ = Signum ā Iūliō [rumpitur] _____ est.
6. Iūlius litterās [legit] _____ = Litterae ā Iūliō [leguntur] _____ sunt.
7. Iūlius nūllum verbum [dīcit] _____ = Nūllum verbum ā Iūliō [dīcitur] _____ est.
8. Aemilia epistulam [sūmit] _____ = Epistula ab Aemiliā [sūmitur] _____ est.
9. Culter medicī puerum [terret] _____ = Puer cultrō medicī [terrētur] _____ est.

Exercitium 2

1. "Tabellārius Tūsculō vēnit; ecce epistula quam _____ [: Tūsculō] ad tē tulit" inquit iānitor epistulamque dominō suō _____.
2. Iūlius: "Quid _____ hoc est? Quis _____ epistulam ad mē mīsit?"
3. Iūlius iānitōrī imperat: "Recēde _____ ad canem tuum!" Hīs verbīs iānitōrem _____ [= ā sē mittit].
4. Iūlius _____ magistrī cognōscit.
5. Signum nōn ruptum, sed _____ est.
6. "Certē magister postulat pecūniam quam eī _____" inquit Iūlius, sed Aemilia epistulam aliās rēs _____ putat.
7. Aemilia: "Quis scit? _____ magister aliquid scripsit dē Mārcō?"
8. Epistula sic incipit: "Diodōrus Iūliō _____ dīcit."
9. Diodōrus scribit 'Mārcum male recitāre neque _____ [= et numquam] rēctē respondēre.'
10. Iūliō legente, _____ [= faciēs] Mārcī colōrem mūtāt.
11. Iam Mārcus vultum _____ gerit [: habet].
12. Mārcus _____ et tremit _____ [= propter] timōrem.

Exercitium 3

1. Quid iānitor Iūliō trādit? ...
2. Quid dicit iānitor? ...
3. Quōmodo Iūlius scit litterās ā Diodōrō missās esse? ...
4. Quid est signum magistrī? ...
5. Cūr Iūlius litterās magistrī legere nōn vult? ...

Cap. XXIII

Lectiō I

dīc|ere, dīx|isse,
 dict|um esse
 fer|re, tul|isse,
 lāt|um esse
 leg|ere, lēg|isse,
 lēct|um esse
 mitt|ere, mīs|isse,
 miss|um esse
 rumplere, rūp|isse,
 rupt|um esse
 scrib|ere, scrips|isse,
 script|um esse
 scind|ere, scid|isse,
 sciss|um esse
 sūm|ere, sūmps|isse,
 sūmpt|um esse
 terrē|re, terru|isse,
 territ|um esse

continēre
 dēbēre
 dīmmittere
 fortasse
 hinc
 illinc
 integer
 -nam
 ob
 pallēre
 pallidus
 salūtem dicere
 signum
 trādere
 umquam
 vultus

Lectiō II

nōn – neque
 nūllus – neque ūllus
 numquam – neque
 umquam

āvertere
 factum
 fatērī
 īnscrībēre
 laus
 litterae
 merēre
 negāre
 perdere
 plānē
 plānus
 pudēre
 pudor
 rubēre
 solvere
 superior

6. Quid Iūlius magistrō dēbet? ...
7. Quid Aemilia magistrum scrīpsisse arbitrātur? ...
8. Quōmodo Iūlius epistulam aperit? ...
9. Quid magister dē Mārcō scrīpsit? ...
10. Quō diē epistula scrīpta est? ...
11. Dē quā rē hic diēs magistrum monuit? ...
12. Cūr Mārcus patrem aspiciēns pallet? ...

Lectiō secunda (versūs 41–83)

Exercitium 4

Exempla:

Puer rubet / ...nōn respondet = Puer rubet neque respondet.

Puer rubet / ...nūllum verbum respondet = Puer rubet neque ūllum verbum respondet.

Puer rīdet / ...numquam plōrat = Puer rīdet neque umquam plōrat.

1. Puella plōrat / ...nōn rīdet = Puella plōrat _____ rīdet.
2. Aemilia Iūlium / ...nūllum alium virum amat = Aemilia Iūlium _____ alium virum amat.
3. Mēdus ex Italiā proficīscitur / ...numquam revertētur = Mēdus ex Italiā proficīscitur _____ revertētur.
4. Syra nūllam pecūniam / ...nūlla ōrnāmenta habet = Syra nūllam pecūniam _____ ōrnāmenta habet.
5. Puer vigilat / ...dormīre nōn potest = Puer vigilat _____ dormīre potest.
6. Māter infāntem suum bene cūrat / ...numquam eum relinquit = Māter infāntem suum bene cūrat _____ eum relinquit.

Exercitium 5

1. Mārcus _____ [= epistulā] magistrī nōn laudātur.
2. Epistula magistrī tōtam rem _____ facit.
3. Iam Iūlius _____ intellegit Mārcum falsum dīxisse.
4. Puer piger atque improbus nūllam _____ meret.
5. Mārcus vultum ā patre _____.
6. Nōmen 'Sextī' _____ est in parte tabulae _____.
7. Iam Mārcus nihil _____, sed omnia _____.
8. Mārcus ipse _____ suum indignum esse intellegit.
9. Iam Mārcus nōn ob timōrem pallet, sed _____ ob _____.
10. Mārcum factī suī _____.
11. Iūlius Diodorō mercēdem _____ nōn vult, quia is male docet nec mercēdem suam _____.
12. Magna tempestās et nāvēs et mercēs _____ [↔ servāre] potest.

Exercitium 6

1. Estne tōta epistula dē pecūniā quam Iūlius dēbet? ...
2. Cūr Aemilia magistrum mercēdem merēre putat? ...
3. Num magister Mārcum litterīs suīs laudat? ...
4. Cūr Mārcus laudem nōn meret? ...
5. Quālis discipulus laudem meret? ...
6. Quid Iūlius dicit dē Mārcō? ...
7. Quōmodo pater intellegit tabulam Sextī esse? ...
8. Num Mārcus hoc negat? ...
9. Quid Mārcus fatētur? ...
10. Cūr māter nescit puerōs in viā pugnāvisse? ...

11. Quid pater Sexti putabit? ...
12. Cūr Mārcus iam rubet? ...

Lēctiō tertia (versūs 84–155)

Exercitium 7

1. Iūlius baculum sūmēns "Ō Mārce!" inquit, "iam tē verberāt_____ sum [= verberābō]!"
2. Iūlius dicit 'sē Mārcum verberāt_____ esse.'
3. Mārcus: "Nōlī mē verberāre! Iam bonus puer fut_____ sum [= erō] nec umquam sorōrem meam pulsābō."
4. Mārcus prōmittit 'sē iam bonum puerum fut_____ esse nec umquam sorōrem suam pulsāt_____ esse.'
5. Iūlius nōn crēdit eum prōmissum fact_____ esse.
6. Magister virgam prōmit ac discipulōs verberāt_____ est [= verberābit].
7. Discipulī: "Nōlī nōs verberāre, magister! Iam tibi pārit_____ sumus [= pārēbimus]."
8. Discipulī prōmittunt 'sē iam magistrō pārit_____ esse.'
9. Magister nōn crēdit eōs prōmissum fact_____ esse.
10. Magister calamum prōmit quia script_____ est [= scribet].
11. Mārcus interrogat: "Quid tū script_____ es, magister?"
12. Magister respondet 'sē litterās ad patrem Mārci script_____ esse': "Litterās ad patrem tuum script_____ sum."
13. Tandem Iūlius intellegit uxōrem suam rūrsus mātrem fut_____ esse.
14. Aemilia dicit 'sē semper īnfantem sēcum habit_____ esse.'
15. Syra: "Quīntus numquam ab eō medicō sānābitur." Syra dicit 'Quīntum numquam ab eō medicō sānāt_____ īrī.'

Exercitium 8

Exempla: Canē vīnctō tabellārius intrat (= Postquam canis vīnctus est...)

Mārcus vestē mūtātā in ātrium redit (= postquam vestis mūtata est [ab eō]: postquam vestem mūtāvit).

1. Epistul_____ trādit_____ discēdit tabellārius.
2. Iānitōr_____ dīmiss_____ Iūlius signum rumpit.
3. Sign_____ rupt_____ epistula legitur.
4. Mārcus pallet nōmin_____ magistrī audīt_____.
5. Mārc_____ in cubiculum duct_____ et inclūs_____, Dāvus in ātrium redit.
6. Aemilia, litter_____ magistrī lēct_____, Mārcum nōn laudat.
7. Iūlius: "Mercēdem solvere nōlō!" H_____ dict_____ Iūlius epistulam magistrī scindit.

Exercitium 9

1. Pater fīlium suum vērūm dicere iubet: "Vērūm _____, mī fīlī!"
2. Pāstor canem sē ad ovem dūcere iubet: "_____ mē ad ovem, canis!"
3. Dominus servum officium facere iubet: "_____ officium tuum!"
4. Iūlius Mārcum alterum mālūm tunc ēsse, alterum sēcum ferre iubet: "Alterum mālūm nunc _____, alterum tēcum _____, Mārce!"
5. Syra Iūliam laetam esse iubet: "_____ laeta, Iūlia!"

Lēctiō III

≈ūrus	sum
≈ūra	es
	est
≈ūrī	sumus
≈ūrae	estis
	sunt
≈ūrum esse	

eum ≈ūrum	esse
eam ≈ūram	
id ≈ūrum	
eōs ≈ūrōs	
eās ≈ūrās	
ea ≈ūra	

sē	≈ūrum	esse
	≈ūram	
	≈ūrōs	
	≈ūrās	

≈um īrī

ablātīvus absolūtus III:
cum participiō perfecti

dic!
dūc!
fac!
fer!
ēs!
es!

antehac
clavis
comes
comitari
heri
includere
nolle
perdere
posthac
promissum
promittere
verbera

Exercitium 10

1. Mārcus: "_____ semper bonus puer erō. Hoc vōbīs _____."
2. Iūlius vērō nōn crēdit Mārcum _____ factūrum esse.
3. Mārcus enim hoc idem saepe _____ prōmīsit.
4. Iūlius: "Profectō [verberāre <] _____ meruistī, Mārce!"
5. Dāvus puerum in cubiculum dūcit eumque _____.
6. Mārcō inclūsō, Dāvus _____ cubiculī Iuliō reddit.
7. Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum _____ nōn potuit, quia _____ domō fūgit; hodiē Mārcus sine _____ ambulāvit.
8. Iūlius magistrō respondēbit 'sē mercēdem solvere _____'.
9. Iūlius pecūniam suam _____ nōn vult.

Exercitium 11

1. Quid Mārcus parentibus suis prōmittit? ...
2. Cūr pater nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse? ...
3. Verberatne Iūlius Mārcum? ...
4. Quid Iūlius Dāvum facere iubet? ...
5. Cūr Mēdus hodiē Mārcum comitārī nōn potuit? ...
6. Quis Mārcum comitābitur crās? ...
7. Quid Aemilia Iūlium factūrum esse putat? ...
8. Num Iūlius crēdit Mārcum iam mūtātum esse? ...
9. Ad quem Iūlius epistolam scriptūrus est? ...
10. A quō epistula Iuli trādētur magistrō? ...
11. Quid Iūlius magistrō respondēbit? ...
12. Cūr Iūlius magistrō mercēdem negat? ...
13. Cūr magister Mārcum nihil docere potest? ...

Lectiō grammatica**Lectiō grammatica (versūs 156–178)****Exercitium 12****Activum**

participium futūrī
≈ūr|us -a -um
futūrum in praesentī
≈ūrus | sum
≈ūra | es
| est
≈ūrī | sumus
≈ūrae | estis
| sunt

1. Scrib|ēns participium praesentis est; script|ūrus est participium _____.
2. Participium futūrī dēsinit in ≈ūr|us -a -um, quod ad thema supinī additur: amāt_____, monit_____, lēct_____, audīt_____.
3. Participium futūrī verbī esse: fut_____.
4. Cum participium futūrī coniungitur cum tempore praesentī verbī esse, fit futūrum alterum ('futūrum in praesentī' quod vocātur): _____ ūr|us sum = scribam, _____ = scribēs, _____ = scribet.
5. Cum participium futūrī cum infinitivō esse coniungitur, _____ futūrī fit: scriptūr|um esse.
6. Infinitivus praesentis: vocāre; infinitivus futūrī: _____ ūrum esse.

Passivum

infinitivus futūrī
āct.
≈ūr|um esse
pass.
≈um irī

7. Cum supinum I cum irī (inf. praes. pass. verbī ire) iungitur, _____ futūrī passivī fit: scriptum irī.
8. Scribī infinitivus praesentis passivī est; scriptum irī est _____ passivī
9. Infinitivus praesentis passivī: mūtārī; infinitivus futūrī passivī: _____ um _____.

Exercitium 13

Infinitivi:

1. afferre, _____ isse, _____ um esse.
2. dūcere _____ isse, _____ um esse.
3. ferre, _____ isse, _____ um esse.
4. facere, _____ isse, _____ um esse.
5. fugere, _____ isse.
6. includere, in _____ isse, in _____ um esse.
7. legere, _____ isse, _____ um esse.
8. mittere, _____ isse, _____ um esse.
9. ostendere, _____ isse.
10. perdere, _____ isse.
11. trādere, _____ isse, _____ um esse.

faciō -iunt

fugiō -iunt

CAPITVLVM VICESIMVM QVARTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–51)

Exercitium 1

1. Mārcus: "Ecce tabula mea. _____ ipse hoc scrīpsī. Nōne litterae meae pulchrae v_____ dēlectant? Cūr nōn laudor ā v_____?"
2. Iūlius: "N_____ t_____ nōn crēdimus, Mārce. T_____ hoc nōn scrīpsistī."
3. Mārcus: "Cūr v_____ m_____ nōn crēditis? Nōne m_____ pulchrē scribere putātis?"
4. Iūlius: "Scīmus t_____ foedē scribere! Hae litterae pulchrae ā t_____ scrīptae esse nōn possunt."
5. Mārcus: "Certē ā m_____ scrīptae sunt!" Mārcus 'litterās ā sscrīptās esse' dicit.
6. Iūlius: "N_____ fallere nōn potes. Num t_____ Sextus nōmen est?"
7. Tandem Mārcus fatētur 's_____ tabulās mūtāvisse' neque s_____ excūsāre cōnātur.
8. Iūlius: "Nōne t_____ pudet ita fēcisse?"
9. Mārcus: "Nōlī m_____ verberāre, pater! Magister m_____ iam bis verberāvit: tergum adhūc m_____ dolet."
10. Mārcus dicit 'tergum adhūc s_____ dolēre.'
11. Mārcus: "Posthāc v_____ pārēbō, pater et māter; id v_____ prōmittō."
12. Iūlius: "Id saepe antehāc n_____ prōmīsistī. Nōn crēdimus t_____ n_____ pārītūrum esse. Discēde ā n_____, puer!"

Cap. XXIV

Lēctiō I

ego nōs
 mē nōs
 mihi nōbīs
 (ā) mē (ā) nōbīs

tū vōs
 tē vōs
 tibi vōbīs
 (ā) tē (ā) vōbīs

–

sē

sibi
 (ā) sē

Exercitium 2

1. Puer _____ [= aeger] in lectō sē _____ nec dormīre potest sive in _____ dextrō cubat sive in latere _____ [= sinistrō].
2. Puer surgere cōnātur, sed _____ [= statim] in lectō _____.
3. Pēs _____ [= rūsus] dolēre incipit: propter _____ puer surgere nōn potest.
4. Quīntus _____ quod pedēs nōn _____ [= aequi], sed _____ sunt.
5. Omnia quiēta sunt, nūllus _____ auditur, avēs nōn canunt, quia tempestāte magnā et _____ territae sunt.
6. At _____ silentium clāmōre et _____ māximō rumpitur!
7. Mārcus enim clāmāre ac forem _____ [= pulsāre] incipit.
8. Cūr Mārcus ita clāmat foremque tam _____ percutit?

aegrōtus
 aliter
 continuō
 convertere
 cupere
 dēnuō
 dolor
 etsī
 flēre
 frangere
 ignōrāre
 impār

intus
iūxtā
laevus
latus
mīrārī
nōscere
os ossa
pār
patī
percutere
recumbere
sonus
strepitus
subitō
subitus
valdē

9. Ita Mārcus inclūsus forem _____ cōnātur, neque enim _____
[= aliō modō] ē cubiculō exīre potest.
10. Cubiculum Mārcī _____ cubiculum Quīntī situm est.
11. Quīntus _____ crūris frāctum esse putat, sed Syra dīcit 'omnia _____
eius integra esse.'
12. Nōn decet puerum Rōmānum _____ [= lacrimāre], _____
[= quam-quam] gravem dolōrem _____.
13. Quīntus _____ [= nescit] Mārcum ā Sextō pulsātum esse.
14. Quīntus enim _____ [↔ forīs] in lectō cubāns nihil _____
potest, etsī omnia scīre _____ [= vult].

Exercitium 3

1. Quiētēne iacet Quīntus in lectō? ...
2. Cūr dormīre nōn potest? ...
3. Quid puer facere cōnātur? ...
4. Quid mīrātur Quīntus? ...
5. Uter pēs māior est? ...
6. Cūr avēs in hortō silent? ...
7. Quō sonō silentium rumpitur? ...
8. Unde venit ille strepitus? ...
9. Quem vocat Quīntus? ...
10. Quid dīcit Quīntus dē pede suō aegrō? ...
11. Estne frāctum crūs eius? ...
12. Quārē Quīntus flēre incipit? ...
13. Quid agunt aliī puerī, dum Quīntus intus cubat? ...
14. Mārcusne cum aliīs pueris lūdit? ...
15. Cūr Quīntus ignōrat Mārcum inclūsum esse? ...

Exercitium 4

Exemplum: Iūlius servum sē opperīrī iubet: "Opperīre mē, serve!"

Iūlius servum sē sequī iubet: "Sequere mē, serve!"

	inf.	imp.
	-rī/-ī	-re/-ere
[1]	-ārī	-āre!
[2]	-ērī	-ēre!
[3]	-ī	-ere!
[4]	-īrī	-īre!

1. Syra Quīntum laetārī iubet: "Laet _____, Quīnte!"
2. Quīntus Syram sē cōsōl _____ et sēcum loqu _____ iubet: "Cōsōl _____
mē, Syra! Loqu _____ mēcum!"
3. Mēdus Lȳdiam sē comit _____ iubet: "Comit _____ mē, Lȳdia!"
4. Nauta Mēdum caelum intū _____ iubet: "Intū _____ caelum!"
5. Mēdus nautam ventum secundum opper _____ iubet: "Ventum secundum
opper _____, nauta!"

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 52–117)

Exercitium 5

-erat	-erant
≈us	erat ≈ī erant
≈a	≈ae
≈um	≈a

1. Mārcus ē lūdō rediēns ūmidus erat, quod per imbrem ambul _____ et
sordidus quod humī iac _____.
2. Puerī enim pugn _____, et Mārcus et Sextus humī iac _____.
3. Sextus Mārcum puls _____ et ā Mārcō et Titō puls _____ erat.
4. Puerī ā magistrō verber _____ erant, quod in lūdō dorm _____.
5. Māter Mārcum discipulum improbum fuisse nesciēbat, neque enim
lēg _____ litterās quās magister scrīps _____.
6. Aemilia virgō remittēbat flōrēs quōs Iūlius ei mis _____.
7. Ancilla gaudēbat quod ā dominō laud _____ erat.
8. Ancillae gaudēbant quod ā dominō laud _____ erant.
9. Etsi pēs dolēbat, os frāct _____ nōn erat.

Exercitium 6

1. Heri Mēdus Mārcum ad lūdum comit_____ est.
2. Tabellārius canem iānitōris ver_____ est [= timuit].
3. Mēdus Lȳdiam ōscul_____ est et Lȳdia Mēdum ōscul_____ est.
4. Syra Quīntum mortuum esse arbitr_____ est [= putāvit].
5. Parentēs filiā lacrimantem cōsōl_____ sunt.
6. Syra: "Tūne ē lectō surgere cōn_____ es, Quīnte?"
7. Quīntus fatētur 'sē surgere cōn_____ esse': "Surgere cōn_____ sum."
8. Mārcus tabulam Sexti 'suam esse' dixit: ita puer ment_____ est.
9. Falsa sunt omnia quae Mārcus locūt_____ est.
10. Tandem Mārcus 'sē ment_____ esse' fass_____ est: "Ment_____ sum, pater. Falsa sunt omnia quae locūt_____ sum."
11. Servi: "Semper vērum locūt_____ sumus: numquam ment_____ sumus."
12. Servi dicunt 'sē semper vērum locūt_____ esse nec umquam ment_____ esse.'

≈us	sum	≈ī	sumus
≈a	es	≈ae	estis
	est		sunt

≈um	esse
≈am	
≈ōs	
≈ās	

Exercitium 7

1. Mārcus ā patre verberātus nōn est, quia iam verberāt_____ ā magistrō, sed in cubiculum inclūsus est.
2. Puer enim nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ et falsum dīx_____ (= mentīt_____).
3. Mārcus: "Tū mē in cubiculum inclūsistī, pater, etsī iam ā magistrō verberāt_____ ! Nōnne satis pūnīt_____ ā magistrō?"
4. Iūlius: "Ego tē inclūsī, etsī iam ā magistrō verberāt_____, quia nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____. Certē nōn satis pūnīt_____ ā magistrō!"
5. Mārcus (ad Quīntum): "Pater mē in cubiculum inclūsit, quia nōn solum malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____."
6. Heri magister puerōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____.
7. Malī discipulī bonīs: "Heri magister nōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____ ; at vōs laudāvit, quia bonī discipulī fu_____ atque omnia verba eius audīv_____."
8. Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt, quia ab eō 'barbari' appellāt_____.
9. Iūlius: "Cūr Sextum pulsāvistis? Vōsne ab eō pulsāt_____?"
10. Mārcus: "Sextum pulsāvimus, quod ab eō 'barbari' appellāt_____."

-eram	-erāmus
-erās	-erātis
-erat	-erant

≈us	eram	≈ī	erāmus
≈a	erās	≈ae	erātis
	erat		erant

Exercitium 8

Exempla: Pater prūdentior est filiō = Pater prūdentior est quam filius.

Leōne fortior = fortior quam leō.

1. Digitus quārtus minor est digit_____ medi_____ [= quam digitus medius].
2. Mōns Aetna altior est mont_____ Vesuvi_____ [= quam mōns Vesuvius].
3. Via Appia cēter_____ vi_____ longior est [= longior est quam cēterae viae].
4. Quae dea Vener_____ pulchrior est [= pulchrior est quam Venus]?
5. Quod ōrnāmentum pulchrius est anul_____ gemmāt_____?
6. Nūllus discipulus Mārc_____ pigrior est.
7. Canis iānitōris lup_____ ferōcior est.
8. Toga Mārci niv_____ candidior erat.
9. Nūllum mare māius est ōcean_____.
10. Nūlla stēlla sōl_____ clārior est.

ablātīvus
comparātiōnis
(comparātiō -ōnis f
< comparāre)

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 118–162)

Exercitium 9

Actīvum

1. *Vocāv|it* est praeteritum _____, *vocāv|erat* praeteritum _____.
2. Plūsquamperfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erat*, quod ad thema _____ additur, ut *dīx|erat*.
3. Plūsquamperfectum: singulāris: pers. 1 *~eram*, 2 *~_____*, 3 *~_____*; plūrālis: pers. 1 *~_____*, 2 *~_____*, 3 *~_____*.
Sing. Plūr. Sing. Plūr.
4. Pers. 1 *amāv_____* *amāv_____* *monu_____* *monu_____*
5. Pers. 2 *amāv_____* *amāv_____* *monu_____* *monu_____*
6. Pers. 3 *amāv_____* *amāv_____* *monu_____* *monu_____*
7. Pers. 1 *dīx_____* *dīx_____* *audīv_____* *audīv_____*
8. Pers. 2 *dīx_____* *dīx_____* *audīv_____* *audīv_____*
9. Pers. 3 *dīx_____* *dīx_____* *audīv_____* *audīv_____*
10. Plūsquamperfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*; plūrālis: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*.

Passivum

11. *Vocāt|us* est praeteritum perfectum passivī est; *vocāt|us erat* est praeteritum _____ passivī.
12. Plūsquamperfectum passivī cōstat ex _____ perfectī et praeteritō _____ verbī esse (*eram*, *erās*, *erat...*).
Sing. Plūr.
13. Pers. 1 *vocātus_____* *vocāt_____*
14. Pers. 2 *vocāt_____* *vocāt_____*
15. Pers. 3 *vocāt_____* *vocāt_____*

Exercitium 10

1. *cadere*, _____ *isse*
2. *cognōscere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *cupere*, _____ *isse*
4. *dare*, _____ *isse*, _____ *um esse*
5. *fatēri*, _____ *um esse*
6. *frangere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
7. *īre*, _____ *isse*
8. *lavāre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *loquī*, _____ *um esse*
10. *lūdere*, _____ *isse*
11. *mordēre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
12. *nōscere*, _____ *isse*
13. *redīre*, *red_____isse*
14. *reprehendere*, *re_____isse*, *re_____um esse*
15. *velle*, _____ *isse*
16. *vidēre*, _____ *isse*, _____ *um esse*

plūsquamperfectum

act.

1	2	3
<i>~era m</i>	<i>~erā mus</i>	
<i>~erā s</i>	<i>~erā tis</i>	
<i>~era t</i>	<i>~era nt</i>	

pass.

1	2	3
<i>eram</i>	<i>erāmus</i>	
<i>erās</i>	<i>erātis</i>	
<i>erat</i>	<i>erant</i>	

cupiō -iunt

eō eunt

red-eō -eunt

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

- _____ et lupus _____ [= sine causā] ad eundem rīvum vēnērunt.
- Quattuor equī currum Sōlis _____; nec facile est equōs Sōlis _____.
- Achillēs corpus Hectoris post _____ suum trāxit.
- Rōmulus prīma _____ Rōmāna aedificāvit et frātre _____.
- Moenia, quae Rōmulus _____, nōn alta, sed _____ erant.
- Quīntus _____ dē Rōmulō et Remō iam audīvit.
- Nunc fābulam dē _____ ferōcī quod hominēs vivōs _____ audire cupit.
- Tāle mōnstrum _____ [= ferōx] Quīntum nōn terrēbit, neque enim is puer _____ est.
- In Crētā _____ [= tempore antiquō] vivēbat _____ mōnstrum, nōmine Mīnōtaurus, cui corpus virī, sed caput _____ erat.
- _____ [= plūrēs quam duo] adulēscentēs virginēsq̄ Athēniēnsēs _____ [= omni annō] ad Mīnōtaurum mittēbantur.
- Labyrinthus est magnum _____, unde nēmō potest exīre, quamquam iānua _____.
- Daedalus complūrēs rēs _____ [< mīrārī] effēcerat praeter labyrinthum.

Exercitium 2

- Quid Quīntus Syram sibi nārrāre iubet? ...
- Quid fēcit Achillēs? ...
- Quis primōs mūrōs Rōmānōs aedificāvit? ...
- Quem Rōmulus interfēcit?
- Cūr Quīntus fābulam dē Rōmulō audire nōn vult? ...
- Quālem fābulam Quīntus audire cupit? ...
- Quam fābulam Syra puerō nārrat? ...
- Quāle mōnstrum erat Mīnōtaurus? ...
- Ubi illud mōnstrum habitābat? ...
- Quid est labyrinthus? ...
- Clausane erat iānua labyrinthī? ...
- Quis illum labyrinthum aedificāverat? ...
- Unde veniēbant hominēs quōs edēbat Mīnōtaurus? ...
- Quālia vēla gerēbat nāvis eōrum? „

Lēctiō secunda (versūs 42–88)

Exercitium 3

- Iūlia: “Manē h_____ apud nōs, pater! Nōlī h_____ abire!”
- Iūlius: “Crās necesse erit mē h_____ Rōmam proficiscī, sed brevī h_____ ad vōs redibō.”
- Iūlia: “Quārē rūsus Rōmam ibis? Necesse nōn est totiēs ill_____ ire nec tot diēs ill_____ manēre.”
- Iūlius: “Rōmae vivere mē nōn dēlectat; itaque post paucōs diēs ill_____ discēdam atque h_____ revertar.”
- Iūlia: “Quod dōnum mihi ill_____ afferēs?”

Cap. XXV

Lēctiō I

aedificāre
aedificium
agnus
complūrēs
currus
fābula
forte
humilis
interficere
mīrābilis
moenia
mōnstrum
ōlim
patēre
quotannis
regere
saevus
taurus
terribilis
timidus
trahere
vorāre

Lēctiō II

(ubi?) hīc illīc
(unde?) hīnc illīnc
(quō?) hūc illūc

auxilium
brevi
civis
constituere
cupidus
exitus
expugnatio
filium
gloria
mora
mors
necare
occidere
paratus
polliceri
rex

Exercitium 4

1. Mīnōs, _____ Crētae, Athēnās expugnāverat.
2. Post _____ urbis rēx et pecūniam et hominēs postulāvit.
3. Itaque quotannis complūrēs Athēniēnsēs ad _____ certam mittēbantur.
4. Mīnōs enim et pecūniae et sanguinis _____ erat.
5. Thēseus, vir _____ cupidus, Mīnōtaurum _____ [= interficere] atque _____ suōs servāre _____.
6. Thēseus, quī gladium gerēbat, ad pugnam _____ erat.
7. Ariadna Thēseō _____ longum dedit; ita filia rēgis eī _____ tulit.
8. Thēseus: “ _____ [= mox] hūc redībō, nec postea tē relinquam, Ariadna: hoc tibi _____ [= prōmittō].”
9. Tum Thēseus sine _____ [= continuō] labyrinthum intrāvit atque Mīnōtaurum _____ [= necāvit/interfēcit].
10. Postea filium Ariadnae secūtus _____ labyrinthī facile repperit.

Exercitium 5

1. Cūr Athēniēnsēs in Crētā mittēbantur? ...
2. Cūr Mīnōs Athēniēnsibus inimicus erat? ...
3. Ubi Thēseus vivēbat? ...
4. Quam bēstiam Thēseus iam necāverat? ...
5. Quid Thēseus tum agere cōstituit? ...
6. Sōlusne Thēseus in Crētā profectus est? ...
7. Quō rēx Mīnōs Thēseum dūci iussit? ...
8. Quae fuit Ariadna? ...
9. Cūr ea Thēseum servāre cōstituit? ...
10. Quōmodo Ariadna Thēseō auxilium tulit? ...
11. Quid Thēseus Ariadnae prōmīsit? ...
12. Quid fēcit Thēseus in labyrinthō? ...
13. Quōmodo exitum labyrinthī repperit? ...

*Lectiō III**Lectiō tertia (versūs 89–144)***Exercitium 6**

1. Iūlius: “Nōlō solus ambulāre. Comit _____ mē, Syre et Lēander! Oppor _____ mē ante portam!”
2. Lȳdia: “Nōlī mē dēserere, Mēde! Hoc mihi pollic _____ !”
3. Mēdus: “Proficisc _____ mēcum, Lȳdia! Comit _____ mē in Graeciam!”
4. Mēdus: “Nāvem solvite, nautae! Intu _____ caelum! Proficisc _____ !”
5. Dāvus: “Sequ _____ mē in cubiculum tuum, Mārce!”
6. Dux: “Laet _____, mīlitēs! Hostēs fugiunt. Sequ _____ eōs, sed brevī hūc revert _____ !”
7. Lȳdia: “Nōlī deōs Rōmānōs verērī, Mēde! Ūnum solum Deum ver _____ ! Eius auxilium oppor _____ !”

Exercitium 7

1. Post _____ [> necāre] Mīnōtaurī Thēseus nāvem _____ atque cum Ariadnā profectus est.
2. Naxī Thēseus Ariadnam _____ [= reliquit].
3. Primō Ariadna amicum in _____ quaesivit.
4. Deinde in altum _____ ascendit, unde _____ nāvem Thēseī procul in mari vīdit.

cōspectus
dēscendere
dēserere
ibi
litus
maerere

5. Postquam nāvis ē _____ eius abiit, Ariadna dē saxō in litus _____.
6. _____ [= illic] puella misera capillum et vestem scindēbat, sicut agunt hominēs quī _____.
7. Post mortem Aegeī Thēseus multōs annōs Athēnās _____.
8. Hic Syra finem _____ facit.
9. Syra virum improbum amāvit, neque tamen illius viri _____ potest.

nārratiō
nex
oblīvīscī
prōspicere
regere
saxum
(nāvem) solvere

Exercitium 8

Exempla: Fābulās nārrāre mē dēlectat = Nārratiō fābulārum mē dēlectat.

Vir quī pecūniā cupit = vir pecūniae cupidus.

1. Difficile fuit urb_____ expugnāre: Expugnatiō urb_____ difficilis fuit.
2. Vocābul_____ Latīn_____ dēclīnāre dēbēmus: Dēclīnatiō vocābul_____ Latīn_____ facilis nōn est.
3. Thēseus patri_____ amābat atque glōri_____ cupiēbat: ille vir patri_____ amāns atque glōri_____ cupidus in Crētā profectus est.
4. Thēseus mort_____ nōn timēbat. Sine timōre mort_____ labyrinthum intrāvit.
5. Thēseus ob amōrem patri_____ atque glōri_____ cupiditatem Mīnōtaur_____ necāvit.
6. Post necem Mīnōtaur_____ Thēseus in patriam revertit.
7. Magister Mārc_____ nōn laudat: in epistulā eius nūlla laus Mārc_____ est.

acc./gen.

Exercitium 9

1. Quid Thēseus cīvibus suis ostendit? ...
2. Num Thēseus sōlus ē Crētā profectus est? ...
3. Ubi Ariadnam reliquit Thēseus? ...
4. Ubi amicum suum Ariadna quaesivit? ...
5. Quid puella ē saxō prōspiciēns vīdit? ...
6. Quid facere solent hominēs quī maerent? ...
7. Cūr Syra viris nōn crēdit? ...
8. Quō Thēseus Nāxō profectus est? ...
9. Unde Aegeus rēx in mare prōspiciēbat? ...
10. Cūr Aegeus filium suum mortuum esse arbitrābatur? ...
11. Quid tum fēcit Aegeus? ...
12. Quod mare ab Aegeō rēge appellatum est? ...
13. Ubi situm est mare Aegaeum? ...
14. Quis rēx Athēniēnsium factus est post Aegaeum? ...

Lēctiō grammatica (versūs 145–154)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: Dominus servum sē comitārī iubet: "Comitāre mē, serve!"

Dominus servōs sē comitārī iubet: "Comitāminī mē, servi!"

1. Comitā|rī infinitīvus verbī dēpōnentis est. Comitā|re nōn est infinitīvus, sed _____ verbī dēpōnentis.
2. Comitā|re est _____ singulāris; comitā|minī imperatīvus _____ est.
3. Infinitīvus: cōnārī; imperatīvus: sing. cōn_____, plūr. cōn_____.
4. Infinitīvus: verērī; imperatīvus: sing. ver_____, plūr. ver_____.
5. Infinitīvus: loquī; imperatīvus: sing. loqu_____, plūr. loqu_____.
6. Infinitīvus: partīrī; imperatīvus: sing. part_____, plūr. part_____.

imperatīvus verbī
dēpōnentis
[1] -ā|re -ā|minī
[2] -ē|re -ē|minī
[3] -ere -i|minī
[4] -ī|re -ī|minī

a- dē-scendere
cōn-spiciō -iunt

iaciō -iunt
in-cipiō -iunt
inter-ficiō -iunt

Cap. XXVI

Lectiō I

celer -eris -ere
equus celer (m)
nāvis celeris (f)
pilum celere (n)

audāx
carcer
celer
cōnficere
cōnsequi
cōnsilium
cōnsūmere
effugere
fuga
haud
invenire
iuvāre
paene
persequi
quisquam
quoniam
reliquus
vērum

Exercitium 11

1. accēdere, ac _____ isse
2. cōnscendere, cōn _____ isse
3. cōnspicere, cōn _____ isse, cōn _____ um esse
4. cōnstituere, cōn _____ isse, cōn _____ um esse
5. dēserere, dē _____ isse, dē _____ um esse
6. gerere, _____ isse, _____ um esse
7. iacere, _____ isse, _____ um esse
8. incipere, _____ isse, _____ um esse
9. interficere, inter _____ isse, inter _____ um esse
10. iubēre, _____ isse, _____ um esse
11. obliviscī, ob _____ - um esse
12. occidere, oc _____ isse, oc _____ um esse
13. petere, _____ isse, _____ um esse
14. proficiscī, pro _____ um esse
15. quaerere, _____ isse, _____ um esse
16. reddere, red _____ isse, red _____ um esse
17. regere, _____ isse, _____ um esse
18. relinquere, re _____ isse, re _____ um esse
19. reperire, _____ isse, _____ um esse
20. sequi, _____ um esse
21. trahere, _____ isse, _____ um esse

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Lectiō prīma (versūs 1–31)

Exercitium 1

1. Asinus nōn tam cel _____ est quam equus.
2. Aquila est avis magna et cel _____ .
3. Nūllus deus tam cel _____ est quam Mercurius.
4. Fuga cel _____ hostēs perterritōs servāvit.
5. Ventus cel _____ et subitus mare turbāvit.
6. Nihil tam cel _____ est quam fulgur.

Exercitium 2

1. Rēx Mīnōs Thēseum fugientem _____ est.
2. Nāvis Mīnōis nōn tam _____ fuit quam Thēsei.
3. Itaque rēx Thēseum _____ nōn potuit.
4. Daedalus, quī filum _____ et Ariadnae dederat, ā rēge in labyrinthum inclūsus est sicut in _____ .
5. Hīc Syra, quae _____ [= nōn] paulum temporis iam _____ in nārrandō, finem facere vult.
6. _____ [= sed] Quīntus, quī magnam fābulae partem iam audivit, partem _____ quoque audire cupit.
7. Syra igitur dē _____ Daedalī et Īcarī nārrat.
8. Daedalus exitum labyrinthī _____ [= reperire] nōn potuit, neque _____ [= et nēmō] eum _____ [= eī auxilium tulit].
9. _____ igitur aliā viā exire nōn potuit, vir _____ [= audēns] per āera _____ cōstituit.
10. Hoc _____ adhūc ab Īcarō ignōrābātur.
11. Puer fessus 'sē _____ [= prope] mortuum esse' dīxit.

Exercitium 3

1. Cūr rēx Thēseum fugientem cōsequi nōn potuit? ...
2. Quō Minōs Daedalus inclūdī iussit? ...
3. Quid Daedalus cōnfēcerat et Ariadnae dederat? ...
4. Quis cum Daedalō in labyrinthum inclūsus est? ...
5. Cūr Syra hīc finem facere vult? ...
6. Quā viā Daedalus effugere cōstituit? ...
7. Cūr Icarus labyrinthum 'carcerem' appellāvit? ...
8. Quārē fessus erat Icarus? ...
9. Multumne cibi iis reliquum erat? ...
10. Quōrum auxilium Icarus opperiēbatur? ...

Lēctiō secunda (versūs 32–82)**Lēctiō II****Exercitium 4**

1. Nautae parātī sunt ad nāvīg_____.
2. Syra finem nārr_____ facit quia fessa est nārr_____.
3. Puer autem cupidus est aud_____ neque parātus ad dorm_____.
4. Stīlus necessārius est ad scrīb_____.
5. Sextus industrius est in scrīb_____ et in leg_____ et in comput_____ ; is enim cupidus disc_____ est.
6. Puerī scrībēre discunt scrīb_____ ; ars scrīb_____ haud facilis est.
7. Capitulum xvi est dē mari et dē nāvīg_____.
8. Iūlia dēlectātur in hortō ambul_____ et flōrēs aspici_____.
9. Mēdus cōsiliū ā dominō fugi_____ excōgitāverat.
10. Daedalus filiū, quī vol_____ studiōsus erat, artem vol_____ docuit.
11. Paulum satis est ad beātē vīv_____.
12. Quōmodo loquī discimus? Loquī discimus aliōs loquentēs aud_____ et imit_____.

-nd|um -ī -ō
 [1] -andum -ī -ō
 [2] -endum -ī -ō
 [3] -endum -ī -ō
 [4] -iendum -ī -ō
 nārrāre
 ad nārrandū
 ... nārrandī
 (in/dē) nārrandō

ars
 cautus
 deorsum
 evolāre
 excōgitāre
 figere
 ignis
 imitārī
 infimus
 ingēns
 lacertus
 levāre
 liber
 mollīre
 nātūra
 opus
 orbis
 penna
 perficere
 quidem
 studiōsus
 summus
 sūrsum
 tamquam
 trāns
 ūrere

Exercitium 5

1. Quī in carcere inclūsus est nōn est _____.
2. Avis _____ montēs et flūmina volāre potest.
3. Aquila circum labyrinthum in magnum _____ volābat.
4. Daedalus cōsiliū fugae iam _____ : ālās facere cōstituerat atque ē labyrinthō _____.
5. Ālās cōnficere _____ difficile est, sed Daedalus ālās _____ [= māmās] cōnfēcit ex _____, quās cērā in lacertis _____.
6. Ille _____ [= certē] deus nōn erat, sed tamen arte suā ipsam _____ mūtāre poterat.
7. "Opus iam _____ est" inquit Daedalus, "Ecce exemplum _____ meae novissimum. Iam avēs in volandō _____ possumus."
8. Puer, etsī _____ erat volandī, sē suprā humum _____ nōn potuit.
9. Pater filiū ālās _____ movēre docuit _____ [= sicut] avis.
10. Tum filiū sic monuit: "Nōli volāre in _____ āere prope mare neque in _____ āere prope sōlem, nam _____ sōlis cērā _____ ac pennās _____ poterit. _____ estō!"
11. _____ est pars brachiī superior.

Exercitium 6

1. Quid Daedalus excōgitāverat? ...
2. Quae via sōla iis patebat ad fugiendum? ...
3. Quid Daedalus suprā sē vidit? ...
4. Quae animālia nātūrā volāre possunt? ...
5. Cūr homō volāre nōn potest? ...
6. Quās rēs mirābilēs Daedalus iam cōnfēcerat? ...
7. Quōmodo Daedalus ālās cōnfēcit? ...
8. Ubi fixae sunt ālae? ...
9. Cūr Īcarus nōn statim volāre potuit? ...
10. Quid Daedalus filium suum docuit? ...
11. Ubi pater Īcarum volāre iussit? ...
12. Cūr ei nōn licēbat in summum caelum ascendere? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertiā (versūs 83–145)

Exercitium 7

Exempla: Thēseus, postquam ē Crētā profectus est, Naxum vēnit

= Thēseus ē Crētā profectus Naxum vēnit.

Quīntus, quī cultrum medicī verēbātur, oculōs clausit

= Quīntus cultrum medicī veritus oculōs clausit.

cultrum veritus :
cultrum verēns

1. Minōs Thēseum _____ [= postquam Thēseum persecūtus est] domum revertit.
2. Daedalus filium _____ [= postquam filium ōsculātus est] "Iam sequere mē!" inquit.
3. Ita _____ [= Postquam ita locūtus est] Daedalus cum filiō ēvolāvit.
4. Filium Ariadnae _____ [= Postquam filium Ariadnae secūtus est] Thēseus exitum labyrinthī repperit.
5. Tabellārius canem _____ [= quī canem verēbātur] intrāre nōluit.
6. Aegeus filium mortuum esse _____ [= quī filium mortuum esse arbitrābātur] in mare sē iēcit.

Exercitium 8

1. Peloponnēsus nōn insula, sed _____ est.
2. Daedalus et Īcarus ē labyrinthō ēvolantēs novā _____ gaudēbant ac _____ [= magnum numerum] insulārum mirābantur.
3. Īcarus _____ [= deorsum aspiciēns] paene tōtū _____ terrārum vidēre poterat, _____ [= sūrsūm aspiciēns] sōlem lūcentem vidit.
4. Puer _____ [= nimis audāx] in summum caelum ascendit.
5. Tum _____ [= factum est] id quod pater timuerat: sōl _____ [$<$ prope] cēram mollivit et pennās ussit.
6. Puer, lacertōs nūdōs _____, in mare cecidit.
7. Haec fābula nōn solum dēlectandī, _____ [= sed] etiam monendī _____ nārrātur.
8. Ex omnibus fābulis haec dē _____ [$<$ cadere] Īcarī Quīntum _____ dēlectat.
9. Puer fessus Syram abeuntem nōn _____.
10. Rēs quae procul absunt parvae esse _____.
11. In somnīs Quīntus volāre sibi _____ [= sē volāre putat].
12. Sī industrius es, multum discis, _____ [= sī autem] piger es, nihil discis.
13. Nōlī ā rēctā viā _____ !

aberrāre
accidere
cāsus
dēspicere
causā (-ndī)
libertās
māximē
multitūdō
orbis (terrārum)
paeninsula
propinquus
quātere
revocāre
sīn
suspiciere
temerārius
vērum (etiam)
vidērī

Exercitium 9

1. Quis fugam Daedalī et Īcarī animadvertit? ...
2. Quid arbitrātus est pāstor quī eōs volāre vīdit? ...
3. Cūr pater et filius nōn rēctā viā Athēnās volāvērunt? ...
4. Quid volantēs sub sē vidērunt? ...
5. Quid est Peloponnēsus? ...
6. Quōmodo Peloponnēsus cum reliquā Graeciā coniungitur? ...
7. Quid est Corinthus? ...
8. Quārē Īcarus ad sōlem ascendit? ...
9. Quid tum puerō temerariō accidit? ...
10. Quid appellātur id mare quō Īcarus cecidit? ...
11. In quā insulā inventum est corpus puerī? ...
12. Cūr Quīntus fessus nōn est fābulās audiendō? ...
13. Quārē nārrātur haec fābula? ...

Lēctiō grammatica (versūs 146–162)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10Exempla: *Navigāre necesse est. Nautae nāvigāre cupiunt.**Nāvēs necessāriae sunt ad nāvigandum.**Nautae cupidī sunt nāvigandī.**Nautae pecūniam faciunt nāvigandō.*

1. *Nāvigāre* īnfīnītīvus est. *Nāvigandum* nōn īnfīnītīvus, sed _____ est.
2. *Nāvigandum* accūsātīvus gerundiī est; *nāvigandī* est _____, *nāvigandō* _____ gerundiī.
3. Īnfīnītīvus: *vocāre*. Gerundium: accūsātīvus *voca*_____, genetīvus *voca*_____, ablātīvus *voca*_____.
4. Īnfīnītīvus: *vidēre*. Gerundium: accūsātīvus *vide*_____, genetīvus *vide*_____, ablātīvus *vide*_____.
5. Īnfīnītīvus: *legere*. Gerundium: accūsātīvus *leg*_____, genetīvus *leg*_____, ablātīvus *leg*_____.
6. Īnfīnītīvus: *audīre*. Gerundium: accūsātīvus *audi*_____, genetīvus *audi*_____, ablātīvus *audi*_____.

gerundium

[1, 2] [3, 4]

acc. -ndum -endum

gen. -ndī -endī

abl. -ndō -endō

Exercitium 11

1. *accidere*, ac _____isse
2. *capere*, _____isse, _____um esse
3. *cōnsidere*, cōn _____isse
4. *-ficere*, - _____isse, - _____um esse
5. *fīgere*, _____isse, _____um esse
6. *invenīre*, in _____isse, in _____um esse
7. *iungere*, _____isse, _____um esse
8. *iuvāre*, _____isse, _____um esse
9. *mergere*, _____isse, _____um esse
10. *movēre*, _____isse, _____um esse
11. *-spicere*, - _____isse, - _____um esse
12. *ūrere*, _____isse, _____um esse

capiō -iunt

-ficiō -iunt

-spiciō -iunt

Cap. XXVII

Lectiō I

ablātīvus instrūmentī

ager
agere
agricola
amoenus
arāre
arātor
arātrum
cingere
colere
cōpia
crēscere
dēnique
falx
fertilis
frūgēs
frūmentum
instrūmentum
invehere
mātūrus
metere
negōtium
parum
pāscere
pecus
prae
regiō
rudis
sēmen
serere
spargere
ūtī
ūva
-ve
vīnum
vītis

CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM

Lectiō prima (versūs 1–49)

Exercitium 1

Exempla: Quō instrūmentō agricola metit? Falce metit.

Quī metit falce ūtitur.

1. Discipulus stil_____ in tabulā scribit.
2. Discipulus quī scribit stil_____ et tabul_____ ūtitur.
3. Miles gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ pugnat.
4. Miles pugnāns gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ ūtitur.
5. Quī in aliam terram it aut nāv_____ aut curr_____ aut equ_____ vehitur.
6. Avis volāns āl_____ ūtitur; homō ambulāns ūtitur ped_____.
7. In loquendō lingu_____ ūtimur, aur_____ ūtimur in audiendō.

Exercitium 2

1. Hortus Iūlii _____ [= pulcher] agrīs _____.
2. Mēse Augustō _____ metitur; deinde _____ arantur.
3. Vir cuius _____ est agrōs colere _____ dīcitur.
4. Agricola quī _____ arātrō _____.
5. Arātrum est _____ quō agricola arat.
6. _____ [= quī arat] duōs bovēs, quī _____ trahunt, _____ [= ante] sē _____.
7. Agricola quī serit sēmen manū _____.
8. Novum frūmentum _____ ex parvīs _____.
9. Agricolae mēse Augustō frūmentum _____ solent, quia eō mēse frūmentum _____ est.
10. _____ est instrūmentum quō frūmentum metitur.
11. Agricolae primum arant, deinde _____, _____ [= postrēmō] metunt: ita agricolae agrōs suōs _____.
12. Agrī Iūlii, quī magnās _____ ferunt, _____ sunt.
13. In campīs quī nōn arantur ovēs, porcī, bovēs _____.
14. Facilius est _____ pāscere quam agrōs colere.
15. In Italiā _____ [= nōn satis] frūmentī metitur; itaque magnā _____ frūmentī ex Āfricā in Italiam _____.
16. Aegyptiī bis ter _____ [= bis vel ter] in annō metunt.
17. Latium dīcitur ea _____ in quā urbs Rōma sita est.
18. Antīquī Latīnī hominēs _____ [= indoctī] ac barbarī erant.
19. Vineae sunt agrī quī _____ ferunt.
20. _____ efficitur ex frūgibus vītium, quae _____ dicuntur.

Exercitium 3

1. Quid Iūlius post merīdiem facere solet? ...
2. Quid crēscit in agrīs quī hortum cingunt? ...
3. Quō mēse metitur frūmentum? ...
4. Quid est agricolae negōtium? ...
5. Quid est arātrum?
6. Quae bēstiae arātrum trahunt? ...
7. Quōmodo serit agricola? ...
8. Quō instrūmentō ūtitur agricola quī metit? ...
9. Cuius pater est Sāturnus? ...
10. Quid fēcit Sāturnus postquam ē caelō pulsus est? ...
11. Cūr magna Italiae pars nōn arātur? ...

12. Quid est negōtium pāstōris? ...
13. Unde frūmentum Rōmam invehitur? ...
14. Cūr necesse est solum Āfricae rigāre? ...
15. Quotiēs in annō Aegyptiī metere possunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 50–114)

Lēctiō II

Exercitium 4

Exempla: Pater filiū surgere et stāre, tacēre et audire iubet =
Pater filiō imperat ut surgat et stet, taceat et audiat.

1. Magister discipulōs cōsidere et tacēre iubet = Magister discipulīs imperat ut....
2. Magister Mārcum surgere et respondēre iubet =
3. Domina ancillam intrāre iubet =
4. Gubernātor nautās aquam haurire iubet =
5. Dominus servōs industriē labōrāre iubet =
6. Iūlius iānitōrem vigilāre et domum bene cūstōdire iubet =
7. Dux milītēs oppidum hostium oppugnāre iubet =
8. Iūlius servum medicum arcessere iubet =
9. Medicus Quīntum ōs aperire et linguam ostendere iubet =
10. Medicus Iūlium braccium puerī tenēre iubet =
11. Iūlius servōs cōsistere et manēre iubet =

- [1] -et -ent
[2, 3, 4,] -at -ant
[1] -āre
-et -ent
[2] -ēre
-cat -eant
[3] -ere
-at -ant
[4] -ire
-iat -iant

Exercitium 5

1. Iūlius _____ [= villam cum agrīs] habet sub monte Albānō.
2. Multī dominī Rōmānī, quī ipsī in agrīs nōn _____ , _____
[= opus] agricolārum indignum esse _____ [= putant].
3. Iūlius in praediō suō _____ [= sub urbe sitō] nōn labōrat,
sed _____ .
4. Itaque sē _____ agricolīs beātum esse _____ [= exīstimat].
5. Rōmae Iūlius multa negōtia _____ [< urbs] cūrāre dēbet, neque
ūllum _____ ei est.
6. Post merīdiem dominus _____ [= circum] agrōs et vīneās ambulat.
7. Nōn urbs, sed _____ amoenum et quiētum Iūlium dēlectat.
8. _____ est agricola quī aliēnōs agrōs _____ dominō colit.
9. _____ colōnus DCCC sēstertiōs Iūliō dēbet.
10. Iūlius colōnō imperat _____ mercēdem solvat: "Solve mercēdem, quam iam
saepe _____ tē [= ā tē] poposcī!"
11. Colōnus pauperrimus, quī _____ nummum _____ possidet, sē ad pedēs
dominī _____ ; miser colōnus dominum _____ ut patientiam habeat.
12. Iūlius: "Vir _____ sum, sed hic finis est patientiae meae!"
13. Colōnus: "Nōlī mē ab uxōre gravidā _____ ! Per omnēs deōs tē ōrō."
14. Iūlius _____ colōnī movētur: colōnō imperat ut uxōrem _____
cūret ac mercēdem intrā _____ [xxx] diem solvat.
15. _____ infāntium multum temporis magnamque _____ postulat.
16. Bona māter infāntēs suōs nōn _____ , sed bene cūrat.

- abs
cūra
cēnsere
circā
colōnus
exīstimāre
gravidā
labor
labōrāre
nē... quidem
neglegere
ōrāre
ōtium
patiēns
patientia
prae
praedium
precēs
prō
prōicere
quīdam
quiēscere
rapere
rūs
suburbānus
trīcēsīmus
urbānus
ut

Exercitium 6

1. Ubi ambulat Iūlius? ...
2. Quālēs sunt villae quibus lacus Albānus cingitur? ...
3. In quā Italiae regiōne plūrimae sunt villae? ...
4. Quōs Iūlius ambulāns aspicit in agrīs? ...
5. Cūr Iūlius sē prae agricolīs beātum esse cēnsat? ...

Lectiō III

[1]

-em -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[2, 3, 4]

-am -āmus
-ās -ātis
-at -ant

sim -sīmus
sīs -sītis
sit -sint

6. Quid est colōnus? ...
7. Omnēsne colōnī mercēdem ad diem solvērunt? ...
8. Quot sēstertiōs quīdam colōnus Iūliō dēbet? ...
9. Quid Iūlius illī colōnō imperat? ...
10. Quid colōnus Iūlium ōrat? ...
11. Cūr colōnus mercēdem statim solvere nōn potest? ...
12. Quot liberī illī colōnō sunt? ...
13. Cūr uxor colōnī liberōs cūrāre nōn potest? ...
14. Quid Iūlius colōnum monet? ...

Lectiō tertia (versūs 115–180)

Exercitium 7

Exempla:

Dominus servum monet ut industrius sit: ut labōret nēve quiescat: “Moneō tē ut industrius sīs: ut labōrēs nēve quiescās!” Servus: “Opus nōn est mē monēre ut industrius sim: ut labōrem nēve quiescam.”

Dominus servōs monet ut industrii sint: ut labōrent nēve quiescant:

“Moneō vōs ut industrii sītis: ut labōrētis nēve quiescātis.” Servi: “Opus nōn est nōs monēre ut industrii simus: ut labōrēmus nēve quiescāmus.”

1. Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv____: “Imperō tibi ut mercēdem solv____!”
2. Iūlius: “His litterīs magister mē monet ut mercēdem solv____.”
3. Dux militēs monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____: “Moneō vōs ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____!”
4. Miles fortissimus: “Audīte, amīcī: dux nos monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____.”
5. Iūlius ad amīcum absentem scribit: “Tē ōrō ut ad mē scrib____ aut ipse veni____. Cūrā ut vale____ et mē am____!”
6. Iūlia: “Māter semper mē monet ut cauta s____, nec umquam monet vōs, puerī, ut cauti s____.”
7. Mārcus: “Māter tē monet ut cauta s____ quia tū cauta nōn es; nōs vērō cauti sumus: itaque opus nōn est nōs monēre ut cauti s____.”

Exercitium 8

Exempla:

Dominus imperat ut servus verberētur et inclūdatur (= Dominus servum

verberārī et inclūdī iubet). Servus: “Cūr imperās ut ego verberer et inclūdār?” (= “Cūr mē verberārī et inclūdī iubēs?”) Dominus: “Mē rīdēs!

Itaque imperō ut verberēris et inclūdāris!” (= “Itaque tē verberārī et inclūdī iubeō!”)

Dominus imperat ut servi verberentur et inclūdantur (= D. servōs verberārī et inclūdī iubet). Servi: “Cūr imperās ut nōs verberēmur et inclūdāmur?”

(= “Cūr nōs verberārī et inclūdī iubēs?”) Dominus: “Mē rīdētis! Itaque imperō ut verberēmini et inclūdāmini!” (= “Itaque vōs verberārī et inclūdī iubeō!”)

1. Dominus imperat ut servus voc____ et interrog____ (= Dominus servum voc____ et interrog____ iubet).
2. Iūlius imperat ut pāstorprehend____ et tene____ (= Iūlius pāstōremprehend____ et ten____ iubet).
3. Colōnus: “Cūrā ut ovēs tuae ab agrīs prohibe____!”
4. Dux nūntium monet ut cautē ex castrīs ēgredi____ et ōret ut sine morā sibi auxilium mitt____.

[1]

-er -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur

[2, 3, 4]

-ar -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur

5. Dux: "Cavē nē vide_____ nēve audi_____ ab hostibus!"
6. Māter filium monet ut bene lav_____ : "Cūrā ut bene lav_____, Mārce, nēve sordidīs manibus proficisc_____!"
7. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut ego bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficisc_____."
8. Māter filiōs monet ut bene lav_____ : "Cūrāte ut bene lav_____, filiī, nēve sordidīs manibus proficisc_____."
9. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut nōs bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficisc_____."

Exercitium 9

1. Iūlius agricolās interrogat dē rēbus _____ [< rūs].
2. _____ sōlis efficit ut vīnum bonum fiat.
3. Nihil vineīs magis _____ quam sōl et calor, neque _____ [= ūlla rēs] iīs magis _____ quam imber et _____.
4. Solum nōn ūmidum, sed _____ est.
5. _____ est magnus numerus bēstiārum quae simul pāscuntur.
6. Pāstor cūrat _____ ovēs ē grege aberrent _____ ā lupō rapiantur.
7. Servus quī officium suum negligit _____ [= improbus] est.
8. Pāstor ovēs, quae frūmentum _____ [↔ mātūrum] carpere volunt, ab agrīs _____ dēbet.
9. Canis cavet _____ ūlla ovis ē grege aberret.
10. Iūlius, quamquam sevērus exīstimātur, tamen _____ nōn est.

calor
frigus
grex
immātūrus
inhūmānus
nē
nēquam
nēve
nocēre
prōdesse
prohibēre
quidquam
rūsticus
siccus

Exercitium 10

1. Dē quibus rēbus Iūlius agricolās interrogat? ...
2. Cūr agricola cēnsēt vīnum bonum futūrum esse? ...
3. Quid vineīs māximē prōdest? ...
4. Quid Iūlius agricolās monet? ...
5. Cūr agrī Iūlii arte rigārī nōn possunt? ...
6. Quid est officium pāstōris? ...
7. Cūr ovis nigra ē grege aberrāvit? ...
8. Quōmodo servāta est ovis? ...
9. Quid Iūlius dē illō pāstōre exīstimat? ...
10. Cūr necesse nōn est pāstōrem arcessere? ...
11. Quid pāstor dominum ōrat? ...
12. Quid Iūlius duōbus agricolīs imperat? ...
13. Quid faciunt ovēs dum pāstor ita tenētur? ...
14. Agricolae hoc videntēs quid agunt? ...
15. Tūne Iūlium dominum sevērū esse cēnsēs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 181–235)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11**Activum**

1. *Intrat* est tempus praesens; *intrēt* quoque tempus _____ est.
2. *Intra|t* est indicativus praesentis; *intr|ēt* nōn indicativus, sed _____ praesentis est.
3. *Tace|t, claud|it, dormi|t* est indicativus praesentis; *tace|at, claud|at, dormi|at* _____ est.
4. Coniunctivus praesentis: persōna tertia: [1] -et, -ent, [2, 3, 4] -at, -ant; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prima: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

indicativus et
coniunctivus
coniunctivus
praesentis

act.	sing.	plūr.
[1]	-e m	-ē mus
	-ē s	-ē tis
	-e t	-e nt
[2, 3, 4]	-a m	-ā mus
	-ā s	-ā tis
	-a t	-a nt

pass.	sing.	plūr.
[1]	-e r	-ē mur
	-ē ris	-ē mini
	-ē tur	-e ntur
[2, 3, 4]	-a r	-ā mur
	-ā ris	-ā mini
	-ā tur	-a ntur

prō-sum -sumus -sunt
-sim -sis -sit...
rapiō -iunt

Cap. XXVIII

Lectiō I

-ēsīm|us -a -um
40, 50, 60, 70, 80, 90:
-gintā
-gēsīm|us -a -um
200, 300, 600:
-cent|i -ae -a
-centēsīm|us -a -um
400, 500, 700, 800, 900:
-gent|i -ae -a
-gentēsīm|us -a -um

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
6. Pers. 2	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
7. Pers. 3	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
8. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
9. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
10. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
11. Coniunctivus praesentis verbī esse: singularis: pers. 1 sim, 2 s_____, 3 s_____, plūralis: pers. 1 s_____, 2 s_____, 3 s_____.				

Passivum

- Amā|tur est indicativus praesentis passivī; am|ētur _____ praesentis passivī est.
- Tenē|tur, scrib|itur, pūnī|tur est indicativus praesentis passivī; tene|ātur, scrib|ātur, pūnī|ātur _____ est.
- Coniunctivus praesentis passivī: persōna tertia: [1] -ētur, -entur, [2, 3, 4] -ātur, -antur; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prima: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
15. Pers. 1	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
16. Pers. 2	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
17. Pers. 3	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
18. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
19. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
20. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____

Exercitium 12

- crēscere, _____isse.
- dēsinere, dē_____isse.
- neglegere, _____isse, _____um esse.
- poscere, _____isse.
- prōdesse, _____isse.
- quiēscere, _____isse.
- rapere, _____isse, _____um esse.
- spargere, _____isse, _____um esse.

CAPITVLVM DVOETRICESIMVM

Lectiō prima (versūs 1–55)

Exercitium 1

Exemplum: vīgintī annīs post = vīcēsīmō annō post.

20. vīcēsīm us -a -um	80. octōgēsīm us	500. quīngentēsīm us
30. tricēsīm us	90. nōnāgēsīm us	600. sescentēsīm us
40. quadrāgēsīm us	100. centēsīm us	700. septingentēsīm us
50. quīnquāgēsīm us	200. ducentēsīm us	800. octingentēsīm us
60. sexāgēsīm us	300. trecentēsīm us	900. nōngentēsīm us
70. septuāgēsīm us	400. quadringentēsīm us	1000. millēsīm us

- _____ [xxx] annīs post = _____ annō post.
- _____ [xl] annīs post = _____ annō post.
- _____ [l] annīs post = _____ annō post.
- _____ [lx] annīs post = _____ annō post.
- _____ [lxx] annīs post = _____ annō post.
- _____ [lxxx] annīs post = _____ annō post.

7. _____ [xc] annīs post = _____ annō post.
8. _____ [c] annīs post = _____ annō post.
9. _____ [cc] annīs post = _____ annō post.
10. _____ [ccc] annīs post = _____ annō post.
11. _____ [cccc] annīs post = _____ annō post.
12. _____ [d] annīs post = _____ annō post.
13. _____ [dc] annīs post = _____ annō post.
14. _____ [dcc] annīs post = _____ annō post.
15. _____ [dccc] annīs post = _____ annō post.
16. _____ [cm] annīs post = _____ annō post.
17. _____ [m] annīs post = _____ annō post.

Exercitium 2

1. _____ angustum Siciliam ab Italiā _____ [= dīvidit].
2. Tempestāte mǎximā necesse fuit mercēs ē nāve _____ .
3. _____ Mēdi verbīs Lȳdiae turbātus est.
4. Mēdus: “ _____ deus an homō est iste dominus tuus, cui ventī _____ [= pārēre] videntur?”
5. Iēsūs Chrīstus _____ est in oppidō Bethlehem; _____ [= illūc] vērunt rēgēs ex oriente, quī infāntem _____ [= sicut] deum _____ .
6. Magna _____ hominū Chrīstum docentem sequēbātur.
7. Ex _____ [= tōtā] Iūdaea hominēs aegrī, quī _____ dē factīs eius mīrābilibus audīverant, ad Chrīstum conveniēbant.
8. Deus, quī semper vivit, nōn _____ , sed _____ est.
9. Hominēs, quī _____ ac _____ , mortālēs sunt.
10. _____ est quī vidēre nōn potest, _____ quī audire nōn potest, _____ quī loquī nōn potest, _____ quī ambulāre nōn potest.
11. Mēdus manum _____ et _____ [= parvum librum] Lȳdiae _____ .
12. Matthaeus facta et _____ Chrīstī _____ [= nārrat].

adōrāre
animus
apprehendere
caecus
claudus
dictum
disiungere
ēicere
eō
extendere
fāma
fretum
immortālis
libellus
memorāre
morī
mortālis
mūtus
nāscī
nātus
oboedire
surdus
turba
ūniversus
utrum
velut

Exercitium 3

1. Quō nāvīgant Mēdus et Lȳdia? ...
2. Estne mare adhūc turbidum? ...
3. Ubi est fretum Siculum? ...
4. Quā dē causā gaudent nautae? ...
5. Cūr nōn gaudet mercātor? ...
6. Dē quibus rēbus cōgitat Mēdus? ...
7. Cūr Lȳdia Mēdum aegrōtāre putat? ...
8. Ubi nātus est Chrīstus? ...
9. Ubi sita est Iūdaea? ...
10. Quī Chrīstum parvulum adōrāvērunt? ...
11. Cūr hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant? ...
12. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...

Lectiō II

-ret -rent	
-rētur -rentur	
[1] -āret -ārent	
-ārētur -ārentur	
[2] -ēret -ērent	
-ērētur -ērentur	
[3] -eret -erent	
-erētur -erentur	
[4] -īret -īrent	
-īrētur -īrentur	
esset essent	

anima
cessāre
cōnstāre
ēvolvere
habēre
Inferī
mundus
nāvicula
per
potestās
prīnceps
rēgnāre
rogāre
salvus
suscitāre
versārī
vigilia

Lectiō secunda (versūs 56–108)

Exercitium 4

Exempla:

Dominus servō imperāvit ut tacēret et audiret, tum eum monuit ut labōraret
nēve quiēsceret: ut industrius esset.

Dominus servīs imperāvit ut tacērent et audirent, tum eōs monuit ut
labōrarent nēve quiēscerent: ut industrii essent.

Dominus imperāvit ut servus improbus vocārētur, prehenderētur, tenērētur,
pūnirētur.

Dominus imperāvit ut servī improbi vocārentur, prehenderentur, tenērentur,
pūnirentur.

1. Iēsūs virō claudō imperāvit ut surg_____ et ambul_____.
2. Medicus Quīntō imperāvit ut ōs aper_____ et linguam ostend_____.
3. Dux militēs monuit ut fortiter pugn_____ nēve hostēs tim_____.
4. Mīnōs postulāvit ut Athēniēnsēs ad Minōtaurum mitt_____.
5. Ariadna Thēseum monuit ut cav_____ nē ā mōnstrō occid_____.
6. Thēseus Ariadnam rogāvit ut sē ante iānuam opper_____.
7. Mīnōs imperāvit ut Daedalus in labyrinthum inclūd_____.
8. Daedalus filium suum monuit ut cautus es_____ in volandō.
9. Christus efficere poterat ut hominēs caecī vid_____, surdī aud_____,
mūtī loqu_____, atque ut agrī sālī es_____.

Exercitium 5

1. Mēdus Lȳdiam _____ [= ōrat] ut aliquid sibi legat.
2. Lȳdia librum _____ [= aperit] et legit dē Iaīrō, _____
Iūdāeorū, cuius filiam mortuam Iēsūs _____ [= excitāvit].
3. Mēdus: "_____ deōs immortalēs! Deus tuus māximam _____
habēre vidētur!"
4. Trēs diī ūniversum _____ inter sē divisisse dicuntur.
5. Iuppiter deus māximus _____ [= existimātur].
6. Plūtō _____ [= rēx est] apud _____, ubi _____
mortuōrum velut umbrae _____ dicuntur.
7. Quārtā _____ noctis discipulī, quī in _____ [= parvā nāve]
erant, Iēsum super mare ambulāntem vidērunt.
8. Discipulis turbātis Christos "_____ estōte!" ait.
9. Incipiēns mergī Petrus clāmāvit: "Domine, _____ mē fac!"
10. Paulō post ventus _____.

Exercitium 6

1. Cūr Mēdus Lȳdiae libellum reddit neque ipse legit? ...
2. Quid Iēsūs virō claudō imperāvit? ...
3. Quid Iaīrus rogāvit Iēsum? ...
4. Quid fēcit Iēsūs in domō Iaīrī? ...
5. Potestne Iuppiter hominēs mortuōs suscitāre? ...
6. Quī diī mundum inter sē divisērunt? ...
7. Quis deus rēx maris est? ...
8. Quis apud Inferōs rēgnat? ...
9. Quōmodo Iēsūs ad nāviculam discipulōrum vēnit? ...
10. Cūr turbātī sunt quī in nāviculā erant? ...
11. Quid Iēsūs Petrum facere iussit? ...
12. Num Petrus mersus est? ...
13. Quid dixerunt discipulī postquam Iēsūs in nāviculam ascendit? ...

Lectiō tertia (versūs 109–189)

Exercitium 7

Exempla:

Māter filiā monuit ut cavēret nē in fluvium caderet ac mergeretur; nec vērō opus erat monēre filiōs ut cavērent nē in fluvium caderent ac mergerentur.

Filia: “Māter mē monuit ut cavērem nē in fluvium caderem ac mergerer; sed cūr nōn monuit vōs, puerī, ut cavērētis nē in fluvium caderētis ac mergerēmini?”

Filiī: “Māter tē monuit ut cavērēs nē in fluvium caderēs ac mergerēris, quia cauta nōn es; nec vērō opus erat nōs monēre ut cavērēmus nē in fluvium caderēmus ac mergerēmur.”

1. Mēdus: “Dominus ā mē postulābat ut semper industrius es_____.”
2. Lŷdia: “Amīcae meae mē ōrābant ut Rōmae sēcūm manē_____, sed tū mihi persuāsistī ut tēcūm venī_____.”
3. Mēdus: “Gaudeō quod amīcae tuae tibi persuādere nōn potuerunt ut Rōmae manē_____ nēve mēcūm venī_____.”
4. Iūlius: “Nōnne vōs monueram, filiī, nē arborem ascend_____?”
5. Quīntus: “Certē nōs monuerās ut cautī es_____ nēve arborem ascend_____, sed Mārcus mihi persuāsīt ut arborem ascend_____.”
6. Iūlius: “Quōmodo Mārcus tibi persuādere potuit ut arborem ascend_____, sī ego tē monueram ut cautus es_____ nēve id fac_____?”
7. Lŷdia: “Laetāminī, nautae! Chrīstus cūrāvit ut vōs salvī es_____ atque ē māximō periculō servā_____.”
8. Nauta: “Fortasse Chrīstus cūrāvit ut tū servā_____, at certē Neptūnus cūrāvit ut ego servā_____!”
9. Lŷdia: “Chrīstus cūrāvit ut nōs omnēs servā_____.”

Exercitium 8

Exempla:

Quārē Mēdus Rōmam venit? Rōmam venit, ut amīcam suam videat

[= ...quia amīcam suam vidēre vult].

Quārē Mēdus fugit? Mēdus fugit, nē serviat [= ...quia servīre nōn vult].

Quārē Mēdus Rōmam vēnit? Rōmam vēnit, ut amīcam suam vidēret

[= ...quia amīcam suam vidēre volēbat].

Quārē Mēdus fūgit? Mēdus fūgit, nē serviret [= ...quia servīre nōlēbat].

1. Magister calamum prōmit, _____ scrib_____ [= quia scribere vult].
2. Mercātōrēs mercēs vēndunt, _____ pecūniam faci_____ [= quia pecūniam facere volunt].
3. Pāstor umbram petit, _____ in sōle ambul_____ [= quia in sōle ambulāre nōn vult].
4. Hominēs vestimenta gerunt, _____ frig_____ [= quia frīgēre nōlunt].
5. Ariadna Thēseō filum dedit, _____ eum serv_____ [= quia eum servāre volēbat].
6. Daedalus ālās cōnfēcīt, _____ ē labyrinthō evol_____ [= quia ē labyrinthō evolāre volēbat].
7. Lŷdia oculōs clausit, _____ fulgura vid_____ [= quia fulgura vidēre nōlēbat].
8. Multī hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant, _____ ab eō sār_____ [= quia ab eō sārārī volēbant]

Lectiō III

[1, 2, 4]

-rem -rēmus
-rēs -rētis
-ret -rent

[3]

-erem -erēmus
-erēs -erētis
-eret -erent

[1, 2, 4]

-rer -rēmur
-rēris -rēmini
-rētur -rentur

[3]

-erer -erēmur
-erēris -erēmini
-erētur -erentur

essem essēmus
essēs essētis
esset essent

coniunctivus post

ut, nē fināle(< finis : id quod
petitur)

admirārī
 attentus
 eundī
 impendēre
 mālle mālō māvult
 pecūlium
 periculōsus
 periculum
 perire
 persuādēre
 pervenire
 potius
 praedō
 salvāre
 servire
 spērāre
 tranquillitās
 tūtus
 vitāre
 vorāgō

Exercitium 9

- Discipulī ad Iēsum accessērunt dicentēs: "Domine, _____ [= salvōs fac] nōs! _____!"
- Iēsūs ventis imperāvit et facta est _____ [< tranquillus] magna.
- Nōn solum tempestātēs, sed multa alia _____ nautis _____.
- _____ maritimī nāvēs persequuntur ut mercēs rapiant.
- Nūllum mare _____ est ā praedōnibus.
- Scylla dicitur saxum _____ [< periculum] quō nāvēs franguntur.
- _____ est locus quō nāvēs flūctibus vorantur.
- Difficile est omnia maris pericula _____.
- Mēdus _____ sē salvum in Graeciam perventūrum esse.
- Is enim in Graeciā liber vivere _____ quam in Italiā dominō sevērō _____; itaque cupidus est in Graeciam _____ [< ire].
- Gubernātor dicit 'sē morī _____ quam servīre': "Ego morī _____ quam servīre."
- Intrā sex vel _____ octō diēs amīcī nostrī in Graeciam _____.
- Haud facile fuit Lȳdiae _____ ut Rōmā proficiscerētur.
- Gubernātor pulchritūdinem anulī _____ [= mīratur].
- Discipulus _____ est quī studiōsē audit.
- _____ est pecūnia dominī quae servō datur.

Exercitium 10

- Quem gubernātor putat potestātem maris habēre? ...
- Iamne nāvis extrā periculum est? ...
- Quārē praedōnēs maritimī nāvēs persequuntur? ...
- Quae pericula in fretō Siculō nautis impendent? ...
- Cūr Mēdus in Graeciā vivere māvult quam in Italiā? ...
- Cui dominō Mēdus serviēbat? ...
- Quid dominus Rōmānus ā Mēdō postulābat? ...
- Quārē Mēdus ē villā dominī Rōmam fūgit? ...
- Quōmodo Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum venīret? ...
- Quid Lȳdia gubernātōrī ostendit? ...
- Cūr gubernātor Mēdum anulū ēmisit mīratur? ...
- Cūr Mēdus rubet neque respondet? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 190–232)

Exercitium 11

Activum

coniunctivus imperfecti

- Amā|bat est indicativus imperfecti; amā|ret nōn indicativus, sed _____ imperfecti est.
- Tacē|bat, leg|ēbat, dormi|ēbat est indicativus imperfecti: tacē|ret, leg|eret, dormi|ret _____ est.
- Coniunctivus imperfecti: singularis: pers. 1 -rem, 2 -_____, 3 -_____; plūralis: 1 -_____, 2 -_____, 3 -_____.

act.

	sing.	plūr.
[1,2,4]	-re m	-rē mus
	-rē s	-rē tis
	-re t	-re nt
[3]	-ere m	-erē mus
	-erē s	-erē tis
	-ere t	-ere nt

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	vocā_____	vocā_____	vidē_____	vidē_____
5. Pers. 2	vocā_____	vocā_____	vidē_____	vidē_____
6. Pers. 3	vocā_____	vocā_____	vidē_____	vidē_____
7. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	audī_____	audī_____
8. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	audī_____	audī_____
9. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	audī_____	audī_____

10. Coniunctivus imperfecti verbi *esse*: singularis: pers. 1 *essem*, 2 *es*_____,
3. *es*_____; pluralis: pers. 1 *es*_____, 2 *es*_____, 3 *es*_____.

Passivum

11. *Amā|bātur* est indicativus imperfecti passivi; *amā|rētur* _____
imperfecti passivi est.
12. *Tenē|bātur*, *leg|ēbātur*, *pūn|ēbātur* est indicativus imperfecti passivi;
tenē|rētur, *leg|rētur*, *pūn|rētur* _____
_____ est.
13. Coniunctivus imperfecti passivi: singularis: pers. 1 *-rer*, 2 *-*_____,
3 *-*_____; pluralis: pers. 1 *-*_____, 2 *-*_____, 3 *-*_____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
17. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
18. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
19. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____

pass.

	sing.	plūr.
[1,2]	<i>-re r</i>	<i>-rē mur</i>
[4]	<i>-rē ris</i>	<i>-rē minī</i>
	<i>-rē tur</i>	<i>-rē ntur</i>
[3]	<i>-ere r</i>	<i>-erē mur</i>
	<i>-erē ris</i>	<i>-erē minī</i>
	<i>-erē tur</i>	<i>-erē ntur</i>

Exercitium 12

1. *discere*, _____ *isse*
2. *dividere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *ēicere*, *ē* _____ *isse*, *ē* _____ *um esse*
4. *morī*, _____ *um esse*
5. *nāscī*, _____ *um esse*
6. *persuādēre*, *per* _____ *isse*
7. *prōmere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
8. *surgere*, _____ *isse*
9. *vīvere*, _____ *isse*

ē-iciō -iunt
morior -iuntur

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM

Cap. XXIX

Lectiō prima (versūs 1–59)

Lectiō I

Exercitium 1

Exempla: Vir turbātus exclāmat: “Quid faciam? Quid spērem?”

Vir turbātus nescit quid faciat aut quid spēret.

1. Mercātor queritur: “Quid faci_____? Quōmodo uxōrem et liberōs al_____?
Quōmodo nōs vīv_____ sine pecūniā?”
2. Mēdus sē interrogat: “Quid Lȳdiae responde_____? Utrum vērum dīc_____
an tace_____? Quōmodo mē excūs_____?”
3. Mēdus nescit quid Lȳdiae responde_____.
4. Ariadna: “Quid nunc ag_____? Nesciō quō mē vert_____. Unde auxilium
pet_____? Quem deum invoc_____?”
5. Īcarus: “Inclūsī sumus, pater. Quid faci_____? Quōmodo exitum
inveni_____? Ā quō auxilium pet_____?”
6. Lȳdia: “Utrum Rōmae mane_____ an proficisc_____? Utrum rīde_____ an
plōr_____?” Lȳdia sē interrogat utrum rīde_____ an plōr_____.

coniunctivus
dubitātivus (< dubitare)

Exercitium 2

1. Multae nāvēs mersae in _____ maris iacent.
2. Nautae, quamquam _____ [= haud paucī] in marī pereunt, ā
nāvīgandō nōn _____.
3. Mercātōrēs perīcula maris adīre nōlunt, sed domī _____.

adicere
aestimāre
afficere
āmittere

dēterrēre
divitiae
fēlix
frūstrā
fundus
iactūra
laetitiae
lucrum
maestus
mīrus
nōnnūllī
nostrum
perturbāre
precārī
querī
remanēre
spēs
trīstitia
vestrum
vita

4. Nōn decet mercēs plūris _____ quam vītā nautārum.
5. Mercēs vëndendō mercātor magnum _____ sē factūrum esse spērābat, sed ea _____ iam periit, postquam mercēs eiectae sunt.
6. Mercātor sic _____ : "Heu, mē miserum! Omnēs mercēs meās _____ !"
7. Gubernātor: "Hominēs _____ sumus quod adhūc vīvimus: nēmō _____ [= ē nōbis] _____ āmisit."
8. Ita nauta mercātōrem _____ [= trīstem] cōsōlārī cōnātur, sed _____ .
9. _____ [< iacere] mercium mercātor māximās _____ [< dives] āmisit.
10. Mercātor: "Nēmō _____ [= ē vōbis] assem āmisit. _____ nōn est vōs laetārī."
11. _____ [< laetus] nautārum mercātōrem nōn _____ , neque _____ [< trīstis] mercātōris nautās afficit.
12. Vir _____ [= valdē turbātus] deōs _____ [= ōrat] ut mercēs sibi reddant.
13. Adverbium ad verbum _____ [= additur].

Exercitium 3

1. Ubi sunt eae nāvēs quae in mare mersae sunt? ...
2. Cūr mercātōrēs domī remanēre solent? ...
3. Quōmodo lucrum faciunt mercātōrēs? ...
4. Quid mercātor Ōstiā proficiscēns spērābat? ...
5. Quōmodo mercātor iam pauper factus est? ...
6. Quā dē causā queritur mercātor? ...
7. Quōs mercātor alere dēbet? ...
8. Quōmodo gubernātor mercātōrem cōsōlātur? ...
9. Quem accūsāt mercātor? ...
10. Cūr nautae sē fēlicēs esse cēsent? ...
11. Quid mercātor deōs precātur? ...
12. Quid sē interrogat miser mercātor? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 60–126)

Exercitium 4

Exempla: Nēmō tam stultus est ut haec nōn intellegat.

Infāns ita vāgit ut māter excitētur.

Tanta erat potestās rēgis ut omnēs eum metuerent.

1. Sōl tam clārus est ut omnēs terrās lūce suā illūstr_____ .
2. Mārcus tam piger est ut nihil disc_____ .
3. Sextus tam industrius est ut cotidiē laud_____ ā magistrō.
4. Mārcus ita sē laudat ut pater eī nōn crēd_____ .
5. Canis tantus ac tam ferōx est ut omnēs eum time_____ .
6. Mārcus tam sordidus erat ut pater eum vix cognōsc_____ .
7. Orpheus tantā arte canēbat ut ferae ad eum accēd_____ .
8. Ariōn tam pulchrē canēbat ut alter Orpheus appellā_____ .
9. Tantus erat numerus hostium ut Rōmānī in castrīs remanē_____ .
10. Magna tempestās facta est, ita ut nāvis operī_____ flūctibus.

coniunctivus post
ut cōsecutivum
(< cōn-sequi)

Exercitium 5

1. Orpheus omnibus _____ est: nēmō tam _____ est ut eum ignōret.
2. Ariōn quoque fidicen _____ [= multīs nōtus] fuit.
3. Mēdō Ariōn _____ est [= Mēdus Arionem nōn nōvit].
4. Tam pulchrē canēbat Orpheus ut fluvii _____ [= celerrimī] cōsisterent, nē _____ eius turbārent.
5. Ariōn nautās precātus est ut sibi _____ : “Nōlīte mē necāre! _____ mihi [= sinite mē] in patriam revertī!”
6. Nautae precibus eius ita _____ sunt ut manūs ab eō _____ .
7. Antequam in mare _____ , Ariōn _____ cēpit et in _____ [= altā] puppī stāns _____ cecinit.
8. Delphīnus, quī cantū _____ erat, Arionem natantem _____ eumque in _____ suō sedentem vēxit et in litus Graeciae _____ .
9. _____ [= illinc] Ariōn _____ [= statim] Corinthum iit.
10. Rēx Arionem _____ [= tamquam] virum _____ [< fallere] cūstōdīri iussit.
11. Dum rēx nautās interrogat, Ariōn _____ [= subitō] iīs _____ .
12. Tum nautae _____ suum _____ sunt [= fassī sunt].
13. Haec est fābula dē mirābili _____ Arionis.
14. Nōlī _____ ! Spēs est, dum anima est.

abstinēre
allicere
appārere
cantus
carmen
celsus
cōnfītērī
dēsīlire
dēspērāre
dorsum
expōnere
fallāx
fidēs
ignārus
ignōtus
inde
malefīcium
nōbilis
nōtus
parcere
permittēre
permovēre
prōtinus
quasi
rapidus
repente
salūs
subīre

Exercitium 6

1. Quid Orpheus cantū suō efficiēbat? ...
2. Quārē Orpheus ad Inferōs dēscendit? ...
3. Quam fābulam nārrat gubernātor? ...
4. Cūr nautae Ariōnī invīdēbant? ...
5. Quid Ariōn nautās precātus est? ...
6. Quid nautae Ariōnī imperāvērunt? ...
7. Quid fēcit Ariōn antequam in mare dēsīluit? ...
8. Quōmodo servātus est Ariōn? ...
9. Cui Ariōn dē salūte suā nārrāvit? ...
10. Num rēx Periander Ariōnī crēdidit? ...
11. Quid rēx nautās interrogāvit? ...
12. Vērūmne īi respondērunt? ...
13. Cūr nautae malefīcium suum confessī sunt? ...
14. Quid nōs monet haec fābula? ...

Lectiō III

Lectiō tertia (versūs 127–202)

Exercitium 7

1. Cum Ariōn in patriam suam nāvig_____ magnāsque divitiās sēcum hab_____, nautae eum necāre cōstituērunt.
2. Cum Ariadna nocte dorm_____, Thēseus eam dēsēruit.
3. Aegeus, cum vēla ātra vid_____, in mare sē iēcīt.
4. Cum Īcarus sōlī appropinqu_____, pennae ustae sunt.
5. Ariadna, cum Thēseum abīisse intelleg_____, vestem scindēbat.
6. Aemilia virgō Īūlium salūtāre nōlēbat, cum alium virum am_____ [= quia alium virum amābat].
7. Lȳdia Rōmā proficīscēns et gaudēbat, cum amīcum sēcum hab_____, et trīstis erat, cum amīcās relīnqu_____.
8. Cum nāvis flūctibus iact_____, nautae mercēs ēiēcērunt.
9. Perturbātī sunt discipulī, cum Iēsum super mare ambulāntem vid_____.

coniūctīvus post
(1) cum nārrātīvum
(< nārrāre)

(2) cum causāle
(< causa)

10. Polycratēs, cum nimis fēlix es_____ et invidiam deōrum metu_____, ānulum suum abiēcit.
11. Volāre nōn possum, cum ālās nōn hab_____ [= quia ālās nōn habeō].

Exercitium 8

Exempla: Iūlius: "Ubi est Mēdus? Rōmaene est?"

Iūlius interrogat/nescit ubi Mēdus sit: num Rōmae/Rōmaene sit.

Iūlius interrogāvit/nesciēbat ubi Mēdus esset: num Rōmae/Rōmaene esset.

1. Aemilia: "Cūr Iūlia plōrat?" Aemilia interrogat cūr Iūlia plōr_____.
2. Mercātor: "Quis est Ariōn?" Mercātor nescit quis Ariōn_____.
3. Medicus: "Doletne pēs?" Medicus interrogāvit num pēs dol_____.
4. Syra: "Quid dīcit medicus?" Syra interrogābat quid medicus dīc_____.
5. Aemilia: "Medicus interrogat num pēs dol_____."
6. Magister Titum interrogat cūr librum nōn hab_____.
7. Sextus: "Audī, Tite: Magister tē interrogat cūr librum nōn hab_____."
8. Mēdus Lȳdiam iam interrogāverat quis es_____ dominus eius.
9. Rēx nautās interrogāvit num scī_____ ubi es_____ Ariōn et quid fac_____.
10. Syra dubitābat num Quīntus vīv_____.

Exercitium 9

1. Lȳdia Mēdum _____ appellat, quia is nummōs dominī _____.
2. Mēdus _____ [< fūr] fēcit, ut Lȳdiae ānulum _____ [= daret].
3. Lȳdia ānulum dē digitō _____, ut eum in mare _____.
4. Tanta fuit _____ [< fēlix] rēgis ut dī immortalēs eī _____.
5. Polycratēs ānulum _____ [= magnī pretii] abiēcit, ut _____ deōrum ā _____ [= sē] āverteret.
6. Ānulus autem inventus est ā servō quī piscem _____.
7. _____ [= haud rārō] vīta beāta morte miserrimā _____.
8. Vir prūdēns bonam et malam _____ aequō animō fert.
9. Mēdus, quī nāvem _____ [= celerem] _____ [= propius venīre] videt, gubernātōrī _____ ut negōtium suum cūret.
10. Tum gubernātor imperat ut nāvis _____ agātur.
11. Mīnōtaurum occidere nōn malefīcium, sed _____ fuit.

Exercitium 10

1. Quid Lȳdia Mēdum interrogāverat? ...
2. Quid nunc respondet Mēdus? ...
3. Quid Mēdus appellātur ā Lȳdiā? ...
4. Quōmodo Mēdus sē excūsāt? ...
5. Quārē Mēdus fūrtum fēcit? ...
6. Cūr Lȳdia ānulum suum abicere vult? ...
7. Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit? ...
8. Ubi inventus est ānulus Polycratis? ...
9. Quōmodo mortuus est ille tyrannus? ...
10. Quid nōs docet fortūna eius? ...
11. Cūr Mēdus gubernātōrem prōspicere iubet? ...
12. Cūr pallet gubernātor? ...
13. Quōmodo nāvis celerrimē vehī potest? ...
14. Cūr altera nāvis celerius vehitur? ...

abicerere
 appropinquāre
 beneficium
 dētrahere
 dōnāre
 fēlicitās
 finīre
 fortūna
 fūr
 fūrtum
 invidēre
 invidia
 nōnnumquam
 pretiōsus
 rēmus
 secāre
 sēsē
 suādēre
 surripere
 vëlōx

Lectiō grammatica (versūs 203–218)

Lectiō grammatica

Exercitium 11

1. *allicere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *āmittere*, *ā* _____ *isse*, *ā* _____ *um esse*
3. *canere*, _____ *isse*
4. *cōfiterī*, *cōn* _____ *um esse*
5. *crēdere*, _____ *isse*
6. *dēsilīre*, *dē* _____ *isse*
7. *ēripere*, *ē* _____ *isse*, *ē* _____ *um esse*
8. *lābī*, _____ *um esse*
9. *pōnere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
10. *secāre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
11. *suādēre*, _____ *isse*
12. *vehere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

alliciō -iunt

ēripiō -iunt

CAPITVLVM TRICESIMVM

Cap. XXX

Lectiō prīma (versūs 1–38)

Lectiō I

Exercitium 1

1. Vir prūdēns negōtia sua prūd _____ agit.
2. Agricola diligēns agrōs dīlig _____ colit.
3. Pāstor neglegēns ovēs suās negleg _____ cūrat.
4. Sextus nōn rārō, sed frequ _____ laudātur.
5. Homō cōstāns et patiēns dolōrēs cōnst _____ ac pati _____ fert.

-ēns -entis

-enter (*adv*)

-āns -antis

-anter (*adv*)

Exercitium 2

1. _____ dīcitur cibus quī _____ hōrā decimā sūmitur.
2. Cornēlius et Orontēs, amīcī et _____ Iūlii, ab Aemiliā _____ [= accipiuntur], dum Iūlius in _____ lavātur.
3. Aemilia maritum suum _____ excūsāt: "Iūlius tardē revertit ex agrīs, quod nimis _____ ambulāvit."
4. Tū _____ [= dēnique] Iūlius intrat et amīcōs _____ iubet: "Salvēte, amīcī!"
5. Cornēlius Iūlium prius _____ nōn potuit prae negōtiīs urbānīs.
6. In villā suā dominus ōtiō _____ [= dēlectātur] atque post negōtia _____ .
7. Iūlius, quī ipse in agrīs nōn labōrat, vītā rūsticā nōn _____ , sed _____ esse exīstimat.
8. Quī ex longō _____ revertit, rēs novās _____ [< nūntius] potest.
9. Quī omnia negōtia sua bene cūrat homō _____ est.
10. Dux magnī exercitūs multīs militibus _____ .
11. Quī irātus est frontem _____ .

balneum

cēna

circiter

contrahere

dēmum

diligēns

diū

frui

hospes

iter

iūcundus

molestus

nūntiāre

praeesse

recipere

requiēscere

salvēre

tardus

visere

Exercitium 3

1. Quid agit Iūlius ex agrīs reversus? ...
2. Lavātur Iūlius aquā frigidā tantum? ...
3. Quī adveniunt dum Iūlius vestem novam induit? ...
4. Quī sunt Cornēlius et Orontēs? ...
5. Fabia et Paula quae sunt? ...
6. Quārē hospitēs eā hōrā adveniunt? ...
7. Quis hospitēs advenientēs recipit? ...
8. Quōmodo Aemilia maritum suum tardum excūsāt? ...

Lectiō II

Lectiō secunda (versūs 39–85)

Exercitium 4

Exempla: Discipulus scribit id quod magister dictavit.
 Discipulus scribebat id quod magister dictaverat.
 Discipulus scribet id quod magister dictaverit.

~it ~erunt
 ~erat ~erant
 ~erit ~erint

1. Dominus servum laudat quod industriē labōrāv_____.
2. Herī servus laudātus est quod industriē labōrāv_____.
3. Crās rursus laudābitur sī industriē labōrāv_____.
4. Dominus servōs laudat quod industriē labōrāv_____.
5. Herī servī laudātī sunt quod industriē labōrāv_____.
6. Crās rursus laudābuntur sī industriē labōrāv_____.

Exercitium 5

~erit ~erint

~us	erit	~ī	erunt
~a		~ae	
~um		~a	

1. Cēnābimus, cum primum cocus cēnam parāv_____ et servī triclinium exōrnāv_____.
2. Cēnābimus, cum primum triclinium exōrnāt_____.
3. Puerī ūmidī erunt, sī per imbrem ambulāv_____.
4. Puellae plōrābunt, sī ā puerīs pulsāt_____.
5. Cum Iūlius ūnam hōram dormīv_____, ambulābit, cum satis diū ambulāv_____, lavātum ibit.
6. Militēs ā duce laudābuntur, sī fortiter pugnāv_____.
7. Pater gaudēbit, sī filius industrius fu_____ et ā magistrō laudāt_____.

Exercitium 6

accubāre
 binī
 bonum
 cēnāre
 cocus
 convīva
 convīvium
 coquere
 culīna
 eligere
 equidem
 exōrnāre
 famēs
 īmus
 minister
 parāre
 paulisper
 prīdem
 singulī
 sitis
 sternere

1. Rōmānī circiter hōrā decimā _____ [= cēnam sūmunt].
2. Sī quis nihil ēst nec bibīt, _____ et _____ patitur.
3. Sine aquā _____ [= paulum temporis] vīvere possumus.
4. Orontēs: “ _____ [= ego quidem] sine vinō vīvere nōn possum. Magnum _____ est vīnum.”
5. Ex malīs minimum _____ oportet.
6. _____ est locus ubi cibus _____ et cēna parātur.
7. Quī cibum coquit et cēnam _____ in culīnā, _____ dicitur.
8. _____ vocantur servī quī cibum et vīnum in triclinium ferunt.
9. Ante _____ triclinium flōribus _____ [= ōrnātur] et vestis pretiōsa super lectōs _____.
10. In _____ sunt trēs lectī: lectus summus, medius, _____.
11. Quot _____ in singulīs lectīs _____? _____ aut _____ aut _____.
12. Iūlius: “Cēnam iam _____ parātam esse oportuit!”

Exercitium 7

1. Utrum malum māius est, famēsne an sitis? ...
2. Quid Orontēs bibere māvult quam aquam? ...
3. Quārē hominēs edunt et bibunt? ...
4. Ubi coquitur cibus? ...

5. Cuius negōtium est cibum coquere? ...
6. Quot lectī et quot mēnsae sunt in tricliniō? ...
7. Quibus rēbus exōrnātur triclinium? ...
8. Num convīvae in sellis sedentēs cēnant? ...
9. Quot convīvae in singulis lectis accubant? ...
10. Quandō convīvae in triclinium intrābunt? ...
11. Quot sunt bis bīna? ...

terni
triclinium

Lēctiō tertia (versūs 86–158)

Lēctiō III

Exercitium 8

1. Discipulus verberābitur, sī piger fu_____ : sī male computāv_____, foedē scrīps_____ atque in lūdō dormīv_____.
2. Magister: "Tē verberābō, sī piger fu_____ ac dormīv_____!"
3. Discipulus: "Quid mihi dabis, sī industrius fu_____ ? sī bene computāv_____, pulchrē scrīps_____ nec in lūdō dormīv_____?"
4. Magister: "Nihil tibi dabō, sed laudābō tē, sī bene computāv_____ et pulchrē scrīps_____."
5. Discipulī verberābuntur, sī pigrī fu_____ : sī male computāv_____, foedē scrīps_____ atque in lūdō dormīv_____.
6. Magister: "Vōs verberābō, sī pigrī fu_____ ac dormīv_____!"
7. Discipulī: "Quid nōbīs dabis, sī industriī fu_____ ? sī bene computāv_____ et pulchrē scrīps_____?"
8. Magister: "Nihil vōbīs dabō, sed laudābō vōs, sī bene computāv_____ et pulchrē scrīps_____."
9. Quīntus: "Quid tū faciēs, Mārce, sī ab aliō puerō pulsāt_____?"
10. Mārcus: "Sī ego ab aliō puerō pulsāt_____, ipse eum puerum pulsābō."
11. Quīntus: "Quid vōs faciētis, Mārce et Tite, sī ab aliīs puerīs pulsāt_____?"
12. Mārcus: "Sī ab aliīs puerīs pulsāt_____, ipsī eōs pulsābimus."

–erō –erimus
–eris –eritis
–erit –erint

≈us erit ≈ī erimus
≈a eris ≈ae eritis
erit erunt

Exercitium 9

Exemplum: Discēdāmus! = Quīn discēdimus?

coniūctivus hortā-
tivus (< hortārī)

1. "Quīn ambulāmus?" = "Ambul_____!"
2. "Quīn gaudēmus?" = "Gaud_____!"
3. "Quīn bibimus atque canimus?" = "Bib_____ atque can_____!"
4. "Quīn pōcula exhaurīmus?" = "Pōcula exhaur_____!"
5. "Quīn equōs cōnscendimus ac proficiāmur?" = "Equōs cōnscend_____ ac ~~cōn~~proficiāmur_____!"

Exercitium 10

1. Convīvae triclinium intrant atque in lectis_____.
2. In mēnsa sunt_____ et pōcula_____ (= ex_____ facta).
3. Ministrī optimum cibum_____.
4. Ōva, piscēs cum_____, _____ porcī, varia_____ mālōrum convīvīs_____.
5. Servus carnem secāt cultrō_____.
6. Orontēs, cum primum carnem_____, salem_____ ; nec enim carō sine_____ Orontī_____.
7. Rōmānī vīnum cum aquā_____ solent; Orontēs vērō vīnum_____ [= sine aquā]_____ [= bibit].
8. _____ est vīr quī servus fuit et _____ [= liber factus] est.
9. _____ est quod apēs ex flōribus quaerunt.
10. Vīnum cum melle mixtum nōn _____, sed _____ est.

accumbere
acerbus
acūtus
appōnere
appōrtāre
argenteus
argentum
aspergere
carō
complēre
dulcis
exhaurire
fundere
genus

glōriōsus
gustāre
holus
liberāre
libertīnus
mel
merus
miscēre
placēre
pōtāre
prōferre
sāl
sānē
sententia
vās

Lectiō grammatica

futūrum perfectum

āctivum

	sing.	plūr.
1	~er ō	~eri mus
2	~eri s	~eri tis
3	~eri t	~eri nt

passivum

	sing.	plūr.
	=us/a/um	=i/ae/a
1	erō	erimus
2	eris	eritis
3	erit	erunt

11. Iūlius ministrum Falernum _____ et in pōcula _____ iubet.
12. Orontēs iam prīdem pōculum suum _____.
13. Iam pōcula Falernō _____ [= implentur].
14. Omnēs sentiunt vīnum Falernum _____ [= certē] melius esse Albānō, nec quisquam _____ suam dicere audet.
15. Quī dīvitias suās ostendit et ipse sē laudat _____ est.

Exercitium 11

1. Utrum pretiōsius est, aurumne an argentum? ...
2. Num convivae Iūlii ē vās aureis cēnant? ...
3. In quō lectō accumbit dominus convīvi? ...
4. Quid convīvis Iūlii appōnitur? ...
5. Quid est caput cēnae? ...
6. Quārē Orontēs salem carnī aspergit? ...
7. Quid ministri in pōcula fundunt? ...
8. Quid pōtat Orontēs? ...
9. In quō lectō accubant libertinī? ...
10. Quid est Falernum? ...
11. Quōmodo Paula vīnum suum dulce facit? ...
12. Quid Iūlius Orontem interrogat? ...
13. Cūr Orontēs sententiam suam dicere nōn vult? ...
14. Quid tum Iūlius prōferri iubet? ...
15. Utrum vīnum convīvis magis placet? ...

Lectiō grammatica (versūs 159–201)

Exercitium 12

Āctivum

1. *Laudā|bit* tempus _____ est; *laudāv|erit* est tempus futūrum _____.
 2. Futūrum perfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erit, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips|erit*.
 3. Futūrum perfectum: singulāris: pers. 1 ~erō, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.
Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1 <i>amāv _____</i>	<i>amāv _____</i>	<i>monu _____</i>	<i>monu _____</i>
5. Pers. 2 <i>amāv _____</i>	<i>amāv _____</i>	<i>monu _____</i>	<i>mou _____</i>
6. Pers. 3 <i>amāv _____</i>	<i>amāv _____</i>	<i>monu _____</i>	<i>monu _____</i>
7. Pers. 1 <i>dūx _____</i>	<i>dūx _____</i>	<i>audīv _____</i>	<i>audīv _____</i>
8. Pers. 2 <i>dūx _____</i>	<i>dūx _____</i>	<i>audīv _____</i>	<i>audīv _____</i>
9. Pers. 3 <i>dūx _____</i>	<i>dūx _____</i>	<i>audīv _____</i>	<i>audīv _____</i>
10. Futūrum perfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erō*, 2 *fu|_____*, 3 *fu|_____*; plūrālis: pers. 1 *fu|_____*, 2 *fu|_____*, 3 *fu|_____*.

Passivum

11. *Laudā|bitur* _____ passivī est; *laudāt|us* erit est futūrum _____.
 12. Futūrum perfectum passivī cōstat ex _____ perfectī et tempore _____ verbī esse (*erō, eris, erit...*).
Sing.	Plūr.
13. Pers. 1 <i>vocātus _____</i>	<i>vocāt _____</i>
14. Pers. 2 <i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>
15. Pers. 3 <i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>

Exercitium 13

1. *coquere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *ēligere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *exhaurire*, *ex* _____ *isse*, *ex* _____ *um esse*
4. *fundere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
5. *induere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
6. *miscere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
7. *reverti*, *re* _____ *isse* / *re* _____ *um esse*
8. *sternere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *uti*, _____ *um esse*

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM**Lēctiō prīma (versūs 1–58)****Exercitium 1**

1. In _____dam urbe Asiae vivēbat rēx _____dam.
2. _____dam insula Graeca ab Īcarō appellāta esse dicitur.
3. Graeci putant _____dam insulam ab Īcarō appellātam esse.
4. Etiam mare _____dam ab Īcarō appellātum est.
5. Īcarus _____dam marī et _____dam insulae nōmen dedit.
6. Syra olim virum _____dam infidum amāvit.
7. Polycratēs est nōmen _____dam tyrannī, quī ā _____dam amicō suō monitus est ut rem pretiōsissimam abiceret.
8. Christus in _____dam oppidō Iūdaee nātus est.
9. _____dam mēnsēs ā _____dam diīs Rōmānīs nōminantur.
10. _____dam mēnsibus ā diīs nōmina sunt.
11. Rōmānī _____dam stellās 'errantēs' appellant.
12. In _____dam vocābulis cōsonantēs dēsunt, ut ā, ē, ī, ē, o.
13. _____dam verba 'dēpōnentia' dīcuntur.
14. Nōmina _____dam oppidōrum et _____dam insulārum plūrālia sunt, ut Athēnae, Delphī, Pompēiī, Capreae.

Exercitium 2

1. Cornēlius, cui mala _____ est, nōmen Mēdī oblītus est.
2. Homō _____ nihil magis _____ [= cupit] quam dīvitias.
3. _____ ā rēge tāctum erat in aurum mūtābātur.
4. Hoc _____ [= dōnum] mīrābile eī dederat deus Bacchus.
5. Etiam cibus et _____ ā rēge tācta aurum fiēbat.
6. Iūlius _____ [↔ patiēns], quia plūra dē Mēdō cognōscere cupit, Orontem dē Midae auribus _____ nārrantem interpellat.
7. Mēdus, quī herī domō _____, _____ pecūniae sēcum _____.
8. _____ [= quam multum] pecūniae abstulit Mēdus? xc sēstertiōs.
9. Iūlius, quī frūstrā Mēdō _____ [= crēdebāt], 'ūnum sibi servum _____ esse' dīcit, 'cēterōs omnēs _____ nec _____ suā dignōs!'
10. Posthāc Iūlius nullī servō Graecō _____ [= fīdet].
11. Dominus servum _____ [= quī adest] laudāre nōn vult.
12. _____ Mēdus pecūniam dominī surripuit? Ob amōrem Lȳdiae.
13. _____ militēs Rōmānī appāruērunt, hostēs fūgērunt.
14. Quī malā fortunā afficitur _____ [↔ fēlix] est.

Cap. XXXI**Lēctiō I**

quidam quidam
 quendam quōsdam
 cuiusdam quōrundam
 cuidam quibusdam
 quōdam quibusdam
 quaedam quaedam
 quandam quāsdam
 cuiusdam quārundam
 cuidam quibusdam
 quādam quibusdam
 quoddam quaedam
 cuiusdam quōrundam
 cuidam quibusdam
 quōdam quibusdam

aliquantum
 asininus
 auferre
 aufugere
 avārus
 cōnfidere
 fidere
 fidēs
 fidus
 impatiēns
 infēlix
 infidus
 memoria
 mūnus
 optāre
 pōtiō
 praesēns
 quamobrem
 quantum
 quidquid
 simul atque

Exercitium 3

1. Dē quibus rēbus est sermō convīvārum? ...
2. Quid Iūlius hospitēs suōs interrogat? ...
3. Cūr paucās epistulās accipit Iūlius? ...
4. Quem Cornēlius in viā Latinā vidit? ...
5. Quam fābulam nārrat Orontēs? ...
6. Cūr Iūlius Orontem interpellat? ...
7. Quōmodo Midās rēs in aurum mūtāre poterat? ...
8. Quis rēgī hoc mūnus dederat? ...
9. Num Midās illō mūnere mirābili dēlectābatur? ...
10. Quid Bacchus rēgī suāsīt? ...
11. Quid accidit cum rēx in flūmine lavārētur? ...
12. Quid Iūlius Mēdum fēcisse nārrat? ...
13. Omnēsne servī Iūlii infidī sunt? ...

*Lectiō II**Lectiō secunda (versūs 59–131)***Exercitium 4**

Exempla: Bonus sermō mē tam dēlectat quam bonum vīnum.

Numerus hostium tantus erat quantus Rōmānōrum.

Cornēlius nōn tantum bibit quantum Orontēs.

Tot ancillae sunt quot servī: quot servī, tot ancillae.

Tālis est filia quālis māter: quālis māter, tālis filia.

tam ... quam
[tam valdē ... quam]
tantus ... quantus
[tam magnus ... quam]
tantum ... quantum
[tam multum ... quam]
tot ... quot
[tam multī ... quam]
tālis ... quālis
[tam (bonus/malus) ...
quam]

1. Pater filiam suam tam amat _____ māter.
2. Aemilia tot anulōs habet _____ digitōs.
3. Villa Cornēlii nōn tanta est _____ Iūlii.
4. Iūlius tantum pecūniae prōmittit _____ Mēdus abstulit.
5. Tot sententiae sunt _____ hominēs: _____ hominēs, _____ sententiae.
6. _____ dux, tāles militēs.
7. _____ caelum stēllās, _____ habet tua Rōma puellās.

Exercitium 5

1. Facile est Rōmae _____ [= occultārī].
2. Iūlius magnum _____ dabit ei quī Mēdum ē fugā _____ ,
_____ [= antequam] Italiam reliquerit.
3. Servus _____ [< fugere] sevērē pūnītur: in _____ figitur vel
aliō modō _____ ; _____ [= ob eam rem] paucī servī aufugiunt.
4. Nōn sevērus, sed _____ est dominus quī servō improbō _____ .
5. Dominus _____ est quī numquam sine causā servum pūnit.
6. _____ [↔ iūstus] est quī _____ facit.
7. Servī dominum iniūstum nōn amant, sed _____ .
8. Nex hominis est _____ quod sevērē pūnītur, sed servum suum scelestum
_____ [= poenā capitis] afficere est _____ dominī Rōmānī.
9. Necesse est hominēs _____ [< scelus] sevērē pūnīre.
10. Solō, vir _____ , quī Athēniēnsibus _____ scrīpsit, nūllam
_____ in parricidās _____ .
11. Pater _____ fuit Mānlius, quī filium _____ exercitū necārī iussit.
12. Iūlius servōs clāmāre _____ : “Nōlite clāmāre, servī!”
13. Mēdus c sēstertiōs _____ [= nimis māgnū] pretium esse cēnsēbat.
14. Vir quadrāgintā annōrum adhūc _____ est.

clēmēns
cōram
cruciāre
crūdēlis
crux
fugitīvus
ideō
ignōscere
iniūria
iniūstus
iūs
iūstus
iuvenis
latēre
lēx
nimius
ōdisse
poena
praemium
priusquam
retrahere

Exercitium 6

1. Quid Iūlius faciet Mēdō si eum invēnerit? ...
2. Ubi Cornēlius Mēdum latēre putat? ...
3. Estne facile servum fugitivum Rōmae reperire? ...
4. Quid Iūlius dabit eī qui Mēdum retrāxerit? ...
5. Quid Aemilia virō suō suādet? ...
6. Utrum clēmēns an sevērus dominus est Iūlius? ...
7. Cūr dominō sevērō tot hostēs sunt quot servī? ...
8. Cūr Iūlius sē dominum iūstum esse cēnset? ...
9. Quārē servī fugitivī sevērē pūniuntur? ...
10. Cūr Solō nūllam poenam statuit in parricidās? ...
11. Quid fēcit Titus Mānlius Torquātus? ...

Lēctiō tertia (versūs 132–204)

Exercitium 7

1. Servī probī laud_____ sunt, improbī sunt pūn_____.
2. Vir quī accūsātur diligenter interrog_____ est.
3. Omnia mēda corrig_____ sunt: stilus saepe vert_____ est.
4. Dēl_____ sunt omnēs litterae quae supersunt.
5. Dē mortuīs nihil nisi bene dīc_____ est.
6. Dolōrēs gravēs aequō animō fer_____ sunt.
7. Ad amīcum absentem frequentēs epistulae scrīb_____ sunt.
8. Dāvus 'manūs sordidās lav_____ esse' dīcit.
9. Orontēs Christiānōs ad bēstiās mitt_____ esse cēnset.
10. Aemilia putat pecūniā dēbitā ad diē solv_____ esse.
11. Nunc est bib_____, dorm_____ nōn est!
12. Tac_____ est cum dominus loquitur.
13. Puella plōrāns cōnsol_____ est.
14. Malum exemplum sequ_____ nōn est.
15. Semper vērū dīc_____ est, numquam ment_____ est.

Exercitium 8

Exempla: Ovēs pāstōrī [= ā pāstōre] cūstōdiendae sunt.

"Cum dominus loquitur, tacendum est tibi, serve!"

1. Villa iānitōr_____ cūstōdienda est.
2. Quidquid dominus imperāvit serv_____ faciendum est.
3. Multa nova vocābula n_____ discenda sunt.
4. Iūlius: "Laetor quod m_____ in agrīs labōrandum nōn est."
5. Mārcus: "Quid m_____ scribendum est?" Magister: "Littera H t_____ scribenda est deciēs."
6. Servī: "Quid n_____ agendum est?" Dominus: "V_____ in hortō labōrandum est."
7. Agricola est vir c_____ agrī colendī sunt.
8. Discipulus piger cēter_____ imitandus nōn est.
9. Omn_____ moriendum est.

Exercitium 9

1. Infāntēs _____ [= invalidōs] expōnere _____ inhūmānus erat.
2. Quod _____ [= dē] convīviīs Christiānōrum nārrātur _____ falsus est.
3. Paris infāns inventus ā pāstōribus cum liberis eōrum _____ est.

sapiēns
scelestus
scelus
statuere
supplicium
vetāre

Lēctiō III

-nd|us -a -um

[1] -andus

[2] -endus

[3] -endus

[4] -iendus

-ndus	est	-ndī	sunt
-nda		-ndae	
-ndum		-nda	

-ndum	esse	-ndōs	esse
-ndam		-ndās	
-ndum		-nda	

datīvus agentis apud gerundivum

(agēns -entis m = is
quī agit)

abducere
dēbilis
ēbrius
ēducāre

fābulārī
funditus
invalidus
mōs
namque
nimium
nōnāgēsīmus
nūgae
quidquid
quisquis
rūmor
senex
super
vetus

4. Paris iuvenis Helenam ā marītō _____, _____ [= nam] ea fēmina erat omnium pulcherrima.
5. Nestor _____ [↔ adulēscēns] ad _____ [xc] annum vixit.
6. Orontēs pōculum suum _____ [= ā fundō] exhaustit.
7. "_____ amat valeat!" cantat Orontēs.
8. Orontēs _____ est, quia _____ [= nimis multum] vīnī bibit.
9. Itaque ab ōvō ūsque ad māla _____ [= loquitur].
10. Aemilia tālēs _____ [= rēs stultās] audire nōn vult.
11. Vīnum novum nōn tam bonum est quam vīnum _____.
12. _____ dux imperāvit mīlitibus faciendum est.
13. Senex _____ [↔ validus] pugnāre nōn potest.

Exercitium 10

1. Quālēs īfantēs ōlim ad bēstiās expōnēbantur? ...
2. Quī hominēs ad bēstiās mittuntur? ...
3. Num omnēs īfantēs expositī perībant? ...
4. Cuius filius fuit Paris? ...
5. Quōmodo Paris īfāns servātus est? ...
6. Quid fēcit Paris iuvenis? ...
7. Nestor quis fuit? ...
8. Cūr cēterī convīvae Orontem tacēre iubent? ...
9. Quid Orontēs dicit Aemiliae? ...
10. Quid Aemilia respondet? ...
11. Quid cantat Orontēs? ...
12. Cūr Orontēs carminis finem nōn facit? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 205–219)

Exercitium 11

1. *Laudandus -a -um* est _____, quod est adiectīvum primae et secundae dēclīnātiōnis.
2. Gerundivum (nōm. sing. masc.) dēsinit in *-nd|us* [1, 2] aut *-end|us* [3, 4], quod ad thema praesentis adicitur: *lauda*_____, *mone*_____, *leg*_____, *audi*_____.
3. Gerundivum cum verbō *esse* coniūctum significat id quod fieri oportet: *epistula scrīb*_____ = *epistulam scrībī oportet*.

Exercitium 12

1. *accipere*, *ac*_____ *isse*, *ac*_____ *um esse*
2. *audēre*, _____ *um esse*
3. *auferre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
4. *bibere*, _____ *isse*
5. *statuere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
6. *tangere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

gerundivum
[1, 2]
-nd|us -a -um
[3, 4]
-end|us -a -um

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Lectiō prima (versūs 1–59)

Exercitium 1

1. Ōlim _____ [= omnia] maria _____ erant praedōnibus.
2. Quī nāvīgābant mortem aut _____ [< servus] metuēbant.
3. Multae īnsulae ab _____ perterritis dēserēbantur.
4. Tanta erat _____ [= potestās] et _____ [< audāx] praedōnum ut etiam classem Rōmānam _____ [= nōn timērent] .
5. Tum classī Rōmānae _____ est Pompēius, dux _____ [= optimus], quī praedōnēs _____ [= omnibus locis] vicit.
6. Nūntius dē _____ Pompēiī ēgregiā cūctō _____ Rōmānō [= omnibus cīvibus Rōmānis] _____ fuit [= placuit].
7. Frūmentum, quod tam _____ fuerat ut _____ [= complūrēs] hominēs pauperēs _____ cibī perirent, rūsus _____ [↔ cārum] fuit.
8. Populus Pompēium _____ [= quī vicerat] māximis laudibus affēcit.
9. Mare Tūscum est mare Rōmae _____ .
10. _____ Rōmāna, quae cūcta maria _____ , nāvēs _____ [< mercātor] ā praedōnibus _____ .
11. Galli, Hispānī, Graecī, Iūdāei sunt _____ imperiī Rōmānī.
12. Maria omnium gentium _____ sunt.
13. Caelum _____ [< nūbēs] et ventus _____ [↔ secundus] est.
14. Iam necesse est omnibus _____ [< vīs] _____ [= rēmīs ūtī].

Exercitium 2

1. Cūr praedōnēs ā nautīs timentur? ...
2. Quōmodo Caesar ā praedōnibus liberātus est? ...
3. Cūr nōnnūllae īnsulae ab incolis dēserēbantur? ...
4. Quamobrem īnopia frūmentī facta est Rōmae? ...
5. Quid tum populus Rōmānus postulāvit? ...
6. Quis classī Rōmānae praepositus est? ...
7. Unde praedōnēs primum pulsī sunt ā Pompēiō? ...
8. Quid victoriā Pompēiī effectum est Rōmae? ...
9. Quārē classis Rōmāna cūcta maria percurrit? ...
10. Quid mare Internum appellātur ā Rōmānīs? ...
11. Quamobrem perturbātī sunt amīcī nostrī? ...

Lectiō secunda (versūs 60–129)

Exercitium 3

Exempla: Iūlius Cornēlium interrogat quid sentiat =

Iūlius ā Cornēliō quaerit quid sentiat.

Iūlia frātre orat/rogat ut sē adiuvet =

Iūlia ā frātre petit ut sē adiuvet (= Iūlia ā frātre auxilium petit).

1. Iūlius _____ [= servōs interrogat] ubi nummī sint.
2. Rēx _____ [= nautās interrogāvit] ubi esset Ariōn.
3. Syra _____ [= Aemiliam interrogābat] quid medicus diceret.
4. Quīntus _____ [= Syram rogat] ut sibi fābulam nārret.
5. Mēdus _____ [= amīcam orāvit] ut sēcum venīret.
6. “Sī nihil _____ [= ā mē petis], nihil tibi negō!”

Cap. XXXII

Lectiō I

adversus
aliquot
audācia
cārus
classis
commūnis
contemnere
cūctus
ēgregius
gēns
grātus
incola
infestus
īnopia
mercātōrius
nūbilus
percurrere
populus
praepōnere
proximus

rēmigāre
servitūs
tuērī
ubique
victor
victōria
vilis
vīrēs
vīs

Lectiō II

ab aliquō quaerere =
aliquem interrogāre
ab aliquō petere = ali-
quem orāre/rogāre

~erim ~erimus

~eris ~eritis

~erit ~erint

≈us | sim ≈is | imus

≈a | sis ≈ae | sitis

sit | sint

amīcītia

deesse

dissuādere

dōnec

ēducere

flectere

grātia

grātiās agere

grātiām habere

grātiām referre

inermis

intereā

meminisse

neu

offerre

poēta

praeferre

redimere

reminiscī

resistere

voluntās

Exercitium 4

1. Pater ā filiō quaerit cūr verberāt_____ ā magistrō: "Dic mihi, fili, cūr tū ā magistrō verberāt_____?"
2. Filius respondet: "Nesciō cūr verberāt_____, ego enim bonus discipulus fuī."
3. Pater dubitat num filius vērum dīx_____ eumque interrogat num vēre bonus fu_____ ac magistrō pārū_____. Filius nōn respondet.
4. Pater: "Quin respondēs? Quaerō ā tē num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____."
5. Filius: "Cūr ā mē quaeris num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____? Iam tibi dīxī 'mē bonum discipulum fuisse'."
6. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
7. Filius: "Tūne dubitās num vērum dīx_____? Nōnne filiō tuō crēdis?"
8. Pater ā filiīs quaerit cūr verberāt_____ ā magistrō: "Dicite mihi, filiī, cūr vōs ā magistrō verberāt_____?"
9. Filiī respondēt: "Nescīmus cūr verberāt_____, nōs enim bonī discipulī fuimus."
10. Pater dubitat num filiī vērum dīx_____ eōsque interrogat num vēre bonī fu_____ ac magistrō pārū_____. Filiī nōn respondent.
11. Pater: "Quin respondētis? Quaerō ā vōbīs num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____."
12. Filiī: "Cūr ā nōbīs quaeris num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____? Iam tibi dīximus 'nōs bonōs discipulōs fuisse'."
13. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
14. Filiī: "Quid? Tūne dubitās num nōs vērum dīx_____?"

Exercitium 5

1. Dominus servōs monet ut labōrent _____ [= nēve] quiēscant.
2. Mēdus gladium _____, nē _____ [= sine armīs] occidātur, sed gubernātor eī _____ [↔ persuādet] nē praedōnibus _____.
3. Mēdus: "_____ ego vīvam, nēmō tibi nocēbit, Lȳdia!"
4. _____ [= interim] Lȳdia, genibus _____, Deum precātur: "Pater noster, quī es in caelīs! Fīat _____ tua!"
5. Gubernātor praedōnibus magnam pecūniā _____ vult, namque is libertātem omnibus rēbus _____.
6. Sī ipse satis pecūniae nōn habet, amīcī eum ē servitūte _____ possunt; hanc _____ [= beneficium] ab amīcīs suīs petet.
7. Hoc audiēns mercātor duōs versūs _____ quōs scrīpsit _____ quīdam Rōmānus.
8. Gubernātor nōmen poētae oblītus est, sed mercātor nōmen eius _____ [= memoriā tenet].
9. Vērus amīcus numquam amīcō suō _____, sed vēra _____ rēs rara est.
10. Quī tibi _____ habet [= grātus est] prō beneficiō, nōn solum tibi grātiās _____, sed etiam grātiām _____ dēbet.

Exercitium 6

1. Quid agit Lȳdia cum nāvem appropinquāre videat? ...
2. Quōmodo Mēdus praedōnibus resistere potest? ...
3. Cūr Lȳdia ā Mēdō auxilium petere nōn vult? ...
4. Cūr gubernātor Mēdō dissuādet nē gladiō utātur? ...
5. Quōmodo gubernātor sē servātum irī spērat? ...

6. Cūr Mēdus nūllam sibi spem esse arbitrātur? ...
7. Num mercātor amīcīs suis cōnfīdit? ...
8. Quid Ovidius dē amīcīs exīstimābat? ...
9. Cūr gubernātor putat amīcōs sibi grātiā habēre? ...
10. Quādo vērus amīcus cognōscitur? ...

Lēctiō tertiā (versūs 130–224)

Lēctiō III

Exercitium 7

Exempla: Nōlī dēspērāre! = Nē dēspērāveris!

Nōlite dēspērāre! = Nē dēspērāveritis!

nōlī –re = nē –eris

nōlite –re = nē –eritis

1. Nōlī plōrāre! = _____ !
2. Nōlite clāmāre! = _____ !
3. Nōlite timēre! = _____ !
4. Nōlī fūrtum facere! = _____ fūrtum _____ !
5. Nē fūgeritis! = _____ !
6. Nē mē reliqueris! = _____ mē _____ !

Exercitium 8

1. Mēdus _____ [= aliquō tempore] amīcum captum redēmit.
2. Pecūniā quam ipse nōn habēbat _____ sūmpsit eā _____ ut annō post omnis pecūniā redderētur.
3. Mēdus optat ut patriā videat: “_____ patriā videam!”
4. _____ [= praedōnēs maritimī] vīgintī _____ ā Caesare postulāvērunt.
5. Caesar, vir _____, quīnquāgintā talenta pīrātīs obtulit, ac simul iīs supplicium _____ est.
6. Redēptus Caesar nāvēs _____ [< arma] et ipse pīrātās cēpit.
7. Nautae rēmīgāre _____ [= dēsīnunt] ac rēmōs tollunt.
8. Servus fugitīvus timet _____ ā militibus capiātur, ut ad bēstiās mittātur in _____ Rōmānō.
9. In magnā tempestāte difficile est _____ [< currere] tenēre.
10. Mēnsis decimus _____ [= adhūc] Octōber appellātur.

aliquandō

amphitheātrum

armāre

condiciō

cursus

dēsistere

etiamnunc

minārī

mūtūus

nē

pīrāta

superbus

talentum

utinam

Exercitium 9

Exempla: Dīi nōs servent!

Utinam pīrātae nōbīs parcant!

Utinam nē ā pīrātīs interficiāmur!

coniunctīvus optātīvus

(< optāre)

1. Quisquis amat vale _____ ! Pere _____ quī nescit amāre!
2. Utinam dī omnia bona tibi d _____ !
3. Vale _____ cīvēs mei! Beātī s _____ omnēs!
4. Iuppiter tē perd _____, homō scelestissime!
5. Bene ambulā, amīce! Utinam nē err _____ !
6. Utinam ego salvus in patriā revert _____ !
7. Utinam nē nāvis merg _____ ! Quod dī prohibe _____ !

Exercitium 10

Exemplum: Nauta: “Utinam nē peream!” Nauta timet nē pereat.

1. Pāstor: “Utinam nē ovēs aberrēt!” Pāstor timet _____ ovēs aberr _____.
2. Parentēs timent _____ quid (: aliquid) mali liberīs suis accid _____.
3. Ariadna timēbat _____ Thēseus ā Mīnōtaurō occid _____.
4. Daedalus metuēbat _____ Icarus solī appropinquā _____.
5. Vidēns ventum validum Petrus timuit _____ merg _____.

nē + coni. post

verba timendī

6. Nautae: "Utinam pericula vitēmus!" Nautae verentur _____ pericula nōn vit_____ (= ut pericula vitent).

Exercitium 11

1. Quōmodo Mēdus servus factus est? ...
2. Cūr nōn antea id nārrāvit? ...
3. Quid optat Mēdus? ...
4. Quantum pretium pīrātae ā Caesare postulāvērunt? ...
5. Quantum pecūniae Caesar pīrātis obtulit? ...
6. Quōmodo Caesar pīrātās pūnīvit? ...
7. Cūr Mēdus ānulum reddit Lȳdiae? ...
8. Quid tum Lȳdia intellegit? ...
9. Quae sunt nāvēs persequentēs? ...
10. Quōmodo nautae nāvēs longās salūtant? ...
11. Quid Mēdus ā mīlitibus timet? ...
12. Quōmodo Lȳdia eum cōnsolātur? ...
13. Quō classis cursum flectit? ...
14. Quid amicīs nostris optāmus? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 225–273)

Exercitium 12**Activum**

coniunctivus perfecti

1. *Laudāv|it* est indicativus perfecti; *laudāv|erit* nōn indicativus, sed _____ perfecti est.
2. Coniunctivus perfecti (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erit*, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips|erit*.
3. Coniunctivus perfecti: singularis: pers. 1 *~erim*, 2 *~_____*, 3 *~_____*; plūralis: pers. 1 *~_____*, 2 *~_____*, 3 *~_____*.

Sing.

Plūr.

Sing.

Plūr.

activum

sing. plūr.

1	<i>~eri in</i>	<i>~eri mus</i>
2	<i>~eri s</i>	<i>~eri tis</i>
3	<i>~eri t</i>	<i>~eri nt</i>

4. Pers. 1 *amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____*
5. Pers. 2 *amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____*
6. Pers. 3 *amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____*
7. Pers. 1 *dūx_____ dūx_____ audīv_____ audīv_____*
8. Pers. 2 *dūx_____ dūx_____ audīv_____ audīv_____*
9. Pers. 3 *dūx_____ dūx_____ audīv_____ audīv_____*

10. Coniunctivus perfecti verbī esse: singularis: pers. 1 *fu|erim*, 2 *fu_____* . 3 *fu_____* ; plūralis: pers. 1 *fu_____* , 2 *fu_____* , 3 *fu_____* .

passivum

sing. plūr.
≈us/a/um ≈ī/ae/a

1	<i>sim</i>	<i>simus</i>
2	<i>sīs</i>	<i>sītis</i>
3	<i>sit</i>	<i>sint</i>

Passivum

11. *Laudāt|us* est indicativus perfecti passivi est; *laudāt|us sit* est _____ passivi.
 12. Coniunctivus perfecti passivi cōstat ex _____ perfecti et _____ praesentis verbī esse (*sim, sīs, sit...*).
	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocātus _____</i>	<i>vocāt _____</i>
14. Pers. 2	<i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>
15. Pers. 3	<i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>

Exercitium 13

1. *adesse, _____isse*
2. *agere, _____isse, _____um esse*
3. *flectere, _____isse, _____um esse*
4. *offerre, _____isse, _____um esse*

5. *redimere*, *red* _____ *isse*, *red* _____ *um esse*
6. *tollere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
7. *vincere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Lectiō prīma (versūs 1–47)

Exercitium 1

1. Bis _____ sunt quattuor [$2 \times 2 = 4$].
2. Bis _____ sunt sex [$2 \times 3 = 6$].
3. Ter _____ sunt duodecim [$3 \times 4 = 12$].
4. Quater _____ sunt vīgintī [$4 \times 5 = 20$].
5. Quīnquies _____ sunt trīgintā [$5 \times 6 = 30$].
6. Deciēs _____ sunt centum [$10 \times 10 = 100$].
7. Legiōnēs Rōmānae in _____ [x] cohortēs dīviduntur.
8. In singulīs legiōnibus sunt _____ [iv] vel _____ [v] vel _____ [vi] milia militum.
9. In _____ lectīs _____ [i] aut _____ [ii] aut _____ [iii] convīvae accubant.
10. Hominēs _____ digitōs habent, nam in utrāque manū _____ digitī sunt.
11. Hominibus _____ manūs sunt et _____ pedēs.

Exercitium 2

1. _____ Rōmāna in decem _____ dīviditur.
2. Exercituī Rōmānō _____ [= adiciuntur] _____ ex prōvinciīs.
3. In itinere cohortēs alia post aliam in longō _____ prōcēdunt.
4. Exercitus quī ita _____ [= prōcēdit] _____ dīcitur.
5. Ante agmen fertur _____ legiōnis, aquila _____.
6. Cum tempus _____ est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs _____.
7. Exercitus ad _____ [= pugnam] instrūctus _____ dīcitur.
8. Ante proelium dux militēs _____ ut fortiter pugnent.
9. Tum peditēs _____ et pīla in hostēs mittunt, tum eōs gladiīs _____ [= occidunt].
10. Dux quī hostēs magnō proeliō vīcit _____ nōminātur.
11. Castra, quae fossā et vāllō _____ [= cinguntur], bene _____ sunt.
12. Aemilius, quī in capitulō xii _____, est miles fortissimus, cuius _____ ēgregia ab omnibus laudātur.
13. Iam puer septem annōs _____ Aemilius cum aliīs puerīs eiusdem _____ proelia lūdēbat.
14. Adulēscēns nihil nisi rem _____ discere volēbat, neque pater, quī ipse litterīs _____, filium ad _____ litterārum _____ potuit.
15. Ergō filius ad exercitum missus est, ut _____ merēret.
16. Epistulae quās pater ad filiū dat sunt _____ [= māximē] dē rēbus _____, sed Aemilia scribit dē rēbus _____.
17. _____ [= diē ante] kalendās Iūniās Aemilia litterās accēpit, quās _____ diē [= diē post] in conviviō recitāvit.
18. Bonus miles longō itinere nōn _____ [= fessus fit].

Cap. XXXIII

Lectiō I

singulī -ae -a (i)
 binī -ae -a (ii)
 ternī -ae -a (iii)
 quaternī -ae -a (iv)
 quīnī -ae -a (v)
 sēnī -ae -a (vi)

 dēnī -ae -a (x)

aciēs
 adiungere
 aetās
 agmen
 argenteus
 auxilia
 caedere
 circumdare
 cōgere
 cohors
 commemorāre
 fatigāre
 hortārī
 idōneus
 imperātor
 instruere
 legiō
 militāris
 mūnīre
 nātus
 ōrdō
 posterus
 praecipuē
 prīdiē
 privātus
 prōcurrere
 proelium
 prōgredi

pūblicus
signum
stipendium
studēre
studium
virtūs

Exercitium 3

1. Quot cohortēs sunt in singulis legiōnibus? ...
2. Quae sunt arma auxiliōrum? ...
3. Quod signum ante legiōnem fertur? ...
4. Quid vocātur exercitus quī in itinere est? ...
5. Quōmodo legiō ad proelium instruitur? ...
6. Quid agit dux ante proelium? ...
7. Quō nōmine appellātur dux post magnam victōriam? ...
8. Quōmodo castra Rōmāna mūniuntur? ...
9. Quārē Aemilius puer gladiōs ligneōs sibi faciēbat? ...
10. Cui rei studēbat Aemilius adulēscēns? ...
11. Ad quod studium pater filium hortābātur? ...
12. Quō Aemilius ā patre missus est? ...
13. Quālis miles est Aemilius? ...
14. Dē quibus rēbus Aemilia ad frātre[m] scribere solet? ...
15. Quid appāret ex epistulis Aemiliī novissimis? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 48–104)

Exercitium 4

Exempla: parātus ad scribendū: parātus ad epistolam scribendam
cupidus scribendī: cupidus epistolae scribendae
(= cupidus epistolam scribendī)
fessus scribendō: fessus epistolā scribendā
(= fessus epistolam scribendō)

1. Quīntus Syram hortātur ad nārrand____: Quīntus Syram hortātur ad fābul____ nārrand____.
2. Syra finem nārrand____ facit quia fessa est nārrand____: Syra finem facit fābul____ nārrand____ (= fābulam nārrandī) quia fessa est fābul____ nārrand____ (= fābulam nārrandō).
3. Aemilius tempus ad scribend____ nōn habet: Aemilius nūllum tempus habet ad epistolās scribend____.
4. Aemilia industria est in scribend____: Aemilia industria est in epistulis scribend____.
5. Exercitia necessāria sunt ad discend____: exercitia necessāria sunt nōn modo ad grammaticam discend____, sed etiam ad vocābula discend____.
6. Sextus studiōsus est legend____: Sextus studiōsus est librōrum legend____ (= librōs legendī).
7. Pāstor canem sēcum habet ovium cūstōdiend____ causā (= ovēs cūstōdiendī causā).
8. Canis necessārius est ad ovēs cūstōdiend____.
9. Pāstor ipse negligēns est in ovibus cūstōdiend____.
10. Equitēs mittuntur ad hostēs persequend____.
11. Mēdus cupidus est patri____ vidend____.

Exercitium 5

1. Alpēs sunt montēs celsī et _____.
2. xv _____ [= circiter] diēbus tabellārius pūblicus Rōmā in Germāniam _____ [= celeriter ire] potest.
3. Difficile est exercitum ex Italiā in Germāniam _____.
4. Aemilius patriam et amīcōs, quī _____ [= procul] absunt, _____.
5. Aemilius scribit: "Magnō cum _____ ex epistolā tuā cognōvī vōs omnēs bonā _____ fruī [= bene valēre]."

amnis
arduus
citrā
dēsiderāre
effundere
ferē
gaudium

6. Lacrimās _____ militem nōn decet.
7. Militēs Rōmānī _____ Dānuvium sunt, hostēs sunt _____ Dānuvium neque _____ [= flūmen] _____ possunt.
8. Exercitus Rōmānus _____ in Germāniā remanēbit _____ hostēs armātī ibi erunt.
9. Aemilius officium suum ergā patriam _____ [= facere] cupit.
10. Aemilia _____ litterās [= trēs epistulās] ad frātre mīsit et _____ litterās [= ūnam epistulam] ab eō accēpit.
11. 'Vivimus ut bibāmus' est dictum _____ [< ridēre].

longē
praestāre
properāre
quāmdiū
rīdīculus
tamdiū
trānsferre
trānsire
trīnī
ultrā
ūnī
valētūdō

Exercitium 6

1. Ubi sunt Alpēs? ...
2. Quid Aemilius cognōvit ex epistulā sorōris? ...
3. Cūr Aemilius permovētur epistulīs legēdis? ...
4. Quod flūmen praeter castra Aemiliī fluit? ...
5. Quis deus trāns montēs amnēsque volāre potest? ...
6. Quārē legiōnēs Rōmānae in Germāniā sunt? ...
7. Quāmdiū legiōnēs in Germāniā remanēbunt? ...
8. Quot litterās Aemilius ā sorōre accēpit? ...
9. Cūr ipse neglēgens fuit in scribēndō? ...
10. Cūr iam nūllus hostis armātus citrā flūmen est? ...
11. Estne tibi ōtium ad multās epistulās scribēndās? ...

Lēctiō tertiā (versūs 105–192)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Herī magister epistulam ad Iūlium scripsit, cum filius eius in lūdō dormiv_____, prāvē scrips_____ nec magistrō pārū_____.
2. Iūlius, cum epistulam magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiō quae-sivī cūr malus discipulus fu_____.
3. Cum Mārcus sē malum discipulum fuisse negāv_____, pater "Profectō" inquit "malus discipulus fuisti! Nam si bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____, haec epistula ā magistrō tuō script_____ nōn _____." Filius tacet.
4. Pater: "Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, tū ā magistrō laudāt_____ neque ego hanc epistulam accēp_____."
5. Filius: "Etiam si bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____, laudāt_____ nōn _____. Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, tū eandem epistulam ā magistrō accēp_____!"
6. Aliquandō, cum puerī in lūdō dormiv_____, prāvē scrips_____ nec magistrō pārū_____, magister litterās ad parentēs eōrum scripsit.
7. Parentēs, cum litterās magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiīs quae-sivērunt cūr malī discipulī fu_____.
8. Cum filii sē malōs discipulōs fuisse negāv_____, parentēs "Profectō" inquiunt "malī discipulī fuistis! Nam si bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____, hae litterae ā magistrō vestrō script_____ nōn _____." Filii tacent.
9. Parentēs: "Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, vōs ā magistrō laudāt_____ neque nōs hās litterās accēp_____."
10. Filii: "Etiam si bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____, laudāt_____ nōn _____. Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, vōs eādem litterās ā magistrō accēp_____."

~issem ~issēmus
~issēs ~issētis
~isset ~issent

≈us		essem
≈a		essēs
≈um		esset

≈ī		essēmus
≈ae		essētis
≈a		essent

coniunctivus *irrealis*
[nunc]

[tunc]

caedēs
citerior
convocāre
cōpulāre
dirus
diūtius
ēnsis
ērumpere
etenim
excurrere
fore
horrendus
incolumis
lēgātus
lūx
ōtiōsus
pāx
plērique
ratis
ripa
ulterior
secundum
vulnerāre
vulnus

[1, 2, 4]
-tō -tōte
[3]
-itō -itōte
estō estōte

11. Rōmulus, cum mūrōs aedificāv_____ [= postquam... aedificāvit], frā-
trem suum necāvit. Cum frātre necāv_____, sōlus rēgnāvit.

Exercitium 8

Exempla: Aquam bibō quia vīnum nōn habeo. Utinam vīnum habērem!
Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.

Aquam bibī quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!
Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

- Cornēlius: "Utinam ego tot servōs habē_____ quot Iūlius habet. Sī tot servōs habē_____, numquam sōlus ambulā_____."
- Sextus: "Utinam ego linguam Graecam scī_____ ac doctus es_____ ut magister; multōs librōs Graecōs leg_____, sī eam linguam scī_____."
- Dominus: "Ebrīus es!" Servus: "Nōn sum, sed utinam ita es_____!"
- Daedalus: "Nisi ego illās ālās fēc_____, Īcarus etiam nunc vīv_____. Utinam nē ālās fēc_____! Utinam filius meus vīv_____!"
- Lēander: "Utinam ego liber es_____ et tū libera es_____, Dēlia! Sī nōs liberī es_____, in Graeciam ī_____."
- Quīntus: "Doleō quia arborem ascendī. Nisi arborem ascend_____, nunc sānus es_____ neque hīc cubā_____. Utinam nē eam arborem ascend_____! Utinam sānus es_____!"

Exercitium 9

- Germānī, cum nāviculīs et _____ [= coniunctīs] flū-
men trānsiissent, celeriter _____ flūmen ad castra prōgressī sunt.
- Rōmānī, quī statim _____ sunt, hostēs ē silvīs _____
vidērunt.
- Equitēs portā dextrā _____ atque hostēs perturbāvērunt.
- Cum diū pugnāvissent, Germānī impetum Rōmānōrum _____
sustinēre nōn potuērunt; _____ [= namque] omnēs fugērunt.
- Multi in flūmen sē prōiēcērunt, ut ad _____ [< ultrā]
natārent, aliī in ripā _____ ab equitibus nostrīs caesī sunt.
- Aemilius tantam _____ hostium aspicere horruit.
- Ipse sagittā in brachiō _____ erat, nec grave erat _____.
- _____ [= prope omnēs] Rōmānī _____ [= salvī] erant.
- Germānī _____ in castra mīsērunt ut _____ peterent.
- Post longum bellum omnēs spērant pācem _____ [= futūram esse].
- Tibullus mortem ' _____ ' et _____ [= gladiōs] ' _____ ' vocat.
- Is quī semper ōtiō fruitur _____ esse dīcitur.

Exercitium 10

- Industrius es_____, discipule! Semper magistrō pārē_____!
- Industrii es_____, discipuli! Semper magistrō pārē_____!
- Respondē_____ ad id quod tē interrogāverō! Vērūm dic_____!
- Fac_____ quidquid dominus imperāverit, servi!
- Cum tē vocāverō, statim venī_____!
- Sī quid novī audiveris, mihi nūntiā_____!
- Posthāc plūrēs litterās ad mē scrib_____, mī frāter!

Exercitium 11

- Quid mediā nocte in castra nūntiātum est?
- Cūr militēs Rōmānī dubitābant an vērūm dixisset nūntius? ...
- Quid factum est paulō ante lūcem? ...
- Num Germānī vāllum ascendere potuērunt? ...